Heleco

Pres-organo de:
Astura Esperanta Asocio

Numero 94 **Septembro 2018**

La longa marŝado de la feminismo

Heleco
Pres-organo de:
Astura Esperanta Asocio
Numero 94 Septembro 2018

Astura Esperanta-Asocio
Sidejo: Universitata Kampuso de Vieskes
GIJÓN (ASTURIO-HISPANIO)
Interret-paĝo: http://carleos.epv.uniovi.es/~faustino/
Retadresoj: easturias@telecable.es
mailto:esperanto@uica.info

Astura Esperanto-Asocio estas esperantista rondo kiu plenumas sian rolon favore al la disvastigado de la **Internacia Lingvo** unualoke en nia urbo, Gijón, kaj ankaŭ, leŭeble, en tiuj partoj de la Asturia regiono, kie ne ekzistas lokaj grupoj de **Esperanto**.
Nia agado disvolviĝas kadre de: **Cátedra JOVELLANOS de Extensión Universitaria**

Enhavo	Paĝo
Hispanio 2018	3-6
La feminisma afero	7
Ĉu en la komenco estis la matriarkeco?	8-11
Intergenraj rilatoj en tradiciaj kulturoj	12-14
Grekujo kaj Romio – Du malsamaj klasikaj modeloj	15-17
La virino en la religioj de la Biblio	18-21
Mezepoke	22-26
La virinoj konkeras la civitanecon	27-31
Majo-68: La junulinoj grimpas supren	32-35
Ministrinoj kaj Ministroj	36-39
Emblemaj virinaj figuroj	40-55
Unu mordo en la pomon	56-60
La prostituado: ia feminista rigardo	61-64
Feminismo: historio kaj tendencoj	65-69
Diferencoj en la feminismo	70-72
Pioniraj feministinoj kontraŭ la abortigo	73-75
Matriarkecaj socioj	76-81
Filmoj pri feminista temaro	82-87
Privirina biblioteko	88-94
Kial migras la afrikanoj al Eŭropo?	95-98
Humura paĝo – Ina filozofio	99-100

La enhavo de la tekstoj de ĉi-tiu revuo ne esprimas oficialan opinion de **Astura Esperanto-Asocio**: pri ili respondecas la verkintoj mem.
Leĝa Registro 0/319/85

Hispanio 2018

Interesas rigardi la nunan hispanan politikan situacion ĉar laŭŝajne la lando, la hispana socio, troviĝas en etapo de transiro sed oni ne scias kiudirekten okazos la transiro. Estas momento de alternativoj, de elektado de sekvenda vojo, de pritaksado de eblecoj por la estonteco, kaj nia socio pridubas. Krome gravaj problemoj estas jam nuna fakto, ne estonta ebleco. Kaj ĉefe pro tio ke okazis en nia lando grava politika ŝanĝo en la nuna jaro.

Per la antaŭaj numeroj de ĉi tiu revuo oni amplekse pritraktis la situacion de Hispanio sub la regado de la dekstrara partio PP subgvide de Mariano Raĥoj, eble la plej korupta kaj nekompetenta regantaro ekzistinta en ĉi tiu lando ekde la epoko de Godojo. Jam dekomence (antaŭ pli ol ok jaroj) tiu regado karakteriziĝis pro ĝia antisociala politiko.

Sed eĉ antaŭ la regado de tiu partio, en la jaroj 2008-2009, subgvide de la socialista J. L. Rodriguez Zapatero, la hispana parlamento estis aprobinte leĝojn por prefera atento pri la interesoj de la ekonomiaj entoj super la socialaj rajtoj de la civitanaro. Tiele, jam tiam oni dekretis la savon de la banka sistemo per la ŝtata provizo de cent-mil milionoj da eŭroj. Jam tiam oni decidis, por ebligi tioman fonduso-provizadon, frostigi la salajrojn de la funkciuloj kaj la pensiojn de la emerituloj.

Poste, dum la regado de M. Raĥoj, ekde la jaro 2011, la kontraŭ-sociala politiko iĝis pli severa: reduktado de 30 elcento el ŝtataj elspezoj destine al socialaj servoj (edukado, saneco, justico, publikaj laboraĵoj…). Ankaŭ fleksebligis la prilaboran leĝaron por faciligi la ekslaborigon de la salajruloj; de tiam, fakte malaperis la koncepto de fiksa labor-loko; ĉiuj labor-kontraktoj estas eventualaj, provizoraj, kaj multaj laboristoj perdis sian labor-postenon; la senlaboreco atingis altan elcenton kaj la salajroj estis frostigitaj kaj eĉ reduktitaj en multaj kazoj. La senlaboruloj, post la finiĝo de la kelkmonata kompens-rajto, restas tute senenspeze kaj sen ebleco trovi novan labor-lokon, ĉefe se ili aĝas pli ol 45 jarojn.

Du milionoj da gejunuloj, multaj el ili kun alta universitata kvalifiko, devis serĉi labor-lokon eksterlande. Oni scias ke plejparto el tiuj hispanoj laborante en fremdaj landoj, kvankam ili konservas la hispanan civitanecon, ne povis voĉdoni en la lastaj balotadoj de nia lando ĉar la registaro de la dekstrara partio ŝanĝis la normojn por la perpoŝta voĉdonado tiamaniere ke la necesaj burokratiaj demarŝoj estu malfacile plenumeblaj por tiuj hispanoj.

Dume, tiuj gejunuloj kiuj povis aliri al la novaj labor-postenoj devis fari tion laŭ pli malfavoraj kondiĉoj ol tiuj antaŭe ekzistintaj. Ekzemple, se emeritiĝas iu maljunulo kies labor-tago estis 8-hora, oni kontraktis por anstataŭi lin du novajn laboristojn kun 4-hora labor-tago, aŭ nur unu kun fakta 8-hora labortago sed kotizante nur po 4 horoj. La fraŭdado en la kotizado de la gelaboristoj iĝis tre ofta afero en Hispanio dum la lastaj jaroj, kaj la registaro konsentis tion, kvankam ne oficiale, ĉar ĝia poliktiko estas fari ĉion eblan por ke kresku la gajno de la entreprenistoj. Tia politiko damaĝis ne nur la vivkondiĉojn de la salajr-uloj sed ankaŭ endanĝerigis la konsiston kaj fidindecon de la fonduso por la pagado de la pensioj.

Iu skandala ekzemplo de la emo de tiuj PP-politikistoj favori la interesojn de la kapitalista entreprenistaro estis tio okazanta kun la elektraj entreprenoj. La prezo de la elektro en nia lando estas pli multekosta ol en iu ajn eŭropa lando, kaj la jaraj profitoj de tiuj entreprenoj estas ankaŭ inter la plej altaj. Ofte okazas plialtiĝo de la elektro-prezo. Se venas sekeca vetero oni argumentas ke pro la manko de pluvo la hidroelektraj centraloj ne povis produkti sufiĉe da elektro kaj tial ĉi ties prezo plialtiĝas, sed kiam la pluvoj estas tre oftaj kaj la akva stoko superabunda, la prezo de la elektro same plialtiĝas, La registaro de Raĥoj detruis la multajn eolajn elektro-generilojn ekzistintajn en nia lando, kie la vento estas abundaj kaj permesas generi malaltekostan elektron, por favori la elektro-centralojn kiu produktas altekostan elektron. Estas sciate ke kiam multaj poltikistoj, ĉefe tiuj de tiu partio, retiriĝas el la politika vivo ili trovas bone pagatajn laborpostenojn en tiuj entreprenejoj.

Temante pri fraŭdoj, estas speciale grava tiu rilate al la impostoj. Kiel sciate, la problemo estas sufiĉe ĝenerala, t. e. la afero de personoj kaj firmoj kiuj uzas fiskajn paradizojn por fraŭdi impostojn ne rilatas

nur al Hispanio sed al multaj aliaj landoj. Sed ĝenerale, kiam oni malkovras tiajn deliktojn, la kulpuloj estas punataj kaj se ili havas publikan, politikan, respondecon sin vidas devigitaj demisii. Pasintjare oni malkovris multajn el tiuj kazoj kaj okazis la publika kondamno de la responsuloj. Sed ne en Hispanio; ĉi tie oni malkovris multajn el tiuj fraŭdintoj, multaj gravaj personoj, ankaŭ membroj de la reganta dekstrara partio, pluraj ministroj kaj aliaj altranguloj, eĉ personoj el la reĝa familio, kaj tamen okazis nenio. La partioj, ĉefe la tiam reganta partio de M. Raĥoj apogis siajn koruptitojn, kaj kiam unu ministro de tiu regantaro, kiu tre multe mensogis publike pri tiu ĉi afero, sin vidis devigita demisii el sia ministra posteno, la partio promociis lin al pli alta kaj profitdona ofico, kaj la civitanoj de la regiono kiuj estis voĉdoninta lin, publike manifestis sian apogon kaj simpation al li. Fakte, la tre multaj kazoj de koruptado malkovritaj en ĉi tiu lando ne damaĝis la personan prestiĝon de la kulpuloj nek de la partion al kiu ili apartenas.
Fraŭdoj kaj koruptado abundis ankaŭ en aliaj terenoj de la publika kaj politika demarŝado de la lando. La menciita reganta partio, laŭŝajne, tre uzis por sia memfinancado la sistemon je interakordi la aljuĝon de publikaj kontraktoj al klientoj kiuj pagadis maklerajôojn al la partio, tio estas la entreprenistoj subaĉetadis la koncesion de la kontraktoj. Ĝenerale ne nur la partio atingis la monprofiton sed ankaŭ ricevis personan profiton la respondeculoj de la partia memfinancado. Pli-malpli-grade ankaŭ aliaj partioj agadis same eksterleĝe en la regionoj aŭ municipoj kiel ili regadis. Speciala kazo tiurilate estis tiu de la burĝa naciisma partio kiu regadis en Katalunio. Tia koruptado daŭris multajn jarojn sed fine la afero ĉesis esti sekreta, intervenís la polico kaj la juĝistoj, okazis arestado de implikitaj responsuloj kaj la presaro ege informadis pri la skandaloj. Nekredeble, daŭre la prezidento Raĥoj defendadis siajn sampartianojn klare implikitaj en la koruptaj aferoj ĝis kiam la kulpeco estis evidente kaj estis faktaj juraj kondamnoj de la kulpuloj. Li mem devis deklari kiel atestanto en unu el tiuj juĝaferoj en kiuj la partio estis rekte implikita. Lia deklaro antaŭ la juĝistaro estis rekte dissendata pertelevide, do la tuta lando povis vidi rekte pertelevide kiel sia registrar-prezidento false ĵuris deklarante ke li sciis nenion pri la memfinancado de sia propra partio, el kiu li estis prezidanto.
Koruptado kaj koruptaj politikistoj estas en multaj landoj, eble en ĉiuj, sed kiam oni malkovras la korupt-aferojn la normala proceduro estas ke la kulpuloj, krom la koncerna leĝo-puno, devas demisii el la publika, politika funkcio kiun ili prirolis. Ĝenerale tio okazas ĉie, en ĉiu civilizita lando, escepte en Hispanio. En ĉi tiu duonsaracena lando la koruptitoj ĝuas la apogon de ilia partio kaj de grandparto el la socio. Unue, la justico estas tre lanta, ĝi disponas, pro registara decido, je malabudaj rimedoj por persekuti tiutipajn deliktojn, kaj krome ekzistas multenombraj leĝaj artifikoj por ke la riĉuloj povu prokrasti la agadon de la tribunaloj. Kaj ankaŭ la politikaj rimedoj estas senefikaj kontraŭ la koruptado. Sed plej grave estas tio ke la civitararo mem, grandparto el la hispana loĝantaro ne estas konsciigita pri la esenco de la civitaneco. T. e. multaj gehispanoj konsideras normalan aferon tio ke la aŭtoritatuloj profitu sian politikan povon siaprofite. Oni scias ke tia penso estas propra je malevoluintaj landoj kie la loĝantaro ne asimilis mense la konceptojn de civitaneco, civitanaj rajtoj, respondeco de la aŭtoritatuloj… resume, kvankam ne en tiel alta grado kiel en Libio aŭ SaŭdArabio, sed tamen sufiĉe granda parto el la hispanoj estas ne civitanoj sed nuraj regatoj, lakeoj kiuj konsideras normale ke la regantoj riĉiĝu ĉiel ajn dum ties regad-etapo.
Tio eksplikas ke malgraŭ la multaj leĝaj procesoj kontraŭ la reganta partio jam antaŭ kelkaj jaroj, tiu dekstrara partio, kvankam ĝi perdis ioma pribalotan apogon, atingis sufiĉe da politika apogo en la lasta balotado por pludaŭrigi sian ruinigan politikon. La partioj de maldekstraro ne kapablis interkordi koalicion por meti finon al tia situacio. Krome estis krizo pri lidereco en la ĉefa politika forto de maldekstraro, la socialdeomokratia partio **PSOE**. Kvankam poste ĝi solviĝis, ŝajnis ke la registaro de la koruptito Raĥoj povus daŭrigi sian kontraŭsocialan politikon ĝis la fino de la parlamenta periodo. Kaj intencante altiri popolan apogon por la balotado kiu devos okazi post du jaroj ili pretigis strangan propagandan kampanjon konsistantan ripeti ĉiutage ke nia lando eliris el la ekonomia krizo dank' al ilia regado dum la pasintaj kvin/ses jaroj. Kiel pruvo de la sukceso kiun ili asertadis esti atingintaj, ili emfazadis pri la fakto ke la hispanaj firmaoj estis atingante grandajn profitojn. Ŝajnas ke tiu argumento estis sufiĉe konvinka por la voĉdonantaro de tiu partio ĉar la tiam farataj enketoj daŭre respegulis la intencon balote voĉdoni favore al tiu partio far sufiĉgranda elcento da hispanoj. Evidentiĝas ke tiuj "civitanoj", inter kiuj estas multaj malriĉuloj kaj ekspluatatoj, ne komprenis ke la alta profito de la entreprenistaro baziĝis sur la mizero de la malriĉularo: la multaj senlaboruloj de nia lando daŭre estas senlaboraj, kaj krome ricevas nenian monhelpon. La novaj laboruloj estas kontraktataj por malmultaj horoj ĉiutage, kaj krome la nun farataj kontraktoj estas nur eventualaj, ne fiksaj, la sanecservo daŭre

misfunkcias pro la manko de sufiĉa nombro da kuracistoj, kaj same mise funkcias aliaj servoj: edukado, justico, ŝtata investado por publikaj laboroj… Kaj la junularo kun universitataj studoj daŭre devas elmigri por trovi laborlokon, dum revenas neniu el la antaŭe elmigrintaj.
Ĉi-jare, tamen, estis iuj mobilizoj, konkrete la emerituloj, kiuj vidas kiel iompostiom perdas valoron la pensioj kiujn ili ricevas kaj kiel riskas malaperi tiu sociala servo. Sed ŝajne la junuloj ne komprenas ke laŭ la evoluado de la afero tiu sociala servo jam ne plu ekzistos kiam ili emeritiĝos. Pli grava estis la mobilizo de la virinoj en ties memor-tago de la 8-a de marto. Ĉi jare la mobilizo estis pli granda ol kutime kaj ne nur en Hispanio, sed ŝajnas ke la mobilizo estis speciale rimarkinda en nia lando. Krom tiuj aferoj de la emerituloj kaj la feministinoj ne estis en Hispanio, dum la unuaj monatoj de 2018, aliaj konvulsioj se esceptante tiun aferon de la kataluna naciismo, al kiu ni dediĉos poste apartan atenton.
Sed en monato majo okazis ne-atenditaĵo. Post kelkjara juĝ-proceso de unu el la multaj kazoj pri korupt-ado de la PP-partio, iu tribunalo sentencis ĝian kulpecon pri la deliktoj pro kiuj ĝi estis akuzita, kaj oni punis ĝin pagi altan monsumon. Neniu esperis ke tio alportus ian ajn politikan sekvon, ankaŭ ne la li-dero de la socialista partio kiam li prezentis en la parlamentejon malaproban proponon kontraŭ la regist-aro de la korupta partio. Kiel dirite, ĉi-lande estas normala afero ke la koruptitoj regu senĝene. Sed ne-atendite, ĉi-foje aldoniĝis al la parlamenta malaprobo sufiĉgranda nombro da deputitoj de aliaj partioj por atingi plimulton kiu devigis la registaron demisii. Ĉi-tio okazis en la unuaj tagoj de la monato junio kaj de tiam regadas la landon la socialista partio. Kvankam ĉi tiu ricevis parlamentan apogon ĉefe de la dua forto de maldekstraro, pli proksima al komunistaj pozicioj, la nova registaro estas tute socialista, sendube por certigi ke la politiko kiun ĝi aplikos ne perterpasos la limon de la socialdemokratiaj programoj. Tiele kon-venas al la interesoj de la altaj financ-sferoj kiuj estas la vera povo de ĉiuj kapitalistaj landoj.
La bilanco de la socialista regado dum la cent tagoj pasintaj ĝis monato septembro, kiam oni verkas ĉi raporto, estas diskutinda; ĝi havas bonajn kaj malbonajn aspektojn. La nova registaro havis kiel novaĵo la fakton ke, unuafoje en la historio de nia lando, estis en ĝi pli granda nombro da ministrinoj ol da ministroj. Tio sendube estis iu maniero agnoski la progresadon de la feminista batalado por la inaj rajtoj. Alia pozitiva ago de la socialista registaro estis la akcepto de iu ŝipo plena je el-afrikaj enmigrintoj kies albordiĝo estis malpermesata en aliaj sud-eŭropaj landoj. Tiu faro enkadriĝas en politiko pli favora al la akcepto de tiutipaj enmigrintoj, kontraste al la restrikta politiko tiurilate ĝis tiam aplikita de la dekstrara regantaro. Estis ankaŭ rimarkindaj mispaŝoj de la registaro de Pedro Sánchez: jam nur unu semajno post la nomumo de la novaj ministroj, unu el ili devis demisii kiam oni malkovris ke li estis implikita en delikto de imposto-fraŭdoj. Kaj ĝuste en la 100-a tago de la registaro devis demisii iu ministrino kiam oni malkovris ke estis neregulaĵoj en ŝia akiro de la universitata magistro-diplomo. Tiu ĉi skandalo tre similas al alia okazinta antaŭ kelkaj monatoj, ĉi kaze temis pri la prezidantino de la madrida regiono, apartenanta al la dekstrara partio. Ambaŭ kazoj okazis en la sama universitato. La esenco de la fraŭdo estis tio ke la universitato privilegie traktis la gestudentojn kiuj estis gravuloj en la du ĉefaj partioj de la ĉi-landa dupartia sistemo. La polemiko pri tiuj kazoj de universitata korupto de tiu universitato, kiu portas la nomon de la emerita reĝo Johano-Karolo la 1-a, decas memori ke tiu eks-reĝo mem estas objekto de parlamenta kaj presara polemiko pro korupt-sfero en kiu li estas implikita. Ŝajnas ke dum la jardekoj de lia reĝado li amasigis riĉaĵon je preskaŭ 1.500 milionoj da eŭroj ĉefe rezulte el la enspezo de eksterleĝaj makleraĵoj. Tia lando, tia reĝo! La ĉefaj politikaj partioj ne scias aŭ ne volas pritrakti ĉi tiun aferon kaj faras ĉion eblan por ke ankaŭ ne la ĵuĝistoj entreprenu la koncernan proceson. Saman senpunecon ĝuas la familio Pujol-Ferrusola kaj aliaj katalunaj altranguloj kiuj dum kelkaj jardekoj disrabis ties regionon ekde la politika povo kiun ili kontrolis.
Revenante al aliaj aferoj de la regado de la socialista partio, eble estas tro frue, post nur 100 tagoj, por fari definitivan pritakson, sed la linioj ĝis nun sekvitaj de tiu registaro ŝajnas ke ĝi kuraĝas entrepreni ŝanĝojn por revoki la plej damaĝajn dispoziciojn de la antaŭa regantaro, sed kun specifaj limoj ne tuŝi la funda-mentojn de la sistemo, t. e. ne minaci la interesojn de la financa kapitalo. Ĉiukaze ĝi, la registaro, ne povas multe decidi pri la plej gravaj aferoj de la lando; la parlamenta plimulto sur kiu ĝi povas sin apogi estas malgranda. malstabila, kaj sufiĉe diversa de politika vidpunkto. Krome ŝajnas ke kiel multe ĝi povus daŭri ne plu ol du jaroj ĉar poste vicos balotado.
Nun ni devas atenti pri la ĉefa problemo kiun devas alfronti la socialista registaro, kiu estas la sama ĉefa problemo de la antaŭa, dekstrara registaro. Temas pri la afero de la separatisma, naciisma, kataluna regiono. Pasintan jaron okazis gravaj eventoj kiuj kulminis per deklaro de sendependiĝo de tiu regiono, el kies sufokado rezultis la enkarcerigo de iuj katalunaj politikistoj kaj la forfuĝo eksterlanden de aliaj. Dum kelkaj monatoj estis nuligita la politika statuto de tiu regiono ĝis la okazado de nova politika

balotado. Ĉi tiu solvis nenion ĉar la separatismaj fortoj atingis plimulton por la regiona parlamento kaj ili persistas perforti la konstitucian leĝaron de la lando por trudi siajn depostulojn. Temante pri parlamenta plimulto en tiu regiono klarigendas ke, fakte, la voĉdonantaro de Katalunio kiu sin oponas al la separatismo estas iomete pli granda ol la naciisma, sed ĉi lasta atingas iomete pli da parlamentaj deputitoj pro la sistemo de distribuado de parlamentaj seĝoj laŭ la denseco de loĝantaro de la diversaj partoj el la teritorio. Ĉiukaze estas ia ekvilibro en Katalunio inter la defendantoj de ambaŭ kontraŭaj poziciiĝoj, kaj krome estas la fakto ke en la cetero de la lando plejsuperas la personoj kiuj ne volas la dispartiĝon de la lando.
La danĝero de tiaj kontraŭdiroj estas granda. La kazoj de la antikva Jugoslavio kaj aliaj similaj montras al ni kiom multe povos iĝi sangaj kaj perfortaj la interfrontiĝoj pro tiu kialo. La generiĝo de tiu sendependentisma sento en granda parto el la kataluna socio havas radikojn de kelkaj jarcentoj. Priskribi ĝin postulus raporton multe pli ampleksan ol ĉi tiu skiza pritemado. Ŝajnas ke la unuaj signoj de teritoria partikularismo okazis fine de Mezepoko, kiam la specifaj foruoj kiujn havis iuj regionoj en Eŭropo komencis esti minacataj de la absolutismaj monarkioj kiuj estis formiĝantaj tiam en nia kontinento. En Hispanio, ne nur en Katalunio sed ankaŭ en aliaj regionoj ekzistis tiuj foruoj aŭ lokaj leĝoj kiuj, fakte, konstituis privilegiojn de la koncernaj regionoj kaj urboj rilate al tiuj kiuj ne havis tiajn lokajn leĝojn. Iamaniere la vorto "foruo" estas sinonimo de "privilegio". En nia lando, eĉ en Kastilio ekzistis urboj kiuj havis specialajn foruojn. La t. n. "milito de la kumunumoj" (1520-1521), reale, estis rezisto de la foruaj urboj de Kastilio kontraŭ la absoluta reĝa povo kiun volis enkonduki la imperiestro Karolo la 5-a. Aliaj hispanaj regionoj ne moviĝis tiam, sed dum la reĝado de Filipo la 2-a, filo de la antaŭa, tiu perforte metis finon al la foruoj de Aragono kaj ankaŭ al tiuj de la kastilia urbo Avilo, kiu ribelis tiukaŭze.
La rezisto en Katalunio konkretiĝis poste en du okazoj (1635-1640 kaj 1713-1714), kontraŭ malsamaj hispanaj reĝaj dinastioj kaj en malsimilaj cirkonstancoj, sed ĉiam defendante la foruojn kaj la partikularismon de Katalunio. En tiuj okazoj la rezisto ankoraŭ ne estis sendependisma ĉar tiam ankoraŭ ne estis disvolvigita la moderna ideo de ŝtato. Tiu afero konkretiĝis post la Franca Revolucio, kiam naskiĝis la ideoj de "nacio" kaj "ŝtato". La foruoj estis limigo de la absolutisma povo de la monarĥoj, tamen, paradokse, en la batalo de la liberalismo kontraŭ tiu absolutisma reĝa povo, la ĝuantoj de la foruoj reakcie enviciĝis kun la tiraneco kontraŭ la partianoj de la civitana libereco ĉar ĉi tiu estis destinita al la tuta socio dum la foruo-ĝuantoj volis konservi la privilegion super la cetero el la landa socio.
Alia radiko de la kataluna emo al sendependismo estis la burĝaro de tiu regiono dum la 19-a jarcento. En la unua etapo de la burbona dinastio, ĉefe la reĝo Karolo la 3-a, saĝe decidis ke la industria burĝaro de Katalunio ĝuu alirecon al la komerco kun la hispanaj (tradicie kastiliaj) kolonioj de Ameriko kaj aliaj. En tiu etapo vidiĝis nenia kataluna emo je sendependismo. Sed kiam Hispanio perdis la koloniojn (post 1815) la kataluna burĝaro, surbaze de la antikva foru-ismo, dediĉiĝis kultivi la partikularisman kaj elitisman senton de tiu regiono kiel ilo de ĉantaĝo kontraŭ la centra regantaro cele trudi al ĉi tiu privilegian trakton por la kataluna industrio. La ĉantaĝo daŭris kaj funkciadis tutajn du jarcentojn, kvankam ne sen konfliktoj (bombardado de Barcelono en 1842, dum la regenteco de Espartero, mortpafo de Lluís Companys en 1940, sub la frankisma diktaturo… Tiu faŝisma reĝimo, krome, malsaĝe volis kontraŭbatali la katalunan partikularismon per la malpermesigo de la de la regiona lingvo, sed esence ĝi favoris tiun regionon (kaj ankaŭ Eŭskadion) domaĝe al la cetero de la lando.
La problemo de la artefarita kreado de la naciismo en tiu regiono estas ke, post ties estiĝo tiaj monstroj havas propran vivon, kaj elglitas el la manoj de ties kreintoj. Nuntempe la kreintoj de la kataluna naciismo ne kapablas kontroli sian inferan kreaĵon. Nun evidentas ke la lideroj kaj politikstoj de la ĉefaj katalunaj partioj estras nenion; ili estas pelitaj de la fanatikitaj amasoj kiuj voĉdonas ilin, kaj ne kuraĝas agnoski ke la celoj kiujn ili proklamas estas nerealigeblaj senmilite. Nur surbaze de tiu realaĵo oni povas interpreti la senbridan diskurson de tiuj uloj, kun insultoj al Hispanio, al ĉi ties reĝo, institucioj kaj leĝaro, sed klopodante ne trapasi la leĝan linion, kio kondukus ilin al malliberejo aŭ ekzilo. Kaj kiel kutime okazas en similaj situacioj, aperas zelotaj fortoj kiuj celas rajdi sur la ondo de la fanatikaj amasoj por trudi al la partioj de la naciisma plimulto agadon kiun ĉi tiuj ne volas entrepreni sed kiun ili ne povas ĉesi formale akcepti por konservi sian liderecon. Ĝuste hieraŭ okazis en Barcelono ega manifestacio de la tago t. n. "diado" kiu estas ekstera signo de la kataluna partikularismo. En ĝi abundis simboloj kaj insultaj agoj kiuj vekas en la cetero de la hispana loĝantaro malamon kaj agresemon. La katalunaj naciismaj politikistoj estas ostaĝoj de siaj fanatikitaj amasoj. Ili, pro timo al siaj zelotoj, ne povas ĉesi fari tion kion ili faras, kvankam ili komprenas ke tiu politiko kondukas al katastrofo.
Krom ĉiuj aliaj menciitaj problemoj de Hispanio, ĉi tiu de la regiona naciismo estas sendube la plej grava kiun nia lando devas alfronti. Ke Dio kompatu al ni!.

La feminisma afero

Oni difinas la feminismon kiel doktrino kaj movado kiu celas havigi al virinoj egalecon kun la viroj laŭ socia, ekonomia, jura kaj politika vidpunktoj. En Esperanto ĝi povas esti nomata ankaŭ virinismo kaj inismo, kaj oni povas ĝin difini ankaŭ kiel socia teorio kaj politika movado, kiu kritikas la neegalecon inter la seksoj kaj strebas akcenti kaj antaŭenigi la rajtojn de virinoj. La baza elirpunkto de feminismo estas, ke la nuna socia ordo donas aŭtomatajn avantaĝojn al viroj. La ŝanĝo de tia situacio postulas establadon de egalŝancigoj por virinoj en edukado kaj dungado.
En la nuntempa mondo la forto kaj influo de tiu virina movado tre malsimilas inter la diversaj regionoj kaj kulturoj. En iuj socioj tute aŭ preskaŭ tute mankas la feminista aktivado kaj eĉ la virina kosncio pri la maljusteco de ilia situacio de subalterneco. En la Okcidenta kulturo kelkfoje en la pasinteco estis iaj inaj reagoj kiuj, eĉ se ne tute konscie, aldirektiĝis al la superado de tia situacio de subiĝo de duono el la homaro. Grava elpaŝo, en ĉi tiu Okcidenta kulturo, en la konkretiĝo de la virinaj klopodoj favore al iliaj genraj rajtoj estis la batalo de la anglaj sufragetoj kiuj, komence de la 20-a jarcento, agitis por akiri la balot-rajton. De tiam la fronto de la aktivantaj virinoj etendiĝis al aliaj landoj kaj al aliaj sociaj terenoj krom tiu de la balotado. Poste, alia mejloŝtono en la progreso de la socia konscio pri la ina problemaro estis la pariza kontest-movado de la t. n. «Majo-1968». Iu karakteraĵo de la nuntempa Okcidenta socio estas ĉi ties konstanta fluo kaj ŝanĝiĝeco. Multaj kutimoj kaj tradicioj estas submetataj al revizio kaj pridiskutado. Krom la prizorgado pri la ekologio kaj la senhalta progresado de la scienc-tekniko, unu el la ĉefaj faktoroj de la moviĝeco en la menciita socio estas la prizorgado pri la homaj rajtoj kaj inter ĉi tiuj elstaras tiuj de la virinoj.
La progreso de la feminista movado konkretiĝis kaj en la teorio kaj en la praktiko. Feminisma teorio, kiu eliris el tiuj feminismaj movadoj, planas kompreni la naturon de la seksa malegaleco ekzamenante la sociajn rolojn de la inoj; ĝi igis evolui teoriojn en serio da fakoj por reagi al temoj kiaj ekzemple la socia konstruado de sekso kaj genro. Kelkaj el la pli fruaj formoj de feminismo estis kritikitaj pro enkalkulado de nur blankaj, etburĝaj, kleraj virinoj. Tio kaŭzis la kreadon de etne specifa aŭ multkulturaj formuladoj de feminismo. Feministaj aktivuloj kampanjas por la virinaj rajtoj: kontrakta juro, posedado, kaj balot-rajto. Inter la celoj de la feminismaj kampanjoj estas agnosko de seksa neŭtraleco, egala salajro por virinoj, generaj rajtoj por virinoj kaj la rajto eniĝi en kontraktoj kaj havi posedaĵon. Feminist(in)oj laboras por protekti virinojn kaj knabinojn de hejma perforto, seksa ĉikanado, kaj seksa atako. Ili ankaŭ luktas por laboraj rajtoj, inkluzive de akuŝferio, kaj kontraŭ ĉiaj formoj de diskriminacio kontraŭ virinoj. Feminismo estas plejparte dediĉita al temoj pri virinoj, sed ĉar feminismo serĉas seksan egalecon, multaj feministoj argumentis ke la liberigo de viroj estas necesa parto de feminismo kaj ke viroj ankaŭ estas pense influitaj de seksismo kaj obeo al seksaj roloj.
Restas ankoraŭ multe avancadi por la plena atingo de tiel ambiciaj planoj, sed la fakto mem ke oni proponas al si tiajn taskojn estas promesplena. La homaro entreprenas celojn kiujn oni eblas atingi. Kaj tre pozitive: tiu zorgo kiu ĝis nun distingis la Okcidentan socion de aliaj tradiciaj kulturoj etendiĝas nun al aliaj mondpartoj kaj la inaj rajtoj kaj ceteraj homaj rajtoj iĝas universalaj celoj.
Nu, al la historio de tiu ina movado, la situacio de la virino en diversaj antikvaj kaj nuntempaj socioj, la femala problemaro ĝenerale… ni dediĉas la sekvajn paĝojn. Nia pritrakto de tiu temaro ne povas esti tiom amplesa kiom ĝi meritas, sed ni esperas ektrakti la ĉefajn faktorojn kiuj kontribuis estigi la femalan situacion tia kia ĝi estas nuntempe, kaj ke, iamaniere, ĉi tiu materialo utilu por konsciigi pri tiu problemo de la seksa maljusteco, kiu ĝis nun tiom multe senhonorigis nian homan socion.

Ĉu en la komenco estis la Matriarkeco?

Laŭdifine, **Matriarkeco** aŭ **matriarĥeco,** estas hipoteza patrinjura socio, en kiu regas la virinoj en la politiko, en la ekonomio kaj en la familio. Hipoteza ĉar la ideo de iama ina hegemonio en la socio ne estas ĝenerale akceptata en nia mondo kie la povo kaj la superregado estas konceptoj mense, eĉ senkonscie, ligataj al la maskla genro.

Ĝenerale, kiam oni teoriadas pri la origino de la familio oni formulas procezo(j)n en kiu(j) tute mankas ia ajn formo je virina elstareco. Laŭ la ĝenerale akceptata teorio oni difinas la familion kiel ia homa ensemblo kiu, kiel socia grupo, ŝprucis el la naturo kaj fundamente devenas el la biologia fakto de la generado. Plua teoriado pri la afero aldonas ke la familia socia grupo, kiu komence konstituis tribojn aŭ primitivajn klanojn kaj kiu aperis antaŭ la formiĝo de ĉiu ajn ideo pri ŝtato aŭ rajto, pro la sociekonomiaj necesoj de la ĉasistaj kaj terkulturistaj popoloj, spertadis senĉesan evoluadon ĝis alveni al nia epoko kiel ia vera institucio ege influita de la kulturo: religio, moralo, rajto, kutimo…

Ja tiutipa konceptado pri la familio kaj la origino de la socio ne eksplicite deklaras la masklan gvidrolon en la triboj aŭ klanoj kaj en la evolu-procezo al la nuntempa socio, sed implicite, tiu ideo enestas en la akceptata teorio pri la familio kaj lasas nenian lokon al la hipotezo pri matriakecaj grupoj aŭ socioj.

Sed tamen la ideo je virina socia hegemonio ne estas tute noveca. En la jaro 1861 aperis la verko ***"La patrin-linia rajto"*** de la svisa juristo, antropologo, sociologo kaj filologo Johann Jakob Bachofen, per kiu li sugestis ke la matriarkeco estis la plej antikva reĝimo kaj ke ekzistis ia mitologio, de ina naturo, pri la origina patrino. Tiu verko prezentis ian radikale novan vizion pri la rolo de virinoj en ampleksa aro da antikvaj socioj. Bachofen kompilis kaj baziĝis sur ampleksa dokumentaro por pruvi, ke la patrineco estas la fonto de homa socio, religio, moralo kaj respekto, temante pri la antikvaj socioj de Likio, Kreto, Grekio, Egiptio, Hindio, Centra Azio, Norda Afriko kaj Hispanio. Li konkludis ke estas konekto inter la arkaika rajto de la patrino kaj la kristana kulto al la Virgulino Maria, kaj sugestis la ekzistadon de kvar fazoj de kultura evoluado supozeble preter-superitaj:

-***hetajra***, iu fazo nomada kaj sovaĝa karakterigita, laŭ li, de la komunismo kaj libera amorado; la tiama dominanta diaĵo estus ia tera proto-Afrodito.

-***patrinjura***, iu fazo luna, patrin-fokusa, bazita sur la agrokulturo, karakterigita per la terecaj, misteraj kultoj; ĝia dominanta diaĵo estus Demeter.

-***dioniza***, iu transira fazo dum kiu la socioj evoluis el la matriarkeco al la patriarkeco; la koncerna dominanta diaĵo estus Dionizio aŭ Bakĥo, la dio de la printempa fekundeco.

–***apolona***, iu fazo suna, patriarkeca, sub la signo de dio Apolo aŭ Febo, kiam malaperis ĉiu signo je dioniza kaj inocentra socio kaj aperis la moderna civilizacio.

La tezoj de Bachofen pri la matriarkeco ne ĝuis, en la akademia mondo, tiom da prestiĝo kaj akcepto kiom la tezoj de lia samtempano Darvino pri la evoluado de la specoj. Oni ne konsideras validaj la pri-evoluajn teoriojn pri la disvolviĝo de la kulturo kiujn Bachofen aplikis. Tamen liaj teorioj estis la origino de ĉiuj postaj studoj pri la rolo de la virinoj en la antikvaj socioj. Multaj antropologoj atentas pri liaj tezoj ĉu por korekti, ĉu por nei ilin. Ĉiukaze ne mankis, ĉefe en la feminista mondo, antropologoj kiuj startis de la teorioj de Bachofen por formuli siajn depostulojn pri la virinaj rajtoj kaj la inan rolon en la socio. Por adresi rigardon al la nuna stato de la studoj pri la matriarkeco, ni ekzamenu la tiuteman materialon de la fama germana feministino Heide Goettner-Abendroth. Ŝi priskribas la matriarkecan sistemon rilate al kvar realaĵoj: ekonomia, socia, politika kaj religia.

En la ekonomia tereno, la matriarkecoj estas agrokulturaj socioj. La genezo de la matriarkeco estas en rekta rilato kun la inventado de la terkulturaj teknologioj, kiuj ampleksas ekde la primitiva hortikulturo (ĉirkaŭ 60.000 a. K.) pasante tra la plendisvolvigita agrokulturo per la plugilo (ekde 10.000 jarojn a. K.) ĝis la komplikaj sistemoj de la fruaj urbaj kulturoj, en la tuta mondo. Oni praktikas la ekonomion de vivtenado kun loka aŭ regiona aŭtarkio. La tero kaj la domoj estas apartenaĵo de la klano laŭsence de la rajto je frukt-uzo; la privata propraĵo kaj la teritoriaj depostuloj estas nekonataj. La virinoj havas la kon-

trolon de la plej esencaj vivrimedoj: la kampoj, la domoj, la nutraĵoj… La transdonado de la posedaĵoj sekvas la liniojn de parenceco kaj la normoj pri geedziĝo. Tiu sistemo evitas ke la apartenaĵoj estu akumulitaj de unu klano aŭ unu persono. Do, de ekonomia vidpunkto, la matriarkecoj karakteriĝas per perfekta reciprokeco; ili estas socioj de ekvilibro.

En la socia nivelo, la matriarkecoj baziĝas sur la klano. La matriarkecaj homoj kunvivadas en grandaj familioj kiuj estas organizitaj laŭ la principo de la patrin-linieco, la parenceco tra patrina linio. La nomo de la klano, ĉiuj sociaj rangoj kaj politikaj titoloj herediĝas tra patrina linio. Patrin-klano konsistas el tri generacioj de virinoj: la patrino de la klano kaj siaj fratinoj, filinoj kaj nepinoj; kaj krome la viroj rekte enparencigitaj: la fratoj de la patrino de la klano kaj la filoj kaj nepoj de la patrino de la klano kaj siaj fratinoj. La patrin-klano kunloĝadas en la granda domo de la klano, kiu povas enkalkuli de 10 al 100 personoj. La virinoj konstante loĝas en ĝi, ĉar la filinoj kaj la nepinoj neniam forlasas la domon de la patrina klano kiam ili edziniĝas. Ĉi tio nomiĝas patrinlokeco. La klano estas la aŭtarkia ekonomia unuo. Por atingi ke tiaj aŭtarkiaj grupoj konstituu socian strukturon kun aliaj klanoj de la vilaĝo aŭ la urbo, oni disvolvis kompleksajn regulojn de geedziĝo, ekzemple tiu de reciproka geedziĝo inter du klanoj. Tiamaniere ĉiuj membroj de la vilaĝo aŭ la urbo estas pli malpli parencaj inter ili. Tia parenceco konstituas sistemon de reciproka helpo kun firmaj normoj. Tiele generiĝas egaleca socio, organizita laŭ ne hierarkia maniero, kiun oni povas interpreti kiel ampleksigita klano. Pri la rolo kiun la viro ludas en tiutipa socio, oni povas diri ke la junviroj kiuj forlasas la patrinan domon post edziĝo ne iras malproksimen. Ili ne restas dumlonge for de sia domo, nur ekde la noktiĝo ĝis la frumateno. Tiamaniere la geedziĝo en la matriarkeca socio estas nur geedziĝo de vizito, kiu estas iu formo tre malfermita kaj limigita al la nokto. Tio estas, la matriarkecaj viroj ne kunloĝas kun siaj edzinoj aŭ amantinoj: en la ina domo de la klano ili estas nur gastoj. Ilia hejmo estas la domo de ilia patrina klano ĉar tie ili loĝas kaj laboras. La filoj de la edzinoj aŭ amantinoj apartenas al la domo de ĉi ties klano, ĉar ili portas la nomon de la klano de sia patrino. La viroj neniam konsideras tiujn geinfanojn kiel "siaj filoj", tamen la gefiloj de iliaj fratinoj estas konsiderataj kiel filoj, kaj respondecas kaj zorgas pri ili.

En la politika tereno, ankaŭ la decid-alpreno estas organizita laŭ la parencec-linioj. La bazo de ĉiu decid-procezo estas la diversaj domoj de la klano. La gravaj decidoj estas prenataj laŭ interkonsento inter virinoj kaj viroj. Neniu ano el la domo povas esti ekskludita en la decid-alprenado, la geinfanoj plenrajtas opinii kaj voĉdoni ekde la 13-jara aĝo. La decidoj estas alprenataj nur laŭ plenakordo, tio estas, unuanime. Same okazas vilaĝnivele: Post la kunveno de la klana konsilio, la delegitoj de la diversaj domoj el la klano kunvenas en la vilaĝa konsiliejo, en iuj socioj la klano-patrinoj mem, en aliaj la fratoj elektitaj de la patrino kiuj peras sian klanon por la ekstero. La perantoj kiuj iras al la klana konsilio ne povas decidi per si mem, sed estas delegitoj kiuj nur interŝanĝas la ideojn de la diversaj klanoj. Ili agadas kiel mesaĝistoj inter la vilaĝa konsilio kaj la konsilio de ilia klana domo ĝis kiam ĉiuj klanaj domoj trovis, vilaĝnivele, interakordon. Same okazas regionnivele: la decidoj de la regionaj vilaĝoj kaj urboj kunordiĝas pere de delegitoj, plejofte viroj, kiuj portas la informojn. Ankaŭ ĉi tie la delegitoj iras kaj revenas inter la vilaĝaj kaj regionaj konsilioj ĝis kiam la regiono estus atinginta ian interkonsentitan decidon inter ĉiuj klanaj domoj de ĉiuj vilaĝoj. En tiutipa socio eblas formiĝi nek hierarkioj nek klasoj, ankaŭ ne povo-gradiĝo inter la seksoj kaj inter la generacioj. La malplimultoj ne estas marĝenataj pere de la decidoj de la plimultoj, ĉar la politikajn decidojn oni alprenas per iu sistemo de "baza demokratio". Tial, en la politika nivelo la matriarkecoj estas egalecaj socioj de komuna konsento.

En la ideologi-religia nivelo, ĉi tiujn sociojn oni ne povas karakterigi per la konceptoj de "natura religio" aŭ "kulto al la fekundeco"; ĉi tiuj konceptoj estas ne nur pejorativaj sed ankaŭ falsaj. Ĉar per ili ne restas klare ke temas pri kompleksaj religiaj sistemoj. Iu baza ideo pri la vivo kaj la kosmo estas ilia kredo pri la reenkarniĝo, kiu estas konceptita laŭ iu tre konkreta maniero: Ĉiu membro el la klano estas konvinkita pri sia reenkarniĝo post la morto ĉar li/ŝi estus denove akuŝita far iu el la junvirinoj de la klano. La virinoj estas respektegataj ne nur pro tio ke ili estas la kreintinoj de la vivo kaj la nutristinoj sed ankaŭ ĉar ili estas la reakuŝantaj, kaj tiamaniere ili povas trasformi la morton en vivon. La tero, kiu estas la Granda Patrino, garantias la reenkarniĝon kaj la nutradon de ĉio vivanta. Ĝi estas ia primitiva diino; la kosma diino, kreantino de la universo, estus la alia. Ili ne konas la dualisman penson, kien oni kontraŭmetas la "homon" al la "naturo", la "spiriton" al la "naturo" aŭ la "socion" al la "naturo" kaj kiu utilas por la subestimo kaj la ekspluatado de la naturo kiel nura fonto de rimedoj. En la religia nivelo, la matriarkecoj estas, tial, sakralaj socioj kaj kulturoj de diino.

Ĝis ĉi tie la ideoj de Heide Goettner-Abendroth, kiu ĝenerale esprimas la nuntempan feministan vidpunkton pri la afero de la matriarkeco. Ni esprimos nian opinion pri la priskribo kiun ŝi faras rilate al tiuj inokratiaj socioj kaj la bildo kiun pri ili prezentas la germana feministino. Sed antaŭe ni volas kontesti la teniĝon de tiuj antropologoj kaj teoriistoj kiuj neas aŭ tute ignoras la matriarkecan fakton. Niaopinie, estas nedubebla la iama ina dominado en la socio, ĉefe

kvankam ne nur, en la primitiva socio. Kvankam la hipotezo pri la matriarkeco situigas tiun socitipon en la antaŭhistoria etapo de la homaro, oni devas ne malatenti pri la signifo de iuj mitoj kiel tiu de la amazonoj. Ja, la mitoj estas legendoj, ne historiaj raportoj, sed ili ne naskiĝas de nulo sed simbogas realajn faktojn. Sendube la legendoj de la lukto de Aĥilo kaj Heraklo kontraŭ amazonoj simboligas la transiran etapon de la matriarkeco al la socio sub vira dominado. Krome estas ekzemploj de matriarkecaj socioj en historiaj epokoj kaj eĉ nuntempe. Menciindas ke la Brazila rivero Amazono kaj la regiono konata kiel Amazonio ricevis tiujn nomojn de la hispanaj esploristoj de la 16-a jarcento kiuj interfrontiĝis tie kun batalantaj virinoj. Kaj estas ankaŭ la arkeologiaj indicoj kiu atestas pri epoko dum kiu la virinoj estris la homan socion. Tiutipaj arkeologiaj pruvoj abundas en la mondo, sed ni centros nian atenton en tiuj ekzistantaj en nia lando mem: Estas fame konataj la virinaj skuptaĵoj makovritaj en Hispanio: la damoj de Elĉo, Kastellaro, Kaŭdeto, Galero, Gŭardamaro, Ibizo, Monto de la Sanktuloj… Ĉiuj ili apartenas al la iberia kulturo kiu floris dum la kvin aŭ ses jarcentoj antaŭ nia erao. Iuj el la inoj prezentitaj per tiuj skulptaĵoj estis, eble, diinoj. Aliaj, eble, reĝinoj aŭ sacerdotinoj, aŭ eble ambaŭ aferoj samtempe. Ĉiukaze tia abundo de virinaj figuroj indikas ke temis pri civilizacio en kiu tre gravis la ina rolo.

Sed, kiel dirite, ankaŭ la historie priraportataj epokoj priskribas sociojn, pli malpli grandajn, regatajn de virinoj. Julio Cezaro en sia verko "La gaŭlia milito", temante pri iuj triboj, informas ke la edzinoj estis kunhavitaj de grupoj de 10 aŭ 12 viroj, ĉefe inter fratoj kaj inter patroj kaj filoj. Ĉi tiu estas iu klara kazo de poliandrio kiu karakterigas la matriarkecajn sociojn. Sekve ni transskribas fragmentojn el rakonto de europano vojaĝinta en Azio fine de 19-a jarcento (la ruso Nikolao Notovitch).

- Ĝenerale la tibetanaj viroj… baniĝas unufoje en la jaro, kaj ne propravole, sed tial ke la leĝo devigas ilin fari tion… male la virinoj tre amas la purecon kaj la ordon. Ili sin lavas ĉiutage. Ĉiu virino posedas iom da mono kiu apartenas al ili laŭrajte, kaj elspezas ĝin ĝenerale por juvelaro…

- La ladakiana virino ĝuas socian rangon enviatan de ĉiu virino en Oriento, ĉar ŝi ne nur estas libera sed krome oni ege respektas ŝin. Krom ia malgranda laborado en la kampo, dum plejparto el sia tempo ŝi deĉiĝas fari vizitojn… …en la ladakiana socio la plej malalta rango de la loĝantaro estas la t. n. ***Bem*** kaj oni zorge evitas la interrilato kun ĉiu ajn el ĝiaj membroj.

- La poliandrio… estas faktoro kiu tenas la loĝantaron unuigita. Ĝi kreas grandajn familiojn… membro de unu familio ne povas disiĝi el ĝi, kaj post la morto sia parto revenas al la komunumo. La poliandrio, ĝenerale dominanta en ĉiuj tibetaj famílioj, tute ne estas rezulto de la doktrinoj de Budao, Ĉar ĝi ekzistis de multe da tempo antaŭ la alveno de la budaismo.

- La poliandrio ekzistas en Cejlono, Mongolio kaj Koreujo. Dumlonge persekutita en Ĉinio, ĝi ekzistas ankaŭ en multaj lokoj en la sudo de Hindio kaj en la malaba marbordo.

- En la Tibeto, la plejaĝa frato de unu familio elektas edzinon kiu iĝas komuna por ĉiuj la membroj de la domo… …junvirino ne estas edziniĝata sen sia konsento; se ŝi volas, ŝi iras kun sia fianĉo kaj iĝas ties edzino kaj edzino de liaj fratoj… …ĉiu virino rajtas posedi senliman nombron da edzoj kaj amantoj. En ĉi lasta kazo, se ŝi trovas junulon kiu komplezas ŝin, ŝi kondukas lin siakejme, forpelas ĉiujn siajn edzojn, kaj loĝas kun la preferato… …dum foresto de unu el la edzoj, oni oferas ties lokon al iu fraŭlo aŭ al iu vidvo…

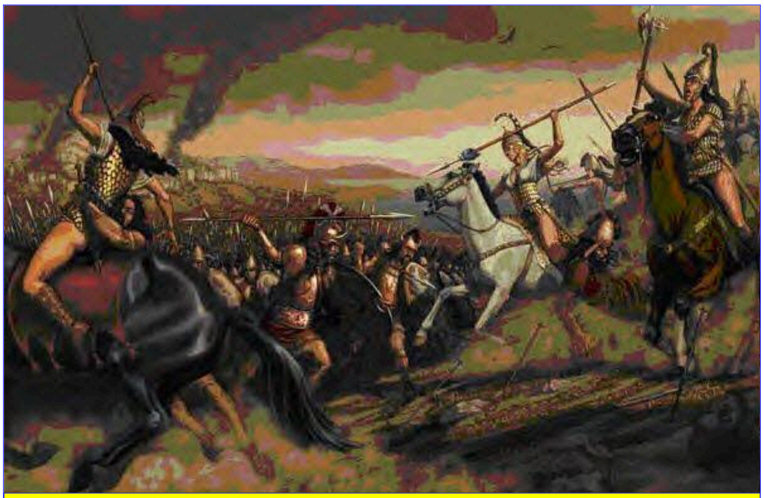
- La virinoj estas alte estimataj kaj ĝuas absolutan liberon por la elekto de siaj edzoj kaj amantoj. Ili ĉiam bonhumoras kaj interesiĝas pri ĉio okazanta, kaj povas libere iri laŭdezire… …la geinfanoj konsideras nur la patrinojn; ili sentas nenian kor-inklinon al la patroj tial ke ili posedas multe da ĉi tiuj…

Malfacilas pritaksi ĉu la poliandrio estas esenca komponaĵo kaj sekvo de la matriarkeco aŭ ĉi tiu (la socia graveco de la virinoj) estas natura sekvo de la poliandrio. La dua opcio estas la opinio de Notovitch. Li asertas ke la tibeta poliandrio estas socia aranĝo kiu celas limigi la senbaran kreskadon de la loĝantaro en tero kun malabundaj rimedoj. Je la naskiĝo, la virinfanoj estas konservataj ĉar ilia destino estas kultivi la teron, sed en la kazo de la infaninoj, oni mortigas plejparton el ili por konservi nur tiujn destinitajn akuŝi la sekvan generacion. Do, tiuj supervivintaj inoj estas destinitaj ĝui gravan rolon en la socio. Ĉu tia estas la kazo de ĉiuj ceteraj ekzistintaj matriarkecaj socioj? Ne eblas konfirmi aŭ nei tion en la nuna stato de la kono de la prahistorio. Sed ŝajnas dedudebla la iama ekzisto de tiaj socioj, kaj ne estas komprenebla la teniĝo de tiuj doktaj antropologoj kapablaj verki libron de pli ol mil paĝoj priskribante la vivmanieron de la paleolitikaj socioj dirante eĉ ne unu vorton pri matriarkeco.

Sed, tion dirite, ni devas ankaŭ pridubi la idealan bildon kiun pri la matriarkeco esprimas la feministinoj kiaj la germana Heide Goettner-Abendroth, kiujn ni resume transkribis supre. Unue, ŝajnas ke oni asignas al la matriarkeco universalan karakteron, tio estas, oni supozas aŭ asertas ke dum tiuj longaj jarmiloj kaj fakte ĝis malmultaj jarcentoj antaŭ nia erao la matriarkeco estis la ĝenerala formo de ĉiuj homaj socioj. Konsiderante la varieblecon de la homa kapablo adaptiĝi al ĉiuj diversaj cirkonstancoj kaj medioj estas pli racie supozi la kunekzistado de matriarkecaj kaj patriarkecaj socioj en la sama epoko. Alie, la

transskribita teorio de Goettner-Abendroth asignas saman skemon kaj organizan formon al ĉiuj matriarkecaj socioj. Ankaŭ ĉi tio estas diskutebla: estas nenia kialo por pensi ke la eble ekzistintaj matriarkecoj estis tute egalaj en kio rilatas al la virinaj funkcioj, interseksaj rilatoj, organiza strukturo, religiaj kredoroj… Pli racie estas pensi ke, same kie okazas en la patriarkecaj socioj kaj eĉ en la nuntempaj postrestaĵoj de la matriarkeco, la kondiĉoj kaj sociaj formoj estis tre diversaj. Oni povas diri ke ne ekzistas/is puraj matriarkecoj kaj puraj patriarkecoj sed multenombraj formoj de socia organizo en kiuj la dominado de iu sekso super la alia prezentas/is ampleksan gradiĝon.

Sed la plej nekredebla koncepto entenita en la idealisma feminisma priskribo kiun ni prezentis estis tio ke la matriarkecoj estis socioj de paco, de harmonio kaj ekvilibro. Laŭ tiu filozofio, la kono de la matriarkeca socia formo kaj la asimilado de ties valoroj kaj reguloj povus nin helpi solvi problemojn kiel la izoliĝo de la individuoj, la interseksa perforto, la intergeneracia kontraŭfrontiĝo, la multenombraj krimoj okazigitaj de la malriĉeco, la detruado de la naturo kaj la kulturo en la tuta mondo pro la malekvilibro en la distribuo de la riĉeco kaj la senkontrola povo en la manoj de malmultaj homoj, kaj sekve de ĉio ĉi la senfinaj militoj konkurante por vivrimedoj kiujn samtempe oni disipas sensence.

La samaj legendoj, kiel tiuj de la amazonoj, kiuj elvokas matriarkecajn sociojn, emfazas pri la militemo kaj milit-lerteco de tiuj virinoj.

Nu, temante pri tiu afero oni devas scii nuanci. Oni povas akcepti ke en socioj, primitivaj aŭ ne, matriarkecaj aŭ patriarkecaj, kie ne ekzistas privata propraĵo, ne eblas la formiĝo de klasoj, sociaj rangoj kaj ŝtat-tipaj pov-strukturoj. Sed tute ne estas akceptebla la tezo ke la ina socia dominado malebligas/is la interetnajn militajn konfliktojn. La naturaj kondiĉoj kiuj generas la interhoman militon agadas sendepende la strukturo de la homa(j) socio(j). Spit' al la pretendo de superado de la dualisma penso kiu kontraŭmetas la homon al la naturo, la realo estas ke la naturo estas sufiĉe malamika al la homaro. Krom la geologiaj katastrofoj: tertremoj, vulkanoj… estas ankaŭ la klimataj: huraganoj, tifonoj, inundoj, sekecoj… kaj la biologiaj, en formo de grandaj bestoj: rabo-bestoj, sovaĝaj bestoj… kaj la malgrandaj: mal-sanigaj bakterioj, virusoj… kaj fine, kaj ĉefe en kio rilatas al la kaŭzo de la interhoma kontraŭdiro kiu generas la militojn, estas la naturaj limoj por la produktado de nutraĵoj kaj aliaj vivrimedoj. Tial, la perforta konkurado por la kontrolo de la vivrimedoj kaj la teritorio kiu provizas ilin estis de ĉiam akompananto de nia specio ekde la apero de la homa specio kaj eĉ antaŭe: ja, la ekstermado de la neandertala homo far la kromanjona okazis antaŭ multaj miloj da jaroj.

Krome la samaj legendoj, kiel tiuj de la amazonoj, kiuj temas pri iamaj matriarkecaj socioj, insistas ankaŭ pri la militemo kaj milit-lerteco de la tiamaj virinoj. La militoj sendube estis tiom oftaj kaj tiom kruelaj sub la ina regado kiom sub la vira dominado. Eĉ, oni povas pensi ke estis ĝuste la militoj tio kio ebligis la transiron el la matriarkeco al la patriarkeco. Ne estas hazardo ke en Hispanio, kie oni malkovris tiom da statuoj de damoj en la iberia epoko, la sola trovita statuo de la sama epoko de iu viro estas, ĝuste, tiu de iu militisto. Ĉiam pli kaj pli ofte, la superregantaj virinoj devis dependi de la viroj por la militado kaj tio ebligis ke la kontrolo de la armita forto permesis al la viroj kapti la kontrolon de la tuta socio. La konata historio montras multajn ekzemplojn de kazoj en kiuj la troa dependo el la militistoj ebligis la transprenon de la politika kaj ekonomia povo far la militista klaso.

Kaj fine, la priskribita ideala bildo de la matriarkecaj socioj estas tute ne akceptebla en kio koncernas al la interseksaj rilatoj. Eĉ se la inokratiaj komunumoj alĝustiĝus al la prezentita modelo, cetere tre dubinde, la modelo mem tute ne estas ideala. Ĝi prezentas sociojn en kiuj la viroj trasuferas submetiĝon ne pli agrabla ol tiu kiun la virinoj suferas en la patriarkecaj socioj. En la matriarkeco la viroj devis labori kiel terkulturistaj sklavoj por virinoj kiuj estis iliaj sinjorinoj, ne edzinoj. Ili, la viroj ne konis siajn gefilojn kaj genepojn. Ĉi tiuj havis patrinon kaj avinon sed ne konatan patron kaj avon. La sinjoreco de la inoj rilate al siaj "edzoj" tute similis al tiu de la sultanoj rilate al la inoj de sia haremo. Cetere, se la komentata tezo estas ĝusta, la sinjoreco sur la viroj iris tra la linio: avino, patrino, fratino, nevino…

Ne. La idealo ne troviĝas en la pasinteco, ĉu matriarkeca aŭ patriarkeca. Ĝi devas esti konstruita ĉiutage; la homa socio devas klopodi sian senĉesan perfektigadon celante la egalecon, en la intergenra tereno same kiel en la interklasa kaj intergenta tereno.

Intergenraj rilatoj en tradiciaj kulturoj

Nia kulturo, tiel nomata "Okcidenta", havas kiel distinga eco la fakton ke ĝi estas dinamisma, t. e. ĝi troviĝas en procezo de konstanta ŝanĝiĝo aŭ evoluado. Ĝi havas historion, kaj tiu historio estas konstituita, ĝuste, de la diversaj paŝoj de la socia evoluado. Al la priskribo de la menciita evoluado ni dediĉas la sekvajn ĉapitrojn de ĉi tiu raporto. Sed antaŭ la entrepreno de tiu priskribo indas konstati ke tiu senĉesa socia ŝanĝiĝo de nia kulturo ne estas la normo sed la escepto. Ĉi-ĉapitre ni priskribos aliajn gravajn civilizaciojn kiuj estis tre stabilaj dumlonge kaj kiuj nuntempe ne havas alian dinamismon ol tiu kiun ili ricevas subinflue de la Okcidenta kulturo. Kiam oni temas pri socia stagniĝo kaj pri evoluemaj kulturoj, kompreneble, la afero koncernas al diversaj aspektoj de la homa kunvivado, ĉefe al tiu de la interklasaj rilatoj, sed nia eseo atentas ĉefe pri la interseksaj aŭ intergenraj rilatoj.

Ni komencos per tiu kiu, eble, estas la plej antikva inter la tradiciaj kulturoj, tiu de Hindio aŭ Barato. La hinda tradicia socio estas difinita per strikta hierarkia sistemo, tiu de la kastoj. Ĉiu kasto estas konstituita de miloj da endogamiaj klanoj. La tradiciaj valoroj de la multgeneracia kaj patriarkeca familio estas tre respektataj eĉ nuntempe kiam, ĉefe en la urboj, komencas esti akceptata la modelo de nuklea familio konstituita de gepatroj kaj gefiloj. Plejparto el la gehindianoj akceptas geedziĝon organizitan de la gepatroj kaj aliaj respektataj samfamilianoj. La geedziĝon oni kontemplas por la tuta vivodaŭro kaj tre ofte oni efektivigas tre junaĝe, preskaŭ infane; pli ol duono el la hindaj novedzinoj ankoraŭ ne estas 18-jaraĝaj. Ne raras la geedziĝoj en kiuj la edzo estas 15-jara kaj la edzino 11-jara kvankam nuntempe estas leĝo kiu dispozicias ke la edzo estu pli ol 21-jara kaj la edzino pli ol 18-jara.

En la tradicia modelo, en iu domo povas kunloĝadi kelkdeko da personoj, membroj de la sama familio: la familiestro aŭ patriarko kaj ĉi ties edzino, iliaj gefiloj kaj ĉi ties gefiloj, la edzinoj kaj gefiloj de iliaj gefiloj… ankaŭ la ankoraŭ ne edziĝintaj gefiloj, geonkloj, geavoj… La tuta familio metas ĉies enspezojn komune, kaj la patriarko kaj ĉi ties edzino administras la familion laŭ sia kriterio. Tiu sistemo estas tre utila en lando kie estas granda senlaboreco kaj geolduloj ricevas nenian pension. Laŭ la tradicia modelo, post la edziĝo la filo daŭre loĝas ĉe la gepatroj dum lia edzino translokiĝas al lia por kunloĝi kun la familio de sia edzo, al kiu ŝi apartenas de tiam. De tiu vidpunkto la geedziĝo ne estas nur rilato inter individuoj sed inter familioj. Tial la respondeco elekti edzon kaj edzinon koncernas al la tuta familio ne malpli ol al la gefianĉoj mem.

Eĉ ne subtaksante la gravecon de la solidareco kiun oni generas en tiutipa famili-modelo, oni devas atenti ankaŭ pri la malegaleco en la situacio inter la geedzoj, konkrete la subordiĝo de la virinoj rilate al la viroj. Kiel ekstera signo de tiu ne-egaleca situacio estas mencinda la fakto ke la edzinoj neniam povas alvoki la edzon, kaj ĝenerale la pliaĝajn virojn de la familio, per ties nomoj. Kiam oni parolas pri la patro al la gefiloj la patrino kutime diras "babuĥi" la hindia vorto signifanta "patro", kaj kiam oni parolas rekte al li, ŝi ĉiam diras "Hej ho" kio signifas "aŭskultu ci". Kial ĉiuj inoj el la domo kondutas tiele? Tio okazas ĉar en la hindia tradicia socio la edzo estas komparata al Dio, kaj al la virinoj oni instruas respekti lin. Al la virinoj oni diras ke nomi la edzon povus alvoki malbonan sorton por li kaj mallongigi lian vivon. Nuntempe pli kaj pli hidian(in)oj primokas tian pensmanieron. Tio estas signo de la evoluo kiun la hindia socio spertas rezulte de la influo de la Okcidenta socio, sed la situacio de la hindiaj virinoj estas ankoraŭ tre ege malagrabla kompare al tiu de la inoj de nia kulturo. Abundas la seks-fortigo de hindiaj virinoj kaj aliaj perfortaj agresoj kontraŭ ili, kaj tiaj faroj plejofte restas senpune.

Alia grava antikva tradicia civilizacio, kiu pluekzistas nuntempe, estas tiu de Ĉinio. Kvankam tiu granda lando suferis, dum la lasta jarmilo, plurajn fremdajn invadojn kaj konkerojn (far mongoloj kaj manĉuroj) la china kulturo konservis siajn specifajn trajtojn. De politika vidpunkto Ĉinio estas libera, ekde la jaro 1912, el la fremda superregado sed, paradokse, la influo kiun de tiam ĝi ricevas el la okcidenta kulturo estas okazigante, same kiel en Hindio, profundajn ŝanĝojn. Ekzemple, la 1-an de oktobro de 1949 fondiĝis la Popola Respubliko de Ĉinio kies idearo estis marksisma-leninisma. La celo de la novaj, komunistaj, gvidantoj estis la modernigo de la lando. Modernigi la ekonomion, la industrion… sed ankaŭ, kaj ĉefe, liberigi la ĉinian popolon el la superstiĉo, la tradicio, la familiaj klanoj kaj la konfuzea patriarkeco.

Por transformi la familian strukturon, la registaro dekretis en 1950 la Leĝon pri la Geedziĝo. Ĝi celis demokratiigi la familiajn interrilatojn kaj neŭtraligi la

aŭtoritatan hierarkion kiu sekvis la kriteriojn ĝis tiam dominantajn: la generacio, la genro kaj la aĝo. Oni liberigis la virinojn el "la tri obeoj" –rilate al la patro kiel filino, al la edzo kiel edzino kaj al la filo kiel vidvino. Kaj oni liberigis la ĉinan loĝantaron el la devo submetiĝi al geedziĝoj interakorditaj de la gepatroj sen la konsento de la geedziĝontoj. Oni faciligis la eksedziĝon de la virinoj kaj, unuafoje en la historio de Ĉinio, la aliron al la gardado de la gefiloj post la rompiĝo de la geedza unuo. Laŭ la leĝo, la idaro de iu geedza paro ĉesis aparteni nure kaj ekskluzive al la patra familio.
La ĉinaj virinoj troviĝas nun en ia paradoksa situacio: enkondukitaj en la labora mondo, kun ŝajna egaleco rilate al la viroj sed submetitaj al la persista masklismo de la ĉina socio, plejparte el ili troviĝas ene de la tiel nomata "generacio de la sandviĉo", iu generacio difinita per la politiko de unusola filo. Kiel sola filino, la virino, kaj ŝia edzo, zorgas pri kvar geavoj kiuj maljuniĝas, samkiel pri ŝia propra ido. Estas neniu frato aŭ fratino por kundividi la ŝarĝon de la maljunaj gepatroj. Ne ekzistas onklinoj aŭ onkloj por zorgi pri la juna generacio. Ŝi kaj ŝia edzo devas alpreni la tutan respondecon.
Alia tradicia socio kiu tre penis/as pretersuperi multajn aspektojn de la tradicia kulturo estas Japanio. Ekde la jaro 1868, komenciĝo de la t. n. "Erao Mejĥi", oni entreprenis oficialajn dispoziciojn celantaj modernigi la landon.
Ĝis la sepa jarcento de nia erao viroj kaj virinoj samrajtis en Japanio heredi la reĝan tronon kaj estis lideroj el ambaŭ seksoj. Eble temis pri iu el la transiraj etapoj el matriarkeco al patriarkeco kiel tiuj okazintaj en aliaj lokoj en la mondo. Ĉiukaze, ekde la t. n. "Erao Nara" (jaroj 646-794 de nia erao) la viroj komencis havi pli da povo ol la virinoj ene de la aristokrataro kaj de tiam la virinoj komencis perdi la heredo-rajton ene de la familioj. Dum tiu epoko disvolviĝis la organiz-sistemo konata kiel IE, koncepto kiun oni povas traduki kiel "domo". La sistemo IE kreas tutan hierarkion ene de la familio ekde la servutuloj ĝis la granda estro kiu ĝenerale estas la patro. Ene de la familio la plejaĝa filo rajtis heredi kaj estus la nova estro de la sistemo IE. La rolo de la virino estis nur akuŝi gefilojn kaj krei ligilojn inter kelkaj IE-oj edziniĝante al lideroj de aliaj familioj. Ekde la "Erao Edo" (jaroj 1603-1868 de nia erao) kaj per la eniro de la Konfuzeismo en Japanion la virinoj restis eĉ pli apartigitaj el la sistemo. Tia pensmaniero tre enradikiĝis en la japanoj kaj ĝi ankoraŭ persistas iamaniere en la nuna japana socio spite al la oficialaj reformoj. Kiel dirite, ekde 1868 komencis eniri okcidentaj ideoj en la landon, ŝanĝiĝis la eduk-sistemo sed eĉ tiele la ideo estis krei virinojn kiuj nur estu bonaj patrinoj. Kroma ŝanĝo venis kun la fino de la Dua MondMilito kiam oni faris novan konstitucion kiu garantias samajn rajtojn por la viroj kaj la virinoj. Eĉ tiele, nuntempe la socia rango de la virinoj en Japanio kompare kun aliaj disvolvigitaj landoj estas sufiĉe malalta. En la japana menso persistas multaj ideoj ekde la Erao Edo kaj la influo de la Konfuzeismo. Eĉ la japana lingvo respegulas multajn el tiuj ideoj.

Kiel dirite, la interakorditaj geedziĝoj estis tradicie konsiderataj kiel ligiloj inter familioj kaj ne nur kiel iu rilato inter viro kaj virino. Tia estis la ĝenerala kutimo antikv-epoke, kaj ĉiuj decidoj estis alprenitaj far la gepatroj de ambaŭ partoj. Nun ankoraŭ okazas tiutipaj geedziĝoj sed kun pli da libereco por la gefianĉoj.
En la 21-a jarcento la japaninoj daŭre bataladas celante leĝan, politikan, ekonomian kaj socian spacon kiu pretersuperu la tradician rolon de la konservado de la valoroj kiun ili havis en la historio. De antaŭ kvin jardekoj la japanaj virinoj komencis havi realan rolon en la disvolviĝo de la lando, sed estis ekde la lasta jardeko de la 20-a jarcento kiam la ekonomia krizo frapis la landon kiam la inoj komencis sian «revolucion». La junulinoj profitis la sociajn fendojn pro la kriza sento por rompi parton el siaj baroj.
La Konstitucio de 1946 agnoskis la egalecon inter ĉiuj civitanoj sendiskrimine pro raso, kredaro, sekso, socia kondiĉo aŭ rango. En la jaro 1985 oni promulgis la Leĝon de Oportunec-Egaleco, en 1992 la Leĝon de Forpermeso pro Patrineco, kaj en 2001 la Leĝon por la Prevento de la Edza Perforto, leĝoj kiuj permesis al la japanaj virinoj havi samajn dispoziciojn de leĝa defendo kiel la eŭropaninoj aŭ la usonaninoj kvankam en la praktiko neniu el la du unuaj leĝoj enhavas ian punon por la entreprenoj kaze de neplenumado. En la jaro 2016 en la japana entreprenistaro la inoj estas apenaŭ 7 elcento en la gvidpostenoj kompare al, ekzemple, 23 elcento en Usono. La japanaj virinoj atingis la voĉdonrajton en la jaro 1946, sed post 70 jarojn ili malmulte progresis en la Parlamento. En 2014 nur 45 el la 475 deputitoj estis virinoj. En la jaro 2007, unuafoje iu virino estris la Ministrejon pri Defendo en Japanio, kaj en 2016 unua-foje en la historio iu virino estis elektita kiel gubiern-estrino de Tokio.
Fine ni atentos pri alia grava tradicia kulturo, la araba, aŭ pli ĝuste muzulmana ĉar ĉi foje temas pri kulturo kiu estis modlita ekde kaj pere de iu religio, la muzulmana aŭ islama, kiu nun estas amplekse disvastigata en aliaj popoloj krom la araba. En kio rilatas al la situacio de la virinoj kaj al aliaj aferoj estas grandaj diferencoj inter la diversaj islamaj socioj, sed estas ankaŭ ĝenerala koincido en tio ke la virina submetiĝo estas malfacile solvebla ĝuste pro tio ke tiu situacio estas tre ligata al religiaj ordonoj formulitaj en la Korano, kiun oni konsideras sankta libro en tiu religio.
En la islama socio jam de tre frue oni instruas la infanojn pri ties rajtoj kaj la infaninojn pri ties devoj. Temas pri devoj tute nepravigeblaj, kiuj celas nur stimuli la infaninon pensi ke ŝi estas ia neperfekta homa estaĵo, ke mankas al ŝi iu grava parto por atingi la perfektecon, kiun la viro, jes ja, havas. Tial, en iuj lokoj la infaninoj sentas ke ili ne estas bone ricevitaj en la familioj, ke oni preferas la viron por porti kaj transigi ĝian nomon kaj, poste, helpi la patron en ĉi ties negoco. Tiele la infanino kreskas en iu tre vira etoso kiu inspras al ŝi senton je malsupereco kaj admiro al la vira sekso, kiu protektos kaj nutros ŝin. La viro havas kontakton kun la ekstera mondo, male ol ŝi kiu vivadas en la doma mondo.

Tial ankoraŭ nuntempe en iuj islamaj landoj la edzo forlasas la edzinon se ĉi tiu akuŝas kelkajn infaninojn sinsekve sen iu viro. Por li, kaj por la socio, la virino kulpas pri la fiasko. Sed antaŭ la edzineco kaj la patrineco, la islama socio preparis iujn normojn por la inoj jam en la adoleska etapo. Kiam la virino eniras en fazon de korpa kreskado ŝi sin sentas enfermita endome kaj la familio kiu ne povas teni ŝin ene de ties kaĝo permesas al ŝi eliri sed kondiĉe sekvi iujn specialajn normojn. Pri la virina vestaĵo, nomata ***jilbab***, tiuj normoj specifas ke ĝi devas kovri la tutan korpon escepte la vizaĝon kaj la manojn, ke ĝi estu nek ornamita nek parfumita, ke ĝi estu dika kaj ne travidebla, ke ĝi estu ampleksa kaj ne strikta, ke ĝi ne similu la vestaĵon de la viroj kaj tiun de nemuzulmanaj inoj. Ĉiuj-ĉi detaloj de virina vestaĵo devigas ŝin honti pri sia korpo, kaj pro timo esti atakata ŝi enmetiĝas en la kaĝon de ia vest-stilo kreita de la viroj. Kaj se ŝi provus rompi kun tiu socia leĝo ŝi ricevus punon, tiu maniero taksi la inon laŭ ŝia vestaro estas tre aplikata en arabaj muzulmanaj landoj kiaj Saŭd-Arabio, Irakio… kaj aliaj muzulmanaj kvankam ne arabaj landoj kiaj Irano, Malajzio, Niĝerio, Pakistano, Singapuro… Estas landoj kiel Somalio, Sudano kaj Jemeno, kie oni uzas eĉ pli agresajn metodojn de mistrakto kontraŭ la virinoj eĉ ŝtonumado, konsistanta enterigi la kondamnitan inon en puton kiu kovras ŝin ĝiskape kaj oni ŝtonumas ŝin ĝismorte.
Kiam oni petas la manon de iu virino por geedziĝo estas normoj kiuj ŝi devas adopti por esti la ideala edzino. Same kiel ŝia patrino kaj ŝia avino, ŝi dependos de sia edzo, estos sub la aŭtoritato kiun li havas kiel familiestro, kaj devos konsulti lin por ĉiu ajn decido. De seksa vidpunkto, laŭ la idearo kiun oni encerbigis al la virinoj, ĉi tiuj konsideras ke ili havas pekeman korpon antaŭ la viroj kiuj, male, simbolas la forton. Simila submetiĝo okazas en la ekonomia tereno; en iuj muzulmanaj landoj kiel Afganio, oni malpermesas al la virino eliri el la domo por labori sen iu rajtigilo subskribita de la patro aŭ la viro kiu respondecas pri la familio en la kazo ke ŝi estus fraŭlino, aŭ de la edzo kaze de la edziĝinta ino. Sekve de tio, se oni ne permesas al ŝi labori kaj devas esti ĉiam subtenita de iu viro, patro, frato aŭ edzo, naskiĝas en ŝi la sento ke ŝi devas esti dankema al la maskla figuro kaj samtempe sin senti submetita al la timo perdi sian solan fonton je enspezoj. La edzino estas devigata elteni la malbonan karakteron de sia edzo kaj peni kiel eble plej feliĉigi lin je lia reveno el la laborejo. Kvankam ĉi tio ne sufiĉas por garantii al ŝi ĉi ties postenon kiel edzino aŭ kiel unika edzino, ŝi devus atenti pri la ĉefa rolo de sia vivo: la patrineco kiel atendita rezulto de la geedziĝo.

La muzulmana integrismo aŭ fundamentismo estas kvazaŭ histeria reago kontraŭ le tendenco adopti, subinflue de la Okcidenta kulturo, interalie, valorojn kaj sociajn normojn de pli egalecaj intergenraj rilatoj.

Por sukcesi ke la edzino akuŝu gefilojn, en iuj muzulmanaj socioj ekzistas iuj antaŭzorgoj, ekzemple, ke la virino devas edziniĝi junaĝe, ĉar ju pli juna ŝi estus des pli da gefiloj ŝi povus akuŝi kaj des pli da sano ŝi havus por varti ilin. Spite al la pasado de la jaroj ĉi tiu kutimo daŭras senŝanĝe en landoj kiaj Irano aŭ Saŭd-Arabio kie la virino iĝas edzino kiam ŝi aĝas 15 aŭ 16 jarojn. Sed se pasadas la tempo post la geedziĝo kaj ne okazas gravediĝo, tio estus zorgiga afero por la tuta familio kaj komenciĝas la suspekto pri la sterileco de la bofilino kaj eblas ke la geparo divorcus kaj la viro serĉu alian virinon. Malfeliĉe por ŝi, sia vivo malboniĝas post la divorco ĉar malaltiĝas la ebleco ke ŝi edziniĝu denove, kaj se tia plua edziniĝo okazus, ĝi estus kun maljuna aŭ divorcita viro kiu jam havas gefilojn aŭ ne povas havi ilin. Resume, por kompreni la situacion de la muzulmana virino, estas necese serĉi la kaŭzojn kaj la kialojn kiuj generas la genran perforton. La ĉefa motoro de tiu socia makulo estas la malriĉeco: malriĉa familio ne povas pagi la studojn de siaj filinoj, do la inoj kreskas ne konante siajn rajtojn, iliaj horizontoj estas limigitaj kaj la sola celo de ilia vivo kaj preskaŭ la sola estonteco estas atingi edzon. Tial ili estas sub patriarkecajn leĝojn kaj kutimojn kies teorio estas prepari la inon por esti bona edzino kaj bona patrino. Tiu teorio rilatas kun la ina korpo pere de la starigo de vestar-modelo kiu konservas le belecon de la virino ekskluzive por ties estonta proprietulo. Rilate al la morala aspekto, la teorio celas nutri la inan senton je malsupereco kaj aparteneco al la viro en ĉiuj sferoj de la vivo. Ĉio-ĉi kaj multe pli generas ian tre agresan realaĵon por la muzulmanaj virinoj en la tuta mondo.
Rimarkindas io kio diferencigas la muzulmanan tradicion de tiuj de aliaj socioj. Ni vidis ke en la antaŭe priskribitaj kulturoj estas socia volo, kiu krome konkretiĝas en leĝojn, pretersuperi la tradiciajn limojn por atingi pli justan intergenrajn rilatojn. Male, en la muzulmana kulturo estas reago, eĉ perforta, generita de la kulturo mem, kontraŭ ĉiuj intencoj, kaj kontraŭ la ideo mem, ŝanĝi la naturon de la religia kulturo ĝenerale kaj de la interseksaj rilatoj konkrete. Tiu reago, konata per la nomo de islama integrismo aŭ fundamentismo sin konsideras en milita konflikto kontraŭ Okcidento kaj aliaj kulturoj, kaj konkretiĝas en terorismaj atencoj kaj militoj cele atingi pure islaman ŝtaton. Tiu histeria reago kontraŭ la modernigo de la kutimoj estas alprenante la formo de vera kontraŭfrontiĝo de civilizacioj.

Grekujo kaj Romio
Du malsamaj klasikaj modeloj

Du el la ĉefaj kulturoj, la greka kaj la romia, kiuj kontribuis generi nian Okcidentan civilizacion havis, rilate al situacio de la virinoj, ian similecon sed ankaŭ iujn diferencojn. Ĉiujn ni priskribas ĉi sube.
Rilate al antikva Grekujo, ĉiuj historiaj tekstoj koincidas pri tio ke la virinoj estis subenmetitaj al la domaj laboroj kaj la teksado. Ili ĝuis neniun rajton en la socia vivo: politika, civila, militista… Eĉ tiuj de la altrangaj klasoj ne rajtis voĉdoni en la civitanaj asembleoj. La sola rolo de la grekaj virinoj estis provizi al la patrujo filojn, prefere virojn. Eĉ tiu ilia rolo en la konceptado estis limigita ĉar oni konsideris ke la viro alportas al la virino la animon de la estonta ido.
En tiu socio la inoj troviĝis sub la patriarkeca aŭtoritato de la viroj. Tiele ili pasadis de la aŭtoritato de la patro al tiu de la edzo. Iu afero estis tre grava: la fideleco; la inoj devis esti tute fidelaj al sia edzo. Sed ĉi tiu povus intimi kun aliaj virinoj kiuj, tamen, gravis eĉ malpli ol la edzino. Tio okazis ĉar la greka socio estis tre klasisma kaj, same kiel estis sociaj diferencoj inter la viroj de la diversaj klasoj, la virinoj de la malaltrangaj klasoj devis roli kiel servistinoj ne nur de la mastroj, viroj, sed ankaŭ de ties edzinoj. Ekzemple, ekzistis la figuro de la konkubino. Tre oftis la rilato de la grekaj viroj kun konkubinoj; ĉi tiuj eĉ povis loĝadi en la sama domo kun la edzino kaj, kompreneble, ankaŭ de ili oni postulis fidelecon. Ili statuso en la domo estis kiel tiu de servistinoj.
Krome, apartenis al la greka kulturo ankaŭ la hetajroj, virinoj edukitaj por akompani la virojn al lokoj kie la ceteraj virinoj ne povis iri, kaj ilia intelekta preparo estis pli bona ol tiu de la ceteraj virinoj. Kaj fine, estis ankaŭ la tiel nomataj ***pornoj***, kiujn oni povis trovi surstrate sed ankaŭ en temploj, kie ili estis konsekritaj al servo al la dieco, kaj per la mono kiun ili atingadis el sia seksa komerco ili subtenadis la templon. Kompreneble, inter la ***pornoj*** estis pli privilegiitaj tiuj kiuj loĝadis en la temploj.
La reformo de Solono (6-a jarcento a. K.) iomete plibonigis la situacion de la malaltaj klasoj de la socio kaj ankaŭ tiun de la virinoj. De tiam la inoj povis heredi la propraĵon de la patro kiam ili ne havis virajn fratojn.
Ĉi tiu priskribo de la ina situacio en la antikva Grekio, kiel dirite, estas resumo aŭ skemo ade ripetata de ĉiuj historiaj tekstoj kaj eseoj. Sed oni devas noti ke tiu skemo estas kvazaŭ ekfoto farita en konkreta loko kaj difinita momento, nome la Atena socio de la 7-a al la 5-a jarcentoj antaŭ nia erao. Kvankam kelkaj el la priskribitaj kondiĉoj de la virinoj povas esti aplikataj al la tuta greka socio notindas ankaŭ ke en multaj lokoj ekzistis gravaj diferencoj rilate al la klasika modelo de Ateno. Ekzemple, la doriaj virinoj ĝuis pli altan socian kaj juran liberecon ol la priskribita kaj pli altan gradon je sendependeco rilate al la viroj. Ankaŭ en Sparto estis malsama la situacio de la virinoj, ili ne estis enfermitaj en la hejmo sed disponis je libera tempo kaj povis fari fizikan ekzercadon.
Krome estis ankaŭ granda diferenco inter la menciitaj jarcentoj kaj tio ekzistinta antaŭe, kaj ankaŭ kun la posta evoluo de la helena socio. Rilate al la pli antikvaj epokoj, la Iliado kaj la Odiseado alportas scion aŭ informon kiu sugestas ke, en la epoko kiun tiuj verkoj priskribas, la virinoj ludis pli gravan rolon ol tiu de la tempo de Solono kaj Periklo. Rimarkindas, ekzemple, la partopreno de la grekaj virinoj en la religia kulto. En la panteono de la greka religio estis ne nur dioj sed ankaŭ diinoj. La religioj, kiel homaj kulturaj kreaĵoj, respegulas la esencon aŭ naturon de la socio kiu kreis ilin. La matriarkecaj socioj generas diinan kulton far sacerdotinoj, kaj la patriarkecaj socioj generas religiojn kun masklaj dioj servataj de viraj sacerdotoj. Socio, kiel la greka, en kiu kunekzistas ambaŭgenraj kultoj, atestas pri la ekzisto de procezo de evoluado aŭ de pli malpli stabila pov-ekvilibro. Estas konate ke eĉ en Ateno, ekzistis iuj religiaj inaj kultoj en kiuj oni ne permesis la ĉeeston de viroj. Krome rimarkindas ke la nomo mem de la urbo devenas el tiu de la diino Atena, ĝia patronino. Sendube ĉio tio estis postrestaĵoj de matriarkeca epoko; ni ne forgesu ke la legendo de la amazonoj naskiĝis ĝuste en tiu greka kulturo kaj ĝi sendube simbolas aŭ respegulas la vidon kiun tiu kulturo havis pri siaj praepokoj.
Sed pli grava ol la pasinteco de la greka kulturo estis ĝia posta evoluo, t. e. la helenika aŭ helenista kulturo. Ĝi estis rezulto de la imperio kreita de Aleksandro la Granda. Oni difinas tiun historian etapon kiel la periodo inter Aleksandro la Granda kaj la 30aj jaroj antaŭ la kristana erao. Kiel ĝenerale okazas en la sociaj ŝanĝoj estas pli facile identigi sian komenciĝon, rezulte de grava okazaĵo, ĝenerale neatendita, ol ties finiĝo, kiu kutime estas lanta kaj longa procezo de degeneriĝo. Ĝuste tio okazis kun la helenistikismo; ĝia komenciĝo

estas klara: la ŝanĝoj generitaj de la fenomeno "Aleksandro la Granda", sed fiksi ĝian finiĝon en la 30-jaroj a. K., okaze de la morto de Kleopatro la 7-a kaj komenciĝo de la imperiestreco de Aŭgusto, estas konvencia decido. Oni povas proponi aliajn finojn: la epoko de la imperiestro Konstanteno, aŭ tiu de Teodozio, aŭ la finiĝo de la Romia Imperio…
Ĉiukaze, estas nedudeble ke la helenistika epoko vidis gravajn ŝanĝojn kaj ne nur en kio rilatas al la situacio de la virinoj. En ĝi estis gravaj reĝinoj ─io tute ne imageble en la antaŭa greka kulturo─ kiaj Fila kaj Olimpia, regentinoj de Makedonio, Laodica de Sirio, Aleksandra en la helenistika Judujo, Arsinoa kaj Berenica en la helenistika Egiptujo kaj Kleopatro, aŭ pli ĝuste la Kleopatroj ĉar estis kelkaj reĝinoj kun tiu nomo en Egiptujo. Krome estis multaj reĝinoj kiuj, eĉ se ne regantaj nek regentinoj sed nur edzinoj de reĝoj, tamen estis influo-povaj, partoprenis en la politikaj intrigoj kaj ludis gravan rolon. Kial okazis tiu ŝanĝo aŭ mutacio en la helena kulturo? La starto, kiel dirite, estis la militistaj konkeroj de Aleksandro de Makedonio, kiuj konkretiĝis, post la frua morto de la konkerinto, en kelkaj helenistaj regnoj, kies kulturo estis miksaĵo aŭ hibrido de la greka kulturo kun tiuj de la konkerintaj terzonoj en kiuj estis okazinte pli antikve la kazoj de la faraonino Hatŝepsut en Egiptujo, la reĝino Semiramiso en Babilonio, Atalia en Judujo, Artemiso de Halikarnaso…
Tiuj kazoj de reĝinoj, antaŭ kaj dum la helenisma epoko, iome gravas, sed de vidpunkto de la ina liberiĝo kaj la batalo por la egalrajteco inter ambaŭ seksoj ili ne multe signifis. Dum la reĝado de Kleopatro kaj la ceteraj menciitaj reĝinoj, la virina situacio en la regnoj de tiuj inoj ne multe ŝanĝiĝis rilate al tiuj regataj de viroj. Ankaŭ la interklasaj rilatoj, la perforto de la armeoj k. c. estis tute same sendepende de la sekso de la reganta persono. Cetere, plejparto el tiuj inoj aliris al la politika povo, kaj penis konservi ĝin, sammaniere kiel siaj viraj kolegoj, t. e. per intrigoj, konspiroj, puĉoj, krimoj…
Tamen la helenistika historia etapo estis tre grava pro aliaj kialoj en rilato kun aliaj sociaj aspektoj: la klasbatalo, la universalismo… Jes, la kristaliĝo de la helenista kulturo, rezultinta el la militaj konkeroj de Aleksandro, etendiĝis poste, natur- kaj pac-maniere, al teritorioj kiuj neniam estis apartenintaj al la imperio de la makedoniano: Kartago kaj ĉefe Romo, pri kiu ni okupiĝos poste. Ĉefa trajto de la post-Aleksandra helenismo estis, kiel dirite, la progreso de la universalismo, t. e. la emo al universala socio. La politikaj potencoj integritaj en la helenistika kulturo havis alvokiĝon de universaleco. Fine nur Romio, post kelkaj jarcentoj, sukcesis konkretigi tiun universalecon per sia imperio.
La alvokiĝo aŭ emo pri universaleco de la helenistika kulturo manifestiĝis ankaŭ en la religia tereno. Per la milit-kampanjoj de Aleksandro la grekoj ekkontaktis kun aliaj kulturoj kiuj havis malsamajn religiojn kaj, plejgrave, kontaktigis tiujn diversajn kulturojn kaj religiojn inter ili, tio estas, unujn kun la aliajn. Rezulte de tio, en la religia tereno estiĝis iu fenomeno pri kiu, sendube, neniam estis pensinte la makedona konkerinto, t. e. iu ĝenerala tendenco al sinkretismo, la emo kunfandigi malsamajn religiojn cele konstrui universalan religion. La rezulto de tiu ─cetere lanta─ procezo de religia evoluo estis la apero de la misterecaj religioj kaj la multenombraj variantoj de gnostikismo. Falas for de la celo de ĉi tiu eseo priskribi kaj eĉ mencii la diversajn kombinojn de sinkretismaj gnostikismoj aperintaj dum la lastaj jarcentoj antaŭ nia erao. Kiel resumo de la fenomeno ni diru ke la ĝeneralaj trajtoj de tiuj novaj religioj estis ia tendenco, pli malpli klara, al la monoteismo kontraste al la politeismo ĝis tiam reginta, kaj la elŝpruco de ritaroj kiujn ni povus nomi "sakramentaj", tio estas, ceremonioj kies celo estis sign(if)i homan alproksimiĝon al la dieco surbaze de alpreno de respondeco pri moralaj devoj. Ĉi tio havas intereson por nia afero de la virina emancipiĝ-batalo tial ke rezulte de la religia fermentado naskiĝis nova religio kiu fine iĝis universala, kaj tio markis la karakteron de la sekvintaj 17 jarcentoj ĝis nia epoko kaj influis sur la disvolviĝo de la ina kaj de multaj aliaj aferoj. Siamomente ni okupiĝos pri tiu nova religio kaj ties sociaj kaj kulturaj sekvoj, sed antaŭe ni vidu la kazon de la romia socio, kiu fine enkondukiĝis, ankaŭ ĝi, en la ensemblon de la helenistika universo.
En la socio kies centro kaj origino estis Romo-urbo, estis multaj komunaj trajtoj kun la jam priskribita greka kulkuro, sed estis ankaŭ notindaj diferencoj, ĉefe en kio rilatas al la situacio de la virinoj. Same kiel en Grekujo, en la religio de la romia socio kunekzistis ina kulto al diinoj kun vira sacerdoteco honore al masklaj dioj. Estas konate kiom multe gravis en Romo, de religia kaj politika vidpuntoj, la templo de la vestaloj, kaj same oni povas diri pri la templo de la diino Jano. Kaj ankaŭ en Romo estis inaj religiaj ceremonioj en kiuj ne estis permesata la ĉeesto de viroj. Laŭ rakonto de Plutarko, iu romia patricio, ***Clodivs***, estis enamiĝinta al la edzino de Julio Cezaro. Iam dum la festo de la ***Bona Dia*** (Bona Diino), ceremonio kiun povis ĉeesti nur inoj, tiu ulo eniris en la domon de Cezaro masko-vestita kiel virino; malkovrita, li estis juĝita kaj kondamnita. Sekve de tio, Cezaro repudiis sian edzinon kvankam li ne dubis pri la ŝia fideleco. Tiun nekongruecon li eksplikis dirante: ***Ne sufiĉas ke la edzino de Cezaro estu honesta; ŝi ankaŭ devas ŝajni tian***.
La konata historio de la romia socio alportas pliajn informojn pri la socia kaj religia rolo de la virino en Romo. Ekzemple, la kulto t. n. ***FORTVNA MVLIEBRI,*** en kiuj la inoj partoprenadis sub tre konkretaj kondiĉoj kiel tiu esti ***matrona univira*** (edzino de unu sola viro), t. e. edziniĝinta sen ia antaŭa divorco. Tiu kulto, krome, estis rezervita por la romiaj matronoj, t. e. la altrangaj sinjorinoj dum le epoko de la Respubliko, kaj poste estis sekvita de la imperiestrinoj kiel ***matrona prima*** (unuaranga matrono). Same kiel en Grekio, ankaŭ en la romia socio estis pli granda la diferenco inter la anoj de la sociaj klasoj ol tiu inter la viroj kaj virinoj de la sama klaso. La titoloj de patrono kaj matrono ne ekzistis inter la membroj de la plebla klaso, kaj al la gesklavoj ne estis permesate la geedziĝo; ilia gepariĝo, kiam la patrono konsentis ĝin, estis nomata konkub-

ado, same kiel tiu okazinta inter liberaj personoj kaj sklav(in)oj, kaj ne havis leĝan efikon. Cetere la patronoj, eĉ se edziĝintaj, povis havi sklavinojn destinitajn al la seksa servo al ili.

Do, ĉio tre simile al la greka socio, sed en Romo la situacio de la virinoj rilate al la viroj estis pli egaleca. Tie kie la viro estis ***dominus*** (sinjoro), la virino estis ***domina*** (sinjorino). Tio simbole respeguliĝis en la ceremonio de geedziĝo, en kiu la novedzino recitadis la formulon: ***Kie ci estas Kajo, mi estas Kaja.*** Tiu speciala situacio de la virino en Romo, kontraste ne nur al Grekujo sed ankaŭ al la diversaj samtempaj popoloj de Italio, ŝajnas deveni el iu okazintaĵo de la origino de Romo, kiun ni konas nur en ties legenda formo, la t. n. "forrabo de la sabeninoj". Laŭ tiu legendo, en la komenca etapo de Romo estis tie malmultaj virinoj. Por tion solvi, Romulo, fondinto kaj unua reĝo de la urbo, organizis sportan feston al kiu oni invitis la anojn de la najbara tribo de la sabenoj, kiuj aliris akompanitaj de siaj virinoj. Laŭ antaŭ-planite, en difinita momento ĉiu romurbana fraŭlo kaptis iun sabeninon kaj la viroj de tiu tribo estis perforte forpelitaj. La romianoj, por edziĝi al la kaptitinoj devis akcepti iujn kondiĉojn kiujn ĉi tiuj postulis. Cetere poste, la sabeninoj ludis gravan rolon kiam la viroj de sia tribo milite atakis Romon por venĝi la ofendon. La sabeninoj sin interpuŝis inter la batalantoj por ke siaj patroj kaj fratoj ne batalu kontraŭ siaj, jam akceptitaj, edzoj. Laŭ la legendo, kiu eble simbolas faktan historian okazaĵon, ambaŭ popoloj unuiĝis kontribuante al la pligrandiĝo kaj plifortiĝo de Romo.

La legendo de la sabeninoj simbolas okazaĵon de decida virina interveno kiu sendube eksplikas la relativan gravecon de la altrangaj inoj en la romia socio.

Ĉiam ne forgesante ke ankaŭ la romia socio estis virestreca, tamen la romiaj inoj iome gravis. La sklavinoj gravis neniom, sed ankaŭ siaj sklavaj viroj gravis neniom. La plebaj inoj gravis malmulte, sed ankaŭ siaj plebaj edzoj gravis malmulte. La virinoj de la mezklaso gravis sufiĉe, akorde kun la relativa graveco de la viroj de tiu klaso, nomataj kavaliroj en la romia socio. Kaj fine, la granda politika povo de la aristokratara aŭ senatana klaso havis sian ekvivalenton en la granda influo kiun la virinoj de tiu klaso havis en tiu tereno, ĉefe dum la lastaj jarcentoj de la Respubliko. Oni scias kiel multe utilis al la familioj de la Scipionoj kaj la Grakoj la geedza alianco inter ambaŭ. La konkordo inter Pompeo kaj Cezaro daŭris dum vivis la filino de la dua, edziĝinta al la unua, kaj ĉesis post sia morto. Dum la dua triumviraro, la rilatoj inter Oktavio kaj Antonio sekvis la fluktuadon de la geedza alianco inter la familioj de ambaŭ.

Laŭleĝe, la romianinoj ĝuis ioman kontrolon sur la doto kiun ili alportis je la geedziĝo kaj sur la ricevitaj herencoj. En la epoko de la imperio plu pliboniĝis la situacio de la virinoj. Kelkaj edzinoj de imperiestroj havis, por bono kaj/aŭ malbono, grandan politikan influon. Ekzemple Livia, edzino de Aŭgusto kaj patrino de Tiberio, Mesalina, edzino de Klaŭdio, Agripina, edzino de Klaŭdio kaj patrino de Nerono, Faustina, edzino de Marko Aŭrelio, Julia Domna, edzino de Septimio Severo…

Sed temas pri epoko kiam la Romia Imperio estis jam plene enkondukita en la helenista kulturo. Tiu enkonduko komenciĝis jam tuj post la venko de Romo sur Kartago, kiam la romianoj komencis interveni en la aferojn de Oriento, kaj pligrandiĝis laŭ la pasado de la tempo. Dum tiuj jarcentoj, lastaj a. K kaj unuaj p. K., la helena kulturo ĝuis grandan prestiĝon en la tuta ĉirkaŭ-Mediteranea terzono. La kavernuloj de Petra ornamis la eksteraĵon de siaj kavernoj laŭ la arkitektura stilo de la helena kulturo, kaj en la alia ekstremo de la Mediteraneo, en Hispanio, la filoj de la tribestroj kiuj estis kiel ostaĝoj en la tendaro de la romia generalo Sertorio dediĉadis sian tempon al la lernado de la greka lingvo. Ankaŭ la junuloj kaj eĉ la junulinoj de la patricaj familioj de Romo lernadis la grekan lingvon kaj la helenan kulturon kiel signo de distingeco.

La enkondukiĝo de Romo en la helena kulturo signifis sian alprenon de la universalisma emo. La Romia Imperio iĝis universala; en la 3-a jarcento oni asignis la romian civitanecon al ĉiuj liberaj homoj de la imperio, kaj estis ne-italaj imperiestroj. Iu el tiuj fremdaj imperiestroj, Heligabalo, enkondukis en Okcidenton orientajn kultojn.

Ja, la religia sinkretismo estis alia esprimo de la emo al universaleco. Fine de la 3-a jarcento, la mitraismo estis serioza konkuranto de la kristanismo. Cetere inter ambaŭ religioj estis pli da simileco ol diferenco; ambaŭ kunhavis la ceremonion de la eŭkaristio, kiun ili celebris sammaniere. Tio ne estas strange ĉar en tiu sinkretisma socimedio la diversaj religioj kopiadis aŭ plagiatadis unuj la aliajn serĉante tion kio vekus plian akcepton de la amasoj. Fine estis la kristanismo la religio kiu supervenkis la ceterajn kultojn. Sed la kristanismo mem ne estis unueca religio; ekzistis ene de ĝi multenombraj variantoj kaj gnostikaj sektoj. La universalisma sento, ĉi-foje kun la apogo de la kristanaj imperiestroj, klopodis konstitui universalan kristanan eklezion; ĝi ricevis la nomo je "katolika", vorto kiu, etimologie, en la greka lingvo, signifas ĝuste "universala". Tiu procezo multe gravis por nia afero de la virina problemaro ĉar la nova religio tre influis en la situacio de la inoj. En la jaro 320, ses jarojn post la rajtigo de la kristanismo, oni malpermesis al la virinoj ĉeesti la publikajn banejojn. Tial interesas al ni pristudi la kulturo kie originis tiu religio.

La virino en la religioj de la Biblio

Kiam, en la jaro 313, la cezaroj Konstanteno kaj Licinio proklamis la Edikton de Milano per kiu oni metis finon al la persekutado kontraŭ la kristanoj, proksimume 90 elcento el la loĝantaro de la romia imperio konis tiun religion nur laŭnome kaj sciis nenion aŭ preskaŭ nenion pri ties juda origino. Eĉ la kristanoj mem, 8 procento el tiu romia loĝantaro, konis malmulton el sia propra religio. 67 jarojn poste, en la jaro 380, alia romia imperiestro, la hispano Teodozo, deklaris la Katolikan religion oficiala de la romia imperio, kun ekskludo, kaj eĉ malpermesigo, de ĉiuj ceteraj religioj, ne nur la ne-kristanaj sed ankaŭ la kristanaj ne-katolikaj. Eĉ tiam, la membroj de tiu religio konis pri ĝi nur tion kion instruis al ili siaj doktoroj, la tiel nomataj "Patroj de la Eklezio", kies doktrino, kiel ni vidos poste, estis iome malproksimiĝanta el la origina mesaĝo de la Majstro Jesuo.

Ĉio-ĉi ne estas stranga. La ordinara membraro de la Eklezio ne havis alirecon al la bibliaj tekstoj, kies ekzempleroj disponeblaj por la publiko tre malabundis tiam kaj dum multaj jarcentoj poste, ĝis la apero de la pres-arto. Alie, por la ne-judoj ekzistis tiam nur la grek-lingva versio nomata "Septuaginto". La latinparolantoj ne disponis je fidinda teksto ĝis la jaro 382, kiam estis finita traduko, far Sankta Hieronimo, nomata "Vulgato". Krome la tiama materialo estis tre diversa kaj okazis ega polemiko pri la legitimeco de tiuj aŭ tiuj libroj, ĝis kiam en la 3-a Koncilio de Kartago (jaro 397) oni aprobis la oficialan kanonon de la bibliaj libroj. Sed ĉefa kialo de la ne-alireco de la publiko al la sanktaj skriboj estis la analfabeteco de plejparto el la loĝantaro, ĉu kristana aŭ ne. La religia instruado, fakte okazis, kiel dirite, nur aŭ ĉefe pere de la eklezia hierarkio kiu estis organiziĝante ĝuste dum tiu 4-a jarcento. Ja, la tiamaj episkopoj estis kleraj homoj, ĝenerale devenantaj el la altrangaj klasoj de la romia socio. Ni vidos la religian teorion pri la situacio de la virinoj kiun tiu klerikaro ricevis kaj tion kion ili reellaboris tiorilate por la naskiĝanta kristana socio.

Kiel sciate, la kristana religio naskiĝis kaj formiĝis en la sino de la judismo. La religiaj skriboj de la judismo estas parto de la kristana religio, en kiu oni nomas ilin "Malnova Testamento", al kiu aldoniĝis la specife kristanaj libroj ariĝitaj sub la nomo "Nova Testamento". Nu, unue ni vidu kiel rigardas la virinon la Malnova Testamento. En la unua libro de tiu Biblio, nomata "Genezo", oni priskribas la kreadon de la mondo far Dio, kaj tuj sekve ankaŭ la kreadon de la homo. Laŭ tiu doktrino, unue estis kreita la viro, kaj nur poste la virino kiu, krome estis klonita el li (el vira ripo) kaj liaserve (por ke li ne estu sola). Tiu hebrea kulturo formiĝis kaj disvolviĝis en medio de maskla superregado en kiu, krome, oni tre privalorigis la inan fidelecon kiel bazo de la geedza institucio.

En tiu kulturo, kiam juda virino eliradis el la hejmo ŝi devis sin kovri per du vualoj surkape, diademo surfrunte kun rubandoj pendantaj ĝis la mentono kaj maŝo el kordonoj kaj ŝnuroj, tiamaniere ke ne eblu rekoni ŝiajn vizaĝajn trajtojn. La ino kiu ne plenumus tiun devon ofendus la socian kutimon kaj ŝia edzo rajtus kaj eĉ devus forpeli ŝin sen la laŭleĝa monkompenso por la kazoj de divorco. Eĉ en la helenista epoko, la merkatoj, konsilioj, tribunaloj, festaj procesioj, publikaj kunsidoj… estis aferoj en kiuj povis interveni nur la viroj. La virinoj devis resti hejme kaj vivi retiriĝe. Ĝis la aĝo je dekdu jaroj kaj duono, virino ne rajtis rifuzi la edziniĝon deciditan de ŝia patro, kiu povis edzinigi ŝin eĉ al handikapulo. Laŭ la biblia doktrino ***(Eliro 21;7***) la patro povus eĉ vendi sian filinon kiel sklavinon. Laŭ la biblia leĝaro ***(Levidoj 20;10 kaj Readmono 22;22)*** la geadultuloj devus morti. La maniero efektivigi la ekzekutadon de la geadultuloj estis per ŝtonumado. Rimarkindas ke kvankam la mortpuno estis por ambaŭ adultintoj, la leĝo estis pli severa por la inoj ĉar iliakaze la adultulino estas tia nur pro la fakto ke ŝi estis edziĝinta. En la kazo de la viroj, tamen, kvankam li estus edzo, la puno atingas lin nur se la kunkulpulino estus siavice edzino de aliulo, t. e. ne gravas se la edziĝinta viro koitas kun prostituitino. La prostituado estis tiel ofta kaj abunda en la juda socio kiel en ĉiu ajn alia socio. Ankaŭ ne estis puno por la viro se li seksrilatas kun antaŭ-nupta fraŭlino (se ĉi tiu ne estas parencino). La problemo venus por la junulino se poste ŝi intencus edziniĝi ĉar alia biblia leĝo ***(Readmono 22; 20-21)*** ordonas ke se iu junulino edziniĝas ne estante virga, ŝi devas esti ŝtonumita. Sed la plej frapanta diferenco inter la rajtoj de viroj kaj virinoj en la antikva biblia mondo estis ke dum la virino estis ligita al unusola viro, al ĉi tiu oni permesis la poligamion. La mitaj bibliaj patriarkoj Abrahamo, Jakobo… posedis plurajn edzinojn kaj krome konkubinojn, sed ĉiuj ĉi inoj devis resti fidelaj al ilia edzo-mastro. Same okazis kun la histo-

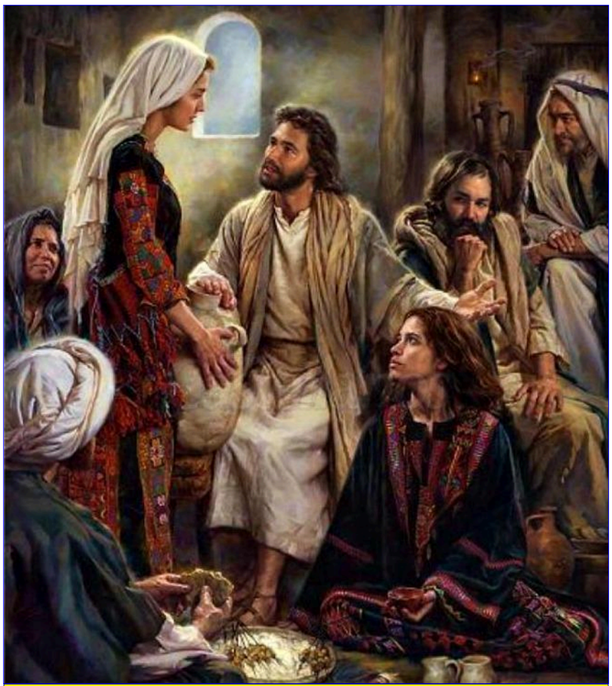
riaj reĝoj de Judujo kaj Israelo: Davido, Salomon kaj iliaj posteuloj. Konkrete Salomono, laŭ priraportas la Biblio mem, havis kelkcenton da edzinoj kaj samkvanton da konkubinoj.
La inaj figuroj kiuj aperas en la biliaj historioj, ĉu mitaj aŭ realaj, alĝustiĝas al tiu kriterio de morala taksado. Estas pozitive prezentataj la virinoj kiuj submetiĝas al tiu skemo de servuteco al la la viroj: Sara, Rebeka, Raĥela, Anna, Estera, Mirjama… kaj, male, tiuj kiuj malobservas tiun modelon, kiel la edzino de Potifaro aŭ la filinoj de Loto, estas asimilataj al idolaninoj kiel la reĝinoj Izebela kaj Atalia.
Sed estas iu ina biblia figuro kiu meritas specialan atenton. Temas pri Judita. Verdire, la libro de Judita ne estas strikte biblia; ĝi ne aperas en la hebrea kanono kaj ankaŭ ne en tiu de iuj kristanaj eklezioj kvankam, jes ja, en aliaj. Tamen la temo estas sufiĉe konata eĉ for de la religiaj medioj; oni faris pri ĝi teatraĵojn kaj filmojn samkiel famajn pentraĵojn. La libro apartenas al la kolekto de tiuj nomataj Dua-kanonaj, t. e. tiuj libroj kiuj ne ekzistas en la hebrea lingvo sed jes ja en la greklingva versio nomata Septuaginto. Ĝenerale temas pri libroj kun biblia, juda, temaro sed verkitaj en Aleksandrio aŭ aliloke. Al tiu kolekto apartenas ankaŭ la libro de Tobio, Makabeoj, Saĝeco, Baruĥo… La libro de Judita estas rakonto pri la faro de juda vidvino kiu savas siajn kuncivitanojn sieĝatajn en Betulia de Holofernes, generalo de Nebukadnecar. La libro ne raportas pri reala historia okazaĵo. Neniam ekzistis tiu urbo nomata Betulia kaj ankaŭ ne okazis la babilona invado kiun ĝi priskribas. Krome la nomo Holofernes ne estas babilona sed persa. Oni ne scias kiu estis la verkinto de tiu libro; estas diversaj teorioj pri la afero. Eble ĝi estis verkita de virino; tio ne verŝajnas en la juda socio sed jes en la juda medio de la Aleksandrio de la helenista epoko. Eble iu juda patro sen viraj filoj instruis sian filinon pri legado. Ĉiukaze la verko havas feministan karakteron kaj celas emfazi la valoron de la virinoj. Laŭ la rakonto, Judita venkis la malamikan generalon per armiloj de virino –ŝi delogis lin– kaj per armiloj de viro –ŝi fortranĉis lian kapon per glavo kiam li estis dormanta pro ebrio– sen plia helpo ol tiu de ŝia servistino, kaj tiele ŝi savis la sieĝatan urbon kiam la konfuzo etendiĝis inter la sieĝantaj trupoj.
Tamen eĉ la rakonto de la heroino Judita alĝustiĝas al la stereotipo de virta ino laŭ la biblia kriterio. La teksto finiĝas asertante ke tiu vivdino poste vivis dum longaj jaroj kaj ne volis reedziniĝi kvankam, ŝi havis multajn svatiĝantojn, pro respekto al sia forpasinta edzo. Ja, la ĝenerala skemo de la Biblio pri la rolo de la virino en la socio estis tiu de respekto kaj servado al la viro. Eĉ ne la profetoj –kaj kvankam ne mankis inter ili pluraj virinoj– intencis mildigi la inan situacion, kvankam ili faris ĉion eblan por kontraŭbatali la socian maljustecon de la tiama agrara feŭdismo. La escepto tiorilate estis la lasta el tiuj profetoj, ĝuste la iniciatinto de nova religia konceptado el kiu devenis la posta kristanismo. Ja, Jesuo, al kiu oni poste aldoniĝis la titolon "Kristo" havis reformigan emon pri la juda Leĝaro, kaj ne nur en kio rilatas al virinoj, sed ankaŭ pri aliaj aferoj kiuj ĉiam estis/as en la kerno de la homa problemaro. Lia penso estis ke la Leĝaro estis farita por la homo kaj ne la homo por la Leĝaro. Ĉar tiu deklaro estas tre logika kaj nediskutebla, ŝajne superfluas. Tamen, en la realo, en ĉiuj epokoj kaj ankaŭ nuntempe, la leĝo-farantoj celas sian propran profiton domaĝe al aliuj. Jesuo abomenis tiujn kiuj surmetas sur alies dorson pezajn ŝarĝojn kiujn ili ne povas surporti. Tio estis aplikebla al la doktoroj de la Leĝo rilate al la ordinara popolo sed ankaŭ, kaj ĉefe, al la viroj rilate al la virinoj.
La evageliaj tekstoj informas al ni ke Jesuo, kiam arigis sekvantojn ĉirkaŭ sin, en lia disĉiplularo estis ne nur de viroj sed ankaŭ virinoj. Inter la akuzoj kiujn oni faris kontraŭ li oni menciis tion ke akompanadis lin virinoj, kaj aliaj personoj de malbona reputacio. Li estis alirebla por ĉiutipaj personoj, eĉ tiuj malaprecataj kaj marĝenataj en la juda socio, kiel tiuj de la samaria etno. Li asertadis ke li ne pretendis detrui sed perfektigi la tradician Leĝaron de la judismo. Ekzemple, li oponis kontraŭ la vira rajto repudii edzinon, rajto kiun, kompreneble, ne havis la virinoj en tiu socio. La poziciiĝo de Jesuo tiorilate ne celis abstrakte defendi la geedzan institucion, kiel pretendas iuj teologioj, sed defendi la virinojn, ĉar ĉi ties situacio estis sendefenda okaze de divorco. Al repudiita ino kiu ne sukcesus trovi novan edzon, restis nur du vojoj: almozado aŭ prostituado.

En la biblia legendo de Judita subkuŝas ia intenco depostuli agnoskon de la virina valoro montrante ekzemplon de heroino kiu kapablas solvi problemojn laŭ sia propra iniciato.

Alia kazo en kiu Jesuo kontraŭfrontis Leĝaron kiu asignas ĉiujn rajtojn al la viroj kaj ĉiujn devojn al la virinoj troviĝas en la Evangelio ***(Johano 8;1-7).*** Kiam oni petis lian opinión ĉu oni devus ŝtonumi adultinon, laŭ la tradicia leĝo, li savis la inon dirante: ***Kiu el vi estas senpeka, tiu unua ĵetu sur ŝin ŝtonon***. La teksto aldonas sekve ke "ili eliris unu post alia, komencante de la plej maljunaj". Li trafe montris la neegalecon kiun la Leĝaro estis establinta en la interseksaj rilatoj. Laŭ tiu Leĝaro la inoj devis servi la viroj laŭ du malsamaj roloj, kiel edzinoj al kiuj oni postulas fidelecon subriske esti ŝtonumitaj, kaj kiel prostituitinoj kiujn la socio malaprecas kaj mistaksas kiel personoj. Ni vidis la vidpunkton de Jesuo rilate al la unuaj, pardonante la adultintan edzinon. Jen alian evangelian pecon rilate al la duaj. En ***Luko 7; 36-50*** ni legas:

Kaj unu el la Fariseoj petis lin, ke li manĝu kun li. Kaj li eniris en la domon de la Fariseo, kaj sidiĝis ĉe manĝo. Kaj jen estis en la urbo virino pekulino; kaj kiam ŝi eksciis, ke Jesuo sidas ĉe manĝo en la domo de la Fariseo, ŝi alportis alabastran vazon da ŝmiraĵo, kaj starante malantaŭe ĉe liaj piedoj, plorante, ŝi komencis priverŝi liajn piedojn per ŝiaj larmoj, kaj viŝis ilin per la haroj de sia kapo, kaj kisadis liajn piedojn, kaj ŝmiris ilin per la ŝmiraĵo. Kaj kiam la Fariseo, kiu lin invitis, tion vidis, li parolis en si, dirante: Ĉi tiu, se li estus profeto, ja scius, kiu kaj kia virino lin tuŝas, ke ŝi estas pekulino. Kaj responde Jesuo diris al li: Simon, mi havas ion diri al vi. Kaj li diris: Majstro, parolu. Unu pruntedoninto havis du ŝuldantojn; unu ŝuldis kvincent denarojn, kaj la alia kvindek. Kiam ili havis nenion, per kio pagi, li pardonis al ambaŭ la ŝuldon. Kiu el ili do lin pli amos? Simon responde diris: Tiu, mi supozas, al kiu pardonis la pli grandan ŝuldon. Kaj li diris al li: Vi prave juĝis. Kaj sin turnante al la virino, li diris al Simon: Ĉu vi vidas ĉi tiun virinon? Mi eniris en vian domon, vi ne donis al mi akvon por la piedoj; sed ŝi priverŝis miajn piedojn per siaj larmoj kaj viŝis ilin per siaj haroj. Vi ne donis al mi kison; sed ŝi, de la tempo, kiam mi eniris, ne ĉesis kisadi miajn piedojn. Vi ne ŝmiris mian kapon per oleo; sed ŝi ŝmiris miajn piedojn per ŝmiraĵo. Pro tio mi diras al vi: Ŝiaj pekoj, kiuj estas multaj, estas pardonitaj; ĉar ŝi multe amis; sed al kiu malmulto estas pardonita, tiu malmulte amas. Kaj li diris al ŝi: Viaj pekoj estas pardonitaj. Kaj tiuj, kiuj sidis ĉe manĝo kun li, komencis diri inter si: Kiu estas ĉi tiu, kiu eĉ pardonas pekojn? Kaj li diris al la virino: Via fido vin savis; iru en pacon.

La evangelia sceno de la ino kiu ŝmiris la piedojn de Jesuo havas altan simbolan signifon, Tiu Mesio ne estis sanktoleita en solena ceremonio far Granda Pastro sed far virino kaj krome putino.

La sama rakonto aperas ankaŭ en ***Mateo 26; 6-13***, ***Marko 14*** kaj ***Johano 12; 1-8*** kun iuj diferencoj. Sed ni vidas en tiu evangelia peco ion kion, eble, la evangeliistoj mem ne vidis. Unue ni atentu pri la titolo "Kristo" kiun la sekvantoj de Jesuo, kaj la historio ĝenerale, donis al li. Tiu vorto estas la helena traduko de la hebrea vorto "Mesio", kiu signifas "Sanktoleito". Sanktoleado aŭ ŝmirado estis, en la hebrea kulturo, ceremonio per kiu oni konsekradis la reĝojn, t. e. ceremonio samsignifa kiel la kronado aŭ surtronigado de aliaj kulturoj. Kompreneble, tiu sanktoleado de Mesio devus esti ege solena ceremonio kaj la ŝmiradon farus Granda Pastro. La Mesio kiun la judoj estis atendante kaj esperante de antaŭ kelkaj jarcentoj estus, laŭ ilia ideo, iu speciale granda reĝo, **Reĝo de Reĝoj**. Konkrete, oni esperis ke tiu Mesio estu granda konkeranto, kiel Aleksandro de Makedonio, kiu atingus, favore al la juda popolo, grandan imperion simile al tiu tiama de la romianoj. Por la koncerna sanktoleado de tia Mesio jam estis preparita la koncerna materialo. En februaro de 1989 la ĵurnaloj informis ke okazis en Israelo interesa arkeologia eltrovo: oni trovis iun ujon kiu enhavis tiutipan oleon kiel tiu uzita por la konsekrado de la reĝoj kaj la grandaj sacerdotoj. Oni kalkulis ke la antikveco de tiu objekto estis, proksimume, du mil jaroj, do la epoko de Jesuo. Ĉi tiu, kiam iu entuziasma amaso volis proklami lin reĝo, eskapis forkure. Se li estus akceptinta estus aperinta iu simila oleujo, eble ĉi tiu mem kiun oni eltrovis en 1989, por konsekri lin. Tiukaze li devus entrepreni militon kontraŭ la reĝo Herodo Antipaso kaj kontraŭ la romianoj, li devus efektivigi ĉiutipan perforton, kontraŭ la malamikoj, kontraŭ rivalaj pretendantoj… li estus servita de multaj homoj. Tiele funkcias la regnoj de ĉi tiu mondo, sed al li estis klare ke sia regno ne estas kiel tiuj de ĉi tiu mondo, kaj ke la plejranga en sia regno estas tiu kiu servas la regatojn. Jesuo akceptis la plej malaltan funkcion, kiun socio povas asigni al iu: tiu de ekzekutita deliktulo. Nu, kiel respeguliĝis tio en la ceremonio de lia oleado? Estis neniu solenaĵo; ne sanktoleis lin Granda Pastro, sed iu virino kaj krome putino, la plej malalta rango en la hebrea socio. Tiu estas la simbolo kiun ni vidas en la evangelia sceno kiun ni pritemas. Li rompis la tradician skemon de socio bazita sur la klasoj kaj rangoj, li estis vera kontraŭsistemulo.

Tion vidite, povas ŝajni ke en socio kiu sin difinas kiel kristana, la situacio de la inoj kaj de la malaltranguloj ĝenerale devus estis alia ol ĝi reale estas, aŭ pli ĝuste, devus ekzisti nenian ajn diferencon inter ĉiuj homaj estaĵoj. Kial ne estis/as tiele? Responde al tio oni devas klarigi ke asigni la titolon je "kristana" al iu socio signifas nur ke tiu socio akceptis la kulton kaj aliajn eksterajn signojn de tiu religio, ne ke ĝi alprenis la valorojn de Jesuo-Kristo. Nur malmultaj homoj intencas alĝustigi sian vivon al la spirito de la instruo de Jesuo, kaj tiuj homoj ĉiam estis kaj daŭre estas tre malabundaj. Konkrete, jam la unuaj generacioj p. K, komencis perfidi lian mesaĝon. Inter la unuaj kristanoj elstaris, kiel gvidantoj, dekduo da viroj, kiuj asignis al si la titolon je "apostoloj"; oni ne scias kio okazis kun tiuj virinoj kiuj iam estis esenca parto de la sekvantaro de la Majstro. La sola ina figuro apud tiu dekduo da apostoloj estis tiu de la patrino de la Mesio. Ne estas klare kiun rolon ŝi havis ene de tiu grupo sed poste ŝia figuro estis uzata

de la Kristanaj medioj por nuligi la rolon de la virinoj en la Eklezio kaj en la socio; ni okupiĝos pri tiu temo siamomente. Krom tiu dekduo da apostoloj aperis poste iu grava figuro, Paŭlo de Tarso, kiu ne konis Jesuon persone kaj kiu, tamen, ludis tre gravan rolon en la procezo de diferenciĝo de la kristanismo el la judismo. Liaj leteroj aŭ epistoloj, destine al diversaj naskiĝantaj kristanaj asembleoj for de la judismo, konstituas grandan kaj esencan parton de la kristana parto de la Biblio, nomata Nova Testamento. Li estis tre konscia rilate al la rajtoj de la gojoj (ne-judoj) ene de la naskiĝanta kristana religio. Sed tiu konscio ne etendiĝis al la rajtoj de la virinoj. Sekve ni transkribos ion el lia epistolaro kiuj esprimas lian penson pri tiu temo.

Sed mi volas sciigi vin ke la kapo de ĉiu viro estas Kristo; kaj la kapo de la virino estas viro… Ĉiu viro, preĝanta aŭ profetanta kun kapo kovrita, malhonoras sian kapon. Sed ĉiu virino, preĝanta aŭ profetanta kun kapo senvuala, malhonoras sian kapon; ĉar tio estas tia sama, kvazaŭ ŝi estus razita. Ĉar se virino ne estas vualita, ŝi ankaŭ tondiĝu; sed se estas hontinde por virino esti kun haroj tonditaj aŭ razitaj, ŝi estu vualita. Ĉar viro devas ne havi la kapon vualita, pro tio, ke li estas la bildo kaj gloro de Dio; sed virino estas la gloro de viro. Ĉar viro ne estas el virino, sed virino el viro; ĉar ankaŭ viro ne estas kreita por virino, sed virino por viro; pro tio virino devas havi sur la kapo signon de aŭtoritato, pro la anĝeloj. (Unua Korintanoj 11;3-10).

Oni povas trovi pliajn aliajn citaĵojn en la Nova Testamento, ĉefe en la epistoloj de Paŭlo, kiuj eksplicitas la ideon de submetiĝo de la virinoj al la viroj; ni ne trolongigu ĉi raporton per pluaj tiutipaj citaĵoj. Ni notu ke Paŭlo skribis siajn epistolojn antaŭ la jaro 70-a, do kelkajn jardekojn antaŭ la verkado de la Evangelioj. Li konis nek Jesuon nek la evangeliajn skribaĵojn, kaj la unuaj kristanaj asembleoj, kreitaj de li, naskiĝis kaj persistis poste for de la influo de la ideoj de Jesuo pri la rajtoj de la virinoj. Krome la influo de la doktrino de Paŭlo efikis sur la naskiĝanta Eklezio ankaŭ en alia tereno, tiu de la sekseco. Jesuo apenaŭ pritemis tiun aferon sed Paŭlo estis la iniciatinto de tiu fenomeno de "demonigo" aŭ "pekigo" de la sekso, de ĉio rilate al la sekseco, kiu ankoraŭ pludaŭras en la kristanaj medioj kaj en la Okcidenta socio ĝenerale. Jen kelkaj perloj de lia teoriado pri la seksa afero: ***Forkuru de malĉasteco. Ĉiu peko, kiun homo faras, estas ekster la korpo; sed tiu, kiu malĉastas, pekas kontraŭ sia propra korpo. Aŭ ĉu vi ne scias, ke via korpo estas templo de la Sankta Spirito, kiu estas en vi kaj kiun vi havas de Dio? Kaj vi ne apartenas al vi mem, ĉar vi estas aĉetitaj per prezo; gloru al Dio en via korpo. (Unua Korintanoj 6;18-20)… Ĉar jen estas la volo de Dio, via sanktiĝo, ke vi vin detenu de malĉasteco; ke ĉiu el vi sciu preni al si sian propran (seks)aferon en sankteco kaj honoro, ne el la pasio de volupto, kiel la nacianoj, kiuj ne konas Dion. (Unua Tesalonikanoj 4;3-5)*** .

Krom tio, en la evangeliaj skriboj mem, verkitaj kelkajn jardekojn post la malapero de Jesuo, iu evangelisto metis ian rigoran diraĵon atribuitan al la Majstro: ***Vi aŭdis, ke estis dirite: Ne adultu; sed mi diras al vi, ke ĉiu, kiu rigardas virinon, por diziri ŝin, jam adultis je ŝi en sia koro. Kaj se via dekstra okulo faligas vin, elŝiru kaj forĵetu ĝin; ĉar estus pli bone por vi, se unu el via membroj pereus, ol se via tuta korpo estus ĵetita en Gehenan. Kaj se via dekstra mano faligas vin, detranĉu kaj forĵetu ĝin; ĉar estus pli bone por vi, se unu el viaj membroj pereus, ol se via tuta korpo irus en Gehenan. (Mateo 5;27-30).***

Ni lasu al la ekzegezistoj pridiskuti ĉu ĉi lastaj versikloj, kiu aperas nur en Mateo kaj ne en la aliaj evangeliistoj, estas veraj instruo de Jesuo aŭ nura inspiro de kulturo en kiu oni trotaksis la geedzan institucion kiel subteno de la socia strukturo. Kio estas nenudebla estas ke tiu doktrino okazigis grandan damaĝon kaj ankoraŭ pezas sur nia civilizacio spite al la progresado de la laikismo. En la 3-a jarcento iu kristana teologo, nomata Origeno, preninte laŭlitere la doktrinon de la evangelio de Mateo igis fortranĉi sian seksorganon. En la 4-a jarcento, la Patroj de la Eklezio kiuj estis la endoktrinigantoj de la popolo estis subinflue de tia pensmaniero. La menciita Sankta Hieronimo kiu tradukis la bibliajn tekstojn al la latina lingvo, iris en sirian dezerton por vivadi asketike kaj penti pri siaj pekoj subpremante siajn seksajn dezirojn. Reveninte en Romon li dediĉiĝis al la spirita gvidadoj de virinoj apartenantaj al la aristokrataro aŭ patricaro. Inter la virtoj de tiu ulo eble estis la ĉasteco sed ne la karitato kiun oni konsideras la ĉefa kristana virto. Li furioze verkis kontraŭ la judoj kaj kontraŭ kristanoj kiuj havis malsamajn teologiajn ideojn ol li. Inter siaj teologiaj doktrinoj estis tiu de la **Ĉiamadaŭra virgeco de Maria**. Proponante tian neeblan modelon al la virinoj tiu ulo tre damaĝis la aferon de la ina liberiĝo. Lia opinio pri la rilatoj inter viroj kaj virinoj estis de kompleta kaj absoluta rifuzo. Laŭ li, la seksa plezuro estas pekeca kaj nelica eĉ ene de la geedza vivo: ***La prudenta viro devas ami sian edzinon kun malvarma determino, ne kun varma deziro… Nenio estas pli malpura ol ami cian edzinon kvazaŭ ŝi estus cia amantino…*** Similan mensan deformiĝon havis la ceteraj Patroj de la Eklezio de tiu jarcento: Aŭgusteno de Hipono, Ambrozio de Milano, Cirilo de Aleksandrio…

Kaj tamen, ankoraŭ nuntempe, tiuj uloj estas konsiderataj sanktuloj kaj Doktoroj de la Eklezio. Ilia noca influo persistis poste en la monaĥismo (vira kaj virina) kies unu el ĝiaj ĉefaj ecoj estis la ĉasteco, kaj en la fraŭleco de la pastroj ankoraŭ konservata en la grandaj kristanaj eklezioj. Cetere, en tiuj eklezioj la pastreco estas nura vira afero, ne estas permesata la pastra ordenigo de virinoj. Dum 17 jarcentoj oni tre akcentigis la teologian signifon de la Virgulino Maria, kaj oni metis tiun figuron kiel modelo por la virinoj, sed kiel modelo de ĉasteco, obeemo, humileco, submetiĝo… tio estas, virtoj kiuj ne kontribuas, precize, al la virina emancipiĝo. La longa marŝado de la feminismo devis daŭri dum tiuj longaj jarcentoj en la fera kadro de la kulturo generita de tiu deformita kristana religio. Per la sekvaj ĉapitroj ni ĉeestu kaj kontemplu la sobojn kaj la sorojn de tiu peniga procezo.

Ĉiu kulturo nomas siajn historiajn etapojn laŭ la ideo kiun ĝi havas pri sia propra disvolviĝo laŭ la pasado de la tempo. Tiorilate, la termino “Mezepoko” havas sencon nur por la t. n. Okcidenta civilizacio. Kvankam ĉiu epoko havas sian apartan karakteron, la limdatoj inter la sinsekvaj epokoj estas konvencie fiksataj. Ĝenerale estas akceptita la falo de la romia imperio de Okcidento kiel komenciĝo de Mezepoko. Pri ties finiĝo, tamen, ne estas unuanima konsento; iuj preferas la jaron 1453, okaze de la falo de Konstantinopolo kaj fino de la romia imperio de Oriento, aliaj preferas la jaron 1492, okaze de la malkovro de la Amerika kontinento. Tiam komenciĝus la t. n. “moderna erao”. Por nia studo de la disvolviĝo de la procezo de la virina emancipiĝo ni preferas ignori la koncepton de “moderna erao” kaj plilongigas la daŭron de Mezepoko ĝis la Franca Revolucio. Kial apliki tian kriterion? Kompreneble, la priepoka limdato kiun ni alprenas estas tiel konvencia kiel ĉiuj ceteraj, sed baziĝas sur iuj prikonsideroj. Laŭ nia interpretado de la historio, la progresado de la ina batalo estis/tas tre ligata aŭ kroĉita al la progresado de la klasbatalo, kaj la progresado de ambaŭ bataloj tre dependis/as de la progresado de la scienco kaj tekniko. Nu, de vidpunkto de la klasa kaj genra emancipiĝoj kiuj dependis de la disvolviĝo de la produktigaj fortoj, en Okcidento la etapo inter la 5-a kaj la 18-a jarcentoj havis kiel komuna karakteraĵo la feŭdisman sistemon surbaze de terkultura ekonomio. Ja, la industria revolucio estis jam komenciĝinta en 1789, sed la Franca Revolucio estis rekta rezulto de ĝi kaj nepra politika kondiĉo por ĝia plua disvolviĝo.

Do, ni vidu la progresadon de la ina afero laŭlonge de tiuj dektri jarcentoj pasintaj antaŭ Franca Revolucio. Ni diru, komence, ke en tiu ampleksa tempodaŭro ni trovos ĉiutipajn signojn de evoluado, progresajn kaj malprogresajn. Estis la epoko de la krucmilitoj kaj la Inkvizicio, sed ankaŭ de la apero de kontraŭfeŭdismaj movadoj kaj de la unuaj burĝaj respublikoj. Okazis koloniigado de lontanaj landoj per rabado kaj rasmortigoj, sed ankaŭ oni inventis la presarton kaj aperis kaj sukcesis reformaciaj movadoj. Resume, la Okcidenta kulturo, pri kiu ni temas, tute ne estis/as tradicia. La distinga eco de la tradiciaj kulturoj –ni priskribis iujn per iu antaŭa ĉapitro– estas ilia senmoveco, senevolueco. Ĝuste tio ne estis/as la socio pri kiu ni okupiĝas nun; ĝi estis/as aktiva, evoluokapabla, transira, dinamisma… oni povas diri ke tiu tendenco evolui kaj ŝanĝiĝi estas ĝuste la karaktero kiu difinas ĝin. Tion dirite, tamen, oni devas aldoni ke la ritmo de ŝanĝigo aŭ evoluado ne estis/as konstanta, okazis/as antaŭeniroj kaj retroiroj. Ĝuste la falo de la romia imperio estis iu el tiuj retroiroj, sed delongperspektive la dominanta tendenco estas la antaŭenirado. Kaj tre notinde, la evoluoritmo iĝas pli kaj pli rapida laŭ la pasado de la tempo. Dum la unuaj jarcentoj de Mezepoko la progresado estis tre lanta, preskaŭ neperceptebla. Poste ĝi akceliĝis iompostiom kaj la akcelo estis pli granda en la tuja etapo antaŭ la Franca Revolucio. Sed de tiam, kaj jam en la nuntempa epoko, la akcelo-ritmo estas pli kaj pli rapida, en la progreso de la scienc-tekniko, la plipotenciĝo de la produktigaj fortoj kaj la sociaj kaj intergenraj rilatoj. En iu tradicia kulturo oni facile povas diveni kia estos la situacio post unu aŭ du jarcentoj; en nia nuntempa socio ne eblas pripensi kiel estos la situacio post dek aŭ dudek jaroj.

Ni eksplikis kial ni metas la finon de Mezepoko malsame ol kutime akceptate. Nun ni diru kial por ni la komenciĝo de tiu erao koincidas kun la ĝenerala kriterio: la disfalo de la romia imperio de Okcidento. Ja, tiu historia ŝanĝo estis tre altsignifa por nia civilizacio. Ĝis tiam la dominanta ideologio estis tiu de la potenco de la imperio, la prestiĝo de la imperiestra institucio, ankaŭ de la tiama leĝaro, valoroj, tradicioj… Ĉio-ĉi krizis per la ruiniĝo de tiu sistemo, la alveno de novaj popoloj, la malapero de ŝtataj, universalaj institucioj… Kaj kion oni konstruis sur la ruinoj post tiu ega detruo? Unue ni respondu alian demandon: Kiu aŭ kio entreprenis la konstruadon startante de nulo?

Inter la ruinoj de la socia katastrofo restis stare nur la nova religio, kristana. Fakte la barbaraj popoloj akceptis ĝin sufiĉe frue. La plej stabila aŭtoritata hierakio estis tiu de la eklezia episkoparo. Krome tiu kristana eklezio havis emon kaj alvokiĝon je monopolismo, universaleco, kio estis faktoro de unuec(iĝ)o por la pecoj de la disrompita imperio. Resu-

me, komencis naskiĝi socio kies dominanta ideologio estis tiu de la kristana eklezio. La episkopoj de Romo baldaŭ konstatis ke ili, hazarde, iĝis la plej altrangaj figuroj en la teritorio kiu iam konstituis la okcidentan parton de la Romia Imperio. Kongrue kun tiu rolo kiun la historio asignis al ili, la papoj survestis sin per la purpura robo de la iamaj imperiestroj kaj alprenis la imperiestrajn titolojn de Plejalta Pontifiko kaj Plejsupera Pastro. Kaj de tiom alta pozicio la Eklezio komencis modli la novan socion. La doktrino, la leĝaro, la valoroj, la mond-konceptado, la ideologio kaj la interesoj de la Eklezio sendiskute fariĝis la dominantaj kulturaj elementoj de la nova, Okcidenta, socio.

Ĉu vere sendiskute? Komence povis ŝajni ke jes. Kiel dirite, la evoluado de la socio estis tre lanta en la unuaj jarcentoj de la longa epoko kiun ni pritemas, sed la iompostioma plirapidiĝo de tiu procezo respegulis la kreskantan emancipiĝon de la socio el la eklezia kuratoreco. Tiu interfrontiĝo inter la Eklezio kiu sin konsideris patrino de la Okcidenta socio kaj ĉi tiu socio kiu maturiĝadis kaj emis emancipiĝi traspertis sobojn kaj sorojn kiuj signifis avancojn kaj retroirojn rilate al la celo –ankoraŭ ne plene atingita– de egaleco inter la civitanoj. **Iompostiom** la reĝoj de la nacioj de Okcidenta Eŭropo reakiris la povon de la iamaj imperiestroj domaĝe al la feŭdismo kiun la Eklezio, ŝajne, volis konsekri kiel definitiva sociekonomia sistemo kaj al la povo de la papoj sur la laika aŭtoritato kaj sur grandparto el la itala teritorio. **Iompostiom** disvastiĝis la kulturo, naskiĝis kaj disvolviĝis la universitatoj kaj la presarto kaj aperis sciencistoj kiel Koperniko kaj Galileo kiuj komencis ruinigi la mondkonceptadon kiun la klerikaro deziris konservi. **Iompostiom** la burĝaro kaj la kamparanaro pridiskutis kaj kontraŭbatalis la elitisman sistemon de la feŭdisma aristokrataro kiu dumlonge ĝuadis la apogon de la ideologia aparato de la Eklezio. **Iompostiom** la religia unueco kiun la Eklezio de Romo volis konservi, eĉ per la Inkvizicio, estis defiita de aliaj kristanaj kredaroj kiel tiuj de albigensoj, valdanoj, husanoj k. a., kiuj fiaskis, sed fine ankaŭ de luteranoj, anglikanoj k. a, kiuj sukcesis konstituiĝi kiel alternativo al la romkatolikismo. **Iompostiom** la dominanta ideologio estis pridiskutata de alitipaj idearoj kiaj tiuj de la framasonaro kaj la rozkrucismo. **Iompostiom,** ĉefe post la invento de la presarto, la klereco ĉesis estis monopolo de la la elitismaj altrangaj klasoj. Kaj, ĉu **iompostiom** iamaniere disvolviĝis ankaŭ la afero de la virinoj dum tiu longdaŭra Mezepoko? La ĉefa problemo kiun ni renkontas por difini la historion de virinoj en Mezepoko, estas la foresto de skribaj fontoj, tial ne estas facile spuri ilian ĉiutagan aktivadon, ilian poziciojn aŭ pensojn sed tion malmulton kion ni konas venis al ni tra viraj skriboj. Tial oni devas atenti ĉu konsideri aŭ ne valida la bildon kiuj la klerikoj, la solaj kiuj scipovis skribi, provizis pri la virinoj. Malgraŭ tiu malfacilaĵo, hodiaŭ ni renkontas grandajn figurojn kiel Eleonoro de Akvitanio, Johana de Arko aŭ Christine de Tretas kaj aliajn kiujn ni mencios poste, kaj ankaŭ multajn elementojn de la ĉiutaga vivo: ni povas scii, kion ili manĝis, kion ili faris, kiel ili kuiris, vestis, ktp.

La loko kiun la dominanta ideologio asignis al la virino estis tiu de absoluta malsupereco kaj submetiĝo al la viro ene kaj for de la eklezia medio. En la familio la virino ĉiam dependis de unu viro, havis nenian juran respondecon kaj ĝuis malmultajn rajtojn. La leĝaro, bazita sur la eklezia kanona kodo, celis la konservadon de tiu situacio. La situacio ne estis pli bona por la virinoj en la monaĥa vivo. Kvankam la eklezia kanona kodo agnoskadis kaj postuladis ke tiel por la edziniĝo kiel por la religia servado, la virino rajtus libere elekti, fakte kaj reale en ambaŭ kazoj estis la patro aŭ la vira kuratoro tiu kiu decidis ŝian destinon. Konsiderante ke, laŭ la dominanta ideologio, la plej grava virto por la virinoj estas ĉasteco, la seksa afero estas amplekse pritraktita de la klerikaro. Ĉi-rilate la tiamaj debatoj ĉiam konkludis ke la seksa agado devas esti senigita je la emo al ĝuado kaj celi nur naskadon de idaro. Tial por virinoj la sekseco eblas nur edziniĝe kaj kun la propra edzo, ne permesante al edziniĝinta virino, sub puno je mokado kaj morto, ekstergeedzecajn aŭ adultajn rilatoj. Laŭ la ideo kiun oni povas eltiri el la tiamaj libroj, la ideo pri vivo, amo kaj virino estis pli ideala ol reala. La Korteza Amo estis ĝia plejsupera esprimo, kaj laŭ tiu modelo la virino devas esti ĉasta, prudenta, laborema, honesta, trankvila, bela kaj mirinde klera, kapabla amuzi kaj surprizi sian kavaliron. Evidentas ke tiu modelo estis ellaborita kaj postulita de religiuloj senkonekse kun la realo de la virinoj de tiu epoko. Do, la bildo kiun pri la virinoj oni havis dum tiuj longaj jarcentoj estis tiu de la klerika idearo: malamikeco rilate al la ina sekseco konsiderata kiel respegulo de Eva kaj malsupera laŭ dia decido. Laŭ la doktrino de Sankta Aŭgusteno, Eva estis kreita por helpi Adamon en la naskado de idaro. La opinio de Sankta Tomaso de Akvino estis tre simila. Laŭ li, Dio kreis la virinon ne por helpi la viron sed nur cele naski filojn: ina pasiva rolo kaj vira aktiva rolo. Neeviteble, la eklezia ideo pri la geedzeco estis ambivalenca, ĉar se unuflanke la seksaj interrilatoj estis rigardataj kiel lascivo-peko, aliflanke estis evidente ke nur per tiu rimedo oni povus garantii la pluekzistadon de la homaro. Tial, la geedza institucio estis konceptita ĉefe kiel iu maniero ordigi la seksrilatojn kaj tial, ĝia sola celo kaj kialo, samkiel tiuj de la virino, estis la filar-naskado. Ĉiukaze, la religia leĝaro pri la geedza vivo estis tre strikta, devigante la viron kaj virinon abstini en tagoj ekzakte precizitaj. Ĉiu ajn devio tiusence, samkiel la ĉeesto de “karna deziro” en la seksrilatoj signifis gravan pekon kaj, en

iuj okazoj, adult-peko. De vidpunkto de la moralo, la Eklezio influadis ordigante la seksrilatojn, kaj de socia perspektivo la eklezia disciplino deklaris la nedissolveblecon de la geedza paro. La spaco de la virinoj estis la privata interno de la domoj kaj monaĥejoj. Ili devis esti sobraj en la vestado, pudoraj en la interhomaj rilatoj, moderaj en la manĝado kaj trinkado, kaj aktivaj kaj laboremaj en la hejmaj kaj familiaj taskoj. La celo de la submetado de la virinoj al la vira zorgado estis protekti la inan honoron, ĉar kiam la virino eliras el tiu interna spaco kaj, ĉefe, kiam ŝi perdas la edzan protekton, pro foresto au morto de la edzo, ili "riskas kompromiti aŭ rekte perdi la ĉastecon kiun ĉiuj, patroj, edzoj kaj klerikoj, konsideras la plejsuperan bonon de la virinoj". Tial la viroj, "patroj, edzoj, fratoj, predikantoj, spiritaj gvidantoj… partoprenas kun Dio kaj la leĝaro en la malfacila sed necesa tasko prizorgi la virinojn, kiuj, feliĉe, danke al iu saĝa decido de la naturo pro iu dia dispozicio, troviĝas de ĉiam submetitaj al la aŭtoritato de siaj kunuloj". Oni povas kompreni ke se tiel rigoraj estis la kontraŭ-inaj dispozicioj montras ke la ina submetiĝo ne estis laŭnature sed nur laŭkulture. Kompreneble la leĝaro de tiutipa socio estis tre severa por la adultulinoj. Ĉi ties edzoj mem povis punmortigi ilin. En la kadro de tiel strikte ĉirkaŭlimigita spaco, la virinoj kiuj emis, se ne kompleta emancipiĝo, almenaŭ ioman gradon je homa realiĝado, devis disvolvi la econ de la ruzo, kvalito kiun oni povas interpreti tiel de pozitiva vidpunkto: la virino estas inteligenta, viveca, sagaca… kiel de negativa perspektivo: la virinoj estas inteligentaj kaj ruzaj, sed tiu ruzo utilas al ŝi por trompi, ĉefe la edzojn, ĝenerale multe pli naivaj ol ili. Jen ĉi tiu estas, esence, la bildo kiun prezentas la mezepokaj tekstoj.

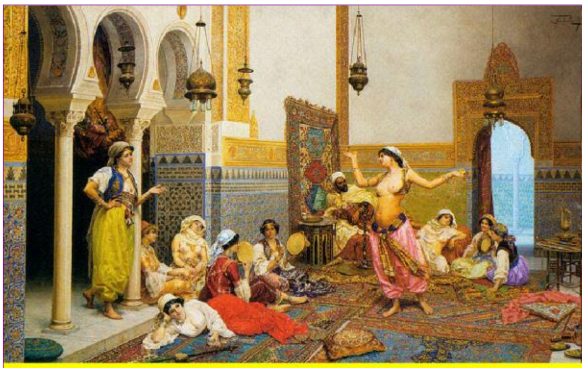
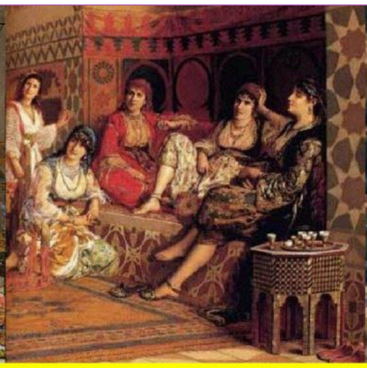
De socia vidpunkto ni devas fari diferencigon pri la situacio de la virinoj: la nobela virino, la kamparanino kaj la monaĥino. La unua el ili estis la sola, kiu povus ĝui grandajn privilegiojn kaj, kiu, se eble, povus atingi pli grandan rekonon. En la nobela klaso, la virino estis la centro de la hejmo, kie ŝi respondecis ne nur por la zorgado de la geinfanoj kaj ilia edukado, sed ankaŭ pri la organizado de la laboro de la servutuloj, kiuj laboris por ili, pri la kontrolo de la ekonomio kaj dum la foresto de sia edzo, tre ofta en tiu epoko pro la militoj aŭ por tio ke ŝi estis vidvino, ŝi devis mastri, kiel administrantino, decidi anstataŭigante sian edzon. Dume la kamparana virino estis tiu kies vivkondiĉoj estis plej severaj: en la domo ŝi devis zorgadi pri la kuirejo, vestaĵoj, purigado, edukado de la geinfanoj… Ekster la domo ŝi devis okupiĝi pri la brutaro kaj ceteraj kamparaj laboraĵoj. Same, la inoj de la naskiĝanta etburĝaro devis okupiĝi, ankaŭ ili, pri la zorgado por ŝia familio kaj hejmo, helpi la edzon en la negocaj aŭ oficaj taskoj… Tiuj kiuj devis labori eksterhejme ricevadis salajron rimarkinde pli malaltan ol tiu de la viroj, eĉ se ili faris saman laboraĵon. La virina salajrata laborado estis tre ofta en la kazo de la fraŭlinoj kaj la vidvinoj, ĝenerale en hejma servo, ankaŭ en ŝpinad-laboro, lavado kaj kuirado, sed ankaŭ en la kamparo kiel braklaboristinoj aŭ salarulinoj. Kaj fine estis la virinoj kiuj decidas dediĉi sian vivon al la religia servo. Temas, en iuj kazoj, pri virinoj kiuj pekis kaj volis elaĉeti sin; en aliaj kazoj temis pri sen-dotaj filinoj kiuj ne volis vivadi koste je pliaĝa frato aŭ fratino, aŭ virino kiuj vidis la monaĥejon kiel eskapo el nedezirata geedzeco kiun la familio volus altrudi al ili. Ĉi tiuj virinoj estis tiuj kiuj pli da atenton ricevis far la historiografio, rezulte de la specialaj kondiĉoj de la monaĥejoj kaj la relativa libereco kiun oni ĝuis en ili. Krom tiuj sociaj tipoj je virinoj, estis ankaŭ specialaj kazoj kiel tiu de la beginoj, t. e. religiulinoj apartenantaj al apartaj sektoj, kiel la kataroj, albigensoj, k. s. kiuj ne sekvis la kredaron de la oficiala religio. Same, en la epoko de la Reformacio, kvankam la ĉefroluloj de la afero estis viroj: Lutero, Kalvino k. a., ne mankis grava virina interveno, favore aŭ kontraŭ la novaj religiaj ideoj.

Ĉar, spit' al ĉio dirite, en la Okcidenta socio de tiuj jarcentoj estis iu kontraŭdiro kiu, eble, estis la ĝermo de la iompostioma evoluado direkte al la ina emancipiĝo. Se, unuflanke, la leĝaro kaj la dominanta ideologio proklamadis la malsuperecon de la virinoj, aliflanke la kristanismo kiun la Eklezioj de la sistemo pretendis servi kaj konservi havis kiel internan ideon la homan progresadon, solidarecon, konkordon, kunsenton, egalecon, samrajtecon… tiu interna ideo estis kvazaŭ semo destinita ĝermi aŭ gisto destinita fermentigi. Ĝi bezonis nur tempo por ĝermi aŭ fermentigi, kaj la 14 jarcentoj kiujn ni kontemplas konstituis la tempan kadron de tiu procezo de progreso de la kulturo, la scienco, la idearo, la klaskonscio kaj ankaŭ la ina genr-konscio. Ekzemple, la fakto ke, laŭ la kristana doktrino, la familio devas esti monogamia, markas ian grandan diferencon, ankoraŭ ekzistanta nuntempe, inter la socioj inspiritaj en tiu modelo kaj iuj tradiciaj kulturoj kiujn ni pritemis. Estis tre decida la influo de la kristanismo en la defendo de la vivo-rajto de la infaninoj, kiuj en la romia socio estis forlasitaj laŭ nombro multe pli granda ol la infanoj. De la jaro 390 la civila leĝo estis demetinta el la patroj la rajton pri la vivo de ties gefiloj. La respekto al la geinfanoj, al la virinoj kaj al la sklavoj etendiĝis kun la kristanismo. La kristana geedzeco estos tre decida institucio por plibonigi la situacion de la virino en la familio. Malaperis ankaŭ la socia "stigmo" kaj la diskriminado kiu ekzistis en la socio rilate al la fraŭlinoj kaj la vidvinoj. Oni proklamis la liberecon de la virgulinoj por sekvi la religian alvokiĝon, foje kun forta familia opono. Pliboniĝis ankaŭ la vivo de la vidvinoj, kiuj estis prizorgitaj de la socio kaj kunlaboradis en religiaj kaj sociaj taskoj.

Eĉ en la feŭdeca socio la virinoj povis posedi kaj administri feŭdojn, iris al la krucmilitoj, regadis, kaj iuj sukcesis havi grandan politikan, ekonomian kaj socian povon pro siaj posedaĵoj, parenceco aŭ negocoj. Multaj reĝinoj aŭ nobelinoj de Eŭropo decide influis en la konverto de siaj edzoj kaj familianoj, kiun sekvis tiu de iliaj regatoj, el la paganismo aŭ el la arianismo: Klotildo de Francio, Teodozia kaj Ingunda de Hispanio, Berta de Kent, Ethelburga de Nordhumbrio, Eduviga de Silezio, Olga de Kievo, Eduviga kaj Dambrosuka de Polujo, Sarolta de Hungario, Teodolinda… Iuj reĝinoj kaj nobelinoj decide influis ankaŭ en la ekleziaj reformoj, kaj foje ankaŭ en la papoj por konsili aŭ korekti ilin, ekzemple Matilda de Toskanio, la imperiestrino Agnesa de Germanio, Sankta Birgita de Svedio, Sankta Katarina de Sieno, Sankta Margareta de Skotlando, Johana de Arko, Hildegarda de Bingen… Iuj kontribuis mildigi la akrecon de la mezepokaj konfliktoj kaj militoj: Margareta de Francio kaj Eleonoro de Kastilio, inter aliaj. Ekzistas interesaj biografioj de Eleonoro de Akvitanio, Blanka de Kastilio, Anna de Kievo, Kristina de Pizano, Maria de Francio, Katarina de Medi-ĉo…Ne ĉiuj estis virtaj kaj noblaj inoj; en tiuj jarcentoj estis ankaŭ virinoj kies ruzo kaj kapablo adresiĝis al la celo de ambicioj kaj ne hezitis ordoni kaj inspiri perfortajn agojn, sed ĉiukaze temas pri famaj virinoj kiuj pruvis ke en mondo de viroj ankaŭ ili kapablas agadi kiel viroj. T. e. reĝinoj kiuj kapablis reĝi kiel la viraj reĝoj, same ruze aŭ malsaĝe, same kruele aŭ kompateme, same ambicie aŭ sindoneme… sanktulinoj ne malpli piaj ol la viraj sanktuloj, abatinoj kaj teologinoj tiel aktivaj kaj eminentaj kiel la viroj dediĉitaj al tiuj aferoj, Johana de Arko estis tiel karisma milita liderino kiel multaj famaj militistaj viroj, estis ankaŭ feŭdsinjorinoj kiuj mastradis siajn terojn same efike aŭ mallerte kiel la patroj aŭ la edzoj de kiuj ili heredis. Ĉar la pli malpli alta rango kiun la virinoj ĝuis dependis, preskaŭ ekskluzive el la klaso kaj la familio al kiuj ili apartenis. Cetere la samon oni povas diri pri la viroj; la klasa situacio difinis la destinon de ĉiuj personoj en mezepoko kaj en ĉiu epoko, sed en la kazo de la viroj la socia emancipiĝo kvankam lanta dum longa tempo, iome plirapidiĝis dum la 17-a kaj 18-a jarcentoj, kaj en la kazo de la virinoj la evoluo estis eĉ pli lanta, preskaŭ neperceptebla sed tamen reala. Ambaŭkaze la protagonistoj mem de la procezo ne konsciis pri la ŝanĝo kiun ili estis travivantaj.

En decidaj historiaj procezoj, kiel la Franca Revolucio, la virinoj rolis apud la viroj laŭ la necesoj de la homa emancipiĝo kaj la irado al pli altaj pintoj de justeco kaj libereco.

La edukado estas unu el la kampoj kie la virinoj havis ian spacon en Mezepoko. Estante plejparto el la loĝantaro analfabeta, estis la virinoj tiuj kiuj respondecis pri la transdonado de la kulturo kaj la konoj al la gefilaro. Se temi pri la nobelinoj, hodiaŭ oni scias, ke plej multaj el ili kultivis scion: legadon, skribadon, foje fremdajn lingvojn, iome da scienco kaj muziko, ĉefe ekde la epoko de Renesanco. Kompreneble, la aliro al edukado por la plej malaltaj klasoj estis multe pli komplika, ĉefe en kamparaj lokoj. Ĉiukaze kaj sendepende de la scio kiun ili havis aŭ la socia klaso al kiu apartenis, la inoj estis instruitaj pri religio kaj la maniero organizi la hejmon. La plebaj knabinoj estis instruitaj pri kudrado, ŝpinado kaj laboroj de agrokulturo kaj best-bredado, kaj se ili havis familian negoco, ankaŭ pri la koncernaj taskoj. La nobelinoj krome devis lerni rafinitajn manierojn por trakti kun samranguloj. Pri la edukado, la monaĥinoj estis la plej bonŝancaj inter ĉiuj virinoj ĉar ili povus eĉ koni la latinan kaj grekan lingvojn kaj sekve legi kaj skribi. Iuj monaĥaj virinoj elstaris en tiu tereno. Hildegarda de Bingen kaj Gertrudis de Helfta ludis sufiĉe gravan rolon en la teologia kulturo de ilia epoko. Alia tereno en kiuj elstaris la mezepokaj virinoj estis la familia kuracado. Ĉefe inter la kamparanaj virinoj abundis tiuj kiuj bone konis pri plantoj kaj rimedoj por la traktado de malsanoj.
Laŭ oni povas percepti deperspektive oni konkludas ke, ja, decida faktoro de la malrapida sed tamen firma progresado de la genr-konscio de la virinoj estis la loko kiun ili okupis en la sino de la familio de la Okcidenta socio. Temis pri ina situacio, kiu, ni ripetas, ne ekzistis en la tradiciaj kulturoj. En Okcidento la virinoj estis enfermitaj en la hejmo, sed ene de la hejmo ili havis rolon de mastrinoj, decidan influon en la edukado de la idaro. Tiu fenomeno estis aperinta jam en la romia socio kvankam poste plipotenciiĝis en la kristana socio; ĝi estas specifa trajto de la Okcidenta socio.
Resume, oni povas diri ke la longa periodo de la kvina al la dekoka jarcentoj en la Okcidenta socio estis plena je lumoj kaj ombroj en kio rilatas al la situacio de la virinoj kaj ĉi ties ebleco je emancipiĝo. Sed, eĉ se lantece, la progresa procezo en tiu tereno ekzistis paralele al la socia progreso en la klasbatalo. Fakte, la inoj estis aktivaj partoprenantoj apud la viroj en la bataloj por la atingo de la sociaj kaj politikaj rajtoj: ilia rolo en tiu procezo ne estis subordiĝo al la viroj sed de kunrolado apud ili.

Kontraste al la tradiciaj kulturoj, kiuj enfermas la virinojn en serajlajn mediojn kie ilia personeco estas tute nuligita, restante kiel nura objekto de servo al la viraj mastroj, en la Okcidenta kulturo, spite al la interseksa malegaleco kaj la ina submetiĝo al la viroj, la virinoj povis roli samkiel viroj en mondo de viroj, por bono kaj malbono, sukcesoj kaj fiaskoj, saĝaj decidoj kaj eraroj, krimoj kaj sublimaj agoj... Ja, en ĉi tiu kulturo, en la homa komedio kiun kutime oni nomas "historio", ĉiam la virinoj etis kunrolulinoj de la viroj implikitaj en ĉi ties aferoj. La senhalta procezo de emancipiĝo de la inoj en tiu kulturo estas esprimo kaj rekta rezulto de tiu realaĵo.

La virinoj konkeras la civitanecon

Ni jam notis ke la Granda Franca Revolucio estis esprimo de klara ŝanĝo de epoko kaj granda salto antaŭen en la evoluo de nia t. n. Okcidenta socio ne nur en kio rilatas al la tekniko, la ekonomio kaj la klasrilatoj sed ankaŭ en la afero de la ina emancipiĝo. La Revolucio ne estis subita kaj ne-atendita okazaĵo. Multaj signoj anoncis ĝin, kaj la kondiĉoj por ĝia eblo estis maturiĝante dumlonge. Krome oni devas ne forgesi kaj jam unu jarcenton kaj duonon antaŭe estis okazinte en Anglujo simila socia elpaŝo kiu, eĉ se ĝi estis malpli profunda en la ŝanĝoj, tamen signis la direkton kiun la Historio estis prenante. En la preparado de tiuj ŝanĝoj la virinoj ludis apud la viroj rolon ne malpli gravan ol tiu de siaj kunuloj. Same okazis dum la Revolucio mem, kaj tio indikis ke ankaŭ en la post-revolucia etapo la virinoj daŭre estus protagonistoj de la Historio. La revolucioj okazas ĝuste pro tio ke la ideoj kiuj inspiras ilin jam estis venkintaj en la homaj mensoj, kaj la konkretiĝo, en la realo, de tiu venko devas okazi, foje sufiĉe malrapide post la revolucia etapo.

La Kler-Movado kaj la Revolucio naskis la proletaran klas-konscion kaj la feminismon, sed ankaŭ ĉi ties unuan malvenkon. La afero de Babeuf kaj la Konspiro de la Egaluloj estis esprimo de la revolucia fiasko de la proletaro, kaj en la kazo de la feminismo estas rimarkinda la kazo de Olimpia de Gouges. Tiu pionirino de la feminismo verkis en 1791 la Deklaracion de la Rajtoj de la Virinoj kaj de la Civitaninoj. En ĉi ties 10-a artikolo la franca aktivistino deklaris: «La virino rajtas esti kondukita al eŝafodo kaj, same la rajton suriri la podion…» Kaj ĝuste tio okazis. Olimpia estis gilotinita en 1793, kvankam neniam ŝi suriris ian ajn podion kaj ne tial ke ŝi ne klopodis fari tion. Dum la Franca Revolucio la virinoj devis konstati la paradokson ke la nova revolucia ŝtato enportis la kontraŭdiron solene proklami la universalan egalecon kaj lasi sen civilaj rajtoj ĉiujn virinojn.

La interklasaj kontraŭdiroj daŭre okazadis eĉ post la finiĝo de la revolucia elpaŝo, kaj la reago de la virinoj eĉ pli malfrue. Krome la burĝaro mem plu devis batali kontraŭ la aristokrataro laŭlonge de la 19-a jarcento por plifirmigi la kontrolon de la povo kiun ĝi estis konkerinta post 1789. Kaj la proletaro kiun la revolucia industrio generis devis siavice batali por atingi siajn civitanecajn rajtojn. Ja, la rajton voĉdoni nur iom-post-iom estis agnoskita al la viroj de la malaltaj klasoj, kaj komence ĝi estis neita eĉ al la virinoj de la altaj klasoj.

Ja, la sociaj kaj politikaj movadoj okazintaj laŭlonge de la 19-a jarcento celis pliajn laborajn kaj politikajn rajtojn por la viroj, flankenlasante la virinojn, ekzistante notinda interseksa diferenco tiel en la leĝa tereno kiel en la instruado, restante la inoj en ia duaranga rolo en la socio, estante la sola socia rolo de la virinoj konservi la ekvilibron en la familio kaj en la hejmo. Tial, la edukado kiun la virino ricevadis estis dediĉita nur al la alfabetigado, la kristanaj valoroj por ke ŝi estu bona edzino kaj patrino, kaj la laboraĵoj de kuirado kaj hejma mastrado. Oni ne celis saĝan virinon, sed virinon kiu ludus sian rolon en la socio. Krome, edziniĝinte la virino perdis eĉ sian rajton administri siajn propraĵojn, restante jam tute dependanta el la edzo, devigita peti al li permeson por la realigado de ĉiu ajn negoco. La fraŭlinoj, tamen, tiorilate havis rajtojn similajn al tiuj de la viroj por subskribi kontraktojn kaj establi negocojn.

Tiu burĝa konceptado de la rolo de la virino respeguliĝis en ĉi ties vestaro; la ina aspekto devis signi la priekonomian rangon de la familio. Gravis ankaŭ la kondut-maniero de la inoj. Tiuepoke estis virina modo manĝi malmultege kaj paroli malfortege. Kompreneble, ĉio-ĉi favoris la konceptadon de la virino kiel la "febla sekso" kaj laŭnecese subordigita al la viro. En la labora vivo la virino povis okupi nur iujn laborlokojn, ĉefe en la teks-industrio kaj en la tabakfabrikoj, ne permesante al ŝi okupi aliajn postenojn kiuj estis destinitaj nur por la viroj, kaj konsiderante ŝin ĉiam kiel malmultekosta laboristaro, ĉar, krome, se virino faradis saman laboron ol viro, ŝi ricevadis

duonan salajron. Oni konsideris ke la ino havis malpli grandan produktad-kapablon ol la viro.
Kaj kiel dirite, la ina duarangeco respeguliĝis ankaŭ en la tereno de la politikaj rajtoj. Komence la konkeraĵoj de la proletaro en la afero de la voĉdonrajto konkretiĝis nur por la viroj. Kompare al la proletara klas-batalo, la feminista aktivado komenciĝis iome malfrue, sed ne tre, kaj krome la unuaj signoj de virina mobilizado okazis ne en Eŭropo sed en Usono. Iome paradokse la ekmobilizigô de la usonaj inoj ne estis pro ilia specifa genra aŭ seksa problemaro sed ilia sentiveco rilate al la maljusteco de la sklaveco. La usonaj virinoj jam estis batalintaj apud la viroj por la sendependiĝo el Anglio. Tiu aktivado alportis al ili sperton en la civila batalado, en la politikaj kaj sociaj aferoj, kaj utilis ankaŭ por ke ili ekkonsciiĝu pri sia propra opreso, tiom simila al tiu de la sklavoj. La fratinoj Sarah kaj Angelina Grimké, el iu familio kiu posedis sklavojn, estis la unuaj aktivistinoj en la movado por la abolo de la sklaveco kaj poste aktivadis ankaŭ favore al la ina emancipado.
En la Tutmonda Kontraŭsklavisma Kongreso okazinta en Londono en 1840, kvar virinoj membris ĉe la usona delegitaro. La Kongreso ne akceptis ilin kaj malpermesis ilian ĉeeston en la labor-sesioj. Tiu fakto estis decida faktoro por ke vekiĝu la ina konsciiĝo pri sia situacio de socia duarangeco. La delegitinoj revenis el Londono en Usonon humiligitaj, indignitaj kaj deciditaj entrepreni la batalon por la agnosko de siaj propraj rajtoj kiel virinoj. Speciale bataladis en tiu fronto la kvakerinoj Lucretia Mott kaj Elizabett Cady Stanton. Ĉi lasta kunvokis la 19-an kaj 20-an de julio de 1848 iun t. n. “Konvencio por la virinaj rajtoj”. La Deklaracio rezultinta el tiu debato estis iu el la unuaj feministaj politikaj programoj. La teksto estis unuanime aprobita kaj subskribita far ĉiuj delegitoj, 68 virinoj kaj 32 viroj, escepte unu klaŭzo, tiu per kiu oni postulis la voĉdon-rajton por la virinoj; tiumomente tio ankoraŭ ne estis iu klara depostulo por ĉiuj. Sed depost tiu dato la usonaj virinoj organizite bataladis por la atingo de siaj rajtoj intencante enkonduki Konstitucian korektaĵon kiu rajtigus virinan alirecon al la voĉdonado. Samkiel la francinoj dum la revolucio de 1789, la usonaj sufragetinoj estis perfiditaj. Spite al ilia laborado kontraŭ la sklaveco, kiam en 1866 oni koncedis la voĉdonrajton al la jam eks-sklavoj, oni eksplicite rifuzis ĝin al la virinoj. La Konstitucia korektaĵo estis nur por la viroj liberigitaj el la sklaveco. Eĉ ne la kontraŭsklavisma movado volis apogi la voĉdon-rajton por la virinoj. Ĉi tiuj venis al la konvinko ke nur per sia propra penbatalado ili povus atingi sian celon. Naskiĝis pluraj virinaj asocioj kiuj dediĉiĝis al sinsekvaj kampanjoj en la diversaj ŝtatoj de la Unio, kaj en la jaro 1869 Vajomingo (Wyoming) estis la unua ŝtato kiu agnoskis la inan voĉdon-rajton. Sed la batalado devis daŭri pluajn jardekojn ĝis kiam, en la jaro 1920, jam post la Unua MondMilito, la voĉdonado de la virinoj iĝis laŭleĝa en ĉiuj usonaj ŝtatoj.
Sed tiam la movado de la sufragetinoj jam estis etendita al aliaj landoj. La sufragetismo estis ia epika movado en kiu la virinoj elmontris sian kapablon kaj sian persiston. Tiu movado de internacia agitado okazis en ĉiuj industriaj socioj kaj havis du konkretajn celojn: la voĉdon-rajto kaj la rajto pri eduko, kaj atingis ambaŭ post okdek-jara periodo, t. e. persista batalado de tri generacioj. La sufragetista movado faris gravajn alportaĵojn al la formoj de socia batalado. La sufragetismo sin vidis devigita interveni en politikon de ekstere, atentigante pri sia celo kaj per ne perfortaj manieroj. Do, ĝi devis elpensi kaj provi novajn plendo-formojn. Kaj sukcesis; la sufragetismo inventis la manifestaciojn, la interrompadon de oratoroj pere de insistaj demandoj, la malsat-strikadon, la mem-enkatenigon, la eldonadon de plendpamfletoj… ĉiuj ili estis pacaj formoj de socia batalado kiuj poste estis adoptitaj de la sindikatista movado kaj aliaj.
En Britio la unua peto je voĉdon-rajto por la virinoj estis prezentita en la Parlamento en aŭgusto de 1832. Tri jardekojn poste, en junio de 1866 Emily Davies kaj Elizabeth Garret Anderson prezentis en la Malalta Ĉambro alian ***Virinan Peton*** subskribitan de 1.499 virinoj. Tial ke oni rifuzis tiun peton, la virinoj kreis iun permanentan movadon: la Nacia Societo favore al la Virina Voĉdon-rajto, liderita de Lidia Becquer. La sekvan jaron, kiam oni estis debatante reformon de la pribalota leĝo cele pligrandigi la nombron da plenaĝaj viroj kun rajto voĉdoni, oni proponis korektaĵon por anstataŭi la vorton «viro» per «persono», kio ebligus la voĉdonadon de tiuj inoj kiuj troviĝus en samaj kondiĉoj postulitaj al la viroj. La propono estis rifuzita.
La britaj sufragetinoj havis du virajn alianculojn: John Stuart Mill kaj Jacob Brigt. Ĉi lasta estis iu parlamentano kiu insiste kaj senlace prezentis foj-postfoje proponojn en la Malalta Ĉambro cele atingi la politikan rajton de la virinoj. En 1867 Jacob Brigt asertis ke se la mitingoj estos senefikaj, se la konkreta kaj preskaŭ universala esprimo de la opinio influas nenion sur la Administracio kaj sur la Parlamento, neeviteble la virinoj serĉos aliajn metodojn por certigi al si la rajtojn kiujn senĉese oni rifuzas al ili. Li ne eraris; kvankam la anglaj sufragetinoj persistis dum pluaj kvardek jaroj defendante siajn postulojn per laŭleĝaj metodoj, en la jaro 1903, lacaj de tio ke oni ne atentis pri iliaj postuloj, ili pasis al pli akraj manieroj. Ili dediĉiĝis interrompi la diskursojn de la ministroj kaj prezentiĝi en ĉiuj kunsidoj de la liberala partio por formuli siajn postulojn. Ili estis forigitaj el tiuj aktoj far la polico kaj oni trudis al ili mon-punojn, kiujn ili ne pagadis, kaj pro tio ili estis enkarcerigitaj, sed kiel komunaj, ne kiel politikaj prizonulinoj kiuj postulas siajn rajtojn.

Eĉ enkarcerigitaj, ili ne rezignis sed entreprenis malsat-strikon. Tiumomente estis centoj da sufragetinoj en la malliberejoj. La ĉefministro Gladstone ordonis nutri ilin kontraŭvole. Tiuj unuaj jardekoj de la 20-a jarcento vidis la radikaliĝon de la sufragetista movado. En julio de 1913, Emmeline Pankhurst, prezidantino de la Nacia Unio de Sufragetinoj, estis kondamnita al tri jaroj da pun-laboroj. En tute ŝi estis arestita sep-foje. Dum tiuj jaroj la sufragetinoj plenumis serion da perfortaj agoj kontraŭ diversaj publikaj konstruaĵoj, kvankam ili neniam realigis personajn atencojn kaj neniu rezultis vundita rezulte de iliaj protestoj. La sola viktimo de tiu mobilizado estis iu sufragetino, Emily Wilding Davidson, en la hipodromo de ***Epsom Downs***, la 4-an de junio de la jaro 1913. Tiutage oni estis festante la ĉiujaran ĉevalan konkuron ***Derby Day***. Dum la konkurado saltis sur la arenon iu virino kaj intencis reteni per la brido la reĝan ĉevalon. Ŝi ne sukcesis tion fari, la besto piedbatis ŝin kaj la ino restis grave vundita kaj mortis post kvar tagoj. Emily Davidson estis iu aktiva sufragetino kiu iĝis martirino perdante la vivon intencante atentigi pri la peto de voĉdon-rajto por la virinoj. Ŝia funebraĵo estis granda feminista akto en la stratoj de Londono. La anglaj sufragetinoj estis batalante tiucele de antaŭ sepdek jaroj senrezulte.

Tragika fino de la angla feministino Emily Wilding Davidson.

Tamen eĉ ne la sinofero de E. Davidson sufiĉis por atingi tiun rajton, kaj la mobilizado ne ĉesis. La sekvintan jaron komenciĝis la Unua MondMilito. La reĝo Georgo la 5-a amnestiis ĉiujn sufragetinojn kaj mendis al ĉi ties liderino Emmeline Pankhurst la rekrutadon kaj organizadon de la virinoj por anstataŭi en la laborejoj la virojn kiuj estis rekrutitaj por la armeo. Fine, la 28-an de majo de la jaro 1917 estis aprobita la leĝo por la virina voĉdonado kiel kompenso pro ilia servado dum la milito. Sed la anglinoj devis atendi pluajn dek jarojn por ke la kondiĉoj de ilia voĉdonado estu la samaj ol tiuj de la viroj ĉar laŭ la unua leĝo povus voĉdoni nur tiuj virinoj aĝantaj pli ol 30 jarojn. Nur ekde 1927 la anglaj virinoj pli aĝaj ol 21 jaroj, same kiel la viroj, povas elekti kaj esti elektataj.

Rimarkindas la paradokso ke dum la britaj feministinoj pene kaj sen sukcese bataladis por la akiro de tiu rajto, ĝi jam estis koncesiita ekde 1893 en la brita kolonio Nov-Zelando. Ankaŭ en alia brita kolonio, Aŭstralio, estis laŭleĝa la ina voĉdon-rajto ekde la jaro 1902. Kaj en aliaj landoj, Finlandio ekde 1906, Norvegio ekde 1913 kaj Danlando ekde 1908 (por la virinoj pli aĝaj ol 25 jaroj, kaj ekde 1915 por ĉiuj plenaĝaj inoj). Poste en la jaro 1918 sekvis Irlando, Polujo, Georgio kaj Rusujo, en 1919 Islandio, Luksemburgo, Belgio, Germanio, kaj Nederlando, en la jaro 1920 Aŭstrio, Hungario, Usono, Ĉeĥoslovakio, Ekvadoro, en 1931 Hispanio kiam la Respubliko anstataŭis la monarkion. Sekvis poste, ĉefe post la Dua MondMilito, multaj aliaj landoj, eĉ en terzonoj kun tradiciaj, ne-Okcidentaj kulturoj sed subinflue de ĉi tiu civilizacio kaj ties valoroj. Kompreneble, la batalo de la virinoj en la ceteraj landoj ne devis esti tiel intensa kiel la priskribita de Usono kaj Anglio, sed nedudeble la batalo de tiuj pionirinoj utilis por ke la virina voĉdon-rajto iĝus universala valoro.

La sufragetinoj depostuladis ne nur la voĉdon-rajton. Ili estas konataj ĉefe pro tiu celo ĉar unue pli emfazis pri ĝi. Ili esperis ke post ĝia atingo, eblus aliri al la egaleco en aliaj aferoj. La feministinoj de tiu epoko postuladis por la virinoj ankaŭ la rajton libere aliri al la superaj studoj kaj al ĉiuj profesioj, la civilaj rajtoj, kunhavi la patran aŭtoritaton sur la gefilaro kaj administri siajn proprajn posedaĵojn. Ili denuncis tion ke iliaj edzoj estus la administrantoj de la geedzaj posedaĵoj, eĉ tio kion ili gajnis per sia laborado. Fakte, ĉiu edzo povus «luigi» sian edzinon por iu laboro, kaj enspezi kaj administri ŝian lu-prezon. Ili depostuladis ankaŭ egalan salajron por egala laboro. Krome, sub la flago de la sufragetismo aŭ feminismo povis unuiĝi ĉiuj virinoj sendepende de ilia ekonomia situacio, socia klaso aŭ politika opinio, ĉar la postulo de voĉdon-rajto estis komuna al ĉiuj ili. La feminista konscienco estis tre disvastigita: ĉiuj estis marĝenitaj nur pro tio ke ili estis inoj.

Okazas ke en la 19-a jarcento estis ia kurioza kontraŭdiro. Unuflanke, la virinoj restis dividitaj. Per la alveno de la kapitalismo, la virinoj aliris al la industria laboro ĉar ili estis labor-forto pli malmultekosta kaj malpli depostulema ol la viroj. Sed aliflanke, en la burĝaro, t. e. la plej riĉa kaj potenca soci-klaso, la virinoj restis enfermitaj hejme. Oni ne permesis al ili labori, ili pli kaj pli restis kiel objekto kies rolo estis nur simboli la povon de siaj edzoj. Ju pli bela la virino estus, des pli bone. Edziĝinintaj, ili ne havis rajtojn; fraŭlinoj, ili estis socie punataj kaj rifuzataj. Sed spite al tia situacio de klasa kontraŭdiro kaj malsamaj roloj, la virinoj komencis organiziĝi. Per la sufragetismo la feminismo aperis unuafoje kiel socia movado kun internacia karaktero, kun aŭtonoma, teoria kaj organiza identeco. Krome la feminismo okupis gravan lokon apud aliaj sociaj movadoj: la socialismo kaj la anarkiismo. Ne nur estis la gilotino kaj la Napoleona Kodo; por silentigi la postulojn je libereco de la virinoj oni faris la monumentan konstruaĵon de la romantika mizogineco. Por ĝin establi, la ĉefaj pensuloj de la 19-a jarcento teoriadis pri la

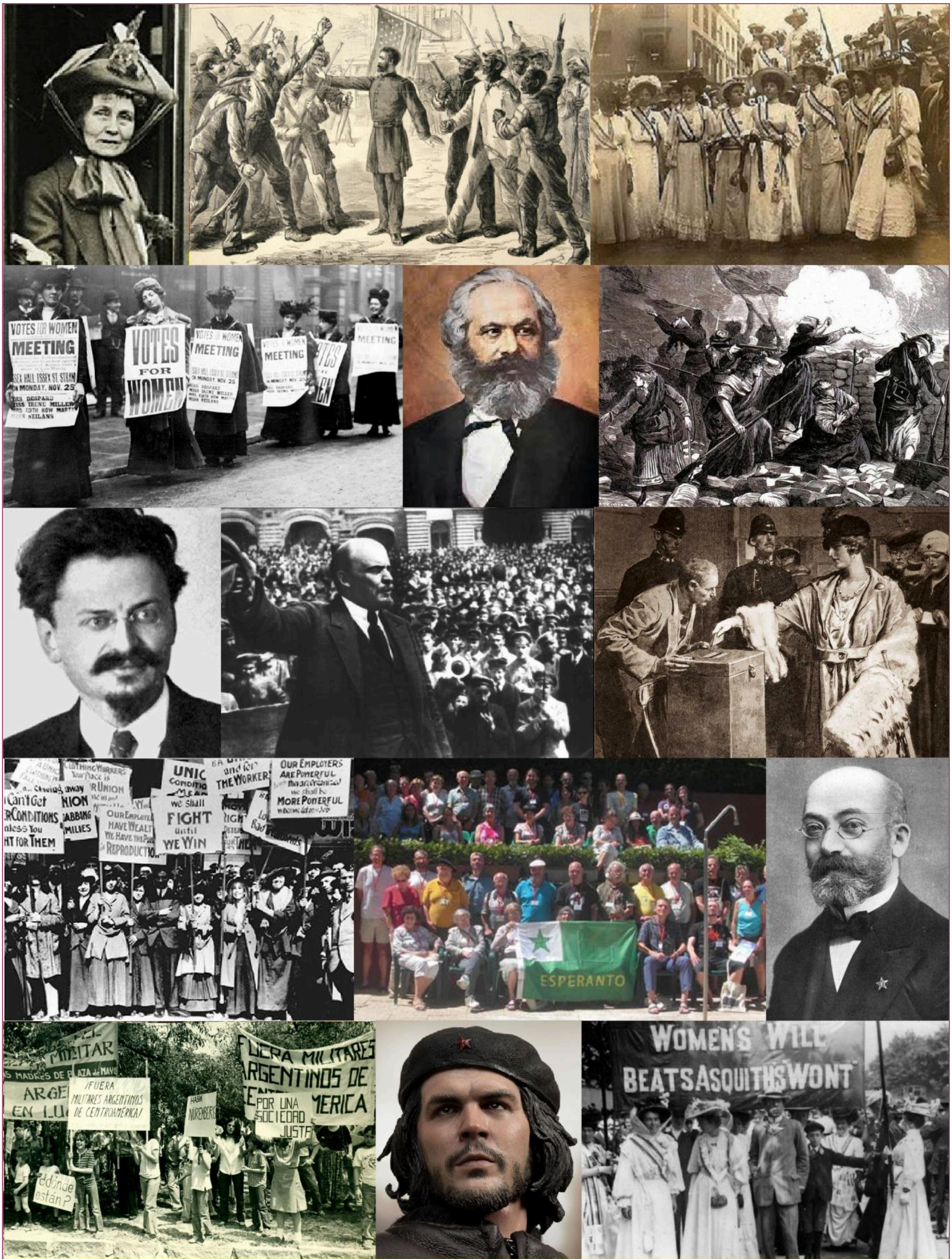
kialo de tio ke la virinoj devus esti marĝenataj. Do, al ĉio jam dirita de Johano-Jakobo RUSEO (Rousseau), aldoniĝis la teorioj de Georgo Vilhelmo Frederiko HEGELO (Hegel), Arthur ŜOPENHAŬERO (Schopenhauer), Soren KERKEGORO (Kierkegaard), Friedrich Wilhelm NIETZSCHE… kiuj krome influis sur ĉiuj kampoj de la scio kiuj, paradokse, estis komencante novan epokon sub la gvido de la «racio». Ili tre multe emis konstrui en siaj teorioj, kaj eble en siaj deziroj, domajn princinojn, feblajn, obeemajn kaj pasivajn virin-patrinojn. Do, kiam la laboristinoj komencis depostuli siajn rajtojn, oni ne bone sciis kion fari kun ili. La laboristinoj reprezentis anomalion kiun oni ne sciis pritrakti. Ili estis problemo ĉar akordigas la feminecon kun la salajrata laboro kaj partoprenas tiel en la reproduktado kaj la privata medio kiel en la industria produktado, t. e, la publika medio. Kun ili aperas novaj demandoj: Ĉu akordigeblas la salajra laboro kun la virinoj? Ĉu oni devus meti limojn? Kia laborist-tipo estas iu virino? Ĉu ŝi devus ricevi saman salajron ol iu viro?

Ĉi-ĉiujn demandojn devus respondi la mizoginoj, la leĝo-farantoj, ankaŭ la feministoj. Cetere la feminismo kontaktis en la tempo, foje kontraŭdire, foje kunlabore, kun aliaj movadoj. Estas socialistoj kiuj kontraŭas la inan emancipiĝon tiom obstine kiom la kapitalistoj kontraŭas la socialismon. Ĉiu socialisto rekonas la dependecon de la laboristo rilate al la kapitalisto, sed ofte ne rekonas la virinan dependecon rilate al la viro. Kun la socialismo ekas nova pensofluo ene de la feminismo. Meze de la 19-a jarcento komencis elstari la socialismo de marksisma inspiro. La komenca altiro inter marksismo kaj feminismo estis reciproka. Ambaŭ estas kritikaj teorioj kiuj volas ŝanĝi la realon tra la politiko. Sed estis ankaŭ diferenco inter ambaŭ movadoj ĉar la marksismo, kiu centriĝis en la atento pri la interklasa ekspluatado, ne kapablis vidi alitipan ekspluatad-sistemon: la patriarkeco, la superregado de la viroj sur la virinoj. Do, Markso kaj Engelso priskribas la opreson sur inoj kiel nura ekonomia ekspluatado. Markso apenaŭ atentas pri la emancipiĝo de la virinoj, kaj kiam priskribas ĝin estas kiel nura apendico de la emancipiĝo de la proletaro. Engelso pliprofundigis en la aferon per sia verko «***La origino de la familio, la privata propraĵo kaj la Ŝtato***». Per ĝi, li asertas ke la origino de la ina subpremo ne estas biologia sed socia, konkrete la apero de la privata propraĵo kaj la elpelo de la virinoj el la socia produktado. Laŭ ĉi tiu analizo, la emancipiĝo de la virinoj estos ligata al sia ekonomia sendependiĝo. Bebelo pli atentis pri la egalrajteco kaj la virina voĉdonado kvankam li ne aliris ĝis la fina konkludo pri la ina libereco. Laŭ li, en la estonta socialista socio la virinoj plenumus taskojn akorde kun ties kapablo, sed li insistis ke la inaj taskoj estus malsamaj ol tiuj de la viroj. Li estis influita de la ideo ke la virinoj estas adaptitaj ***laŭnature*** al la patrineco kaj la vartado de la gefilaro kaj ke, fakte, ili estas emociaj kaj fizike ne taŭgaj por la peza manlaboro, kiu detruas ilian feminecon. Sed estis ene de la marksisma movado virinoj kiel Klara Zetkin kiuj establis la bazojn de la kongruo de la ideoj komunistaj kaj feministaj. Laŭ ŝi, la baza alportaĵo kiun la marksismo faras al la ina emancipiĝo estas defendi ke la virinoj devas eniri en la produktadprocezon. Sed ne la tuta laborist-movado konsentis kun tiu ideo. Fakte Klara Zetkin havis problemojn eĉ ene de sia propra partio, kiel montras jena skoldo de Lenino al ŝi:

Klara, mi ne finis eldiri la liston de ciaj eraroj. Oni diris al mi ke en la legad- kaj debat-sesioj kun la virinoj oni prefere pritraktas seksajn kaj geedzajn problemojn. Kvazaŭ ĉi tiu estus la celo de la ĉefa atento pri la politika edukado kaj la eduk-laboro. Mi ne povis kredi ĉi tion kiam mi aŭdis ĝin. La unua ŝtato de la proletara diktaturo batalas kontraŭ la revoluciuloj de la tuta mondo… kaj dume aktivaj komunistinoj priesploras la seksajn problemojn kaj la aferon de la geedziĝ-formoj en la nuntempo, en la pasinteco kaj en la estonteco!

Estis evidente ke la «la virina afero» estis pli kompleksa ol tio kion la klasikuloj de la marksismo estis notintaj. Nur asertante ke la virino estis subpremita kaj ke la kialo de tiu subpremado estis la kapitalista sistemo, oni ne aliras al la centro de la problemo. Ĉiukaze disvolviĝis ia sociklasa feminismo apud tiu de la sufragetinoj kaj foje kontraŭfronte al ĉi tiu. Verdire la sola diferenco inter ambaŭtipaj feminismoj estis nur pri strategio, pri prioritatateco. Por la marksistoj la ĉefaĵo, la prioritata afero, estas la socia revolucio; ĉiuj ceteraj aferoj estas «prokrastigitaj celoj». Ne nur la feminismo; ni, esperantistoj, trovis en aliaj movadoj, la marksisma kaj la feminisma mem, saman disdegnon rilate al la lingva problemo, konsiderata de alitipaj movadanoj kiel «prokrastiginda celo». Tial ni estas sufiĉe konsciigitaj pri tio ke la solvo de iu ajn problemo ne devas atendi la solvon de aliaj problemoj. La homaj problemoj ne enviciĝas por ke oni solvu unu post alian; ili prezentiĝas samtempe, kaj samtempe oni devas entrepreni ties solvon. La lingva problemo ne devas atendi la solvon de la virina problemo, kaj ĉi tiu ne povas atendi la solvon de la klasbatalo, kaj ĉi tiu ne devas atendi la solvon de la prisanecaj aŭ la priekologiaj problemoj, kaj ĉi lastaj devas esti alfrontataj samtempe ol tiu de la malsufiĉo de la energi-fontoj.

Sur la fono de ĉiuj ĉi problemoj de nia mondo, la feminismo entreprenis tiun de la situacio de la virinoj. Ilia disvolviĝo dum la 20-a jarcento, foje kunflue kun, foje sendepende de, la alfrontiĝo de aliaj homaj problemoj. Sed tiu jarcento havis notindan daton por la feminisma, kaj aliaj, movadoj. Tiorilate la etapo komenciĝinta ĝuste antaŭ kvindek jaroj, en majo de 1968, meritas apartan atenton.

Dum unu jarcento kaj duono post la Franca Revolucio, la feminista movado aktivadis en la socio samtempe kiel aliaj movadoj: la kontraŭsklavisma, la anarkisma, la socialista, la komunista, la esperantista… Foje influita de ili, sed samtempe influante sur ili, foje en kunlaboro, foje en kontraŭstaro kun ili. Ĉiuj ĉi movadoj persistas, foje baritaj de la kontraŭdiroj de ĉi tiu kompleksa socio, sed foje ankaŭ venkante tiujn kontraŭdirojn, ĉiam celante antaŭenmarŝadi al socia stato de pli alta libereco, egaleco kaj frateco.

Majo-68: La junulinoj grimpas supren

Majo-junio de la jaro 1968. Ĉu revolucio aŭ socia krizo? Socia krizo, sendube, eble ankaŭ revolucio, iamaniere. Ĉiukaze endas klarigi ke ne temis pri politika revolucio, laŭsence de la ĝistiamaj revoluciaj procezoj: Francio 1789-1793, Rusujo 1917… «Revolucio ekstertipa», estis nomata de iuj, tiu de la jaro 1968. Kiam oni mencias ĉi tiun daton oni tuj rilatigas ĝin kun la okazintaĵoj de Parizo dum la monatoj de majo kaj junio de tiu jaro, sed oni devas klarigi ke la tiamaj mobilizoj okazis ankaŭ en aliaj lokoj: en Francio mem (***Nanterre, Nantes, Le Mans, Boulogne-Billancourt***), en aliaj eŭropaj landoj (Germanio, Hispanio, Svisio, Italio, Ĉeĥoslovakio…) kaj ankaŭ en la Amerika kontinento (Meksiko, Usono, Argentino, Urugvajo…). Sed la gestudenta malkvietiĝo de Parizo iĝis simbolo de ĉiuj ceteraj tiutipaj okazintaĵoj dise en la mondo ĝuste pro tio ke la pariza mobiliziĝo estis ŝarĝita de simboloj de rifuzo de multaj aferoj kiuj tiam estis trovante ĝeneralan rifuzon en la Okcidenta socio. Eĉ multaj personoj kiuj, kiel ni, ne troviĝis tiam en la lokoj kie estis okazante la mobilizadon, identiĝis kun kaj sin sentis reprezentataj de la parizaj gestudentoj. Ni priskribu la elementojn kaj valorojn de la Okcidenta kulturo kiuj krizis kaj trovis rifuzon en tiu okazo. Samkiel en la kazoj de aliaj krizoj kaj revolucioj, politikaj aŭ ne, la generiĝo de la ideoj kaj sentoj kiuj provokis la revolucian eksplodon, estis maturiĝinte dumlonge, ofte ne rimarkite, en la kolektiva menso de la socio. La revoluciaj okazintaĵoj estas nur la videbla rezulto de io kio jam estis instalita en la menso de la socianoj.

Ni komencu per la krizo en la ekonomia tereno. Kvankam la iniciativo de la kontest-movado estis de la junaj gestudentoj, en Francio baldaŭ la afero estis kontaĝita al la laboristaro kaj okazis grandaj amasaj strikoj kaj manifestacioj de la gelaboristoj aldone al la studenta mobilizado. Tio ne estus okazinta se ne estus problemoj en la ekonomia tereno. Post jardekoj de ekonomia progreso en Francio, kaj ĝenerale en Eŭropo, en 1968 estis jam aperintaj signoj de ekonomia malboniĝo. Estis kreskante la nombro da senlaboruloj kaj komence de tiu jaro estis jam duonmiliono nur en Francio, kaj estis du milionoj la nombro da laboristoj kiuj, en tiu lando, vidis sian salajron limigitan al la minimuma interprofesia kvanto laŭleĝe garantiita. Tiu ekonomia problemaro efikis ĉefe kontraŭ la junularo. En la eksteraĵoj de la grandaj urboj etendiĝis, ekde la jardeko de 1950, vastaj neregulaj kvartaloj da kabanoj, domaĉoj. La plej granda, kun 14.000 enloĝantoj, estis tiu de Nanterre, situita ĝuste antaŭ la universitato kie ekkomencis la gestudenta kontest-movado.

Sed la ekonomio ne estis la sola, eĉ ne la ĉefa kialo de la socia krizo. Kvankam la socia mobilizado ne celis politikajn transformiĝojn, la politikaj ŝanĝoj okazintaj dum la antaŭaj jardekoj sufiĉe influis en la evoluado de la menso de la civitanoj. La procezo de senkoloniigado transformis la rilaton de la eŭropaj metropoloj kun la ekskolonioj; la kazo de Francio rilate al Argelio kaj Hindoĉinio estis sufiĉe traŭma kaj fonto de perforto en Francio mem. Poste la milito de Vietnamio kaj la venko de la Revolucio en Kubo instigis la progreson de la ideoj de maldekstraro kaj rifuzo de la imperiismo. En la sama direkto influis la tiama disvolviĝo de la Kultura Revolucio en Ĉinio, mise interpretita en Okcidento. Dume en Francio la registaro de Karlo de Golo (De Gaulle) ne estis sufiĉe stabilita, kaj lia maniero regadi estis taksata kiel tro aŭtoritateca. Tiu problemo de la aŭtoritateca regado tiam estis pli akra en Hispanio kaj Ĉeĥoslovakio; tial la socia malkvietiĝo estis rimarkinda ankaŭ en tiuj landoj.

Krom la ekonomia kaj politika situacioj, eble pli gravis en tiu procezo la kulturaj faktoroj. La idearo de iu popolo aŭ ĉiu ajn kolektivo respegulas la teniĝon de la koncerna popolo aŭ homa kolektivo pri si mem: mem-fido aŭ fido pria sia destino kaj alvokiĝo, respekto pri si mem, pritakso de sia propra valoro kaj indeco… Nu, ĝuste tiuj valoroj krizis tiam en la Okcidenta socio kaj tio respeguliĝis en la mobiliziĝoj de Parizo. La maljustaĵoj de la koloniismo kaj la imperiismo, la malegaleco de la kapitalista socio vekis naŭzon en la junularon de tiu socio. Sed dume la socialista-komunista alternativo estis perdante prestiĝon antaŭ la okuloj de tiu junularo. Tiujare mem estis en Ĉeĥoslovakio popola rezisto kontraŭ la komunista reĝimo kaj dek-du jarojn antaŭe estis perforte sufokita en Hungario popola ribelo kontraŭ la koncerna komunista reĝimo. Ĉio-ĉi alportis krizon al la fidantoj de tiu sistemo kiel alternativo al la kapitalismo. La reago de la parizaj gestudentoj de Majo-68 pri tiu realaĵo estis la multaj sloganoj kaj flagoj

de anarkiisma inspiro kiu aperis en la tiamaj manifestacioj. Aliaj sloganoj kiel la fama **MMM** (Markso, Maŭ, Markuso) indikis ke tiuj junuloj serĉis marksismajn modelojn fore de la soveta modelo. Ankaŭ al la kredantoj de aliaj ideologioj ne mankis kialoj por elreviĝo. La Rom-Katolika Eklezio, ĉefa inter la kristanaj tendencoj, estis sekvinta de antaŭ pli ol duonjarmilo reakcian vojon de apartiĝo kaj miskompreno de la progreso de ĉi tiu Okcidenta socio kiu iam estis ĝia kreaĵo. En la antaŭa jardeko, konkrete de 1962 al 1965, estis okazinte grava koncilio per kiu tiu Eklezio volis eki procezon de interkompreno kun tiu socio, sed ankaŭ tiu vojo ŝajnis ŝtopita tiam; ĝuste en tiu jaro 1968 estis farante siajn unuajn paŝoj la t. n. Teologio de Liberigo, kondamnita resti kiel marĝena kaj kompatinda fenomeno en iu angulo de la sistemo. Alia elreviĝo: ĝuste 20 jarojn antaŭe, en 1948, la judoj estis sukcesintaj krei, post 19-jarcenta diasporo, novan ŝtaton de Israelo en la tero kiun sia tradicio konsideras la lulilo de tiu popolo. Sed tiu historia elpaŝo ne okazis senmilite, kaj depost tiam okazis pluaj militoj. Ĝuste unu jaron antaŭe, en 1967, la israelanoj estis atinginte gravan militan vekon kontraŭ tri najbaraj arabaj landoj, sed tio tute ne signifis la finon de la militado. En la pariza mobilizado de la gestudentoj aperis ankaŭ sloganoj rilate al tiu konflikto kaj favore al la rajtoj de la palestinanoj.
Sed ĉefe estis elmontroj de rifuzo de aliaj aferoj kiuj rilatis pli rekte al la vivmaniero al kiu estis destinitaj tiuj gejunuloj. Tiu jardeko en Francio kaj ĝenerale en la cetero de Okcidento estis okazante pli kaj pli rapide gravaj kulturaj kaj alitipaj ŝanĝoj. Estis okazante akcelata kamparana amas-elmigrado al la urboj kaj aperante la konsum-socio. Krome en tiu jardeko de 1960 la junularo, pro sia grando kaj koncentriĝo en la universitataj centroj, estis fariĝante soci-kultura kategorio atingante sian agnoskon kiel socia rolanto kiu alprenas karakteraĵojn de diferenciĝo el la plenaĝuloj. Rezulte de tio estis la kreado de iuj movadoj kaj subkulturoj kiel tiuj de la hipioj k. s. kiuj eĉ generis propran etikon; iuj el tiuj movadoj generis senton de rifuzo kaj abomeno pri la konsum-socio. Tia pens-maniero estis rezulto de la influo de la verkaro de Herbert Marcuse, tre fama en tiu epoko. Per sia verko ***«La unudimensia homo»*** li denuncis la vivmanieron per kiu la nuntempa kapitalismo katenigas la civitanojn (integrigas ilin en la sistemon, laŭ esprimo uzata de Marcuse mem) de la alte disvolvigitaj landoj. Alia aŭtoro kies verkoj tre furoris inter la gejunuloj de tiu generacio estis Wilhelm Reich. Ĉi ties verko ***«La seksa revolucio»*** prikontestis la familian modelon de la burĝa socio. Reich spertis dum sia infanaĝo traŭmatajn kaj malfeliĉajn travivaĵojn kiuj tre influis en lia vivo kaj lia verkaro. Kompreble, lia ekstrema kazo ne estas prototipa de la ĝenerala modelo de familio de ĉi tiu socio, sed, nedudeble, se lia verkaro tiom multe impresis kaj vekis la intereson de liaj samtempanoj estis pro tio ke, pli- malpli-grade, li sciis montri la mankojn kaj misaĵojn de la familia modelo en kiu formiĝis ĝis tiam la homoj de nia socio. Poste ni vidos ke, ĝuste rezulte de la influo de majo-68, tiu modelo konsiderinde ŝanĝiĝis.
La moralo de la geedza kaj familia vivo, bazita sur hipokriteco, estis ekde la 19-a jarcento kaj ĝis tiam, tiu kiun ni povas nomi "viktoriana moralo". Ĝi karakteriziĝis per seksa subpremo, kaŝigo kaj forta sociala etiko, obsedo pri kontrolo de la seksa moralo, foje kondukante al bigoteco kaj al farisea, hipokrita konduto. Tiel oni uzis ofte florlingvon por eviti certajn vortojn. Kompreneble, laŭ la landoj, estis diversaj variantoj de tiu burĝa modelo je familio. Ĝenerale, kompare kun la famili-modelo de la Malnova Reĝimo, la burĝa alportis konsiderindan plibonigon. Malaperis la geedziĝoj interakorditaj de la gepatroj de la nov-geedzoj kaj aperis la kutimo de la antaŭnupta gefianĉeco, t. e. tempo-periodo dum kiu la eble estontaj geedzoj interrilatas por interkonatiĝi kaj esplori la eblecon interakordi dumvivan geedziĝon. Kompreneble tiu modelo iome evoluis dum unu jarcento kaj duono, kaj estis diversaj variantoj kaj apartaj kutimoj laŭ la lokoj, sed esence kaj baze la modelo estis ĝenerala por la tuta Okcidenta socio. Ĝuste tiun modelon pridiskutis la verkaro de Wilhelm Reich kaj aliaj psikoanalizistoj, kaj estis jam en krizo. La teniĝo de la revoluciuloj de Majo-68, kaj ne nur tiuj de Parizo, signifis nur la publikan konstaton kaj mem-konscion de tiu krizo. Ni vidu la feblecon de la modelo: en tiutipa familio, **laŭ-supozite** la geinfanoj estas naivuloj kiuj scias nenion pri la seksa afero kaj krome sentas nenian intereson pri ĝi; **laŭ-supozite** la gefianĉoj, ĉefe la fianĉinoj, sin konservas virgaj ĝis la nokto de sia geedziĝ-festo; **laŭ-supozite** la honestaj junulinoj revenas hejmen antaŭ la 10-a horo nokte; **laŭ-supozite** la inoj, ĉu fraŭlaj, edziniĝintaj aŭ vidvinoj, neniam ĉeestas solaj, sen vira akompano, la barojn kaj kafejojn; **laŭ-supozite** la virinoj neniam vojaĝas solaj por feriado aŭ simile; **laŭ-supozite** la gefianĉoj post iomdaŭra interkonatiĝo kapablas decidi dumvivan kunloĝadon kiel geedzoj; **laŭ-supozite** la geedzoj kunvivadas en amo kaj harmonio ne dezirante seksumadon ekster sia familia geparo; **laŭ-supozite**… Tro da **laŭ-supozitaĵoj**. Kelkaj el tiuj mitoj jam estis falintaj antaŭ 1968. La divorco jam estis akceptita tiam en multaj lokoj. Sed la publika opinio punadis, per io simila al socia ekskomuniigo, tiujn kiuj kuraĝis malobservi tiujn konvenciojn. Ĝuste kontraŭ tiu serio da ne-skribitaj leĝoj reagis la generacio de la gejunuloj de 1968 kiuj trovis inspiron en ***«La seksa revolucio»*** de Wilhelm Reich. Fakte, la unuaj incidentoj de la mobiliziĝo de 1968 komencis en la Universitato de Nanterre kiam iuj studentoj pridemandis al iu ministro pri tiu afero kaj ricevis de li mokan respondon.

Nu, la ŝanĝoj okazintaj en la socio pri tiu temo estas frukto de la revolucio de majo-68. Ankaŭ la ekologiisma movado ricevis decidan impulson en la konsciiĝo kiu vekiĝis tiam pri ĉiuj sociaj problemoj. Sed nun ni priatentu pri la rilato de tiu revolucio de majo-1968 kun la afero de la feminismo kiu, krome, estis iu el la ĉefaj temoj alborditaj de la revoluciuloj. Estas rimarkinde tio ke en la foto-teko de la tiamaj manifestacioj de Parizo abundas bildoj kiuj montras junulinojn rajdante sur viraj ŝultroj. Tio sendube devas signifi aŭ simboli ion. En ĉiu revolucio abundas la sloganoj kaj gestoj, kaj en ĉi tiu estis iuj tre altsignifaj; ni memoru la sloganojn ***«Malpermesate malpermesi»*** «***Estu realisma, celu tion ne-eblan***». Tiom da virinoj portataj sur-ŝultre de viroj tra la parizaj stratoj klare simbolas porfeminisman depostulon, defendon de la rajtoj de la virinoj. Tiam estis aperinta antaŭ kelkaj jaroj la t. n. "feminismo de la egaleco". Kelkajn jarojn poste aperos alitipa feminismo, tiu nomata "feminismo de la diferenco". Inter ambaŭ tendencoj estiĝis ega debato, foje tre akra. Tamen la virin-favora teniĝo de la studentaro de la Sorbono tute ne estis poziciiĝo en tiu akademia debato interne de la feminisma movado. Ilia simbola elmontro de apogo al la virina afero celis atesti ĝeneralan rifuzon al maskloismo kiu tiom longe regis en la socio. Estis altruisma kaj pasia reago kontraŭ tiu socia fiaĵo simila al la reago kiun ili estis montrante dum tiuj tagoj favore al la viktimoj de aliaj putraĵoj de la epoko: la kapitalismo, la stalinismo, la cionismo, la viktoriana bigotismo…

Ili poziciiĝis kontraŭ ĉio-ĉi, sed, favore al kio? La maniero kiel disvolviĝis la mobilizado montris ke pravis tiuj kiuj asertis ke la revoluciuloj de majo-68 sciis kion ili rifuzis, kion ili ne volis, sed ne sukcesis formuli kion ili volis konstrui por anstataŭi la rifuzitajn aferojn. La 8-an de januaro de tiu jaro 1968 okazis en la Universitato de Nanterre tiu incidento kiam iu studento adresiĝis al la Ministro pri la Junularo por demandi al li pri la politiko rilate al la seksa problemaro. La studento, Daniel Cohn-Bendit famiĝis tiam kaj iĝis elstara figuro de la revolucio de majo-68. Elstara figuro sed ne lidero, ĉar la lidereco implicas proponi agad-planon por atingi iun celon, kaj en tiu mobilizo estis nek agad-planon nek atingendan celon; estis nur rifuzo de la ekzistanta realaĵo. La 22-an de marto de tiu jaro iu grupo da studentoj de tiu universitato enfermiĝis en la centron protestante kontraŭ iuj normoj, kaj por ilin elpeli devis interveni la polico. Denove devis interveni la polico en Nanterre la 22-an de aprilo kiam 1.500 gestudentoj manifestaciis protestante kontraŭ la arestado de kelkaj studentoj kiuj agadis kontraŭ la milito de Vietnamio. La 28-an de tiu monato la rektoro de la universitato ordonis ĉi-ties fermon samtempe ke la gestudentoj anoncis sian bojkoton al la ekzamenoj. Ĉio ĉi okazis en la kunteksto de interfrontiĝoj de studentaj maldekstruloj kun aktivistoj de la politika Dekstraro kiuj volis kontraŭfronti ilian ideologian influon. Rezulte de tiuj protestoj, ok studentoj, inter ili Daniel Cohn-Bendit devis deklari en Parizo dum en la placo de la Sorbono ariĝis multenombraj gestudentoj. La polico impetis kontraŭ tiuj manifestaciantoj kaj sekve de tio la asocioj de gestudentoj kaj geinstruistoj deklaris strikon en la tuta universitato kaj postulis la liberigon de la arestitoj. La brutaleco de la polico provokis pluajn protestojn de la gejunuloj kaj pro ĉi ties mobilizado pliiĝis la polica interveno. La 6-an de majo la gestudentoj metis barikadojn en la Latina Kvartalo. La manifestacioj de la sekvinta tago alvenis ĝis la proksimaĵoj de la Palaco de la Eliseo. La interfrontiĝo estis speciale grava la 10-an de tiu monato. Dekmiloj da gestudentoj aliris al la barikadoj de la Latina Kvartalo. La aŭtoritatoj rifuzis liberigi la arestitojn kaj la polico perforte faligis la barikadojn. Sekvinttage deplojiĝis tankoj en Parizo. De tiam la konflikto elversiĝis foren el la universitata tereno. La 13-an de majo estis ĝenerala striko en la lando sekvita de 9 milionoj da gelaboristoj kaj en la tiutaga manifestacio partoprenis 200-mil personoj. La Sorbono estis okupita de la gestudentoj. Sekvinttage la laboristoj de iuj gravaj uzinoj okupis la instalaĵojn kaj iom-post-iom la striko plu etendiĝis kaj paralizis plejparton el la franca industrio. La 17-an de majo tiel la student-movado kiel la laborist-movado estis tre radikaliĝintaj. La sekvan tagon aldoniĝis al la striko kromaj laborsektoroj kaj ne nur tiuj de la industrio sed ankaŭ de la servo-entreprenoj, presaro, televido… En Nanto la laboristoj kaj la kamparanoj blokis la alirejojn al la urbo kaj komencis kontroli la prezojn en la vendejoj. Dume en multaj laborolokoj oni komencis pripensi la aferon de laborista kontrolo, pridubante la ŝtatan aŭtoritaton kaj generante situacion de povo-manko. Antaŭ tia situacio la registaro akceptis, la 25-an de majo, negoci kun la sindikatoj pri la depostuloj de la

strikantoj. Du tagojn poste estis interakorditaj gravaj plialtigoj de la salajroj. Sed la sociala malkvietiĝo kaj la mobilizado pludaŭras, kaj la gestudentoj daŭre okupadas la Sorbonon. Estis dum tiuj tagoj kiam aperis tiuj sloganoj kaj simbolaj deklaroj kiujn ni menciis. La 29-an de majo De-Gaulle malaperas sen ĉeesti la kunsidon de la registaro kiun li mem estis kunvokinta por tiu mateno. En la stratoj de Parizo, la manifestaciantoj adresiĝis al la fervoja stacio kie estis koncentritaj la strikantaj fervojistoj sub la devizo: ***"Por politika ŝanĝo de sociala progreso kaj de demokratio"***.

Sed evidentas ke tiu postulo estas sufiĉe ambigua, same kiel la devizoj kaj postuloj de la gestudentoj. Ĉiuj ili havis nean karakteron; ili esprimis ĉion kion ili ne volis sed ne estis klaraj la dezirataj alternativoj. Oni rifuzis la kapitalismon, sed la socialista-komunista-anarkista alternativo rilatas al ia socialismo aŭ komunismo pri kiuj oni sciis nur ke temis pri socia sistemo sen klasoj, sen ekspluatado, sen mono, sen ŝtato… do la tutan karakteron de tiu alternativo oni difinis en nea formo, sed sen pozitiva, aserto, enhavo. La samon oni povas diri pri la aliaj depostuloj: socio sen seksa subpremado, sen maskla dominado… sed ankaŭ ne oni konceptis kaj difinis la naturon de la alternativoj: kiu famili-tipo, aŭ kiu ne familia formo je interseksa kunvivado? La fakto ke baldaŭ aperis la polemiko inter la feminismaj tendencoj de la egaleco kaj la diferenco, inter aliaj, montras ke ankaŭ ne estis klara la feminista alternativo al la reale ekzistanta socio de vira superregado. En tiaj cirkonstancoj la disvolviĝo de la revolucio ne povus havi ian ajn sukceson. Sed ankaŭ De Gaulle ŝajne ne komprenis tion. Li kondutis dum tiuj tagoj kvazaŭ li timus veran renversiĝon de la reĝimo kaj de la sistemo. Nun oni scias ke dum lia malapero li kunvenis kun la estroj de la armeo por prepari eblan militistan intervenon kontraŭ la revoluciuloj. Lia strategio estus la plej konvena (por la interesoj de la superregantoj) se vere temus pri revolucio kapabla endanĝerigi la sistemon. Sed fakte, eĉ ne la Komunista Partio, kiu estis en tiuj cirkonstancoj la plej prestiĝa organizita forto kapabla gvidi tian operacion, konsideris la eblecon entrepreni ĝin. Prave la Kom-Partio taksis sensence ataki perforte registaron kiu estis demokratie elektita de la civitanaro kaj en sistemo kie ĉiuj politikaj fortoj, ankaŭ la komunistaj, povas agadi laŭleĝe. Fine ankaŭ De Gaulle komprenis tion kaj adoptis la plej saĝan decidon por senaktivigi la civitanan kontest-movadon. Li dissolvis la asembleon kaj kunvokis balotadon por kelkaj semajnoj poste. La manifestacio de 300-mil personoj de la konservativaj fortoj la 30-an de majo montris kiom multe la superreganta klaso timis la politikan ŝanĝon kiu, ŝajne, minacis la sistemon. Ja, la ĉeso de la disturboj ne estis tuja; la mobilizado, daŭris ankoraŭ dum la monato junio. La 7-an de tiu monato estis perforta alfrontiĝo de la laboristoj kun la polico en la distrikto de Flins, kaj la 10-an iu studento mortis en alfrontiĝo kontraŭ la polico, kio provokis novajn disturbojn. La 12-an je junio De Gaulle dekretis la dissolvon de grupoj de la ekstrema Maldekstraro. Tiam la kontest-movado troviĝis jam en fazo de retroiro. En la posta balotado, kvankam la voĉdonantaro de la Komunista Partio pasis de la 15 al la 20 elcento, tamen, ĝenerale la politikaj fortoj de Dekstraro estis plimulto en la Asembleo. Sed paradokse la lidereco de De Gaulle ne restis forta; li sin vidis devigita definitive forlasi la povon en aprilo de la sekva jaro.

En aliaj lokoj, for de Francio, la sufokado de la revoluciuloj de majo-68 estis pli tragika. En Meksiko okazis granda masakro de gestudentoj far la militistaj fortoj de la lando. La fakto ke tiu revolucio de majo-68 okazis samtempe en diversaj landoj estis alia karakteraĵo kiu diferencigis ĝin el antaŭaj revolucioj. Sed la plej stranga eco de tiu ekster-tipa revolucio estis ĝia rezulto. Ĉu ĝi fiaskis aŭ sukcesis? Neniu kuraĝas verdikti pri tio, sed estas ĝenerala konsento ke post la eventoj de tiuj monatoj ni vivas en mondo tute malsama ol antaŭe rilate al kelkaj aferoj. La feminista movado same kiel la ekologiista, akiris de tiam firman kaj nehaltigeblan impulson. Kaj rilate al la seksa revolucio, estas nedudeble ke la hipokrita viktoriana moralo ricevis morto-baton. Por konstati tion sufiĉas kompari la enhavon de la revuoj kaj la filmoj faritaj antaŭ kaj post majo de 1968. Same oni povas diri pri la vestaro en la strandoj (kaj surstrate) antaŭ kaj post 1968. En Hispanio la ŝanĝo tuj komencis perceptiĝi post la morto de la diltatoro en 1975 kaj la fenomeno estis nomata "destape" kion en la hispana lingvo signifas: malkaŝo, malkovriĝo, moral-lozeco, pornografia nudeco… Poste venis ankaŭ la legaligo de la samseksemeco. En la hispana lingvo la fakto sin konfesi samseksemulo esprimiĝas per la frazo "eliri el la ŝranko". Nu, en kio rilatas al la seksa libereco, ne nur la samseksemuloj sed la tuta socio eliris el la ŝranko dum la jardekoj post 1968. Sed la ŝanĝo estas plej rimarkinda en la tereno de la feminismo. Definitive malaperis tiuj tabuoj pri la konduto de la virinoj, pri vojaĝoj, festado, publika parado, antaŭ-nuptaj seksrilatoj, ekster-geedza kunloĝado, alireco al la studado, kaj al laborlokoj kaj laborpostenoj antaŭe rezervitaj por la viroj, kiel la armeo kaj la polico… La progreso en ĉi tiu tereno estis nek rapida nek facila, sed la virinoj entreprenis ĝin kuraĝe kaj senkomplekse. Kompreneble, la rezulto kaj la atingaĵoj estas diversaj laŭ la landoj kaj la soci-tipoj, sed rimarkindas ke lasttempe la progreso de la procezo de la feminista aktivado kaj la virina emancipiĝo komencas okazi ankaŭ, eĉ se timide, en kulturoj for de la Okcidenta socio, kie la virina subpremado estis ĝis nun, kaj daŭre estas, esenca komponaĵo de tiuj kulturoj kaj de la religio kiun oni praktikadas en ili.

Ministrinoj kaj Ministroj

La 25-an de majo ĉi-jare oni voĉdonis en la hispana Parlamento mocion pri deklaro de nekonfido kontraŭ la registraro de la dekstrara partio (PP) kiu dum la lastaj sep jaroj regadis la landon laŭ kontraŭsociala politiko kaj per ega koruptado. Ĵuse, iu tribunalo sentencis la kulpecon de tiu partio, kaj surbaze de tiu koruptad-evidenteco, la Socialista Partio proponis la menciitan malaproban mocion. La registaro perdis la parlamentan voĉdonadon kaj la registrar-prezidento, M. Rajoy (Raĥojo) devis demisii, kaj kune kun li, ĉesis lia ministraro. Post malmultaj tagoj, aplikante la konstitucian leĝaron, la reĝo subskribis la nomumon de la lidero de la Socialista Partio, Pedro Sánchez, kiel nova registar-prezidento. Ĉi-tiu tuj elektis sian ministraron. Altsensacia fakto estis tio ke en la nova registaro, unuafoje en la historio de la lando, estas pli da virinoj ol da viroj. Tiu realaĵo estis eksplicite rimarkigita en la solena ceremonio de la ĵurado de la ministraro antaŭ la reĝo kiam unu el la novaj ministrinoj spontane rompis la protokolon ŝanĝante la formulon de la ĵurado anstataŭante la kutiman esprimon “Konsilio de Ministroj” per la esprimo “Konsilio de **Ministrinoj kaj Ministroj**”, novaĵo kiun la sekvintaj ĵurantoj alprenis ripetante tiun formulon. La anekdoto, sufiĉe prikomentita de la informiloj, klare simbolis la ŝanĝojn kiujn estas enkondukante la nehaltigebla progreso de virina emancipiĝo. Estas tre signife ke ĉi tio okazas ĝuste duonjarcenton post la revolucio de majo-1968, en kiu ludis tre gravan rolon la depostuloj pri la rajtoj de la virinoj, pri ĉi ties egalrajteco kun la viroj. Tiu hazarda koincido de datoj estas feliĉa simbolo de la evoluo de la virina batalado dum la lastaj 50 jaroj. Menciindas ke kelkajn tagojn post tiuj hispanaj eventoj, en Iranio oni agnoskis la rajton de la virinoj ĉeesti, spekti, futbal-matĉojn, kaj post kromaj pluaj tagoj, en Saud-Arabio oni ekpermesis la virinojn ŝofori aŭtomobilojn. Ĉi lastaj ŝanĝoj estas pli ol anekdotoj. Ili signifas ke senĉese estas falante la obstinaj baroj de jarmila diskriminacio kontraŭ duono el la homaro. Fakte, ankaŭ la hispana dekstrara partio kiu estis malaprobita en la Parlamento havis kelkajn ministrinojn, kaj du el ili konkuris poste por atingi la partian prezidantecon…

Ja, ĉio-ĉi venas ŝanĝiĝante ekde la revolucio de 1968. Tiam en Hispanio, kaj en multaj aliaj landoj, estis neniu virino en politikaj gvidpostenoj. Paralele, la progreso de la virina rajt-konkerado estis okazante ankaŭ en aliaj frontoj kaj terenoj: la instruiĝo, la instruado, la labora mondo… Kompreneble, la situacio estas diversa laŭ la landoj, sed ĝenerale ĉie estas konstatebla ia progresiva evoluado simila al tiu de Hispanio kiun ni tuj priskribos. Ni komencu per la situacio en la tereno de la kulturo, la instruado…

En nia lando la virinoj estas plejmulto en la universitato. De antaŭ kelkaj jaroj estas pli da virinoj ol da viroj matrikulitaj, 55 elcento kontraŭ 45 elcento, kaj diplomitaj: 6 el ĉiu deko da tituloluloj estas virinoj. Krome ankaŭ la atingitaj kvalifikoj estas pli bonaj en la kazo de la inoj. Tamen la bonaj akademiaj rezultoj ne respeguliĝas en la kondiĉoj de enkonduko en la laboran medion. La viroj kun superaj studoj suferas malpli da senlaborecon ol la virinoj: 17,2 elcento kontraŭ 20,5 elcento. La virinoj suferas pli ol la viroj la necertecon aŭ nefirmecon de la labor-kondiĉoj: 47,7 elcento el la viroj havas fiksan laborlokon, en la kazo de la virinoj estas nur 40,1 elcento. La titolitaj virinoj havas pli altan elcenton da senlaboreco kaj ankaŭ pli malaltajn salajrojn, proksimume 10 elcento pli malalta, por simila laboro. Eĉ en karieroj en rilato kun la scienco de la saneco, kie la virinoj estas 70 elcento el la tituloluloj, la viroj gajnas proksimume 6 elcento pli ol la virinoj. La elcento da virinoj malpliiĝas laŭ oni ascendas en la kategorio de la instruistaro: el ĉiu 100 universitataj profesoroj aŭ ĉefinstruistoj, nur 20 estas virinoj, kaj el 76 gerektoroj, nur 11 estas rektorinoj, 14,4 elcento. La

malegaleco estas pli granda en la publikaj universitatoj: nur 4 el la 50 universitatoj estas estrataj de virinoj. En la 26 privataj universitatoj estas nur 7 rektorinoj. Male, en la neuniversitaj lernocentroj la femala instruistaro estas pli granda: 71 elcento da profesorinoj, kaj ankaŭ en la bazaj lernejoj, 61 elcento, kaj en la porinfanaj lernejoj, 93 elcento. La proporcio malaltiĝas en la gimnazioj, 36,4 elcento da virinoj.

En aliaj labor-sektoroj oni povas trovi similan situacion de progreso kaj fiaskoj. Pli kaj pli la virinoj aliras al laboroj kiuj antaŭe, fakte, estis rezervitaj al viroj, kaj daŭre la pagado por sama aŭ simila laboro estas malpli alta por la inoj. La protesto pro tiu maljustaĵo estas konstanta, kaj la virina festo de la 8-a de marto fariĝis la speciala ĉiu-jara okazo por denunci ĉiun diskriminacian situacion kontraŭ la virinoj. Jaro post jaro la ĉeestantaro en la manifestacioj de tiu virina tago estas pli kaj pli granda. Tiu de la nuna jaro 2018 estis eksterordinara. Krom manifestacio, ĉi-jare tiutage estis ankaŭ virina striko. Ŝajnas ke estis ĝuste en Hispanio kie la mobilizado pli estis sukcesa.

La voĉdon-rajto, edukad-rajto, posed-rajto kaj egaleco en la labora tereno estas la tradiciaj depostuloj de la feminista movado. Sed lasttempe, t. e. de antaŭ duonjarcento, la afero evoluis tiusence ke komencis esti objekto de virina zorgado aspektoj koncerne al la privata vivo. Tiu zorgado, kiu enkadriĝas en la t. n. “Tria Ondo de la feminismo”, esprimiĝas per la frazo: “Ĉio persona estas politika”. Sub tiu-ĉi lumo oni komencis alfronti, interalie, la temon de la perforto kontraŭ la virinoj ĉefe ene de la familio, sed ankaŭ fore, la t. n. “genra perforto” aŭ “seksa perforto”. Oni postulis, kaj oni atingis kelkloke, konkrete en Hispanio, ke tiu figuro de agreso kontraŭ la virinoj estu leĝe kontemplata kaj punata kiel aparta delikto ene de la klasifiko de la perfortaj agresoj ĝenerale. Sed la leĝaro ankoraŭ ne sukcesis garantii al la minacataj virinoj protekton kontraŭ tiutipaj agresoj.

Inter la agresoj kontraŭ la inoj meritas specialan atenton tiuj de la seks-perforto. En nia lando last-tempe tiu afero estis kaŭzo de ega mobiliziĝo de la feminist-inoj kaj de ĉiuj personoj sentemaj pri la rajtoj de la vir-inoj. Antaŭ du jaroj, en iu grava festo, tiu de Sankta-Firmiano, en Pamplono, kvin knaboj seks-perfortigis iun junulinon. La kazo akiris famon en la lando pro la cirkonstancoj kiujn ni poste eksplikos. La kazo, de tiam, estas konata kiel tiu de la “manada”. Tiu hispana vorto povas esti esperantigata kiel “luparo”, kaj tio estas jam parto de la menciitaj cirkonstancoj ĉar tiu titolo estis elektita de la seks-perfortintoj mem kaj signifas ke ili vidas sin mem, orgojle, kiel lupoj kiuj rajtas ataki siajn viktimojn. Fakte, ili mem filmis la faron kaj metis la videon en Interreton. Sed estis pliaj cirkonstancoj kiuj kontribuis ĉagreni la feministinojn kaj la socion ĝenerale. Kiam ili estis arestitaj kaj procesitaj la juĝistoj aplikis al ili la leĝon laŭ ties plej benigna formo ene de la amplekso inter kiuj la juĝistoj povas elekti. Tiu sentenco, kiu tuj estis apelaciita, provokis koleran reagon: multaj manifestacioj en la tuta lando, akuzoj je patriarkecismo kontraŭ la juĝsistemo… Nekredeble, en tiaj cirkonstancoj, la patriarkecaj juĝistoj aŭdace insultis kaj defiis la publikan opinion lasante liberaj la seks-agresintojn pretekstante ke ĉar la sentenco estis apelaciita, tiel do ĝi ne estas definitiva. Reiĝis la protest-manifestacioj kontraŭ la jursistemo, sed vane. Tia teniĝo de la juĝistaro kuraĝigis la membrojn de la “luparo”. Ili estis triumfe akceptitaj en la kvartalo kie ili loĝas, kaj unu el ili eĉ intencis renovigi sian pasporton. Spit’al ĉio, kiam oni verkas ĉi-liniojn la lupoj daŭre ĝuas liberecon, kaj ilia afero vekis imitantojn. Antaŭ pluraj semajnoj en alia loko en Hispanio alia grupo da junuloj kiuj difinas sin mem kiel la “nova luparo” faris similan agreson al iu knabino. Oni povas aldoni pliajn ekzemplojn de la rezisto de la masklismo al la sociaj ŝanĝoj kiujn postulas la justeco. En Hispanio kelkaj virinoj aliris al la armea servo: soldatinoj, suboficirinoj, kelkaj oficirinoj… nu, oni denuncis kazojn je seks-perfortaj atakoj kontraŭ armeaninoj. Pluraj el tiuj kazoj iĝis sufiĉe publike konataj. Tiorilate la militista juĝistaro evidentiĝis eĉ pli masklisma ol tiu de la civila kiu juĝis la lupojn de Pamplono. La armeestroj kiuj kulpis pri la seksaj atakoj suferis neniun punon, ili jam plialt-rangiĝis en la armeo post la koncerna juĝo, sed dume la oficirinoj denoncintaj la agresojn devis forlasi la armean karieron ĉar sin vidis submetitaj al ĉiutipaj premoj en siaj kazernoj.

Ĉio-ĉi, kaj la teniĝo de la pamplonaj juĝistoj de la luparo respegulas reakcian teniĝojn kontraŭ la progreso de la feminismo samkiel la faŝismoj estis reakcia reago kontraŭ la progreso de la socialismo. T. e. la atingo de la inaj depostuloj vekas masklisman reagon inter viroj kiuj ne rezignas perdi la faktan privilegian statuson kiun la maskla sekso ĝuis dum jarmiloj. Al tiutipa reakcia reago apartenas ankaŭ la islama fundamentismo. Temas pri sentoj kaj movadoj kiuj volas ne agnoski ke ilia estmaniero estas kondamnita iri en la sterkejon de la Historio. Kaj ĉio-ĉi ŝajnas indiki ankaŭ ke la batalo por ina emancipiĝo atingis en la socio altan rangon similan al tiu kiu iam havis la klasbatalo por la rajtoj de la laborist-klaso. Iu signo kiu atestas pri la vigleco de la feminismo estas la disflorado de tendencoj simile al tio iam okazinte en la laborista movado per la apero de diversaj laboristaj tendencoj: anarkismo, socialismo, komunismo… Ni faros etan trarigardon de la diversaj feministaj tendencoj. Koincidante en la esencaj depostuloj de la movado, estas inter ili, tamen, pli malpli gravaj nuancoj.

La liberala feminismo estas individuisma formo de feminista teorio, kiu koncentras sin al la kapablo de la virinoj bonteni sian egalecon per siaj propraj agoj kaj elektoj. La liberalaj feminist(in)oj argumentas ke la socio false kredas ke la virinoj estas laŭnature malpli intelekte kaj fizike kapablaj ol la viroj; tial ĝi tendencas diskrimini kontraŭ la virinaro en la akademio, la forumo kaj la merkato. La liberalaj feminist(in)oj opinias ke la virina subordiĝo radikas en aro da kutimaj kaj juraj limigoj, kiuj obstruas la eniron kaj sukceson de virinoj en la tiel nomata publika mondo. Ili strebas al

seksa egaleco per politikaj kaj juraj reformoj. “seksa egaleco”, sed ne alitipaj egalecoj. Tiu liberala feminismo estas bone instalita en la kapitalista socio kun ĉiuj ĉi-ties maljustaĵoj, escepte la seksa aŭ genra.

Male, la marksisma feminismo kontraŭstaras ĉiujn malegalecojn. Tiu-ĉi feminista skolo koncentras sin al la enketado kaj klarigado de la manieroj kiel la virinoj estas subpremataj per la sistemo de kapitalismo kaj privata proprieto. Laŭ la marksistaj feminist(in)oj, la liberiĝo de la virino eblas nur per radikala rekonstruo de la ekonomia sistemo, en kiu la plimulto el la virina laboro estas nekompensata.

La radikala feminismo alfrontas la aferon de alia vidpunkto. Ĝi postulas radikalan reordigon de la socio, kie vira supereco estu forigata el ĉiuj sociaj kaj ekonomiaj kuntekstoj. La radikalaj feminist(in)oj klopodas aboli la patriarkecon per defiado al la ekzistantaj sociaj normoj kaj institucioj, anstataŭ per pure politika procedo. Tio inkludas defion al la nocio de tradiciaj seksaj roloj, kontraŭon al la seksa objektigado de virinoj, kaj plivastigon de la publika konscio pri aferoj kiaj seksperforto kaj perforto kontraŭ virinoj. La radikalaj feminist(in)oj lokas la radikan kaŭzon de la subpremado de la virinoj en la patriarkecaj seksaj rilatoj, kontraŭe al juraj sistemoj aŭ klaskonflikto.

Konsiderindas ankaŭ la tiel nomata intersekciisma aŭ pluraneca feminismo, kiu evoluis el kritiko de radikala feminismo nome la “reviziisma feminisma teorio”, studas la efektojn de samtempaj formoj de diskriminado, precipe rilate al neblankaj virinoj, ne nur de la feminisma movado por la civilaj rajtoj de afrik-usonanoj, kaj subtenas la pretendojn de neblankaj virinoj ke ili apartenas al ambaŭ tiuj politikaj sferoj. Kiel lesbana feminismo, nigra feminismo, postkolonia feminismo, kaj transfeminismo, la ntersekciisma skolo disputas la ideon ke virino estas kategorio de samuloj esence kunhavante la samajn vivajn spertojn kaj radikas en la konstato ke blankaj mez-klasaj virinoj ne servas kiel aŭtentika reprezentaĵo de la tuta feministaro. Rekonante ke la formoj de subpremado kiujn spertas blankaj mezklasaj virinoj, malsamas al tiuj spertataj de nigraj, malriĉaj aŭ handikapaj virinoj, intersekcismaj feminist(in)oj klopodas kompreni la manierojn kiel sekso, raso kaj klaso kombiniĝas por determini la virinan sorton.

Ankaŭ la Tria Ondo de la feminismo prezentas internajn debatojn. La t. n. feminismo de la diferenco asertas ke ekzistas gravaj diferencoj inter la seksoj. Kontraŭas tiun idearon la feminismo de la egaleco kiu opinias ke ne estas naturaj diferencoj inter viroj kaj virinoj, kaj ke la diferencoj venas artefarite truditaj per la roloj socie asignitaj al ĉiu genro.

La menciitaj feministaj tendencoj estas alternativaj inter ili, t. e. kun malsamaj aŭ eĉ kontraŭaj pozicioj pri iu ajn aspekto de la ina problemaro. Krom tio estas ankaŭ tendencoj kiuj transversas ĉiujn ilin, ekzemple, en ĉiuj ili estas personoj kiuj pledas por la rajto je abortigo kaj aliaj kiuj kontraŭas kaj kondamnas tiun praktikon. Alia transversa feminista tendenco estas tiu de esperantistaj feminist(in)oj. Temas pri personoj kiuj kombinas ambaŭ alvokiĝojn, kiuj laboras por la feminismo pere de Esperanto kaj/aŭ por Esperanto ene de la feminista movado. Statistiko pri la procento de virinoj en la Esperanto-movado ekis debato pri la kialoj de la seksa malekvilibro. Oni konstatis ke la viroj persistas en la E-movado post edziĝo. La edzino de esperantisto foje ŝi mem komencas lerni Esperanton kaj venas kun li al la E-renkontiĝoj. Sed se esperantistino edziniĝas, ŝi tre ofte jam antaŭ la geedziĝo finas pri ĉio, kion ŝi ĝis tiam faris en la E-grupo. Tiorilate, la malsupero de la situacio de la virinoj en la socio estas la evidenta kialo. Ja la esperantismo estas mikrokosmo ene de la socio, do, la ne tre granda partopreno de virinoj en esperantaj rondoj respegulas de la ne tre grandan partoprenon de virinoj en la socia medio. La reganta sistemo ankoraŭ devigas la virinojn mastrumi la domon.

Por meti finon al nia pristudo de la historio de la virina emancipiĝo, ni devas atenti pri tio ke la nuna stato de la feminista movado, kiun ni ĵus priskribis enkadriĝas en la nuna stato de la socio mem en kiu ĝi okazas. Tio estas, ni devas ne forgesi ke temas pri socio en krizo, kun ne solvita soci-klasa problemaro kiu generis migradon de milionoj de personoj de iuj zonoj de la planedo al aliaj, ankaŭ kun ekologia problemaro, t. e, en la limo de la kapablo de teraj resursoj, la mara kaj tera nutrad-kapablo… Ĉio estas provizora, ĉio estas dubinda… Estas sufiĉe da signoj anoncantaj militan kontraŭfrontiĝon inter la grandaj blokoj; nuntempe la komercaj kaj priekonomiaj kontraŭdiroj inter tiuj blokoj estas jam tre evidentaj. La nuntempa junularo kontemplas necertan estontecon kaj ne scias kiel alfronti tiun realaĵon. Ĝia reago ŝajne estas eviti kaj vole ignori prikonsiderojn rilate al la estonteco. La tipo je junulara amuzo (grandamasaj festoj kun abundo de sekso kaj drog-konsumado) ŝajnas indiki ke urĝas ĝui kiel eble plej multe antaŭ la katastrofo kiun oni intuicias proksiman. Estas kvazaŭ sento je **25-a horo** en la senco de la ideo kiun esprimas la fama filmo de Henri Verneuil de 1967. Ekde Majo de 1968, la antikvaj valoroj pri la seksa afero ja ne plu funkcias, sed ili ne estis anstataŭitaj de novaj. La antikvaj kutimoj pri geedziĝo ne estas devige sekvataj sed la novaj –ambiguaj kaj diversaj– ne generas pli feliĉan kaj longdaŭran geparan kunvivadon. Ion simile oni povas diri pri la religiaj valoroj; multaj homoj forlasas la tradiciajn kredarojn, sed ili ne scias kiel plenigi la vakuon kiun lasas tiu forigo. Tiele naskiĝas aŭ estas enportataj novaj kultoj, foje en fanatisma formo. Ĉiu ĉi sendifineco de multaj aferoj estas ĝenerale konata per la termino post-modernismo, kiu elvokas ideon ke fiaskis la moderna projekto en ties intenco radikale renovigi la tradiciajn formojn en la arto, la kulturo, la penso, la politiko, la religio, la socia vivo... Konkrete, temas pri socio en krizo; la antikva idearo dronis kaj la alternativo ne aperis por anstataŭi ĝin-Kien iras tiutipa socio? Eble la krizo mem estas la estmaniero kiu difinas ĉi tiun socion, t. e. temas pri socio instalita en la krizo, en senĉesa esplorado pri ĉio, ankaŭ pri si mem. Ĉu ĉi tiu socio trovos sian vojon solvi la interklasan kaj interseksan problemaron?

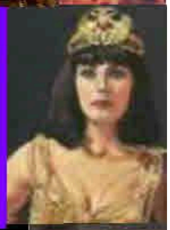

La virina festo de la 8-a de marto de la nuna jaro estis speciale rimarkinda, apoteoza, ĉefe en Hispanio. En ĉiuj grandaj urboj en la lando estis amasaj manifestacioj de virinoj, ankaŭ kun granda ĉeesto de viroj. Ĉi tio evidentigas grandan progreson de la socia konsciiĝo pri la virina problemaro kaj rifuzo de la valoroj kiuj ĝis nun tenis la inaron en situacio de duarangeco.

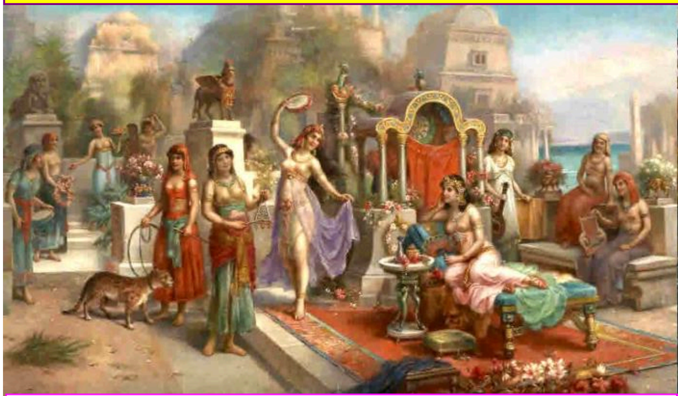

Emblemaj virinaj figuroj

Jen ni prezentas serion da virinoj kiuj povas esti konsiderataj simboloj de io. Iuj el ili estis/as gravaj personoj en sia epoko kaj viv-medio sed eble ne famkonataj nuntempe. Aliaj, male, estante tre konataj, verdire ilia rolo ne estis tiel grava. Fine, aliaj estis/as kaj famaj kaj gravaj. Ne ĉiuj estis reale historiaj personoj; povus esti mitaj aŭ duon-mitaj, aŭ simple konataj dank' al legendoj kiuj formiĝis pri ili. Sed ĉiuj inoj prezentataj ĉi tie havas iun komunan trajton: ili estas emblemaj figuroj, t. e. simboloj de iu ajn hom-tipo, ne ĉiuj bonaj aŭ virtaj, sed ĉiukaze klasikaj reprezentantinoj de diversaj homtipoj. La celo de ĉi tiu prezentado estas reliefigi ke tia emblema rolo povas esti ludata de virinoj same kiel de viroj. Ekzemple, se Giacomo Casanova estas vira peranto de iu homa tipo, kial ne enkalkuli en similan kategorion inojn kiaj Messalina aŭ Mata-Hari?
Eĉ konsciante ke nia listo, kiel ĉiuj ceteraj homaj listoj, ne estas, ne povas esti, kompleta, ni prezentas ĉi tiun kelkdekon da notindaj personoj el la femala sekso.

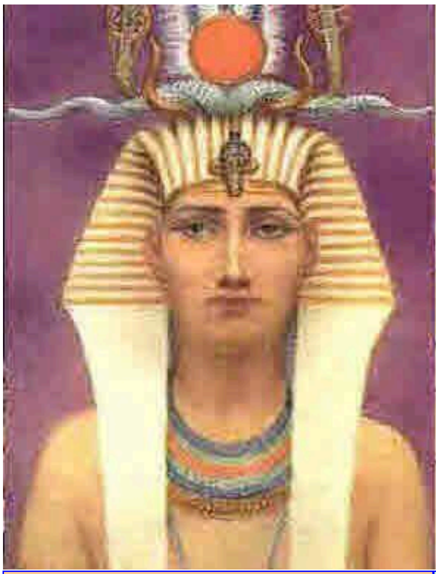
Semiramiso de Babilonio

Semiramiso estis historia persono, sed preskaŭ ĉio kion oni transskribis pri ŝi estas legendoj. Ŝajnas certe ke ŝi, kiel vidvino de la reĝo Ŝamŝi-Adad la 5-a, ekde la jaro 808 a. K. regis unue kiel regentino de sia filo kaj poste kiel kunregantino kun li. Legendo atribuas al ŝi la konstruadon de la famaj pend-ĝardenoj en Babilonio.
La legendoj pri tiu reĝino estis prilaboritaj de la helena historiisto Diodoro de Sicilio, en la unua jarcento antaŭ nia erao, kaj la romiano Junianus Justinus, en la dua aŭ tria jarcento a. K.
Oni diras ke la regado de Semiramiso daŭris 42 jarojn, kaj la mito pri sia persono asertas ke dum tiu longa tempo ŝi igis konstrui multenombrajn urbojn kaj sukcesis pliampleksigi la hereditan imperion per la konkero de Etiopio, Hindio, Persujo, Arabio kaj eĉ Egipto. Sendube estas mitoj pri epoko kaj kortego kies lukson kaj pompon la postaj generacioj volis reliefigi. Ja la nomo kaj la persona figuro de Semiramiso vekas fascinon kaj elvokas gloron kaj sukceson.
Kelkaj teatraĵoj kaj aliaj beletraj verkoj aludas la memoron kaj figuron de tiu mita reĝino.

Reĝino de Ŝeba

Sufiĉe mita figuro tiu de la t. n. Reĝino de Ŝeba. Unuaj noticoj pri ŝi aperas en la Biblio, raportante pri ŝia vizito al Salomono, reĝo de Israelo, sed poste aliaj kulturoj kaj tradicioj alprenis tiun figuron kaj pliampleksigis la leĝendon pri tiu ino. Ne estas klare ĉu ekzistis tiu Regno de Ŝeba; iuj situigas ĝin en Jemeno kaj aliaj en Etiopio. En la Biblio oni eĉ ne mencias la nomon de tiu reĝino, kvankam estas opinio ke temas pri ŝi la nomo Sulamita kiu aperas en iu la psalmoj atribuitaj al Salomono. En aliaj kulturoj ŝi ricevas la nomojn: Makeda, Bilkis aŭ Balkis, Nikaŭla…
Pri ŝi la biblia libro de la Reĝoj diras ke ŝi venis al Jerusalemo kun tre granda akompanantaro, kun kameloj portantaj armaĵojn, tre multe da oro, kaj multekostajn ŝtonojn. Ŝi volis viziti Salomonon, pri kies famo ŝi ekciis, kaj por elprovi lin per demandoj.
La dinastio kiu reĝis en Etiopio ĝis la pasinta jarcento pretendis estis devenanta el Meneliko, iu filo de Salomono kaj la Reĝino de Ŝeba. Estas multaj pentraĵoj pri la vizito de la reĝino al Salomono, kaj ne malpli ol dek-unu filmoj kun enhavo pli malpli fantazieca, faritaj inter la jaroj 1913 kaj 2017, dediĉiĝas al tiu temo.

Hatŝepsut

Ŝi estis filino de la faraono Tutmoso la 1-a, de la 18-a dinastio. Laŭ la tiama egipta kutimo ŝi edziniĝis al duonfrato, kiu poste reĝis sub la nomo Tutmoso la 2-a. Sed ĉi ties reĝado daŭris ne pli ol 4 jarojn kaj Hatŝepsut rolis kiel regentino de filo de ŝia edzo kiu tamen ne estis ido ŝia. Ŝia reĝado okazis ĉirkaŭ la jaroj 1472-1458 a. K.
Reale, ŝi regadis kiel vera faraono pli ol kiel regentino kaj prokrastigis la povo-transdonon al la heredinta princo. Tiu kvazaŭ-puĉo sukcesis ĉar ŝi estis servita de fidelaj ŝtataj funkciuloj.
Hatŝepsut reformis la administracion kaj evoluigis la komercadon. Ŝia reĝado ĉesis kiam fine ŝi ne plu povis elteni la premon de la partianoj de la plenkreskiĝinta Tutmoso la 3-a

Nefertito

Ŝi estis edzino de la faraono Amenofiso la 4-a, la t. n. **la herezula faraono**, kiu ŝanĝis sian nomon al Aĥenatono kiam li entreprenis renversigi la religian kulton de Egipto por starigi monoteisman religion kun kulto al unusola dio, Atono. Ŝi partoprenis en tiu religia reformo de Aĥenatono kaj oni pensas ke en la idearo de la nova religio ŝia rolo eble estis pli grava ol tiu de ŝia edzo; fakte en la hieroglifaj skribaĵoj trovitaj en la Aton-templo en Amarno, ŝia nomo aperas pli grandnombre (564-foje) ol tiu de la faraono (320-foje).
La busto de Nefertito estas unu el la plej konataj egiptaj skulptaĵoj.

Kleopatro

Ŝi estis la lasta egipta reĝino antaŭ la submetigo de tiu lando far la romianoj, kaj famiĝis ankaŭ pro siaj aventuroj kun Julio Cezaro kaj Marko Antonio. Tiuj am-aferoj kun la romiaj militistaj staruloj respondis al politika strategio cele prezervi kaj eĉ pligrandigi sian povon. En la jaro 44 a. K. ŝi vojaĝis al Romo por fermi aliancan kontrakton kun Julio Cezaro. La posta morto de ĉi tiu ruinigis ŝiajn planojn. En la civila milito kiu tiam estiĝis en la romia socio Kleopatro aliancis kun la partianoj de Julio, Oktavio kaj Marko Antonio, ĉefe kun ĉi lasta, kio poste implicis ŝin en la milita interfrontiĝo inter ambaŭ romiaj estroj.
La malvenko de Marko Antonio en tiu milito signifis ankaŭ la ruinon de Kleopatro kaj ĉi ties politikaj planoj. La figuro de tiu reĝino ofte aperis en artaj kaj literaturaj verkoj, krom en kelkaj filmoj.

Livia Aŭgusta

Livia Drusila estis la tria edzino de la romia imperiestro Aŭgusto. Antaŭ ŝia edziniĝo al Oktavio Aŭgusto Livia edziniĝis al Tiberio Klaŭdio Nerono, al kiu ŝi naskis du filojn: Tiberio, kiu poste estis imperiestro, kaj Druso, grava generalo. Livia estis avino Germaniko, alia fama generalo, kaj de la imperiestro Klaŭdio, praavino de la imperiestro Kaligulo kaj prapraavino de la imperiestro Nerono.
Rimarkindas ke en la du civilmilitoj okazintaj en Romo en tiu epoko, la familioj de la patro kaj la edzo de Livia enviciĝis kun la malamikoj de Julio Cezaro kaj Oktavio. Fakte, ŝia patro sin mortigis post la malvenko de ties partio en la batalo de Filipos, kaj en la jaro 40 a. K. ŝia familio sin vidis devigita fuĝi el Italio cele eviti la proskribadon far Oktavio. Kiam sekvintjare la familio renkontiĝis kun Oktavio, ĉi tiu fulme enamiĝis al ŝi. Tiam jam estis naskiĝinta ŝia unua filo, Tiberio kaj ŝi estis graveda. Tio ne spitis ke Oktavio kaj Livia edziniĝus tuj post la baldaŭa anonco de la divorco de ambaŭ.
La geedza vivo de Oktavio Augusto kaj Livia daŭris dum la sekvintaj 52 jaroj, ĝis la morto de la imperiestro, spite al tio ke ili ne havis komunajn gefilojn. Ŝi ĉiam ĝuis la konfidon de sia edzo kaj estis por li konsilantino. Dank' al tiu privilegia pozicio ŝi povis manovri por ke ŝia filo Tiberio sukcedu Aŭguston kiel imperiestro. Por ke tio eblus estis necese ke malaperu aliajn membrojn de la imperiestra familio, la nepoj de Oktavio Aŭgusto, eble dank' al veneno, kaj ke Tiberio devus divorcii el edzino kiun li estis amanta por edziĝi, pro politika neceso, al Julia, filino de Oktavio. Eble pro tio Tiberio ĉiam rankoris al sia patrino kaj ne ĉeestis ĉi ties funebraĵon, kaj eĉ malpermesis ke oni farus al ŝi la koncernajn omaĝojn. Estis ŝia nepo Klaŭdio kiu ordonis al la Senato proklami ŝin diino.

La tri Marioj de la evangelioj

Tiuj virinoj, eĉ se ili havis realan ekziston, pli apartenas al la legendo ol al la historio. Temas pri inoj kiuj rekte rilatis kun la Jesuo de la Evangelio. Fakte la notico kiun oni havas pri ili venas nur el la evangeliaj tekstoj, kaj krome estas tre malabunda. Pri la unua Mario, la patrino de Jesuo, la evangelioj diras tre malmulte, kaj preskaŭ ĉio estas legendoj. Luko diras ke anĝelo anoncis al ŝi virgan patrinecon. Mateo priraportas vojaĝon al Egiptio kiu verŝajne ne okazis, kaj Johano estas la sola evangeliisto kiu metas ŝin piede de la kruco. Sed sen evangelia apogo, legenda aŭ ne, la Eklezio proklamis pri ŝi dogmojn kiel tiuj de ŝia **Senpeka Koncipiteco** kaj ŝia **Ĉieliro**, kiuj estas tre bonaj por ke kredu ilin la papoj kiuj ilin difinis. Plej grave estas tio ke surbaze de tiuj dogmoj aŭ eĉ sen tio, formiĝis multenombro da legendoj pri aperoj ŝiaj petante konstrui al ŝi sanktejojn, kaj speciala kulto al ŝi kiu prosimas al idolatrio.
Pri la dua Mario, tiu nomata Magdalena, eĉ la evangelioj mem alportas kontraŭdiran informon. Laŭ iu(j) tekstoj povas ŝajni ke ŝi estis fervora sekvantino de la Majstro kaj eĉ unua apostolino, kaj aliaj tekstoj igas kredi ke ŝi estis pekulino. Ankaŭ ŝi estis alpropriigita de legendoj, kiel tiuj tre disvastigitaj en Francio, kiuj igas ŝin patrino de filo de Jesuo kiu estus praavo de la reĝa dinastio de tiu lando.
Pri la tria Mario, tiu nomata “de Betanio” temas nur unu el la evangelioj. Multaj personoj konfuzas ŝin kun Maria Magdalena, kaj konfuzas ambaŭ kun aliaj inoj kiuj aperas en la evangeliaj tekstoj: la adultulino kiun Jesuo indulgis, la pekulino kiu surverŝis oleon sur lin, la samarianino de la puto de Sikem, la hemoragiulino kiun Jesuo kuracis…

Messalina

Valeria Messalina estis la tria edzino de la romia imperiestro Klaŭdio. Ŝi estas memorata pro sia privata vivo. Laŭ la kronikistoj de sia epoko ŝi uzis la grandan influon kiun ŝi havis sur sia edzo por siaj personaj interesoj kaj venĝoj. Se kredi tiujn aŭtorojn, la ĉefaj interesoj de la imperiestrino estis la mono kaj la viroj. Ŝia nomo iĝis sinonimo de diboĉulino. Ŝi pasis al la historio kiel manipulantino kiu konvertis la romian kortegon en bordelon por kontentigi siajn seksajn kapricojn.
Dum foresto de Klaŭdio ŝi edziniĝis al sia amanto Gajo Silio kaj planis ke ĉi tiu anstataŭu la imperiestron. Malkovrita la konspiro, ŝi estis ekzekutita de la pretorianoj laŭ ordono de Klaŭdio.

Agripina

Nevino kaj Kvara edzino de Klaŭdio post la morto de Messalina, fratino de Kaligulo kaj patrino de Nerono. Ekzilita laŭordone de sia frato, ŝi revenis en Romon post la surtronigo de Klaŭdio. Post sia edziniĝo al sia onklo, ŝi ĝuis saman influon sur li kiel tiu kiun havis Messalina, kaj uzis ĝin por promocii sian filon Neronon al la imperiestra krono spite al la rajto de Britaniko, filo de Klaŭdio. Por atingi tiun celon ŝi sin turnis al ĉiuj rimedoj, eĉ krimoj. Laŭ tiamaj onidiroj ŝi igis venenigi sian edzon. Nerono estis proklamita imperiestro far la pretorianoj, kaj tio fine estis la ruino de Agripina ĉar ŝi ne sukcesis kontroli lin kaj ĉi tiu ordonis la mortigon de lia patrino.

Julia Domna

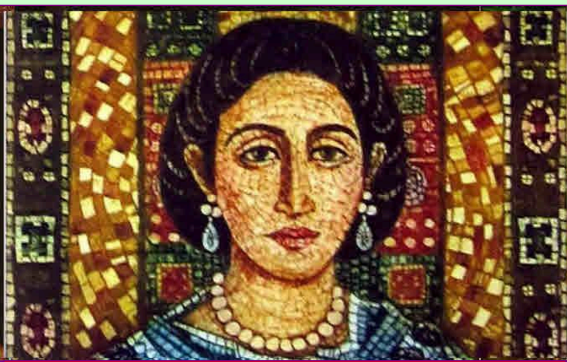
Devenanta el Sirio, ŝi estis edzino de la romia imperiestro Septimio Severo, komence de la 3-a jarcento p. K., kaj patrino de la imperiestro Karakalo. Sed ŝia graveco por la historio tute ne rilatas al la politika sfero, sed al la filozofio. Seniluziigita de la politika vivo de siaj familianoj, ŝi rifuĝis en la filozofion kaj rolis kiel mecenatino de filozofoj kaj sciencoj, inter ili la kuracisto Galeno.
Tamen en la politika tereno ŝi brile kaj aktive partoprenis kun sia edzo en la regado. Post la morto de Septimio ŝi kunregis ankaŭ kun sia filo Karakalo sed, malfeliĉe, ŝi devis vidi la tragedion de la rivaleco de siaj filoj Karakalo kaj Geto. Fine ĉi tiu mortis murdita propra-mane de sia frato.

Zenobia de Palmiro

Meze de la 3-a jarcento, la araba regno de Palmiro, en la periferio de la romia imperio, estis ĉi ties defenda flanko kontraŭ la potenca persa imperio. La juna Zenobia estis la dua edzino de Odenato, la tiama reĝo de Palmiro. En la jaro 267 Odenato kaj sia plejaĝa filo estis murditaj. Zenobia sukcesis kontroli la situacion kaj reĝi kiel regentino de sia infanaĝa filo. Ŝia reĝado estis mallonga sed plena je eventoj; ŝia ambicio pelis ŝin al teritoriaj konkeroj: Sirio, granparto el Anatolio… Komence la romia imperiestro Galieno konsentis pri tio; Palmiro estis bona kliento de la imperio kaj krome ĉi tiu traspertis tiam egan politikan krizon, kelkaj generaloj ribelis kontraŭ la imperiestro kaj regadis la provincojn sendependece… Zenobia aŭdacis perforte entrepreni la konkeradon de Egiptio, grenejo de Romo. Tio preterpasis la limon de la pacienco de la romianoj. La nova imperiestro, Aŭreliano, militis kontraŭ Palmiro kaj venkis la armeon de Zenobia la jaron 272 en Emeso. La reĝino estis kaptita kiam ŝi intencis fuĝi al Persujo kaj forportita al Romo.

Sankta Helena

Flavia Julia Helena, ankaŭ konata kiel Helena de Konstantinopolo, estis la patrino de la imperiestro Konstanteno, proklamita sanktulino far la eklezioj katolika, ortodoksa kaj luterana. Devenanta el modesta familio, ŝi estis la unua edzino de Konstancio Kloro imperiestro kolego de Diokleciano. Konstacio eksedziĝis el ŝi en la jaro 292 por edziĝi al la filino de alia imperiestra kolego.
Konvertita al la kristanismo, kiu tiam estis religio persekutata de Diokleciano, ŝi influis sur sia filo Konstanteno, kiam ĉi tiu iĝis imperiestro, por la permesigo de la kristana religio.
Ŝi dediĉiĝis al la serĉado de antikvaj kristanaj relikvoj Ŝia famo en la historio estas pro tio ke oni atribuas al ŝi la eltrovon de la kruco de JesuoKristo dum ŝia esplorado en Jerusalemo. Estas ankaŭ multaj legendoj pri ŝia vivo.

Gala Placidia

Tipa figuro de personaĵo de trono-ludo. Gala Placidia naskiĝis en la jaro 388; estis filino de la imperiestro Teodozio, duonfratino de Honorio kaj Arkadio. Ŝi travivis la gravajn eventojn de la invado de Italio far la barbaroj kaj internaj ribeloj en la febliĝanta romia imperio. Gala estis nepino, filino, fratino, edzino, patrino kaj onklino de imperiestroj, meze de intrigoj celante la povon kaj sur la fono de la barbaraj invadoj de la imperio. Ŝi estis kaptita de la gotoj dum ĉi ties disrabado de Romo (410). En 414 la goto Ataŭlfo edziĝis al ŝi kaj forportis ŝin kun li kiam la gotoj devis retiriĝi el Italio. En Barcelono mortis filon de tiu geparo kaj poste Ataŭlfo mortis viktimo de konspiro. En la jaro 415 Placidia estis redonita al la romianoj ŝanĝe de granda kvanto da tritiko. En 417 ŝi edziniĝis, laŭ ordono de Honorio, al la generalo Konstancio, al kiu ŝi naskis unu filo, Valentiniano, kaj unu filino, Honoria. Duafoje vidvino, ŝi devis forlasi Romon pro malamikeco kun Honorio kaj rifuĝi en Konstantinopolo kie regis ŝia alia frato Arkadio. Post la morto de Honorio, ŝia filo Valentiniano iĝis imperiestro kaj dun ĉi ties infanaĝo, Gala devis roli kiel regentino. En ĉi tiu lasta etapo de sia vivo ŝi travivis la invadon de Italio fare la huno Atilo.

Teodora

Prototipo de virino kiu de tre modesta deveno kapablas ascendi al plej alta pinto de povo kaj gloro. Estante filino de cirkestro, dancistino kaj hetajro ŝi ekregis en 527 kiam lia edzo, Justiniano, iĝis imperiestro de Bizanco. Ŝi ege influis lin dum la tuta vivo kaj prenis multajn decidojn plenaj de saĝeco kaj kuraĝo sed ankaŭ de orgojlo kaj venĝemo. Dum la Nika-ribelo de 532 ŝi malpermesis al Justiniano fuĝon el la ĉefurbo savante la tronon. Ŝi povas esti kvazaŭ pionirino de la feminismo ĉar prohibis la devigan prostituadon kaj favoris la pliigon de la virinaj rajtoj por la kazoj de divorco kaj rilate al la posedado, severe punis la seks-perforton, malpermesis la forlason de nedezirataj beboj kaj mortpunon de la adultulinoj. Eble pro la malfacila vivo de sia junaĝo ŝi estis inklina helpi la senfortunajn virinojn.

Hipatia de Aleksandrio

Filozofino, matematikistino… Hipatia estis filino de Teono, profesoro de la Muzeo de Aleksandrio. Ŝi interesiĝis pri la instrumentoj tiam uzataj por la astronomia esplorado, kaj ellaboris tabelojn pri la movoj de la astroj. Sed ŝi dediĉiĝis ĉefe al la matematikoj kaj al la instruado. Inter ŝiaj disĉiploj estis la episkopo Sinesio de Cireno kaj Oresto kiu poste estis romia pretoro en Egiptio.
Inter la malamikoj de Hipatia estis la episkopo de la urbo, Cirilo. Kadre la interfrontiĝoj de tiu episkopo kun la romia pretoro, en marto de la jaro 415, iu amaso da religiaj fanatikuloj, instigitaj de Cirilo, mortigis Hipatian en iu surstrata tumulto. Eble la figuro de Santa Katarina de Aleksandrio estas mita fikcio inspirita en la historio de Hipatia.

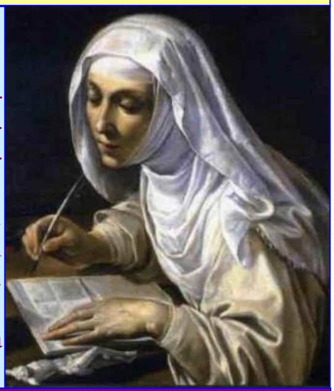

Eleonoro de Akvitanio

Franca-angla reĝino. Ŝi havis tre viglan kan aŭdacan karakteron, grandan klerecon, amis muzikon kaj literaturon. Heridintino de la dukejo de Akvitanio, estante 15-jara en 1137, baldaŭ ŝi edziniĝis al la franca reĝo Ludoviko la 7-a. En la reĝa kortego Eleonoro instigis viglan vivon de belarto kontraŭ la volo de sia edzo. Oni imputas al ŝi multajn amoradojn. Ŝi akompanis sian edzon al la dua krucmilito, kiu rezultis katastrofa. En sia geedzeco kun Ludoviko ŝi naskis nur du filinojn. Pro tio kaj pro la memstarema karaktero de Eleonoro, Ludoviko postulis eksedziĝon, kiun oni oficialigis kiam ŝi estis 30-jara. Nur du monatojn poste ŝi edziniĝis al la angla princo Henriko Plantagenet, kiu du jarojn poste iĝis reĝo de Anglio. Ŝi naskis kelkajn gefilojn al Henriko sed la interrilatoj de la reĝa geparo ne estis bonaj. Dum iom da tempo ŝi estis en malliberejo laŭordone de sia edzo, sed post ĉi ties morto liberigis ŝin sia filo Henriko la 3-a. La lastajn jarojn de sia vivo, ŝi dediĉiĝis al la demarŝado de la geedziĝoj kaj la politikaj interesoj de sia idaro. Ŝi mortis en 1204.

Sankta Katarina de Sieno

Ŝi vivis nur 33 jarojn, inter 1347 kaj 1380. Se konsideri ke ŝi apenaŭ ricevis instruon kaj preskaŭ ĉio lernita de ŝi estis aŭtodidakte, mirindas la alta grado je klereco kiun ŝi atingis en la skolastika kulturo kaj teologio. Mistikulino, ŝi profesiis kiel triaordena dominikanino. Tamen ŝi ne dronis en la senaktivan vivon de monaĥa retiriĝo sed dediĉiĝis perlere korespondi kun multaj personoj, inter ili la ĉefaj aŭtoritatuloj de la italaj teritorioj plendante por la paco inter la italaj respublikoj kaj por la reveno de la papa kortego el la ekzilo de Avignono al Romo. Instigis la papon Gregoron la 11-an reformi la klerikaron kaj la adminitradon de la papaj teritorioj. Dum la daŭro de la pesto de 1374, Katarina alkuris por senlace helpi kaj zorgi pri la malsanuloj.
Katarina de Sieno estis proklamita Doktorino de la Eklezio en 1970. Ŝi estas unu el la du sanktaj patronoj de Italio, kune kun Francisko el Asizo.

Kristina de Pizano

Ŝi naskiĝis en Venezio en 1363 aŭ 1364, kaj vivis sian infanaĝon en la kortego de la franca reĝo Karolo la 5-a, kies biografion ŝi poste verkis. Post 10-jara feliĉa geedza vivo, ŝi iĝis vidvino kiam ŝi estis 25-jara kaj de tiam ŝi devis vivteni siajn 3 tri gefilojn, kaj tion ŝi faris per verkado, kaj ŝi eĉ devis juĝ-procesi por sia heredaĵo. Baldaŭ ŝia verkaro centriĝis en la defendo de virinoj kontraŭ antaŭjuĝoj en verkoj de viroj. Ŝi estis la unua profesia verkistino en la okcidenta kulturo. Krom verki, ŝi ankaŭ dediĉiĝis analizi sian epokon kaj ege batalis kontraŭ la mizoginio kaj la tiamaj kutimaj artaj sterotipoj, kiuj respondis al vira influo. Dum sia 30-jara dediĉiĝo al la verkado, de 1399 al 1429, ŝi aŭtoris 41 verkaĵojn. Pro la tipo kaj la idearo de sia verkaro, ŝi povas esti konsiderata pionirino de la feminismo. Fakte, ŝi uzis la lingvon por konvinkigi pri tio ke virinoj povus ludi gravan rolon en la socio. En ŝia verkaro aperas detala biografia informo, pri sia problemaro kiel vidvino… io nekutima en tiu epoko. Inter sia verkaro troviĝos unu poemo dediĉita al Johanino de Arko.

Johanino de Arko

Johanino de Arko naskiĝis en 1412 en la sino de kamparana familio en Donremo. Ŝia vivo disvolviĝis dum la lastaj jardekoj de la Centjara Milito, al kies fino, kun la venko de Francio ŝi kontribuis. Ŝi rolis kiel milit-estrino de armeo kiu batalis favore al la fraca daŭfeno kontraŭ la anglaj trupoj de Henriko la 6-a. Estas famkonta ŝia liberigo de la urbo Orleano kaptita de la angloj. Poste ŝi komandante ŝian kelkmilan soldataron venkis la anglojn en kelkaj bataloj. Ĉio ĉi ebligis la kronadon de la daŭfeno Karlo la 7-a en Reims. Por ke tio okazu, estis necese ke la daŭfeno kaj ceteraj francaj altranguloj kredus je ŝia misio kaj metus armeon sunkomanden de dudekjara knabino, kaj ke la trupoj komanditaj de ŝi batalus fascinitaj de ŝia karismo kaj memkonfido, kaj ke ŝi mem kredus je la ĉielaj mesaĝoj kiuj si asertis ricevi. Ĉiukaze la ĉielo ne favoris ŝin senĉese; en iu batalo ŝi estis kaptitaj de la malamikoj kaj post inkvizicia proceso ŝi estis bruligita sur la ŝtiparo. Jardekoj poste ŝi estis rehabilitigita, kaj nuntempe ŝi estas konsiderata landa heroino de Francio.

Hildegarda de Bingen

Mezepoko estis prodiga en la produktado de mistikuloj. Kaj estis ankaŭ mistikulinoj. Hildegarda de Bingen estis mistikulino, sed ŝi elstaris pro multaj aliaj aferoj. Ŝi estis germana monaĥino naskiĝinta en 1098. Ŝi fondis kaj estris monaĥinejojn, predikis, verkis librojn pri teologio, filozofio, poezio, naturscienco kaj kuracado, kaj komponis 70 muzikaĵojn. Ŝi estis ankaŭ dram-verkistino kaj politika konsilantino; dum deko da jaroj ŝi redaktis sian plej gravan teologian verkon ***Scivias*** (latine: ***Sciu la vojojn***). Ŝia influo fariĝis tiel granda, ke eĉ reĝoj, episkopoj kaj sciencistoj el tuta Eŭropo koresponde petis sian helpon aŭ konsilon. Ŝia muziko apartenas al aparta branĉo ene la muzika tiel nomata gregoria; nuntempe ĝi retrovas intereson kaj oni denove ludas kaj surdiskigas ĝin. Krome trovas vastan aprezon nuntempe ankaŭ la medicinaj scioj de Hildegarda, ŝia maniero sanigi per herboj kaj ŝtonoj. Oni kultas ŝin kiel sanktulino, kaj en la jaro 2012 ŝi estis proklamita Doktorino de la Eklezio.

Izabela de Kastilio

Naskiĝinta en 1451, reĝis en Hispanio ekde 1474 ĝis 1504. Ŝi estas grava figuro en la hispana historio por bono kaj malbono. Post la morto de sia frato Henriko la 4-a, ŝi uzurpis la tronon de Kastilio, kiu laŭ la dinastia leĝaro apartenis al ŝia nevino Johanino. Per sia edziniĝo al Ferdinando de Aragono oni faris egan elpaŝon en la procezo de unuiĝo de Hispanio, ankoraŭ ne feliĉe kulminita se konsideri la nuntempan konflikton en Katalunio. Per la konkero de la maŭra regno de Granado, la reĝa geparo metis finon al la Rekonker-militado komenciĝinta preskaŭ 8 jarcentojn antaŭe. Mense influitaj de la maltolerema spirito de la epoko, tiuj gereĝoj forpelis el Hispanio la judojn kiuj ne konsentis ricevi kristanan bapton. Pozitiva elpaŝo de tiu reĝado estis la malfortigado de la politika povo de feŭdsinjoroj, kvankam ankoraŭ dumlonge persistis la ekonomia povo de tiu klaso. Estis dum tiu reĝado kiam la navigisto Kristoforo Kolombo alvenis al la Amerika kontinento, kio estis inico de konkerado de grada hispana kolonia imperio.

Lucrezia Borgia

Naskiĝinta en 1480, ŝi estis filino de la hispana kardinalo Rodigo Borgia, poste papo Aleksandro la 6-a, kaj fratino, i. a. de la fama Cezaro Borgia. Oni ofte akuzis ŝin pri kulpoj kaj fiagoj de la familio, sed fakte ŝi estis nura ilo por la celoj de tiu aristokrata familio de Renesanco. Ŝiaj tri geedziĝoj servis la ambiciajn planojn de la patro kaj la frato. En 1491 ŝi edziniĝis, unu post alia, al du nobeloj. La papo volis alianci kun la familio Sforza de Milano, tiel Lucrezia iĝis edzino de Giovanni Sforza, en 1493. Kiam poste Aleksandro alianciĝis kun Napolo, Giovanni fuĝis el Romo kaj iĝis malamiko de la familio Borgia, poste li akuzis je incesto Lucrezian kaj ĉi ties patron. En 1497 la papo senvalidigis la geedziĝon. Tria edziniĝo ŝia, laŭ aranĝo de Aleksandro, estis en 1501 kun Herkulo d'Este, al kiu ŝi naskis filon. Post malfeliĉa geedza vivo ŝi mortis estante 39-jaraĝa.

Ana Bolena

Naskiĝinta en 1507, ŝi estis la dua edzino de la la reĝo Henriko la 8-a de Anglio. Filino de diplomato, ŝi konis kelkaj reĝajn kortegojn de la epoko kaj en 1526, estante damo de la reĝino Katarina, edzino de Henriko, ĉi tiu enamiĝis al ŝi. Ana rifuzis iĝi amantino de la reĝo. Du jarojn poste Henriko proponis al ŝi geedziĝon kaj ŝi konsentis, sed la reĝo estis ankoraŭ laŭleĝe edzigita la Katarina de Aragono kaj malsukcesis en siaj demarŝoj por ke la papo nuligu tiun geedziĝon. La influo de Ana estis granda kaj ŝi sukcesis persvadi la reĝon por la eksigo de la ĉefministro, la episkopo Volsej. En 1531 Henriko forpelis sian edzinon kaj loĝigis Anan en ties ĉambroj. Henriko sendependigis la anglan eklezion el la papo pro ties rifuzo nuligi la geedziĝon kun Katarina. En 1533 formaliĝis la geedziĝo de la reĝo kun Ana Bolena. Tamen ŝi ne sukcesis naski al la reĝo la deziritan viran filon. Post kelkaj jaroj ŝi perdis la favoron de la reĝo kaj estis senkapigita laŭ ĉi ties ordono.

Izabela de Anglio

Ŝi estis filino de la reĝo Henriko la 8-a de Anglio kaj Ana Bolena. Naskiĝinta en 1533, ŝi ekregis la landon en 1559 post la morto de siaj gefratoj. Unu el ŝiaj unuaj dispozicioj estis reestabli la anglan eklezion sendependan el Romo, el kiu ŝi fariĝis la ĉefa aŭtoritato. Oni nomis ŝin "virga reĝino" tial ke ŝi neniam volis edziniĝi, tamen, jes ja, ŝi havis amantojn. Ŝajnas ke la kialo de ŝia rifuzo al geedziziĝo estis resti libera el vira influo en la politika demarŝado de la lando. Ŝia reĝado karakteriĝis pro religia malstabileco kaj granda kultura splendo, kun figuroj kiel Ŝekspiro kaj Christopher Marlowe; estis ankaŭ gravaj personaĵoj kiaj Francis Drake kaj John Hawkins. Ŝi tenis malbonan rilaton kun Filipo la 2-a de Hispanio, kun kiu ŝi havis militon kiu ruinigis ambaŭ landojn. Ŝia reĝado daŭris pli ol 44 jarojn, dum kiuj ŝi devis alfronti kaj perforte sufoki kelkajn konspirojn generitaj de la tiama interfrontiĝo inter katolikoj kaj protestantoj.

Izabela de Medico

Filino de la 2-a duko de Florenco, Kosmo de Medico. En 1553, estante 7-jara, ŝiaj gepatroj interakordis ŝian edziniĝon al Pablo Giordano Orsino, duko de Bracciano. La nupto okazis kiam ŝi estis 16-jara. Ŝi estis inĝenia kaj senhezita, kaj estis edziniĝinta al cinika, impulsiĝema kaj perfortema viro. Ofte li forvojaĝis pro siaj negocoj, kaj Izabela iĝis amantino de la kuzo de sia edzo, Trojlo Orsino. Forpasinte ŝia patro, Izabela perdis ties protekton kaj ankaŭ ne ĝuis tiun de ŝiaj fratoj. Do, ŝia edzo decidis venĝi la malhonoron kaj mortigis ŝin propramane. Antaŭ malmultajn tagojn unu el la fratoj de Izabella estis mortiginte sian edzinon similmaniere kaj pro sama kialo. Tia agado de tiuj uloj de Renesanco estis pritaksata en la epoko kiel justa faro por lavi ilian honoron, kiel atestas multaj postaj poetoj kaj verkistoj. Iamaniere, tiuj aristokrataj inoj, kiuj defiis la moralan kriterion de la epoko, povas esti konsiderataj kiel pionirinoj de la seksa revolucio.

Katarina de Medico

Filino de Lorenzo la 2-a de Medico, ŝi iĝis reĝino de Francio pro ŝia edziniĝo, en 1547, al la reĝo Henriko la 2-a. al kiu ŝi naskis dek gefilojn, inter kiuj tri el ili fariĝis reĝoj de Francio sinsekve. Ŝia geedza vivo ne estis feliĉa; Henriko vivadis amor-rilaton kun sia favoratino Diana de Poitiers; poste li havis tragikan finon pro akcidento en turniro. Katarino iĝis regentino dum la infanaĝo de sia idaro; ŝi estas unu el la plej emblemaj estroj de Francio dum la 16-a jarcento, ŝia nomo neeviteble rilatas al la tiamaj militoj pri religio en tiu lando. Tial ŝi havas malbonan reputacion ĉar estas prezentata, far historiistoj kaj verkistoj, kiel severa, potencavida estrino, ĉefe pro ŝia rolo okaze de la amasmurdo de la t. n. Nokto de Santa Batolomeo. Ŝi mortis en 1589.

Germana de Foix

Barbara Blomberg

Izabela de Osorio

Princino de Eboli

Reĝaj favoratinoj

Kompreneble, la listo estas multe pli granda ol tiu de la inoj kiujn oni prezentas ĉi-paĝe. Temas pri virina hom-tipo ene de kiu malfacilas trovi difinitan embleman figuron ĉar estis tre diversaj tipoj je reĝaj amantinoj. La 16-a kaj 17-a jarcentoj kaj la kortegoj de Hispanio kaj Francio (ĉefe Francio) estis speciale fekundaj tiorilate. Inter ili troviĝas iu kiu est(int)is vera reĝino: Germana de Foix, kiu naskis filinon al la juna Karolo la 5-a, kiam ĉi tiu ankoraŭ ne estis imperiestro de Germanio, estis ties boavino ĉar ŝi estis edzinta al lia avo Ferdinando la Katoliko. La sama Karolo la 5-a, jam imperiestro, havis kiel amantinon Barbara-Blomberg-n, el kies kunrilato naskiĝis Johano de Aŭstrio kiu famiĝis pri ties venko en Lepanto sur la turka mar-armeo. Filipo la 2-a de Hispanio havis almenaŭ kvar amantinojn; inter ili ĉefas la nobelino Izabela de Osorio kaj Ana Mendoza, edzino de la Princo de Eboli; al ambaŭ li generis filojn. Agnès Sorel estis favoratino de la reĝo Karlo la 7-a de Francio. En la sama lando, Francisko la 1-a havis 7 amantinojn, inter ili Anne de Pisseleu. Lia filo Henriko la 2-a havis 4 amantinojn, inter kiuj elstaris Diana de Poitiers. Karolo la 9-a havis nur unu favoratinon (li mortis sufiĉe juna), kaj Henriko la 3-a havis ses amantinojn. La ĉampiono estis sendube Henriko la 4-a, kun ne malpli ol 32 amantinoj, kies nomojn ni ne povas listigi ĉi tie pro manko de spaco. Lia filo Ludoviko la 13-a havis neniun inan favoraton (li estis samseksemulo); fakte liaj oficialaj filoj estis, reale, filoj de la Kardinalo Mazarino. Sed Ludoviko la 14-a havis 17 favoratinojn, inter kiuj elstaras Louise de la Vallière, la markizino de Montespan kaj la markizino de Maintenon. Rimarkindas ke tiuj nobelaj titoloj estis asignitaj al ili far la reĝo mem kiel pago pro iliaj altvaloraj servoj al la ŝtato, kiu estis li mem, laŭ propra aserto lia. La fama markizino de Pompadour estis la ĉefa favoratino inter la 16 amantinoj de Ludoviko la 16-a. María Calderón, famkonata kiel "la Kalderona" estis teatra aktorino al kiu enamiĝis la hispana reĝo Filipo la 4-a. kaj kiu naskis al li la bastardon, Johano-Jozefo de Aŭstrio, kiu ludis ian militistan kaj politikan rolon en la lando. Tiu Filipo la 4-a havis serion da amantinoj ebli pli grandan ol tiu de Henriko la 4-a de Francio, kaj inter ili, oni diras, estis iu monaĥino de Madrido.

Agnès Sorel

Nicole de Savigni

Madamo de Montespan

Ana de Pisseleu

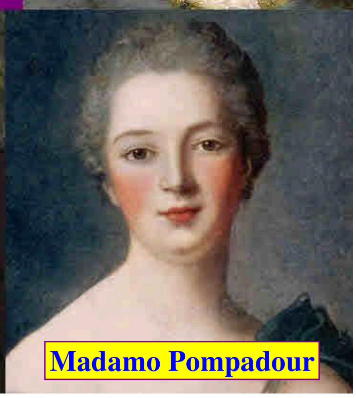

Diana de Poitiers

Louise de la Vallière

La Calderona

Madamo Maintenon

Madamo du Barry

Madamo Pompadour

Maria Estuart

Ankaŭ nomata Maria la 1-a de Skotlando (1542-1567). Kroninta reĝino kiam ŝi estis unu-jara, en komplika epoko por la lando kaj por Eŭropo pro la religiaj militoj. La eta reĝino estis sendita al Francio por savi ŝin el angla invado. En tiu lando oni edzinigis ŝin al la princo Francisko, kiu heredis poste la tronon post la tragika morto de Henriko la 2-a. Post la morto de ŝia edzo en 1560, Maria revenis en Skotidon kie tiam estis ega kontraŭfrontiĝo inter katolikoj kaj protestantoj. Ŝia dua edziniĝo komplikis la rilatojn kun Anglio kaj la protestantoj. Post la naskiĝo de ŝia filo Jakobo, komplikiĝis ankaŭ la rilatoj kun ŝia edzo. Fuĝante el ribelo ŝi rifuĝis en Anglion, kie ŝi falis sub la povo de la reĝino Izabela kiu, timante konspiron, igis aresti kaj mortigi ŝin.
Multaj verkoj kaj filmoj priraportas la vivon de tiu malfeliĉa reĝino.

Tereza de Jesuo

Tereza Sánchez de Cepeda kaj Ahumada (1515-1582), konata ankaŭ kiel Tereza de Avilo, prenis la nomon "Tereza de Jesuo" kadre de ŝia monaĥa vivo. Tiu hispana monaĥino famiĝis kiel mistikulino en epoko kiam la mistikismo, tiel ofta en Eŭropo dum Mezepoko, komencis esti rara fenomeno. Laŭ ŝi mem informis, ŝi komencis avide legadi jam ekde sia infanaĝo. Kiam ŝi estis 15-jara mortis ŝia patrino kaj ŝi estis zorgata de aŭgustenaj monaĥinoj. En 1535 ŝi aliĝis al la karmelanoj, kies ordeno poste ŝi reformis. Ŝi fondis novajn konventojn. Ŝi grave malsaniĝis kaj komencis sperti statojn de vizioj kaj ekstazo, pri kiuj ŝi priraportis. Dum la cetero el ŝia vivo ŝi travivis tiun psikan malekvilibron rezulte de la vivo-stilo kiun ŝi elektis: ia kombino je preĝado, fastado, pentofarado kaj ĉasteco. En 1622 ŝi estis proklamita sanktulino, kaj en 1970 Doktorino de la Eklezio.

La monaĥina serĝento

Temas pri viro, krome kun militista alvokiĝo, enkaptita en virinan korpon kaj krome enfermigitan en monaĥinejon estante 4-jara. Katarina de Erauso naskiĝis en 1585 en la hispa naurbo Santa-Sabastiano, filino de militisto, ŝi amis de ŝia infanaĝo tiun profesion. Estante 15-jara ŝi fuĝis el la konvento kie ŝi estis enfermita, forrazis ŝian inan hararon kaj surmetis virajn vestojn. Ŝia fizika aspekto tute ne estis ina, do ŝi dum kelkaj jaroj, uzante virajn nomojn, povis servi kiel paĝio en kelkaj hispanaj lokoj. Fine, en 1603 ŝi ŝukcesis enŝipiĝi destine al Ameriko. Post roli dumtempe kiel maristo kaj multaj aventuroj en kiuj abundis perforto, en 1619 ŝi iĝis soldato kaj partoprenis en la hispana koloniista militado en Ĉilio kie atingis la rangon je ***alférez***, t. e. serĝento aŭ sub-leŭtenanto. Post multaj pluaj perfortaj aventuroj oni malkovris ŝian inecon sed de tiam oni permesis al ŝi vesti kaj vivi kiel viro.

Ana de Aŭstrio

Naskiĝinta en 1601, filino de la hispana reĝo Filipo la 3-a, edziniĝis al la franca reĝo Ludoviko la 13-a. Famigis tiun reĝinon la verko ***La tri musketistoj*** de Aleksandro Dumas, kiu pririlatas ŝian idilion kun la angla duko de Backingam. Tiu am-afero ne estis legendo; ŝi intencis forfuĝi kun la duko. Poste ŝi enamiĝis al Kardinalo Mazarino kaj naskis filojn al li; ŝia reĝa edzo ne sentis altiron al la virinoj. Post la morto de Riĉelieu kaj Ludoviko la 13-a, ŝi devis roli kiel regentino de la eta princo Ludoviko la 14-a. Dum tiuj jaroj la fakta reganto de la lando estis Mazarino, kiu estis sekrete edziĝinta al la reĝino. Estis jaroj malfacilaj por Francio, kun eksteraj militoj, kaj interna malpaco pro kontraŭfrontiĝo de la nobelaro kaj la popolaj tavoloj kontraŭ la kortego. Ŝi mortis dum la reĝado de sia filo, en la jaro 1666.

Kristina de Svedio

Naskiĝinta en 1626, ŝi reĝis Svedion ekde 1632 ĝis 1654. Pro pro ŝia juanaĝo ŝi ne havis politikan demarŝadon ĝis 1644, kaj plenpovon ĝis 1650 kiam ŝi estis kronita. Tamen post kvar jaroj ŝi rezignis la reĝan rangon kiam konvertiĝis al la katolikismo, kio vekis skandalon en la lando ĉar ŝia patro estis fervora protestanto kaj kiel tia li partoprenis en la 30-jara milito, en iu el kies bataloj li mortis. Notindas ke Kristina ne estimis la lukson kaj la virinajn kutimojn. Ŝi estis inter la unuaj virinoj kiuj kutime uzadis virajn vestaĵojn. Forlasinte Svedion ŝi vojaĝis tra kelkaj eŭropaj landoj kaj plejofte loĝadis en Romo ĝis ŝia morto en 1689. Pri ŝia vivo oni verkis dekon da libroj kaj oni faris ankaŭ plurajn filmojn.

Pincino de la Ursinoj

Marie-Anne de la Trémoille (1642-1722), franca aristokratino. Pro sia edzinĝo al la itala princo Flavio degli Orsini, estis konata en kiel "Princino de la Ursinoj" en Hispanio, kie ŝi, jam vidvino, ludis gravan rolon en la reĝa kortego de Filipo la 5-a, nepo de Ludoviko la 14-a de Francio. Kvankam ŝia oficiala titolo en Madrido estis tiu de "Unua damo de la reĝino", la rolo kiun fakte asignis al ŝi la kortego de Versajlo estis kontroli la junan reĝon Filipon kaj certigi la enradikigon de la borbona dinastio en Hispanio. En tiu rolo ŝi lerte regis la landon dum la malfacilaj jaroj de la Milito de Sukcedo (1701-1713), kaj poste ĝis fine de la jaro 1714, kiam la nova reĝino de Hispanio forpelis ŝin el la povo kaj ordonis ŝia ekziligon.

Katarina la 2-a de Rusio

Estis grava imperiestrino de Rusio. La tempo de ŝia regado estas konsiderata la ora erao de la rusa imperio. Ŝi havis nobelan germanan originon. En 1744, kiam ŝi estis 15-jara, estis prezentata al la carino Elizabeta Petrovna kiel kandidatino por edziniĝi al la princo Petro Teodoroviĉo. Ŝi penis lerni la rusan lingvon, kulturon kaj religion, kaj sukcesis esti elektita kiel edzino de la heredonto. En 1754 nakiĝis Paŭlo, la ido de la princa geparo. En 1762 Petro iĝis caro; la interrilatoj de la geparo ne estis bonaj kaj de tiam iĝis pli malbonaj. Duma la maniero regadi de Petro vekis malkontenton en la militistaro kaj aliaj sektotoj de la rusa socio. Katarina sciis profiti la situacion por puĉi kontraŭ sia edzo. Ĉi tiu sin vidis devigita abdiki; poste li estis arestita kaj baldaŭ pereis, verŝajne murdita. Oni proklamis kaj kronis Katerinon kiel imperiestrino kaj dum la sekvintaj 32 jarojn, ĝis ŝia morto en 1796, ŝi regadis la imperion prenante dispoziciojn por la plibonigo de ĉiuj aferoj de la lando.

Maria Ludovikino de Parmo

Ŝi estis edzino de la hispana reĝo Karlo la 4-a, lasta el la Malnova Reĝimo en tiu lando, ekde 1765, kiam ŝi estis 14-jara. Ŝi akuŝis sep gefilojn, ne ĉiuj el sia edzo ĉar ŝi havis kelkajn amantojn, inter kiuj elstaris Manuel Godojo kiu krome estis promociita de ŝi al la regado de la hispana lando kaj imperio kiel ĉefministro. La vaganta politiko de tiu ministro dum tiuj jaroj kontribuis al la politika katastrofo en kiu dronis Hispanio: la sepjara milito (1808-1815) kontraŭ la okupado de la lando far la napoleona armeo. El tiu ĥaosa etapo ne supervivis la reĝandon de Karlo la 4-a. Li kaj lia edzino Maria Ludovikino de Parmo restis ekzititaj ekde 1808, unue en Francio kaj poste en Italio, dum la cetero el siaj vivoj. Maria Ludovikino mortis komence de la jaro 1819.

Dukino de Albo

Maria Tereza de Silva Alvarez de Toledo (1762-1802). Krom tiu titolo de dukino de Albo, ŝi havis multajn aliajn: tri dukecoj, ok markizecoj, 13 grafecoj, kvar baronecoj kaj unu sinjoreco, kaj post la morto de sia edzo, sen idaro, ŝi heredis kromajn titolojn: du princecoj, kvar dukecoj, ok markezecoj, ok grafecoj kaj unu baroneco. Aldonindas ke, fakte, ĉiuj tiuj titoloj implicis la posedadon de feŭdaj teritorioj. Ŝi estis, sendube, la plej riĉa ino en la lando, eble pli ol la tiama reĝino, Maria Ludovikino de Parmo. Ambaŭ inoj estis rivalaj kaj ne nur en kio rilatas al riĉeco ĉar ambaŭ konkuris por atingi la seksajn favorojn de samaj viroj, ĉefe la ministro Godojo. Pri la rivaleco inter ambaŭ altrangulinoj oni konas tiu kazon kiam, en iu solena festo de la aristokratraro, la dukino de Albo prezentiĝis kun siaj servistinoj kiuj iris vestitaj per roboj tute egalaj al tiu kiun portis la reĝino. Estas iu filmo, ***Volaverunt***, pri tiu kortego, per kiu oni prezentas la tezon ke la reĝino kulpas pri la frua kaj stranga morto de la dukino.

Maria Antonietta

Maria Antonietta Jozefino Johanino de Habsburgo-Loreno (1755-1793), estis reĝino de Francio ekde 1774 pro edziniĝo kun Ludoviko la 16-a. Ĝis la jaro 1789, komenciĝo de la Franca Revolucio, ŝi vivis en la lukso kaj splendo de la kortego de Versajlo. Ŝi, pro ties fremda deveno, komence ne ĝuis la amon de la franca popolo. Tia teniĝo iome ŝanĝiĝis post la naskiĝo de la idaro de la reĝa geparo. Dum la unuaj jaroj de la Revolucio, ŝi konspiris, kun sia edzo, por ke ŝia frato, la imperiestro de Aŭstrio, militu kontraŭ la revolucia reĝimo, kaj eĉ intencis fuĝi eksterlanden. Fiaskinta en tiu plano kaj malkovrita la konspiro, la reĝa geparo estis enkarcerigita de la revoluciuloj. Ludoviko la 16-a estis juĝita kaj senkapigita komence de la jaro 1792, kaj Maria Antonietta suferis saman sorton en oktobro de 1793.

Karlota Kordaj

France, Marie Anne Charlote Corday d´Armont, naskiĝis en 1768. Ŝajnas ke ŝi posteŭlino de la aŭtoro Pierre Corneille, sed la historio memoras ŝin pro ŝia konkreta faro dum la Franca Revolucio, t. e. la murdo de Jean-Paŭl Marat. La evento enkadriĝas en la situacio de interfrontiĝo pro la kontraŭdiroj inter la revoluciaj tendencoj de la jakobenoj kaj la ĝirondistoj. La jakobeno Marato estis inter la plej radikalaj malamikoj de la ĝirondistoj kaj aliaj kolektivoj, revoluciaj aŭ ne, kaj instigadis kontraŭ ili perforton ekde la paĝoj de la ĵurnalo kiun li publikigadis. Karlota implikiĝis en tiun konflikton kaj la 18-an de julio de 1793 prezentiĝis en la domo Jen-Paŭl kaj sukcesis aliri al la ĉambro kie li estis en banujo kaj tie perponarde mortigis lin. Ŝi estis poste gilotinita.

Olipia de Gouges

France, Marie-Olympe de Gouze, naskiĝis en 1748. Ŝi estis verkistino kaj politikistino kiu partoprenis en la Franca Revolucio. Je sia 18-a jaro ŝi edziniĝis kaj post kelkaj monatoj naskis filon. Ŝia edzo mortis baldaŭ, tamen Maria ne reedziniĝis pro seniluziiĝo pri la edzineco, kiu donis al ŝi nenian feliĉon, tiel ke ŝi eĉ priskribis la geedziĝon kiel ***tombejo de fido kaj amo***, kvankam ŝi havis amrilaton kun iu ŝtatoficisto. Aŭtorino de la ***Deklaracio pri la Virinaj kaj Civitanaj Rajtoj***, ŝi multe verkis favore al civilaj kaj politikaj rajtoj de la inoj kaj al abolicio de la sklaveco. En 1793, ŝi akre atakis la responsulojn de la septembraj masakroj de malliberuloj. Fine ankaŭ ŝi estis mortigita per gilotino en Parizo la 3-an de novembro de 1793.

Jozefina de Beauharnais

Marie Josèphe Rose Tascher de la Pagerie, naskiĝinta en 1763, estis la unua edzino de Napoleono Bonaparto kaj la unua imperiestrino de la unua imperio de Francio. Ŝi naskiĝis kaj loĝis en Martiniko (Malgrandaj Antiloj) ĝis kiam en 1780 edziniĝis en Parizo al Alexandre François Marie de Beauharnais, al kiu ŝi naskis kelkajn gefilojn antaŭ ilia separiĝo. Reveninte al Karibio, ŝi estis denove en Parizo en 1791 kaj tie ŝi troviĝis kiam okazis la Franca Revolucio. Dum la etapo de Konvencio ŝi estis enkarcerigita dum iom da tempo, ĝis la falo de Robespiero. Dank' al siaj sociaj kontaktoj ŝi konatiĝis kun Napoleono Bonaparto, al kiu edziniĝis en 1796. Post kelkaj jaroj da iome tempesta geedza vivo, Jozefina estis kronita imperiestrino de Francio. En 1810, ĉar ŝi ne naskis herendontan filon al Napoleono, la paro divorcis kaj Jozefino retiriĝis el la publika vivo kaj mortis en 1814. Multaj nuntempaj reĝaj familioj devenas de ŝi tra siaj gefiloj edziniĝ(in)taj al personoj de la tiama reĝeco.

Mariana Pineda

Mariana de Pineda kaj Muñoz naskiĝis en 1804 en Granado, Hispanio. falo de Robespiero. Dank' al siaj sociaj. Junaĝe ŝi edziniĝis al Manuel Peralta Valte, liberala armeoficiro, sed ŝi restis vidva kun du infanoj en 1822. Estis la epoko kiam la absolutismaj fortoj en Hispanio, kun la apogo de la reĝo Ferdinando la 7-a, dediĉiĝis subpremadi la liberalan senton en la lando. Ŝi enviciĝis kun la liberalismio; en 1828 ŝi helpis la fuĝon de malliberejo de sia kuzo, la kapitano Ferdinando Alvarez de Sotomayor, konata liberalulo kiu estis mortkondamnita pro partopreno en la ribelo de Rafaelo de Riego. Ŝi estis arestita akuzita je komploto. Dum la proceso, la juĝisto provis konvinki ŝin perfidi ŝiajn ideojn por akiri liberecon, sed ŝi rifuzis kaj estis publike mortigita per garoto. Teatra verko de Federiko garcia Lorca kaj opero de la franca komponisto Louis Saguer honoras la figuron kaj la memoron de tiu heroino.

Izabela la 2-a de Hispanio

Izabela de Burbono, filino de la hispana reĝo Ferdinando la 7-a, naskiĝis en 1830, kaj reĝis inter 1833 kaj 1868. Post la morto de ŝia patro, estante ŝi 3-jara, rolis kiel regentino ĝis 1840 ŝia patrino Maria Kristina de Burbono, kaj de tiu jaro al 1843 regentis la general Espartero. Tiuj jaroj de regenteco ne estis pacaj; ŝia onklo Karlo ne agnoskis ŝian rajton reĝi kaj estiĝis 16-jara civila milito. Estante ŝi 16-jara oni organizis ŝian edziniĝon al sia kuzo Francisko de Asizo de Burbono, persono kiu ŝi malamis, komencante la sinsekvo de amantoj, inter ili la kapitano Puig-Moltó, laŭ plutaj aŭtoroj la vera patro de ŝia filo Alfonso la 12-a. Dum ŝia reĝado moderniĝis per konstruo de pluraj fervojoj kaj progresis la industrio. Ŝia influo sur la politiko de la lando, aŭ la influo kiun aliaj faris pere de ŝi, ofte ne estis adekvata, tio ĝenis potencajn fortojn kiuj organizis ribelon por ekzili ŝin. Ŝi vivis poste ĝis la jaro 1904, plejofte en Francio, kaj kvankam povis poste reveni en Hispanion, la politika vivo de la lando daŭrigis sen ŝi.

Eugenia de Montijo

Ŝi naskiĝis en Granado, Hispanio, en 1826. Ŝia patro estis la duko de Peñaranda kaj grafo de Teba, kaj ŝia patrino estis skotdevena. Eugenia estis edukita en Parizo, en la monaĥejo ***Sacre Coeur***. Kiam la princo Ludoviko Napoleono iĝis prezidento de la Dua Franca Respubliko, ŝi ĉeestis kun sia patrino en dancado oferita en la Palaco Elizeo. Tie ŝi konatiĝis kun la estonta imperiestro, kun kiu ŝi edziniĝis en januaro de 1853 estante li jam imperiestro. Tri jarojn poste ŝi naskis filon. Ŝia edzo ofte konsultis kun ŝi gravajn aferojn. Post malvenko de la Dua Imperio, la tuta familio ekziliĝis en Brition. Post la morto de Napoleono en 1873, Eŭgenia retiriĝis al vilao en Biarritzo. La eksimperiestrino forpasis 94-jaraĝa en 1920, dum vizito al Hispanio. En 1879 estis mortinta ŝia filo kiel brita oficiro en kampanjo kontraŭ la zuluoj en Afriko.

Aŭgustenino de Aragono

Batalantinoj

Kvankam, ĝenerale, oni emfazas pri la pacema karaktero de la virinoj, en la realo foje okazas ke eĉ ne estante militemaj aŭ batalemaj, kelkaj inoj kaze je neceso sciis dece agadi kiel veraj soldatoj. En nia lando estas iuj emblemaj figuroj de virinoj kiuj rolis tiamaniere. Famkonata estas la kazo de la t. n., hispane, ***Agustina Raimunda María Zaragoza y Domench,*** naskiĝinta en 1786. Ŝi estis en Zaragozo kun sia edzo en aprilo de 1803 dum tiu urbo estis sieĝata de trupoj de la franca armeo de Napoleono. Tie Aŭgustenino realigis tiun faron kiu famigis ŝin. Falinte vunditaj aŭ mortaj ĉiuj defendantoj de unu pordo el la urbo, la francaj trupoj pretiĝis asalti ĝin. Aŭgustenino, kiu alvenis tiam portante manĝaĵon por sia edzo, prenis la meĉon el la manoj de iu vundita artileriano kaj sukcesis pafi per kanono sur la francaj trupoj kiuj estis alkurantaj al la enirejo. La alsaltantoj, timante embuskon, retroiris, kaj novaj defendantoj aliris bloki la truon, pludaŭrigante la reziston de la urbo.

Alia simila kazo estis okazinte en nia lando en majo de 1589, en la urbo Korunjo, ĉi-kaze kontraŭ anglaj trupoj, okaze de alsalto al tiu urbo, komandata de la admiralo kaj antikva korsaro ***Francis Drake*** kadre de la milita interfrontiĝo de la angla reĝino Izabela kaj la hispana reĝo Filipo la 2-a. La angloj estis malferminte breĉon en la murego de la urbo kaj komencia alsalti tra ĝi. Dum tiu alsalto rezultis morta la edzo de Maria Pita. Ŝi, plenkolere, forprenis la lancon de la angla flago kaj per ĝi mortigis la anglan oficiron kiu komandis la alsalton, kiu estis frato de la admiralo ***Drake***, kio demoralizis la alsaltantoj kaj igis ilin retiriĝi. Kelkaj verkoj pritraktas la vivon de tiuj heroaj virinoj.

Maria Pita

Reĝino Viktoria

Aleksandrina Viktoria naskiĝis en 1819, kaj regis Brition ekde 1837 ĝis sia morto en 1901. Tiom longe ŝi reĝis ke oni nomis Viktoriana Epoko tiun periodon. Dum ĝi okazis la plej granda ekspansio de la Brita imperio, en kiu estis inkludita Irlando, Hindio, Pakistano, Bangladeŝo… Dum tiu epoko kulminis la industria revolucio, kiu okazigis grandajn sociajn kaj ekonomiajn ŝanĝojn en la lando. Ŝi estis 18-jara kiam ŝi heredis la tronon post la morto de tri onkloj sen legitima idaro. Ŝi edziĝis al sia kuzo, la germana princo Alberto de Saksio-Koburgo en 1840. Siaj naŭ filoj kaj 42 nepoj edz(in)iĝis al aliaj membroj de la reĝaro kaj nobelaro de Eŭropo. Ŝia figuro simbolis la modelon de la moralaj valoroj de la epoko. Post la morto de ŝia edzo en 1861, ŝi havis sekretan amrilaton kun ŝia servisto John Brown, kaj naskis filon lian kies ekzisto estis tre sekreta afero ĝis antaŭ kelkaj jaroj. Se konsideri ĉion, ŝajnas ke ŝi ne estis tre viktoriana.

Elizabett Cady Stanton

Klara Zetkin

Emmeline Pankhurst

Charlotte Lozier

Elizabeth Garret Anderson

Sufragetinoj, feministinoj…

La 19-a jarcento kaj unuaj jardekoj de la 20-a vidis, ĉefe en Usono kaj Britio, la senlacan penbataladon de tiuj inoj de la plej disvolvigitaj landoj kiuj plenkonsciis pri tiu kontraŭdiro ke socio kiu disvolvis politikan teorion pri libereco, egaleco kaj frateco, tamen, en la praktiko konservis sklavecon kaj virinan submetigon. Ja, la komenca mobiliziĝo de virinoj okazis, ĝuste, en lando kie ekzistis grandkvanto da sklava laboristaro, kaj la unuaj paŝoj de tiu mobilizado estis kontraŭ tiu abomeninda institucio de la sklaveco. Poste venis ekkonsciiĝo pri aliaj malegalecoj en tiu "egaleca" kaj "demokratia" socio, la submetiĝo de la virinoj en kio rilatas al voĉdonrajto, laboro, edukado, edzina dependiĝo…
Tial ke tiu batalo por la virina emancipiĝo interkroĉiĝis, foje transvers-maniere, kun la celoj de aliaj movadoj, la feminista aktivularo devis alfronti la realaĵon de la diverseco de klas-deveno kaj aliaj diferencoj inter la aktivistinoj de la ina afero. La solvo ne ĉiam estis harmonia; la feminista movado, same kiel la laborista kaj aliaj movadoj ne estas fermitaj sektoj kie oni postulas totalan koincidon pri idearo. Tial la klasa deveno kaj aliaj ecoj de la sufragetinoj kaj feministinoj ĝenerale estas diversa, kaj jam en tiu 19-a jarcento ekestis la radikoj de la diversaj tendencoj kiuj poste floris kaj kiuj evidentiĝas ke la feminismo estas viva ento enkarnigita en la socia realo. La pionirinoj kiujn oni prezentas ĉi tie estas nur parto el la liderinoj kiuj, laŭlonge de unu jarcento kaj duono, simbolis la esperojn kaj la aspirojn de duono el la homaro.

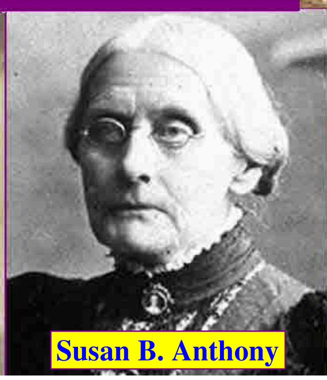

Marie Deraismes

Victoria Woodhull

Lydia Becker

Lucretia Mott

Emily Wilding Davison

Susan B. Anthony

Emily Davies

Sissi

Elizabeta Amalia Eugenia, dukino de Bavario, ankaŭ nomata ***Sissi***, naskiĝis fine de 1837 en Munkeno. Ŝi edziniĝis al Francisko-Jozefo, imperiestro de Aŭstrio, en 1854. Ŝi estis bela kaj klera, kaj kapablis akiri la estimon de la popolo, ankaŭ tiun de la intelektuloj. En la kortego de Vieno, al Sissi jam dekomence rezultis malfacile adaptiĝi al la strikta etiketo kiun oni praktikadis tie. Eĉ tiele, ŝi naskis kvar gefilojn de la imperiestro. Speciale streĉa estis la inter-rilato kun ŝia bopatrino, kaj devis suferi la doloron pro la perdo de du el siaj gefiloj. Ŝi estis murdita en Ĝenevo far la itala anarĥiisto Luiĝi Lukeni en 1898.

Madamo Kurio

Maria Skłodowska-Curie, aŭ mallongnome Marie Curie (en Esperanto Maria Kurio) naskiĝis en 1887 en Varsovio. Ŝi esis fizikistino kaj kemiistino. En 1891 ŝi venis al Parizo por studi natursciencon en la Sorbono, kie ŝi en 1906 kiel unua virino iĝis profesorino. Kune kun sia edzo Pierre Curie ŝi esploris "radiantajn". En 1903 ŝi kune kun sia edzo kaj la franca fizikisto Antoine Henri Becquerel ricevis la Nobel-Premion pri Fiziko. Ŝia edzo mortis en aprilo de 1906. Ŝi daŭrigis sian sciancan esploradon kaj en 1911 ŝi ricevis Nobel-Premion pri Kemio pro la malkovro de la kemiaj elementoj radiumo kaj polonio. Ŝi estas la sola virino, kiu ricevis du Nobel-Premiojn kaj la sola homo kiu ricevis du malsam-fakajn sciencajn Nobel-Premiojn.
Malgraŭ siaj sukcesoj ŝi devis batali kontraŭ la malamikeco de reakciuloj pro esti virino kaj fremda. Tiel ŝi ne estis akceptita en la Akedemion pri Scienco kaj estis atakita per eksterordinara malvolemo de la grupo "Franca Agado", eĉ oni klopodis serĉi judan avon al ŝi por akrigi la polemikon. Ŝi estis apogata de liberaluloj, feministoj kaj kontraŭklerikaluloj. Ŝi estis la unua profesorino en la pariza universitato de la Sorbono. La 4-an de julio de 1934 ŝi mortis pro kancero, akirita pro la multjara laboro kun radioaktiveco. En 1955 ŝi iĝis la unua virino kiu estis entombigita pro siaj propraj meritoj en la Panteono en Parizo.

Roza Luksemburgo

Rosa aŭ Roza Luksemburg naskiĝinta en 1871 en Lublino. En familio de judaj komercistoj, estis komunista teoriulino, filozofino, ekonomikistino kaj verkistino. Tre juna ŝi aliĝis al revoluciaj movadoj kaj devis fuĝi al Svisio. En 1898 ŝi translokiĝis al Germanio kaj aliĝis al la Socialdemokrata partio. Ŝi favoris revoluciajn taktikojn anstataŭ peni por atingi parlamentajn sidlokojn. Kvankam proksima al komunistaj pozicioj, ŝi havis polemikojn ankaŭ kun Lenino. Kun Karl Liebknecht ŝi gvidis la espartakisman movadon, kiu naskis la Komunistan Partion de Germanio. Ŝi konsideris la insurekcion de januaro 1919 grava eraro, sed subtenis ĝin kiel neevitebla evento. La registaro de la socialdemokrata Friedrich Ebert sufokis la revolucion kaj igis aresti la liderojn de tiu movado inter kiuj estis Roza Luksemburgo kaj oni mortigis ilin.

Mata Hari

Margareta Gertruda Zelle naskiĝis en Nederlando en 1876. Ŝi estis dancistino kaj dediĉiĝis al spionado dum la Unua Mond-Milito. Ŝia artistnomo ***Mata Hari*** signifas "sunon", laŭvorte "okulo de la tago" en la malaja lingvo. En 1895 ŝi edziniĝis al nederlanda oficiro kaj du jarojn poste ambaŭ ekloĝas en Javo kaj Sumatro. Tie ŝi lernis azian dancarton. Post la separiĝo el sia edzo ŝi revenis al Eŭropo kaj fariĝis dancistino en Parizo. Ŝia ezotike erotika dancado rapide famigis ŝin.
Dum la mondmilito Mata Hari spionis kaj por Germanio kaj por Francio. Ŝi dediĉiĝis al tiuj operacioj iomete kiel ludo kaj ankaŭ pro neceso je mono por pluteni sian vivmanieron. En la jaro 1917 la franca sekreta servo arestis ŝin. La tribunalo deklaris ŝin kulpa pri ŝtatperfido kaj kondamnis ŝin al morto. Ŝi estis ekzekutita en oktobro de 1917. Oni faris plurajn filmojn pri sia vivo. Mata Hari fariĝis simbolo de virino kiu kontraŭfrontas la moralajn kanonoj de sia epoko kaj batalas por esti libera kaj sendependa en malfavoraj vivkondiĉoj.

Klara Kampoamoro

Clara Campoamor Rodríguez naskiĝis en 1888. Ŝi estis verkistino, politikistino kaj defendanta de la virinaj rajtoj. Pro la frua morto de sia patro ŝi devis prokrastigi siajn unuaj studojn kaj dediĉiĝi al kelkaj laboroj por kunlabori en la familia ekonomio. Reiginte sian studadon en 1920, ŝi iĝis unu el la malmultaj inaj advokatoj kiam ŝi estis 36-jara. Ŝi estis elektita por la Parlamento de la 2-a Respubliko; tiam la virinoj povis esti elektitaj sed ne voĉdoni. Tiam ŝi partoprenis en la ellaborado de la Konstitucio, batalis kontraŭ la diskriminacio de la virinoj kaj favore al la ina voĉdonrajto, kiu oni atingis fine. Ŝi kreis la Virinan Respublikanan Union, sed post la militista ribelo kontraŭ la Respubliko kaj komenciĝo de la civilmilito, ŝi ekziliĝis en Parizon. En 1955 ŝi instaliĝis en visio kaj tie laboris kiel advokatino. Kvankam intencis reveni al Hispanio oni ne permesis al ŝi fari tion dum la diktatoreco de Franko. Ŝi mortis pro kancero en 1972.

Sarah Bernhardt

Naskiĝinta en 1844 en Parizo, Marie Henriette Rosine Bernardt, estis la plej konata teart-aktorino de la 19-a kaj komenco de la 20-a jarcento. Ŝi estis ekstergeedza filino de Julie Bernardt, juda nederlandino kaj prostituitino de altnivela klientaro. Ŝian patron ŝi neniam ekkonis; eble estis riĉa komercisto de La Havre. Ŝajnas ke la familio de ŝia patro pagis por ŝia edukado , insistis ke ŝi ricevu katolikan bapton kaj lasis grandan monsumon pagotan kiam ŝi estos plenaĝa. Estante ŝi 7-jara, ŝia patrino sendis ŝin en internlernejon por junulinoj pagate per fonduso el la familio de ŝia patro. Ŝia patrino plialtiĝis al pintaj rangoj de la parizaj korteganinoj, t. e. altnivelaj putinoj, kaj kunuliĝis kun politikistoj, bankistoj, generaloj kaj verkistoj. Inter siaj amikoj estis la Duko de Morny, duonfrato de la imperiestro Napoleono la 3-a. Kiam ŝi estis 10-jara, Sarah estis akceptita en altnivela katolika lernejo. Ŝi estis 14-jara kiam la Duko de Morny aranĝis la aferon ke ŝi estu edukita por iĝi aktorino ĉe Franca Komedio, kio estis privilegio.

Por la spektakla mondo, ŝi ŝanĝis sian nomon de “Bernardt” al “Bernhardt”. Ŝi aktoris en la titolrolo ***Iphigénie*** de Racine en aŭgusto de 1862. De tiam ŝi teatrludis ĝis la jaro 1913, en ĉiutipaj roloj, eĉ viraj kiel ***Hamlet*** kaj ***Pierrot assassin***. Ŝia unua granda sursceneja sukceso estis en 1869, en la teatr-verko ***La Passant*** de Coppée. Ĝis tiu jaro ŝia teatra kariero ne estis tre sukcesa, kaj ŝi eĉ pensis forlasi tiun profesion. Fakte, en 1864 ŝi subite decidis lasi la teatron por vojaĝi kiel ŝia patrino, ekhavi amantojn. Ŝi venis por mallonga tempo al Hispanio, poste. Ĉeestante maskobalon en Bruselo, ŝi renkontiĝis kun juna belga aristokrato, la Princo Henri de Ligne, kaj havis amaferon kun li, el kiu ŝi restis graveda. En decembro de 1864, la 20-jara aktorino naskis sian solan filon Maurice Bernhardt. La familio de la princo ne permesis ke ĉiu tiu edziĝu al la aktorino. Sarah revenis al teatr-ludado kaj ekde 1869 ŝi sukcesis en tiu ofico kaj tre famiĝis. Post la franc-prusia milito kaj la Pariza Komunumo ŝi povis reveni al la Franca Komedio kaj komenciĝis rapida sukcesego. Jam tre baldaŭ ŝi estis la plej fama aktorino de sia epoko, festata en Francio kiel “la ora voĉo” kaj “la dieca”. En 1879-1880 ŝi aktorinis en Londono. Tiam, kaj poste, ŝi enspezis grandajn monsumojn, sed ŝiaj elspezoj estis eĉ pli grandaj. De 1886 al 1892 ŝi faris mondajn turneojn, kaj denove en 1901-1913. Ŝia lasta aktorado estis en tiu jaro 1913, kun la verko ***Jeanne Doré***. En 1914 oni devis amputi al ŝi kruron pro gangreno de iu antikva vundo. Tiam ŝi estis denove senmono. Sed de tiam ŝi vivis ankoraŭ ĝis la jaro 1923.

Emilia Pardo Bazan

Emilia, grafino de Pardo Bazán, naskiĝis Korunjo en 1851. Ŝi estis hispana romanistino, gazetistino, eseistino kaj kritikistino kiu enkondukis la naturismon en Hispanion. Fekunda aŭtorino, ŝi verkis 41 romanojn, sep dramojn, du kuirlibrojn, pli ol 580 rakontojn kaj centojn da eseoj. Ŝi estis tre agema, kaj ne estis publika ago en ŝia vivo en kiu ŝi ne partoprenis iu aŭ alimaniere. Ŝi estis filino de riĉa nobela familio. La patro estis la grafo José Pardo Bazán. En la gepatra biblioteko ŝi havis aliron al multaj kaj diversaj legaĵoj. Ŝi translokiĝis al Madrido en 1869 post edziniĝi al Josefo Kiroga. Ankaŭ ŝiaj gepatroj translokiĝis al Madrido kiam Jozefo Pardo estis nomumita parlamentano, sed tiu seniluziiĝis pri politiko kaj la tuta familio foriris al Francio. Ili vojaĝis tra kelkaj eŭropaj landoj kaj Emilia lernis la anglan kaj la germanan. Ŝi mortis en majo de 1921.

Virginia Wolf

Adeline Virginia Stephen naskiĝis en Londono en 1882. Ŝi estis angla modernista verkistino kaj feministino. La nomon Wolf ŝi uzis ekde sia edziniĝo al Leonard Wolf en la jaro 1912. Virginia ne ĉeestis lernejan instruadon, ŝi estis edukita en sia klereca hejma medio. Post la morto de sia patrino, en 1895, ŝi suferis unuan nervokolapson, duan fojon ŝi malsaniĝis en 1904, post la morto de sia patro. Ekde 1905 ŝi verkis artikolojn kaj recenzojn por diversaj ĵurnaloj; sian unuan romanon ŝi publikigis en 1915. Ŝi verkis ankaŭ eseojn kiuj temis pri la kondiĉo de la virinoj, per kiu ŝi substrekis la socian influon sur la ina identeco, Ŝi estis grava reprezentantino de la t. n. **Grupo Bloomsbury**, fama rondo de verkistoj, artistoj kaj sciencistoj kiuj montris ian rifuzon de la burĝklaso al kiu ili apartenis. Daŭre atakata de nervomalsanoj Virginia Wolf metis finon al sia vivo propravole en 1941.

Paskalina Lehnert

Jozefina Lehnert, naskiĝis en 1894. Filino de leterportisto, estante 15-jara volis membri ĉe la franciskana ordeno. Tamen fine ŝi eniris en la **Kongregacion de la Fratinoj de la Sankta Kruco**, okazo kiam ŝi alprenis la nomo je Paskalina. En 1918 ŝi estis destinita al Munkeno por labori serve de la papa ambasadoro antaŭ la reĝo Ludoviko la 3-a de Bavario monsinjoro Eŭgeno Pacelli, estonta papo Pio la 12-a, restante serve de tiu dum pli ol 40 jaroj. Instalita en la pontifica apartamento kiel mastrumistrino, ŝi ĝuis plenkonfidon de la papo Pacelli, kaj rolis kiel sekretariino, konfidenculino, kaj organiz-responsulino de la papa medio; ironie oni nomis ŝin “La Papino”, Ŝi ne profitis sian privilegian pozicion, sed atingis respekton de la altranguloj de la Kurio. Respekton sed ne aprecon; kiam post la morto de la papo iĝis nula sia influo, ŝi estis abrupte forpelita el la Vatikano. Ŝi mortis en Vieno en la jaro 1983.

Pasionaria

Dolores Ibarruri Gómez naskiĝis en 1895. Ŝi estis hispana politikulino kiu elstaris en la 2-a Respubliko kaj dum la civilmilito en tiu lando. Liderino de la Komunista Partio de Hispanio, al sia politika agado aldoniĝis sia batalado por ke la virinoj, kiu ajn estus ilia kondiĉo, rajtus libere elekti sian destinon.

Naskiĝinta en la sino de malriĉa familio de ministoj, en 1910 Dolores sin vidis devigita forlasi sian studadon kaj komencis labori kiel kuiristino kaj servistino. En 1916 ŝi edziniĝis al iu socialista ministo, Johano Ruiz, gedziĝo kiu daŭris 16 jarojn. Kun inklino al la legado, kaj profitante la kondiĉon de ŝia edzo kiel socialista lidero, ŝi komencis akiri konon de la marksisma teorio. Doloris alprenis la marksistan idearon kiel taŭga ilo por batali favore al la liberigo de la laboristklaso. Ŝi partoprenis kun sia edzo en la ĝenerala striko de 1917 kaj en la komunista disiĝo el la Socialista Partio en 1919 kaj en la fondiĝo, en 1920, de la Hispana Komunista Partio, en kies biskaja provinca komitato ŝi membris. En 1918 ŝi uzis unuafoje la pseŭdonomon ***Pasionaria*** por artikolo publikigita en la laborista presaro kaj titolita ***La biskaja ministo***. Ĝis la jaro 1931 ŝi rolis kiel komunista gvidantino kaj estis arestita kelkfoje. Krome ŝi akuŝis ses gefilojn. Dum la 2-a Respubliko si eĉ estis elektita kiel parlamentanino kaj famiĝis pro sia batalemo kontraŭ la kapitalismo. Kaj same dum la civilmilito, je kies fino ŝi ekziliĝis. Dum la 40-jara frankisma diktaturo ŝi loĝis en kelkaj landoj, ĉefe en Rusio, kie mortis sia filo dum la Mond-Milito. Kvankam ekzilita, ŝi simbolis la komunistan rezistoton en la lando. Reveninte en Hispanion en 1977, ŝi denove estis elektita parlamentanino, kaj estis Prezidantino de la Kom-Partio de Hispanio ĝis sia morto en la jaro 1989.

Viktoria Kent

Viktoria Kent, naskiĝinta en 1898 en Malago, estis advokatino kaj respublikana politikistino. En 1906 ŝi komencis lernado en kiu feministaj profesoroj influis sur ŝi. En 1925, dum la diktaturo de Primo-de-Rivera ŝi estis unua virino en la Kolegio de Advokatoj de Madrido, kaj unua ino en la mondo rolanta kiel advokatino en militista tribunalo.

Ekde 1920 ŝia studado adresiĝas al la jurisprudenco. Licenciita en 1924 kaj poste kolegiita, ŝi plenumis siajn unuajn intervenojn antaŭ la tribunaloj kiel defend-advokatino. Ŝi tre famiĝis defendante, sukcese, iun respublikanan lideron antaŭ la Plejsupera Militista Tribunalo. Ŝia advokatejo dediĉiĝis ankaŭ al la Rajto pri Labor-aferoj. En 1931, dum la 2-a Respubliko ŝi estis elektita kiel socialista deputitino en la Par-lamento. Ankaŭ en la balotado de 1936 ŝi estis elektita parlamentanino de la t. n. Popola Fronto. La Provizora Registaro de la Respubliko nomumis ĝin kiel Generala Direktorino de Prizonoj: dum la tempo kiam ŝi ludis tiun rolon ŝi celis la rehabilitadon de la prizonuloj kaj enkondukis reformojn celante plibonigi prizon-sistemon.

En la Parlamento ŝi kontraŭstaris la virinan voĉdonrajton, kiun postulis Klara Kampoamor, asertante ke la hispanaj virinoj estis tre influataj de la Eklezio kaj tiele emaj voĉdoni reakcie. Okaze de la civilmilito, Viktoria Kent ekziliĝis samkiel multaj respublikanoj. Rifuĝinta en Parizo, ŝi dediĉiĝis zorgadi pri la geinfanoj de la soldatoj batalantaj en la fronto. Ankaŭ dum la Dua Mondmilito ŝi okupiĝis helpi la hispanajn rifuĝintoj, ĝis la okupado de Parizo far la germana armeo. De tiam ŝi devis vivi kaŝite. Dume la hispana reĝimo de Franko juĝis sin senĉeeste kaj kondamnis ŝin al 30-jara prizono. Ekde 1950 ŝi loĝis e n Novjorko kaj tie ŝi mortis en 1987, post kurta restado en Hispanio en 1977.

Golda Meir

Golda Maboviĉ naskiĝis en juda familio Kievo, Ukrainio, en 1898. En 1906 ŝi translokiĝis kun ŝia familio al Usono, kie ŝi iĝis instruistino. En 1921 ŝi edziniĝis al Morris Meyerson, kaj de tiam ŝi alprenis lian familian nomon kiu poste estis hebreigita kiel Meir. Ambaŭ geedzoj enmigris al Palestino tiujare.

Post la naskiĝo de la ŝtato Israelo Golda estis ambasadorino en Moskvo (1949-1956) kaj poste ministrino pri eksterlandaj aferoj (1956-1966). En 1966 ŝi iĝis estrino de la Israela Laborpartio. Post la morto de Levi Eŝkol ŝi fariĝis ĉefministrino. En 1973 Israelo devis alfronti kroman milito, la t. n. ***Milito de Jom-Kippur***, pro natendita atako de Egiptio kaj Sirio. Post komenca avantaĝo por la atankintaj armeoj, Israelo reagis kaj sukcesis frakasigi la araban ofensivon kaj eĉ alvenigi sian armeon ĝis la proksimaĵoj de Kairo. Tamen la regiatro de Golda Meir devis alfronti la kritikojn, precipe kontraŭ la ministro pri Defendado, Moŝe Dajan', far la israela socio pro la eraroj de la komenciĝo de la milito, ŝi demisiis en 1974. Ŝi mortis la 8-an de decembro de la jaro 1978.

Simone de Beauvoir

Simone Lucie Ernestine Marie Bertrand de Beauvoir naskiĝis en 1908 en Parizo, en la sino de burĝa familio kun tre severa kristana moralo. Ekde sia kvin-aĝo ŝi estis edukita en katolika lernejo. Ŝi estis verkistino, filozofistino, socisciencistino kaj feministino, defendantino de la homaj rajtoj, verkis plurajn romanojn, monografiojn pri filozofio, politiko kaj sociaj temoj, eseojn, biografiojn kaj membiografion en pluraj volumoj. Inter siaj verkoj elstaras la metafizikaj romanoj: ***La invitito*** (1943), ***La mandarenoj*** (1954) kaj la eseo ***La dua sekso*** (1949) per kiu ŝi detale analizas la subpremon de virinoj rilate al viroj, tiel ko nsistigante mejloŝtonon de la nuntempa feminismo. Ŝia penso enkadriĝas en la filozofia tendenco de la ekzistencialismo: tiurilate ŝi starigis demandojn por trovi sencon al la vivo ene de la absurdeco de mondo en kiu oni ne elektas naskiĝi. Asocia al tiu de Sartre, ŝia verkaro diferencas laŭmezure ke ŝi frontas la precizan karakteron de la problemoj, preferante rektan kaj seninterrompan meditadon pri la vivo. Ŝi mortis en 1986 en Parizo, kaj ŝia famo tre pliiĝis post ŝia morto. Ŝi estas nun konsiderata patrino de la feminista movado kiu disvastiĝis post la jaro 1968 en la okcidenta kulturo.

Tereza de Kalkato

Agnes Gonxhe Bojaxhiu naskiĝis en 1910 en Skopio nuntempe Respubliko Makedonio. Ŝi estis katolika monaĥino de albana deveno kiu fondis la ordenon ***Misiistinoj de Karitato*** en Kalkato en 1950. Kontraŭstaranta al abortigo kaj prizorganta senhejmulojn, dum pli ol 45 jaroj, samtempe ke okupiĝis pri la ekspansio de sia ordeno, komence en Hindio kaj poste en aliaj landoj, pere de ĉirkaŭ 600 domoj en la mondo ŝi zorgis pri malriĉuloj, orfoj, mortantoj kaj malsanuloj pri lepro, tuberkulozo, aidoso… Agnes konsciis pri sia religia alvokiĝo kiam ŝi estis 18-jara. Tiam decidis iĝi monaĥino en iu irlanda konvento kaj ŝanĝis sian nomo al "Tereza". En 1929 ŝi translokiĝis al Hindio kaj dum la sekvintaj 20 jaroj ŝi dediĉiĝis al la instruado de hindaj geinfanoj en Kalkato kaj komencis zorgi pri la malsanuloj kaj malriĉuloj de tiu urbo, ĉefe pri la senhejmuloj. Ege impresiis ŝin la ĝenerala malsatego de 1943 en Bengalo kiu okazigis grandan mizeron kaj morton en la urbo, kaj la ondo de perforto hinda-muzulmana kiu en 1946 dronigis la loĝantaron en malesperon kaj teroron. Estis ĝute en 1946 kiam ŝi sentis la alvokiĝon okupiĝi pri la viktimoj de tiuj katastrofoj kaj fondis sian ordenon de la ***Misiistinoj de Karitato***. Ŝia strebado vekis famon al sia ordeno kaj ioman solidarecon en la mondo. Antaŭ kaj post sia morto en 1997, ŝi estis honorigita per diversaj distingoj.

Indira Gandhi

Indira Priyadarshini naskiĝis en 1917 en Hindio. Ŝi estis filino de Jawaharlal Neruh, landa heroo de Hindio kaj unua Ĉefministro post la sendependiĝo de tiu granda lando. La nomon "Gandhi" ŝi prenis el sia edzo Feroze Gandhi, sen ia ajn parenceco kun la fama Mahatma Gandhi. Heredintino el la plej potenca politika dinastio de Hindio, Indira komencis sian politikan altrangiĝon kiel la plej rekta alianculino de sia patro, post kies morto ŝi atingis iĝi la plej potenca politika liderino en Hindio dum jardekoj, dank' ne nur al sia parenceco kun Neruh sed ankaŭ sia populareco inter la amasoj. Ekde 1964 ĝis sia morto en 1984 ŝi rolis kiel ministrino pri diversaj registaraj fakoj kaj estis ĉefministrinoj en du periodoj (1966-1977) kaj (1980-1984). En 1971 ŝi devis alfronti la militon kun Pakistano kiu kulminis per la sendependiĝo de Bangladeŝo. En la kunteksto de la Malvarma Milito ŝi ruze manovris por sin teni for de la usona influo kaj relative konkorde kun Sovetunio. Dume ŝia politiko en la landa socio estis sufiĉe progresema ene de la ebleco tion fari en Hindio. Sed la interreligiaj kaj interetnaj kontraŭdiroj estis tre grandaj kaj ŝi devis alfronti la konflikton kun la minoritato siĥ. En 1982 okazis en la Panĝabia regiono separatisma intenco de la anoj de tiu siĥisma religio. La registaro de Indira perforte sufokis la ribelon, sed du jarojn poŝte ŝi mortis viktima el atenco far membroj de tiu movado.

Eva Perono

María Eva Duarte naskiĝis en 1919 en la sino de tre malriĉa argentina familio. Ŝi estis 15-jara kiam migris al Bonaero por pergajni sian vivon kiel aktorino. En 1944 ŝi interkonatiĝis kun Johano Domingo Peron' kiu tiam estis Ŝtat-sekretario. Jam edziĝinta al li, en 1946 ŝi aktive partoprenis en la balotkampanjo favore al la kandidataro de Perono estante la unua argentina ino agadi tiele. Pro ŝia malaltklasa deveno, ŝi politike zorgis pri la "senĉemizuloj", t. e. la malriĉa loĝantaro. Ŝi estis ruza kaj ambicia, kaj multe influis sur sia edzo. En 1947 ŝi sukcesis laĝigi la virinan balot-rajton en Argentino; tiujare ŝi vojaĝis al kelkaj eŭropaj landoj, inter ili Hispanio kie pro la enlanda milito la reĝimo de Franko estis submetita al internacia komerca blokado ekde la finiĝo de la Dua Mond-Milito. Eva aranĝis la aferon por ke Hispanio ricevu tritikon kaj aliajn nutraĵojn el Argentino. En 1951 ŝi intencis formaligi sian politikan povon kandidatante por vicprezidenteco, sed armeestroj sin oponis al tio. Ŝi mortis pro kancero en 1952; En sia lando estis granda funebrado pri ŝi. Ŝia vivo inspiris faman muzikteatraĵon kaj filmon. En Argentino ŝi dumlonge estis mita figuro de la peronista movado.

Margaret Thatcher

Margaret Hilda Roberts naskiĝis en 1925 en la angla urbo Grantham. Filino de butikisto, ŝi unue laboris kiel kemiistino kaj poste kiel advokatino. Membro de la Konservativa Partio, ŝi eniris en la britan Parlamenton en 1959: De 1970 al 1974 ŝi rolis kiel Ministrino pri Edukado. Ŝi estas la sola ino gvidinta la Partion, de 1975 ĝis 1990, kaj la sola ino Ĉefministro de Britio, de 1979 al 1990. Ŝi konatiĝis kiel "la Fera Damo". La nomon Thatcher ŝi alprenis okaze de sia edziniĝo al Denis Thatcher.

Ŝia regado distingiĝis pro la radikalaj reformoj kiujn ŝi faris en la ekonomia tereno en la linio de la t. n. "novliberalismo", t. e. politiko karakterigata pro privatigo de publikaj entreprenoj kaj servoj, malpliigo de imposta premo, rego de inflacio kaj publika malprofito, malfortigo de sindikatoj kaj aliaj dispozicioj kun sociale negativaj konsekvencoj. La tuto de ŝiaj politikoj, ĉefe ŝia liberala ekonomia politiko, restas konata sub la nomo "taĉerismo". La eksterlanda politiko de ŝia regado estis markita per la kontraŭado al Sovetunio, favorado al Nato, en akordo kun la tiama politiko de Usono subgvide de Ronaldo Reagan. En 1982 Britio, sub ŝia regado, militis kontraŭ Argentino en la t. n. ***Falklanda milito*** kaj ankaŭ devis alfronti la longdaŭran malstabilecon en Norda Irlando. Ĉesinta kiel Ĉefministrino en 1990 kaj retiriĝinta el la politiko en 1992, Margaret mortis en 2013.

Karmen Martin Gaite

Carmen Martín Gaite (1925-2000), estis hispana verkistino, unu el la ĉefaj figuroj de la hispana beletro en la 20-a jarcento. Inter aliaj distingoj, ŝi ricevis la Premion Princo de Asturio pri Beletro de la jaro 1988. Ŝi naskiĝis kaj vivis dum sia infanaĝo en Salamanko. Dum tiuj jaroj ŝi ĉeestis neniun lernejon ĉar sia patro, Jozefo Martín, liberalulo, ne volis ke ŝi estu edukita en religia institucio, tial ŝi ricevis klasojn el partikularaj instruistoj kaj el sia patro mem, kiu tre interesiĝis pri la historio kaj literaturo, kaj inicis ŝin en tiujn temojn. Ŝia duagrada studado okazis en Salamanko dum la hispana civilmilito, kaj havis du profesoroj kiuj poste iĝis membroj de la Reĝa Akademio de la Lingvo kaj kiuj favore influis sur ŝia alvokiĝo al la literaturo. Post 1948 ŝi studis en Cannes. En 1953 ŝi edziniĝis al la verkisto Rafael Sánchez Ferlosio kaj de tia m ŝi ricevis kelkajn premiojn pro verkoj kiel ***La malantaŭa ĉambro***, ***La kastelo de la tri muregoj***, ***La pasteĉo de la diablo***…aŭ la teatraĵo: ***La eta fratino***. Ŝi kultivis alitipajn beletraĵojn: eseoj, artikoloj, poezio, prelegoj…

Ana Frank

Annelies Marie Frank (1929-1945), estis germana infanino jud-devena, tutumonde konata pro la verko “Taglibro de Ana Frank”, la eldonaĵo de sia intima taglibro, per kiu ŝi priskribis la restadon de preskaŭ du jaroj kaj duono kiujn ŝi pasigis kaŝite, kune kun sia familio kaj aliaj kvar personoj, en Amsterdamo, pro la persekuto al la judoj far la naziistoj dum la Dua MondMilito. Ŝia familio estis kaptita kaj forportita al la germanaj koncentrejoj. La sola supervivanto el la ok kaŝitoj estis Otto Frank, la patro de Ana. Ŝi estis sendita al la nazia koncentrejo de Aŭŝvico la 2-a de septembro de 1944 kaj, poste, al la koncentrejo de Bergen-Belsen, kie ŝi mortis pro tifo en marto de 1945, malmultajn tagojn antaŭ la alveno de la liberigaj trupoj. En 1947, apenaŭ du jarojn post la fino de la milito, Otto publikigis la taglibron sub la titolo ***La malantaŭa domo***. La libro estids tradukita al 50 lingvojn, inter ili Esperanto, kaj oni faris teatraĵon kaj kelkajn filmojn pri la historio kiun ĝi prirakontas.

Pilar Miro

Pilar Mercedes Miró Romero naskiĝis en 1940 en Madrido. Ŝi estis famkonata direktorino de kino, teatro kaj televido. Ŝi studis ĵurnalismon kaj Juron, kaj ankaŭ en la Oficiala Lernejo de Kino de Hispanio kie poste ŝi estis instruistino. En Hispana Televido ŝi laboris ekde 1960 kiel helpantino de redakcio kaj kiel reĝisorino. De la televido ŝi paŝis al la kino reĝisorante kelkajn filmojn. En 1981 ŝi denuncis esti suferinta seksan persekuton en Hispana Televido. En 1982 ŝi devis esti operaciita dufoje por emplantado de valvoj enkore. Ekde 1982 al 1985, dum la regado de la Socialista Partio. Ŝi havis oficialan postenon kiel Ĝenerala Direktorino pri Kino; de tiu respondeco ŝi impulsis strukturan ŝanĝon en la hispana kina kreado por la altigo de ties kvalito. En 1985 revenas al la kino kaj reĝisoras la filmon ***Werter***. En 1986 ŝi okupas postenon je direktorino de Hispana Televido, ĝis 1989. En 1995 kaj 1997 reĝisoris la televidadon de la edziniĝoj de la filinoj de la reĝo. Ŝi mortis malmultajn tagojn post tiu lasta laboraĵo.

Prinkonsideroj

Jen ni faris rapidan kaj resuman trarigardon de la Historio, vidata de la perspektivo de ties inaj protagonistoj. Jes, nia listo ne estas kompleta. Kun sama rajto devintus aperi ankaŭ virinoj kiaj la reĝino de Kastilio, Maria de Molina, la papino Johano la 8-a, la kastilia reĝino Johanino la frenezulino, praavino de ĉiuj nunaj monarkoj de Eŭropo, Katarino de Aragono, fratino de la antaŭa kaj edzino de la angla reĝo Henriko la 8-a, Pokahontas, Izabela Farnesio, Concepción Arenal… kaj multaj aliaj. Vole ni lasis for la inojn ankoraŭ vivantajn, kiel Rigoberta Menchú, virino imitinda kaj honorinda. En nia listo estas multaj indaj kaj imitindaj virinoj, sed estas ankaŭ ulinoj kiaj Agripina kaj Margaret Thatcher; ni jam diris ke nia atento adresiĝas al ĉiutipaj virinoj elstarintaj pro iu ajn kialo.

Kaj kiu estas la kialo, ke ni intermiksu en saman liston, mistikulinojn kaj sciencistinojn, sanktulinojn kaj murdistinojn, virtulinojn kaj putinojn, reĝinojn kaj plebaninojn, tiraninojn kaj ties viktimojn…? Nu, per nia ineca nomaro ni celas dementi du ekstremajn kaj kontraŭajn pritakson de la seksaj ecoj. Nome tiun de la masklismo kiu subtaksas la valoron kaj kapablon de la virinoj, kaj tiun de ia feminismo kiu asignas ĉiujn virtojn kaj superecon al la ina sekso. Ja, ĉiuj tipoj je patriarkeca socio baziĝas sur la supozo ke la virinoj estas malsuperaj estaĵoj kiuj bezonas viran protekton kaj ke la viroj posedas kapablon, saĝecon kaj dignon kiuj mankas al la inoj. Ni provizis sufiĉe da ekzemploj de virinoj kiuj pruvis sian kapablon roli same kapable, saĝe kaj inde kiel la plej taŭgaj viroj por la samaj taskoj. La inversa teorio estas same rifuzinda. Inter la diversaj tendencoj ene de la feminista movado estas iu kies ĉefa teorio estas la aserto ke la virinoj posedas kvalitojn je bonkoreco, malavareco, delikateco… kiuj tute mankas en la vira sekso. Por dementi tian miton nia listo enhavas ankaŭ sufiĉgrandan kvanton da kruelaj kaj ambiciaj virinoj kiuj rolis same ol multaj viroj en similaj cirkonstancoj. Kaj en nia listo mankas alia nomo kiu devintus aperi tie, tiu de la bizanca imperiestrino, Irena de Ateno (752-803) kiu uzurpis la tronon de sia propra filo, kaj igis blindigi kaj enprizonigi lin por ke li ne povu reĝadi. Kontraŭ ambaŭ mitoj, frukto de nescio kaj nekono de la historio ni prezentas iome da historio.

UNU MORDO EN LA POMON

Pilar Yuste Cabello estas psikologiino kaj teologiino. Ŝi estas unu elstara voĉo de la grupo "Virinoj kaj Teologio" de Madrido. Ĉi tiu artikolo UNU MORDO EN LA POMON estis difinita kiel iu alproksimiĝo al la spiriteco de la korpo. Temas pri teologia teorio celanta kontraŭfronti la tradician teologion pri la sekseco. Dumlonge en la kristana kulturo la sekso kaj ĉio rilate al ĝi estis demoniigita, kaj la ĉefaj viktimoj de tiu sistemo estis la virinoj. La liberigo en tiu tereno pasas tra rompado de mensaj skemoj kiuj funkciadas de antaŭ multaj jarcentoj en la cerbo de viroj kaj virinoj.

Unu mordo en la pomon. Iu alprosimiĝo al la spiriteco de la korpo.

Spiriteco de la korpo. Ŝajnas kontraŭdiro. Ne estas tia. Ŝajnas tia pro la pezo de jarcentoj de iu teologio kaj iu pieco bazitaj sur la neado kaj eĉ la puno de la korpo. Tiu konceptoj fine restas pli signifaj ol la liberiga pripensado pri la korpo, kaj tial ĉi tiu pripensado rezultas speciale necesa, kvankam bedaŭrindas dediĉi tempon paroli pri io evidenta.

Ni estas korpo, kaj nur startante de tiu realaĵo ni povas artikigi nian religian sperton, nian liberigon, nian feliĉon; nur de tie nian identecon, la vivon. Per ĉi tiu artikolo mi pretendas esprimi la transcendecon, ĝustedire, de temo kiu, feliĉe, komencas esti bone albordata ĉefe ekde la feminista teologio. Estaj multaj la demandoj kiujn tiu ĉi temo provokas, multaj vojoj kiuj malfermiĝas kiel analizado kaj kiel spirita itinero.

Ĉiu realaĵo povas esti interpretata de korpa startpunkto, sed tiu nova rigardo ne estas neŭtra:

- La paradoksa perspektivo de socio kiu komencas repaciĝi kun la korpeco, sed unuflanke eĉ kultas la korpon, kaj aliflanke objektigas kaj enkomercigas ĝin. Personoj kiuj ĉiujare submetiĝas al kelkaj kirurgiaj intervenoj por sin transformi per bisturio kaj silikono, seksa turismo, infaninoj kiuj preferas morti ol dikiĝi, ktp.
- La sama teologio kiu dum jarcentoj suspektadis pri ĉiu korpa sensacio kaj realaĵo kaj ĉefe la seksa (kaj tiele ĝi persistas, farante veran krucmiliton kontraŭ io teologie akcesora kiel la kondomo), estas tiu kiu fundamentis iun multjarcentan kompromison de Eklezio kiu kun amo akceptis, purigis, sanigis, nutris kaj liberigis tiom da personoj en ĉi ties necesoj, kiel mencias Benedikto la 16a en la dua parto de la enciklik o ***Deus caritas est.***

1-**NEI**:

Nia tradicio neis kaj pekigis ĉion rilate al la korpo laŭ maniero kiu nuntempe rezultas ridinda, sed kiu dum jarcentoj (kaj eĉ en la fundo de tio kio ni estas) daŭre pezas kiel plumba balastro, kiu krom peza estas ankaŭ toksa.

Sendube ankaŭ socie ni faras teruran neadon de la korpo. Nia hedonismo, materiismo kaj konsumismo pagas la prezon ne nur de la nuntempa ekologia katastrofo, sed de milionoj da mortintoj kaj teruran doloron. Ni konstatas la sekvojn de tio ĉi analizante la profitdonajn kanonojn pri beleco, uzataj kiel reklamaj logiloj de ĉiu ajn producto, kiel industria pri maldikiĝo, estetiko aŭ kirurgio, origino de prinutraĵaj patologioj kaj iu senĉesa fonto de malfeliĉo.

Estas necese ellabori ian bonan teologion por kapabli fundamenti ian necesan profetan denuncon. Nur sciante nin viva bildo de Dio ***(Genezo 1;27)***, la memestimo, la sakrala respekto al ĉiu ajn persono kaj la feliĉo povus esti pli facilaj. Anstataŭ tio ni daŭre insistas pri inventita fablo de iu supozita sukoplena ruĝa pomo per kiu iu lasciva Eva sekse allogis la naivan Adamon. Kaj tie ni restas, kun la fifama pomo libervole hantante en la katolika kolektiva imagaro, triunfante super ĉiu ajn ekzegezo; C. G. Jung 1, Javeista.

Kaj ni evitas la fakton ke la peko pri malobeo manĝante la malpermesitan frukteron (nek pomon nek seksan) estas la sekvo de la plenaĝo, nia eliro el la Edena vartejo, la komenco de nova etapo dum kiu eblas al ni repaciĝi kun tiu Dio kiu amas nin. La Paradizo pli ol iu origino estas iu konstruebla destino.

Ni daŭre parolu honestece. Estas la socio tio kio donacis al ni ankaŭ ĉi-rilate iun veran signon de la tempoj. La normaligo, la digno de tio rilate al la korpo, la graveco de la plezuro, la kulturo de la respekto al la homaj rajtoj (en ĝia ir- kaj reven-vojo, pri kiu ni devas ne forgesi ke ili naskiĝas en kaj pro la jud-

kristana substrato de la homa digno). Socie la plenaĝo sin trudis al la jarcentoj de kondamno de la korpo kiuj daŭre pezas en la katolika kunteksto. Kaj estas tiu freŝa areo tio kion ni estas enkondukante en la postkoncilia teologio.

Sed tio ne rezultas facile. Pezas iu tradicio de korpaj punoj kiel formo de pento-pago kaj spirita kreskado. Ankoraŭ pezas la konceptado ke la gravaj pekoj estas tiuj pri la sekseco spite al la evangelia silento pri tiuj aferoj kaj la radikaleco de la socia kristana moralo. Pezas la neado de la propra korpo kiel speco de savo kaj oni identigas iun spiritan kun kiu ne metas la piedojn surtere (***fuga mundi*** kiel unika asketeco). Pezas la konceptado de la seksa agado kiel io negativa se ni metas la ĉastecon kaj la eklezian tradicion pri la fraŭleco kiel la sublimaj formoj de konsekrado al Dio, kaj oni konsideras la korinklinan rezignon, tiun memoferon, io sakrala, eĉ kun sakramenta karaktero. Pezas iu mariologio kiu ekzaltas Marian kiel virgulino kaj biologia patrino, kaj proponas tiun solan vojon al ĉiu virino. Pezas iu morala teologio kiu pekigas ĉiun seksrilaton for de la kanona heteroseksa kaj ne-disigebla geedzeco kaj rifuzas la metodojn de planado kaj profilaktiko. Estus konvene analizi la necesajn nuancojn de ĉiu el la menciitaj aferoj, sed ilia influo estas nediskutebla.

Unu el la kialoj de tiu situacio estis la dualismo Korpo/Animo. La neado de la korpo estis la maniero kultivi tion spiritan. Krom tio, kutime oni metas en hierarkion ambaŭ konceptojn asignante genron al ili, la korpo koncernus al la virinoj kaj la animo al la viroj. Same okazas kun alia dualismo, paralela al ĉi tiu kaj kiu tiom brile disvolvis C. AMORÓS, Naturo/Kulturo, la naturo estus ina kaj oni subordigas ĝin, ne sciante ĉu la naturo kaj la korpo estas subtaksataj identigante ilin kun la virinoj, aŭ oni inigas ilin ĉar oni taksas ilin malsuperaj.

Sed, ĉu ĉi tiu perspektivo estas kristana?

Sen ekzalti la judan teologion, ĉi tiu sendube estas pli unitaria kaj integra ol la platona. Ekde ĝi 60 elcento el la versikloj de la Evangelio rilatas al la korpo. Jesuo piediras, manĝas (oni kritikas lin esti glutemulo kaj drinkemulo), sanigas korpojn kaj tion faras per sia propra korpo, per siaj manoj, per sia salivo. Ne strange ke la spiritisma ekzaltado de docetoj aŭ gnostikoj estis konsiderita hereza, kaj oni difinas Jesuo-Kriston kiel tute Dio kaj tute Homo (Koncilio de Kalcedonio).

La du centraj misteroj de la kristanismo, Enkarniĝado ***(la Vorto fariĝis karno – Johano 1,14)*** kaj Resurekto (korpe kaj anime) preteriras la rilaton kun la korpo. Se nia centra sakramento, la Eŭkaristio, estas signo de komuneco kunmanĝante Korpon kaj Sangon de Jesuo, kiu estas, do, la origino de la dualista teologio?

Krom la influo de la filozofiaj kaj teologiaj tendencoj kiujn oni ekvidas eĉ en la Nova Testamento kaj kiujn tiel brile studis U. RANKE-HEINEMANN, estis Sankta Aŭgusteno tiu kiu enkondukis en la kristanan teologion la novplatonismon de Plotino. La korpo kiel prizono de la animo, la virina korpo kiel objekto de pekado. Denove la kulpo de la delogo far Eva antaŭ kiu, kaj ekde Sankta Ireneo, naskiĝis iu nova binomo Eva/Maria. Du patrinoj kontraŭmetitaj per ilia supozita peko/seksa pureco.

2.-**JESI**

Johano la 23-a agnoskis per la ***Pacem in terris*** la laboristan kaj la virinan movadojn kiel signoj de la tempoj. Unu el la ĉefaj kontribuoj de la feminismo sendube estas la dignigo de la virina korpo kaj ties enteco de morala kaj politika subjekto. Libroj kiel **«Niaj korpoj, niaj vivoj»** esprimas la revolucian epistemologian kaj sociologian kontribuon kiun ĝi signifis ekde fine de la sesdekaj jaroj.

La feminista teologio reprenis ĉi tiujn kontribuaĵojn en la preparita tereno de la kristana antropologio; la virina korpo spaco de savado (M. T. PORCILE) estas ankaŭ subjekto kaj objekto de liberigado. Resurektinta korpo, privilegia loko de graco. Kaj en la Dia Popolo okazas iu vera ***sensus fidelium***. Preter balastro kaj tradicioj kiuj daŭre pezadas, ia nehaltigebla plenaĝo igas ke la moralaj decidoj pli kaj pli estas kontrastataj rilare al la korpeco, la afekcio kaj la sekseco. Iu ekzemplo kiun mi kutime metas estas tiu de ia Hispanio plimulte katolika kiu dum multaj jaroj estis la lando kun plej malalta naskiĝo-kvanto en la mondo, io kio devus ne okazi pro la efiko de la metodoj de Billins aŭ Ogino, sed far virinoj kiuj post aŭskulti la kondamnojn al la metodoj de familia planado prenis la decidojn kiujn ili konsideris morale adekvataj en ilia vivo. Iu plenaĝo foje realigata kun ne malmultaj personaj konfliktoj.

Vere estas ke la teologia progresado estis pli lanta ol ni dezirus sed pli rapida ol tio kion ni pensas. Eĉ la Eklezia Magistraro komencas paroli pri la eroso laŭ maniero tute ne pensebla antaŭ kelkaj jaroj, ***Verdire, "eros" kaj "agapé" –ascenda amo kaj descenda amo– neniam disiĝos tute. Ju pli ambaŭ unuiĝas, eĉ se divers-grade, la justa unueco en la sola realo de la amo, des pli bone realiĝas la vera esenco de la amo ĝenerale.***

Kaj oni prezentas ian korpan teologion ekde kaj por la Resurekto, eĉ en la liturgia tereno. Ne vane Ratzinger estis iu eminenta teologo antaŭ esti Pontifiko:
Al la korpo oni petas multe pli ol al- kaj transporti ilojn, aŭ simile. Oni postulas de ĝi totalan kompromison en la ĉiutaga vivo. Oni postulas de ĝi iĝi «kapabla je resurekto», ke ĝi orientiĝu al la resurektado, al la Dia Regno, tasko kiun oni resumas per la formulo: «fariĝu via volo, kiel en la ĉielo, tiel ankaŭ sur la tero». Tie, kie oni plenumas la dian volon, tie estas la ĉielo, la tero fariĝas ĉielo. Penetri en la dia agado por kunlabori kun li: ĝi estas tio kion oni komencas en la liturgio, por konkretigi poste preter ĝi. La Enkarniĝo ĉiam devas konduki nin al la resurekto, la sinjoreco de la amo, kiu estas la Dia regno, sed pasante tra la kruco (la transformado de nia volo en komuneco kun la dia volo). La korpo devas esti «trejnata», se tiel diri, fronte al la resurekto. Ni memoru, ĉi rilate, ke la termino «asketeco», hodiaŭ eksmoda, estas tradukata en la angla lingvo kiel «training»: trejnado. Nuntempe ni trejniĝas kun obstino, persisto kaj granda peno diverscele: kial do, ne trejniĝi por Dio kaj lia Regno? Diras Sankta Paŭlo: «Mi kontuzas mian korpon, kaj ĝin subpremas» (Unua Korintanoj 9;27). Certe, estis ĝuste Sankta Paŭlo tiu kiu metis la disciplinom de la sportistoj kiel ekzemplo por la trejnado de la propra vivo. Tiu trejnado estas esenca parto de la ĉiutaga vivo, sed ĝi devas trovi sian apog-punkton en la liturgio, en sia «orientado» al Kristo resurektinta.
Ni diru tion per aliaj terminoj: temas pri ekzercado celanta akcepti la aliulon en ĉi ties alieco, trejnado por la amo. Iu trejnado por plene akcepti Aliulon, Dion, kaj lasi modli kaj utiligi de Li.

3.-**ESTI**
Ni estas korpo. Kaj eĉ pli, Preskaŭ ĉiuj doktrinoj akceptas jam fronte al dualismoj kaj monismoj la integrecan esencon de la homa estaĵo. Fakte la holisma anglismo estas laŭmoda. Kiel bone eksponas la doktorino kaj psikologino Á. CORRAL, ni estas socia bio-psika unueco. Ni aldonas spirita. Ne estas necese fundamenti la gravecon kaj interagadon de ĉiu el la elementoj de tiu tutaĵo. Korpo, menso/emocioj/animo, grupo. Ĉio penetrita kaj transcendita ekde la spirito, la ***ruaĥ***.
Unueco kiu formas identecon, aŭ ĉu inverse? La afero de identeco rilate al la korpo elvokas aferojn kiel la binomo sekso/genro, aŭ la persistado en la tempo, senforgese de la resurektado laŭ korpo kaj animo. Ni estas malsamaj ol tio kio ni estis antaŭ dudek jaroj sed tamen ni estas la samaj. Tial, mi preferas temi nun pri korpeco anstataŭ korpo. Ties fizika materio, krom kunhavi ripetadan epistemologian debaton, estas per si mem efemera; esceptante la neŭronoj, la ĉeloj ne supervivas pli ol sep jarojn. Identeco en senĉesa evoluado, aŭtenta metamorfozo en kiu intervenas genetiko kaj viv-medio, kaj en kiu okazas kvalitaj saltoj de naskiĝo kaj morto/resurekto (L. Boros).
Egale sed malsame: **Ne tuŝu min**, dirus resurektinta Jesuo al iu Maria de Magdalo kiu rekonas lin nur kiam Li alvokas ŝin laŭ ĉi ties nomo. Tiu korpo kiu konservas la vundojn de la Kruco estas transformita korpo. Korpo unika, absoluta, digna, kiu pleniĝas kaj persistas. Kiel la papilioj kiujn KÜBLER-ROSS vidis desegni de la kamboĝanaj infanoj en ĉies batalado kontraŭ la morto instalita en ilia lando. Providenco, hazardo, libera elektado de vojoj pri kiuj ni neniam ŝcias kien ili kondukas nin. La mistero de vivo skribita sur nia haŭto, kiel la beleco de la ligustraj desegnoj per kiuj regalas nin la saharanaj virinoj.
Pli ol ilo por ni, nia korpo estas per si mem identeco, konscienco, komunikado (Marcel). Kontinueco en la tempo (dank' al la subtaksita povo je reproduktado de la korpo far la virinoj, ilia nevidebligita produktiga povo kaj ilia kultura kaj spirita heredaĵo).

4.-**ESTI PLI**:
La transcenda dimensio eblas nur ekde kaj per la korpo. La novtestamenta teologio ne asertas ke la korpo estus prizono de la animo, sed templo de la Spirito.
Ĉu vi ne scias, ke via korpo estas templo de la Sankta Spirito, kiu estas en vi kaj kiun vi havas de Dio? Kaj vi ne apartenas al vi mem, ĉar vi estas aĉetitaj per prezo; gloru al Dio en via korpo. (Unua Korintanoj 6;18-20). Kaj tiu sperto pri Dio pasas tra la feliĉo kaj liberigo. Tra la sano, vorto de la sama etimologio kiel savo. La koncepto mem de sano, logike, estas dekomenca esenca en la Konstitucio de 1996 de la **Tutmonda Organizo de la Sano** kiel la kompleta stato de fizika, mensa kaj socia bonstato, kaj ne nur la manko de afekcioj aŭ malsanoj. La teologiaj sekvoj estas evidentaj. Kiel formulas Radford Ruether, "se oni estas sana, oni estas sankta". Kaj pro tio ni ne povas silenti antaŭ la sociaj (kaj eĉ eklezaj) ofendoj kiujn povus suferi niaj korpoj, nek ĉesi kanti iliajn belecon, arton kaj plezuron. Ĉiu korpo estas digna, bela per si mem, kontraŭ ĉiu subjektiveco kaj estetika merkantilismo.
Ruaĥ, la vento kiu ŝvebas super la akvo ***(Genezo 1)***, la spiro kiu igas el la koto vivestaĵon ***(Genezo 2)***, la animo, la Spirito kiun Jesuo promesas al ni, la vento kiu invadas la ĉambron de la apostoloj en

Pentekosto, estas ina, plursignifa termino, kiu bone esprimas la belecon, la forton, la vivon de la Spirito. Iu nevidebla ĉeesto sed tiom reala kiom la areo kiun ni spiradas.

La spiriteco, kiel la karismo kiu emanas el la dia spiro en niajn vivojn, estas enkarnigita aŭ ne estas spiriteco. Kaj ankaŭ tiu enkarniĝo estas integra: persona, socia, politika, ĉiutaga. Do ĝi estas korpa. Se ĝi ne profunde enpenetras, se ĝi ne fluas libere kaj definitive artikigas ĉiujn dimensiojn de nia ento, se ni senkarnigas ĝin kaj tiele ni alieniĝas, se ĝi estas bobelo kiu izolas nin el la realo aŭ ne puŝas nin al la liberiga kompromiso aŭ al persona pleneco, estas pro tio ke ni danĝere rarigis la spiriton, samkiel tiu kiu celante konservi la spiran oksigenon mortdanĝere obstinus ne elspiri la areon kiu plenigas siajn pulmojn.

Sed la spirita enkarniĝo timigas, kaj ni ofte mildigas la radikalecon de iu koncepto kvazaŭ tiamaniere ni aldonus al ĝi ian supozitan pluson de religieco. Tiele, ekzemple, la koncepto de Eklezio kiel Mistika Korpo de Kristo. La adjektivo mistika ne aperas en Paŭlo: ***"Vi do estas la korpo de Kristo, kaj membroj en ĝi, ĉiu laŭ sia parto" (Unua Korintanoj 12;27).*** En aliaj religioj ŝajne estas pli bona integriĝo de la korpo. La taoismo kaj la ĉina medicino, la tantra budaismo, la korpaj teknikoj de la hinduismo kaj ĉi ties panteono de dioj kaj diinoj en senĉesa seksa aktivado, kaj eĉ la sekseco ene de la muzulmana geedzeco. Ni devas ne forgesi la tabuojn kaj eĉ mutiloj kiuj oftas en multaj religioj kaj kulturoj, sed la interreligia dialogo ĉiam helpas nin integrigi liberigajn elementojn aŭ almenaŭ perspektive ekzameni nian plej bonan heredaĵon. Tiusence ni estas reakirante en la kristanismo korpajn kontemplajn tradiciojn kiel la karmela aŭ diamanta ***(vajrasana)*** pozicio, la dummova preĝado, la danco, la tekstoj de mistikul(in)oj pri ia asketeco inspirita en la erota deziro, ktp.

Ja la transcendeco ne estas limigata de la korpo, ĉi tiu estas ĝia antaŭsupozo. Ne estas ĝia balastro, sed ĝia kondiĉo je ebleco, instrumento kaj senco. Iu nesolvita afero de nia persona disvolviĝo, spirita itinero kiu komplete plenumas nian enton, ekde nia vivo, nia korpo. Ni devas lerni traduki Dion en tiuj kiuj ĉirkaŭas nin, kaj senti en la ceteraj la kareson de Dio. La baroj kiuj malhelpas enkarnigi nian spiritecon estas multaj: lingv-stilo abstrakta, dolĉigita kaj senkarnigita, iu praktiko eskapema kaj fleksebla, multaj personaj timoj, ktp.

Antaŭ kelkaj jaroj, mi akompanis dum lia spirita ekzercado iun maturaĝan sinjoron, edziĝintan. La bildo de la potisto de Jeremia 18, 6: "Jen kiel argilo en la mano de la potisto, tiel vi estas en Mia mano, ho domo de Izrael", estis centra elemento en lia preĝado. Identigante sin kun la argilo li surpriziĝis konstati ke hororigis lin pensi pri la manoj de Dio muldante lin, kaj ĉefe, re-formante lin (…) Duafoje li intencis tion ser rezultis al li minacanta, ĝis kiam li ĉesis rezisti kaj resti kvieta kun si mem, kun siaj timoj kaj kun Dio. Neatendite, la bildo de la manoj etenditaj al li revenis denove. Tamen, anstataŭ retroiri, timigita, kromanfoje, li vidis ke la manoj de Dio estis la manoj de lia edzino, kiu tiom multfoje estis karesante lin dum liaj multaj jaroj je edziĝo. Ĉi tio estis por li iu sperto de konvertiĝo en diversaj niveloj.

Iu utila tekniko por kontroli ĉi tiun aferon en la persona akompanado estas traduki kiel subjektoj, konkretaj agadoj kaj emocioj, tuŝeblaj kaj simplaj ĉiun ajn sperton de nia sperto de Dio kaj de nia teologio kiuj povus rezulti malfacile komprenebla al ĉiu ajn nekredanta persono.

5.-**SENTI**

Ankaŭ la konscio pri la mondo kaj la vivo pasadas tra la korpo, kiu estas nia kontaktilo kun la realo, nia propra realo. La sensoj kaj la komunikado (ambaŭkaze nepre korpaj) estas la radikoj kiuj konektas nin kun la vivo. Kaj la sentoj (respegulitaj en la korpaj sensaĵoj) estas la malfermitaj fenestroj al tio plej profunda de nia ento.

La esploro, la deziro, eĉ la neceso kiel motoroj de nia religia sperto okazas en nia korpa sensaĵo. Kaj ĝi kreskas kaj pliriĉiĝas per la kontemplado de la Naturo, la korpa preĝado, la zorgado de la suferantaj korpoj, la kompromiso dekroĉi la popolojn en ĉi ties kruco, ktp.

Ĉiuj ni iumomente sentis ian premon sur la sternumo, hormonaj papilioj en la stomako aŭ la centoj de korpaj simptomoj de niaj emocioj kaj de nia propra religia sperto. Sed ni devas lerni legi tiun propran personan historion kaj de tie eduki ĝin direkte al nia feliĉo kaj pleneco. La emocian inteligenton kaj la korpan saĝecon oni eklernas kaj fine normaligas. La koncepto de prudento, esprimas la repaciĝon kun niaj sensoj kaj sentoj.

6.-**SENTI PLI**

Ĉiu rilato kaj komunikado pasas per kaj por la korpo (Marcel). La kristanismo estas do korpa per si mem. Eĉ, kiel ni vidas, en la kontempla dimensio mem.

Esti kaj sin senti amata de Dio kondukas nin al nia kompromiso de amo ***(Unua Johano 15)***. La dimensio de la zorgado, tiom en rilato kun la virinoj (Guilligan) estas en la kazo de la kristanismo iu imperativo. Sed ne kiel io intimista kaj nure persona, ankaŭ socia, politika, ekologia, kosma. Zorgi pri la aliuloj, la Naturo, la Kosmo, zorgi pri la vivo. Koro, manoj, haŭto, ventro kiu generas vivon rekreante la patrinan sinon de Dio. La dia kareso transformigas nin en fekundajn personojn. Alvokitaj donaci al la mondo sian teneron kaj sian forton. Ami la Vivon, vivadi en la Amo.

7.-**AMI PLI**

Tiu amo prenas la formon je Eroso, Agapo, Philia. Inter ili estas pli da simileco ol tio kion ni pensas, kvankam ne estas la samo.

"(…) la ebria kaj sendisciplina eroso ne estas la savo, «ekstazo» al la dia, sed falo, degradiĝo de la homo. Rezultas evidenta ke la eroso bezonas disciplinon kaj purigon por doni al la homo, ne la plezuro de unu momento, sed iun manieron igi lin iel gustumi tion plej altan de lia ekzistado, tiun feliĉon kiun emas nia tuta ento.

En ĉi tiuj rapidaj konsideroj pri la koncepto de eroso en la historio kaj en la nuntempo klare elstaras du aspektoj. Antaŭ ĉio, ke inter la amo kaj la dia ekzistas ia rilato: la amo promesas senfinecon, eternecon, ian realaĵon pli grandan kaj tute malsaman ol nia ĉiutaga ekzistado. Sed, samtempe, oni konstatas ke la vojo por atingi tiun celon ne konsistas el nure lasi sin regi de la instinkto. Estas necesa ia puriĝo kaj maturiĝo, kiuj inkludas ankaŭ la rezignon. Ĉi tio ne estas rifuzi la eroson nek «venenigi» ĝin, sed salubrigi ĝin por ke ĝi atingu ĝian veran grandecon.

La lernado pri la vivo pasas tra la propra kaj reciproka sanigado de la tri vundoj de Miguel Hernández, la amo, la morto kaj la vivo. Resurekto laŭ korpo kaj animo. Niaj korpoj kiel Arboj de Vivo. Burĝonoj jam adoltaj de la Arbo de Vivo en kiu ni vivas, moviĝas kaj ekzistas, Kristo resurektinta.

<u>Korpo de Kristo</u>: La ***Corpus*** estas unu el la centraj devotecoj de la kulto al la Korpo de Kristo (pano konsekrita, sed korpo). La festo de la ***Corpus Christi*** respegulas en sia pompo kaj sakraleco la mistifikon kaj virecigon al kiu ni reduktis tion korpecan kaj propran de Kristo. Alta, orita, malproksima, senseksa, tuŝita nur de la konsekrita viro, la hosti-montrilo estas aŭtenta ikono de la korpa realaĵo kiun ni estas analizante. La eŭkaristia evangelia senco perdiĝas inter tiom da pompo cetere respektinda kaj belega. Ĉu kukoj anstataŭ Pano de Vivo? Kial ne krom ĝi?

La pasiono oferas al ni alian korpan realaĵon, iun ***Ecce Homo*** humiligatan, sangantan, brutale homan. Kiel lia morto kaj iun Korpon gloran resurektintan. Kaj la Evangelio parolas al ni pri iu pano kaj iu pokalo kundividitaj, ĉi tiu estas mia Korpo. Kaj pri iu aktuala realaĵo kiu igas ĝin videbla al ni sakramente: tio kion vi faris al iuj el ĉi tiuj fratoj miaj pli malgrandaj, tion vi faris al mi. Prostituitaj geinfanoj, torturitaj personoj, malsatantoj, mistraktitaj virinoj, Korpo de Kristo. Amen.

La eklezia kompromiso kun la malriĉuloj laŭlonge de la historio tradukis tion tiele: sanigado/savado persona, socia, politika, korpa, psikologia kaj spirita.

8.-**ĜUI PLI, DANCI PLI, RIDI PLI**

Tio kio, paradokse, daŭre malfacilas por ni estas asocii la konceptojn de sano, feliĉo kaj liberiĝo kun tiuj de ĝuo, rido, tenero, plezuro, festo, sekseco, ktp. Unu el la malmultaj veroj kiuj enestas en la teologifikcia verko de la **Kodo de Vinĉio** estas tio ke la realaĵo de iu Jesuo edziĝinta kaj kun filoj estus helpinta liberigi la kristanismon el la patriarkeca prizono en kiu ĝi drivis kaj eble tio estus farinte nin pli feliĉaj.

La vojiroj de la mistikul(in)oj de nia historio kaj de nia nuntempo, aŭ verkoj kiel **Kisi estas preĝi** (W. MÜLLER) kaj **Kiel bonrilati kun niaj deziroj** (P. SHELDRAKE) estas helpante nin integri ĉi tiun gravegan dimensión. La mistika renkontiĝo surprizmaniere asociiĝas al la seksa fandiĝo.

Por Freud la libido estas la vitala energio antonomazie. Ĝi estas tio kio, laŭ hinduisma spiriteco, situiĝas en la baza aŭ unua ***ĉakro***. Ĝi estas asociita kun la sekso kaj estas ankaŭ la loko kie enestas pli da energio en la homa korpo, tiu energio kiu permesas al ni generi vivon. Oni kutime nomas ĝin ankro de la spirito.

Ne estas strange ke la Rido estis signo de Resurekto, de Pasko, kaj ke oni favorus ĝin tra la seksa humuro. Jarcentoj da senpagaj sesioj de ridoterapio en la paska vigilo. La plezuroj de la vivo, la festo, la brakumado. Korpaj realaĵoj kiujn ni komencas enkonduki en nian spiritan esploron ĉeestas en la Evangelio.

Oni kutime priskribas la Dian Regnon kiel bankedo kun vino kaj danco. La plej bona ekzemplo povas esti la brakumado, la kisoj kaj la granda festo per kiu tiu bona patro-Dio regalas la filon kiu revenis hejmen. ***(Luko 15).***

Kiu ne volas esti amata, ĝuadi kaj esti feliĉa? Kiu ne deziras renaskiĝi en la patrina ventro de iu Dio kiu amas nin ĝisfreneze? Kiu ne kuraĝas fari novan mordon en ĉi tiun pomon?

La prostituado: la feminista rigardo

Justa Montero estas kunfondintino kaj ano de la **Feminista Asembleo de Madrido**. Begoña Zabala estas kunfondintino kaj ano de simila eŭska asocio ***Emakume Internationalistak***. Ambaŭ inoj membras ĉe la Redakci-Konsilantaro de la hispana politika revuo **VIENTO SUR** (Suda Vento). Per ĉi tiu artikolo ili esprimas sian opinion pri la temo de la prostituado, ege polemika en la feministaj medioj.

La disvastiĝo de la feminismo, ĉi ties obstino vidigi la realaĵon de la virinoj kaj difini ĉi tiujn kiel subjektoj de rajtoj atingis ke pli kaj pli da ili prenas la vorton kaj esprimas siajn postulojn kaj proponojn. Ĉi tio okazas ankaŭ en la kazo de la virinoj kiuj praktikas la prostituadon. La prostituitinoj sin prezentis por pritemi sian realaĵon kaj esprimis kompleksan bildon pri ĝi, plena je nuancoj kaj foje kontraŭdira, pri la diversaj kondiĉoj kaj cirkonstancoj en kiuj ili praktikadas sian laboron, siaj travivaĵoj kaj postuloj. Ilia poziciiĝo, samkiel ilia realaĵo, ne estas samforma: estas virinoj kiuj volas forlasi la prostituadon kaj aliaj kiuj volas labori vendante seksajn servojn.
Laŭlonge de pli ol 30-jara lasttempa trairado, la feminista movado pliprofundigis en sia analizado de ia realaĵo supozeble simpla kaj sterotipa penetrante en sian propran kompleksecon kaj internan dinamikon. Ĉi tio, kio sendube signifas ian sukceson, de nia vidpunkto pridiskutas la ĝeneralan skizon formulitan de iuj feministaj tendencoj, kiuj tenas la virinojn enfermitaj en abstraktaj skemoj kaj kies ideoj pri la subpremado kaj la sekseco lasas for la personajn procezojn kaj proponojn de multaj el ili, inter kiuj troviĝas la prostituitinoj. Tial ni konsideras ke, en ĉi tiu debato, aŭskulti la prostituitinojn konstituas antaŭkondiĉon por koni ties realaĵon, kompreni la implikaĵojn de la debato, formuli iun proponon kiu povus utili kaj aktualigi idealon kiu pliriĉiĝus alprenante la novajn realaĵojn kiujn generis la feminista agado mem kaj la socio.

La diversaj realaĵoj de la prostituado

La debato ne estas nova en la feminista movado; jam fine de la 80-aj jaroj, grupoj de la Ŝtata Kunordigantaro de Feministaj Organizaĵoj impulsis ĝin kaj, man-en-mane kun la italaj prostituitinoj kiel Karla Korso kaj Pia Kovre, disvolviĝis la pripensado. Kio, jes ja, estas nova estas la nuntempa akreco de la debatado.
Inter la pozicioj, ege kontraŭdiraj, de tiuj, kiaj ni, kiuj defendas la rajtojn de la seks-laboristinoj kaj tiuj kiuj postulas la aboliciismon, ekzistas iu baza interakordo en la decida apogo al la petoj de la virinoj kiuj volas forlasi la prostituadon kaj postulas de la publikaj administracioj prilaborajn kaj sociajn dispoziciojn kiuj ebligus tion. Ekzistas kunsento ankaŭ pri la denunco kaj kondamno de la mafioj de la prostituado kiuj ĉantaĝas kaj devigas la virinojn, per trompo, altrudo kaj perforto labori iliaserve, tenante ĉi tiujn multkaze enfermitaj, sen-libere, fakte en situacio de sklaveco.
Sed ni konsideras ke oni devas plu preteriri: la postulo de efikaj kaj drastaj dispozicioj por persekuti tiujn mafiojn, devas esti akompanata de la reklamacio, samfirmece, ke oni priatentu pri la inica peto de tiuj virinoj kiu ne estas alia ol resti ĉi tie por labori, oferante al ili ties reguligon, evitante tiele la aplikadon de policaj dispozicioj per kiuj fine ili estas elpelitaj al siaj devenlandoj. Ĉar estas evidente ke la fenomeno de la mafioj, tia kia ĝi manifestiĝas nuntempe, havas grandan rilaton kun la politikoj pri enmigrado kaj ĉefe kun la rifuzo de la riĉaj landoj akcepti la laŭleĝan ĉeeston de malriĉaj enmigrintoj en siaj teritorioj. Rimarkindas ke ĝuste tiuj partioj nun regantaj en Eŭropo kiuj samtempe impulsas dispoziciojn pli kaj pli punajn kaj aboliciistajn rilate al la prostituado kaj dispoziciojn pli kaj pli limigajn por la enmigrado, pere de leĝoj kiuj malpliigas la rajtojn de la fremduloj.
Tie finiĝas la konsento. La malakordo inter la malsamaj tendencoj ne okazas pro la pritakso de la mafioj, sed pro la pritakso de la prostituado, pro la identigo kiun la aboliciistaj pozicioj establas inter ĉi tiu kaj la mafioj kaj, tial, la ekstrapolo de la karakteraĵoj de la mafioj al la tuta praktiko de la prostituado. Tiel klare oni esprimas en la “Manifesto por la abolicio de la prostituado”: ***“Ke la prostituado konstituas, en ĉiuj kazoj kaj cirkonstancoj, ia nepra formo de seksa ekspluatado de la prostituitaj personoj, kaj iu el la formoj pli tenacaj en kiuj manifestiĝas, praktikiĝas kaj pludaŭriĝas la genra perforto”***.
Ĉi tiu drasta simpligo de la diversaj realaĵoj konekse kun la prostituado malebligas, ekzemple, diferencigi inter trudita kaj ne-trudita prostituado; la malsamaj situacioj inter tiuj kiuj praktikadas ĉi tiun laboron: eksterleĝaj

enmigrintoj, studentinoj, dommastrinoj, ktp; la faktaj kondiĉoj laŭ kiuj oni praktikadas ĝin: surstrate, endome, en kluboj… Laŭ tiu sama logiko, la rilato kiun oni establas inter prostituado kaj enmigrado povas konduki al la konkludo ke ĉiuj virinoj dediĉitaj al la prostituado venas el fremdaj landoj helpe de la mafioj kiuj devigas ilin prostituiĝi kontraŭvole. Ĉio ĉi signifas ia deformado de la realaĵo kiu kunportas seriozajn problemojn en la tereno de la ideologio kaj la praktiko.

Aliaj formoj je altrudo kaj ekspluatado

Tial rezultas oportune atentigi pri la ekzisto de aliaj formoj je altrudo kaj ekspluatado de la prostituitinoj evidente kondamnindaj, sed ne kompareblaj al la sklavistaj mafioj. Ekzemple, okazas ĉantaĝoj al la enmigrintaj seks-laboristinoj, fare de "komercaj" kaj eĉ familiaj retoj kiuj enkondukas ilin eksterleĝe en la landon, enspezante el ili enormajn monsumojn kiuj lasas ilin enŝuldiĝintaj por multaj jaroj. Temas pri ia abomeninda ekspluatado, sed ne estas la sama afero kiel la mafioj. Ĉi-kaze estas nek trompo nek altrudo, sed uzuro kaj uzado de leĝaro kiu marĝenas, fakte, tiel la prostituadon kiel la reale ekzistantan enmigradon, kaj oni devas pritrakti ĉi temon de ĉi tiu perspektivo.
Aliflanke, al ni ŝajnas necese konsideri ke kiam oni primonigas la sekson, kaj ĉefe se ne ekzistas ia tipo je regulado kaj sekve mankas agnoskitaj rajtoj por la prostituitinoj, povas okazi superekspluatado de la virinoj far la klubo-mastroj, la fisvatistoj, la klientoj. Sed ĉi tio, malgraŭ tio kion manifestas la seks-laboristinoj mem, ne estas sklaveco sed ekspluatado, kio estas sufiĉe grava! La distanco inter ambaŭ realaĵoj estas ĝuste tio kio bezonas pli atentan analizon, ĉefe kiam tiuj poziciiĝoj igas enkrimigi kaj mallegitimi eĉ pli la praktikon mem de la prostituado igante ke ĉi tiu okupo funkciu en la marĝenoj de la leĝeco, kie tiuj reale sendefendaj kaj "eksterleĝaj" rezultas esti la seks-laboristinoj.
Simpligi la diversajn realaĵoj de la prostituado per iu ideologia difino antaŭe fiksita sub konceptoj de agreso kaj seksa sklaveco ne alĝustiĝas al la komplika realaĵo, kaj tial solvas neniun el la problemoj. Sen la agnosko de la rajtoj de la prostituitinoj oni intensigas ĉi ties vundeblecon kaj oni favoras la senpunecon de tiuj kiuj eltiras profiton el la prostituado. De ĉi tiu vidpunkto, temi pri la abolo aŭ elradikigo de la prostituado konstituas iun pozición ideologie pli komfortan por tiuj kiuj defendas ĝin, sed fakte malmulte utilan por la virinoj rekte implikitaj en la afero.
Sed la kerno de la debato pli klare aperas kiam oni devas atenti pri la postuloj de tiuj kiuj, sin difinante kiel seks-laboristinoj, asertas ke la prostituado ne ĉiam estas rezulto de altrudo, kio ne estas sia kazo kaj ke ili volas daure labori kiel prostituitinoj. Pri tio ni traktos sekve. La nura ekzistado de tiuj kiuj parolas tiamaniere pridiskutas la centran ideologian argumentadon de la aboliciismo kiu identigas prostituadon kun sklaveco, kaj krome metas unuavice multajn elementojn, ĉiuj ili kompleksaj, kiuj intervenas en la debato pri la prostituado: la konsidero, de ĉiu pagata agado, kiel laboro; la libereco realigi tian agadon, la kozigo de iu persono pro la fakto praktiki sekson laŭpreze; la objektigo de iu rilato pretendite afekcia kaj ameca.
Krome, sendepende de tio kion por ĉiu ajn persono signifus la prostituado, aboli ĝin rezultas nepraktikebla ĉar la kialoj pro kiuj ĝi ekzistas estas profunde enradikigitaj en la sociaj strukturoj kaj en la ideologiaj skemoj de ĉi tiu patriarkeca kaj kapitalista socio. La lastinstancaj kaŭzoj de la prostituado devas esti serĉataj en la kunfluo kiu okazas en socioj kiel tiu nia, inter la merkato kaj la iompostioma enmerkatigo de aspektoj de la vivo kaj de la sociaj interrilatoj, kun ia seksa modelo androcentra kaj heteroseksa en kiu manifestiĝas la hierarkiaj rilatoj de genro impulsitaj de institucioj kaj ideologiaj skemoj kiuj plifirmigas ĝin. Tial oni devus komenci metante finon al la hipokriteco konsideri ke ĉi tiu soci-modelo povas meti finon al tipo je sekseco kiun ĝi favoras.

La kaŭzoj

Iu seksa modelo influita de la dominad-rilato de la viroj kaj subordigo de la virinoj kiu, inter aliaj karakteraĵoj, metas en la centro la kontentigon de la seksa deziro de la viroj konsiderante ke la maskla sekseco celas sian seksan plaĉon ĉiurimede. La virinoj, male, devus kontroli sian propran seksan deziron (krom la viran deziron) pro kio la ina sekseco devas ne esti eksplicita. Iu modelo kiu, kiel montris la sociologiistino kaj esploristino pri la prostituado, Raquel Osborne, promocias, kiel komponaĵon de la maskleco, la apartigon inter sekso kaj afekcio inter la viroj, samtempe kiel ilian identigon kiel elemento de la femineco.
Ankaŭ oni devas ne malatenti pri tio ke la familio evidentigas seriozajn limigojn kiel institucio legitimanta la erotik-afekciajn rilatojn estigante seksajn rilatojn ege malkontentigajn, ke estis okazinte ŝanĝojn en la familiaj rilatoj, ke estas virinoj kiuj preterpasis la limojn starigitajn de la dominanta seksa moralo kaj ke la feminismo enkondukis gravajn fendojn en la stereotipojn pri la femineco kaj la maskleco; eĉ konsiderante ĉi ĉion, tio supre indikita daŭre funkcias por fiksi la normojn kaj regulojn de la seksa konduto.
Sed krome, en la debato pri la prostituado estas necese analizi kiuj estas la kialoj impulsantaj, ĉi tie kaj nuntempe, iun virinon labori vendante seksajn servojn. La kialoj povas esti tre diversaj kaj rezulto el ensemblo da

personaj kaj laboraj cirkonstancoj, samkiel el multaj sociaj, kulturaj kaj ekonomiaj trudoj. Multkaze la kialo estas urĝa kaj evidenta: la neceso pergajni sian vivon. Ke ĝi aperus kiel labora opcio montras ankaŭ ĝis kioma grado estas malabundaj kaj necertaj la laboraj alternativoj kiuj oni oferas al ili (dom-servo, gastej-servo), kaj eksplikas la abundecon, de antaŭ kelkaj jaroj, de enmigrintaj virinoj en la prostituado kiuj, ofte anstataŭas aŭtoktonajn virinojn kiuj aliris al aliaj labor-sektoroj. Sed tiu ne estas la sola kialo ĉar estas virinoj kiuj, havante aliajn alternativojn kaj ne pretekstante priekonomiajn urĝojn, eksplicitas sian intereson labori kiel prostituitinoj, sendepende ankaŭ de la pli malpli longa tempodaŭro de sia opcio. Estas diversaj la kialoj pro kiuj oni dediĉas al ĉi tiu laboro kaj pro kiuj multaj volonte restas en ĝi.
En ĉi tiu prikonsidero de la prostituado kiel opcio je laboro rezultas klarige kompari ĝin kun alia el la laboraj ofertoj kiujn oni prezentas al ili: tiu de la dom-servo. La prostituado kaj la dom-servo kaj la vartado (de geold-uloj, gemalsanuloj, geinfanoj) konstituas la du labor-sektoroj kie estas pli granda ĉeesto de enmigrintaj virinoj. Kurioze ambaŭ konsistas el servoj "je zorgado" pri alia persono kiu devigas atenti pri ties reklamoj, ties necesoj fizikaj, seksaj kaj afekciaj. En ambaŭ sektoroj estas ampleksa mendo je enmigrintaj virinoj. Kiel dom-laboristinoj, iliaj labor-kondiĉoj estas ne-stabilaj, en iuj kazoj tre severaj ĉar postulas absolutan horaran dispo neblecon, mov-kontrolon, malaltajn salajrojn kaj malpli da rajtoj ol tiuj de la cetero el la gelaboristoj.
La kaŭzo estas estas ke la dom-servado ankoraŭ gvidas sin per ia speciala reĝimo (ne per la Ĝenerala Reĝimo de la Sociala Sekureco), starante foje ĉe la limo de la leĝeco. Oni facile komprenas ke, en tiaj cirkonstancoj, multaj virinoj argumentus ke tial ke ili venis por gajni monon, ili elekts la prostituadon ĉar en ĉi tiu laboro ili pli gajnas. Oni povas konkludi ankaŭ ke la stimulo por realigi tiutipajn laborojn estas sufiĉe simpla: oni serĉas virinojn en kondiĉoj de ekonomia malforteco, sen agnoskitaj rajtoj, kaj ja la merkato okupiĝos decidi kiu estus ĉi tiu kolektivo en ĉiu kazo.

La prostitucio: iu laboro

La kapablo de ĉiuj virinoj formuli siajn necesojn kaj rajtojn, kiun la feminismo celas kaj impulsas, kontraŭas principe la prostituitinoj ekde aboliciismaj pozicioj. Ili artikigas ian diskurson en kiu oni igas malaperi la virinojn el la tereno de la rajtoj por redukti ĉi tiujn al la kondiĉo de viktimoj, pasivaj subjektoj nekapablaj esprimi siajn necesojn. Tiomgranda estas tiu viktimigi kiun aplikas al ili ke eĉ nomas ilin per pasivaj participoj, kiel "prostituitaj" kaj "ŝakritaj". Per tiu ĉi procedo oni asignas al la viroj pli da povo ol tiu kiun ili havas, kiu ja ne estas malgranda! Kaj oni neas la eblecon ke ĉiu virinoj havas, eĉ en tiel malfacilaj situacioj kiaj tiuj kiujn alfrontas multaj prostituitinoj, preni la kontrolon de sia vivo. Sed, spite al tiu dogma ekskludo, iuj aktivistaj prostituitinoj manifestas ke sia profesieco enestas en la kapablo kontroli siajn seksajn servojn, kaj tial sian korpon en tiu komerca rilato, negocante kun la kliento kaj fiksante ili la servojn kiujn ili volas plenumi.
Do la prostituado estas iu laboro en kiu la virinoj efektivigas iun ekonomian transakcion vendante, ne sian korpon, sed siajn seksajn servojn ŝanĝe de mono. Kaj en socio kie la laboro estas la ĉefa vojo de socia integr-iĝo, nei al ili ties kondiĉon de laboristinoj ne nur senigas ilin en ties kondiĉo je civitaninoj sed krome pli-fortigas ĝislime ties socian ekskludon kaj marĝeniĝon: la stigmatizo kiun enportas la prostituado.
Sed ĝi ne estas iu laboro kiel iu ajn alia. Ne estas tia ne nur pro la dureco kiun ĝi kunportas ĉiusence: pro la ekonomiaj kaj seksaj ekspluatoj, pro mistrakto kaj malestimon kiun ili devas suferi el multaj klientoj. Se ne estus tiele oni ne komprenus la traktadon esence malsaman kiu okazas en iuj rilatoj ne komercigitaj, ĉar la kondut-modelo ne multe malproksimiĝas unuj el aliaj: la rilatoj de iuj klientoj kun la prostituitinoj ne mal-similas de tiuj, eĉ instituciigitaj, en kiuj enestas la perforto, la persekutado, eĉ la murdo. Ekde la feminismo oni batalas kontraŭ ĉiuj-ĉi manifestacioj de perforto, sed malfacile onu povus fari tion la prostituitinoj se oni ne agnoskas ilin kiel rajto-subjektoj.
Kaj ĝ ne estas iu laboro kiel iu ajn alia ĉar la virinoj, ĝuste estante seks-laboristinoj, krome devas suferi la eks-pluatadon kaj malestimon de la socio mem pro la duobla moralo kiun oni praktikas. La duobla mezurilo kiun oni uzas por taksi la seksecon, la seksa moralo, rilate al la prostituitinoj kaj la cetero el la virinoj, estas en rila-to kun la malstabiligo kiun la prostituitinoj enkondukas en la tradician modelon de virino (eĉ se ĝi estas jam sufiĉe damaĝita). La seks-laboristino simbolas en la kolektiva menso iun figuron kiu rompas la limojn trud-itajn al la "bonaj virinoj". Ŝi reprezentas la virinon seks-provokan, seks-senordan, tiun kiu malkaŝe manifestas sian seksecon, tiun kiu marŝadas dumnokte. Kaj pro tio ke ŝi signifas la rompiĝon kun la ina stereotipo, kaj denun- con de la socia hipokriteco, oni identigas ilin kiel aparta virina grupo kiun oni stigmatizas, kiun oni markas. La plej klara ekzemplo de la negativaj kromsignifoj kiujn oni atribuas al la prostituitinoj estas tio ke la vortoj "putinido" kaj "putino" estas uzataj kiel la plej malkvalifikaj insultoj kiun oni povas fari, kaj ke krome ili estas aplikata al ĉiu virino kiu defias la pozicion de subordiĝo asignita al ili, ĉefe en la afero de la sekseco.

Kontraŭbatali la stigmatizon

La stigmatizo kunportas ian socian rifuzon kiu izoligas la virinojn kaj tial igas ilin pli malfortaj antaŭ la eks-kludo, diskriminacio kaj ekspluatado, kaj malpermesas la pliboniĝoj de siaj laborkondicoj. Sed ĝi signifas an-kaŭ ian senvalorigon kiu ampleksiĝas a la tuta vivo de la virino kiu tiele restas submetita en la kategorion de prostituit-ino. Tio estas, ŝi ne laboras "kiel", sed "estas" prostituitino. Klare esprimas tion sekvaj vortoj de Lidia Falcón "la virinoj viktimoj de la prostituado povas nek scii, nek kompreni kiel oni realigas ian plaĉan, volontan kaj senpagan seksecon". Oni ne akceptas ilian ekzistadon preter tiu modelo kiel la socio difinas ilin, tial ne ek-zistas diferenco inter ilia laboro kaj ilia privata vivo en kiu ankaŭ oni neas al ili ĉiun ajn pozicion kiel sub-jekto, ĝis la ekstremo fermi la eblecon de seksaj rilatoj elektitaj kaj plaĉaj por ili.
Do ne estas hazardo ke la socia stigmatizo estus la ĉefa problemo kiun multaj el ili identigas kiel la ĉefa pro-blemo kiun ili devas alfronti.
Ni aspiras al ia socio kie la rilatoj ne estus merkatigitaj, ekzistus nek subpremigaj institucioj nek stereotipoj asignitaj a ĉiu sekso, nek pov-rilatoj inter viroj kaj virinoj, inter la Nordo kaj la Sudo; kie la sekseco estus praktikata ekde liberaj interrilatoj. Kaj same kiel okazas kun multaj aliaj problemoj, ni ne vidas realigebla antaŭen-progresi, ekde la multaj dimensioj de la feminista batalo, sen alfronti la sociajn problemojn tiel kiel prezentiĝas nuntempe al diversaj kolektivoj de virinoj.
Tiele, kontraŭ la stigmatizo kaj la diskriminacio ni defendas la agnoskon de la seks-laboristinoj kiel subjektoj kun rajtoj je civitaneco kaj, do, ankaŭ sociaj kaj prilaboraj. Eble tiamaniere oni kreus la kondiĉojn por ke ne okazu la deviga prostituado kaj por ke oni permesu ĝian praktikadon en kondiĉoj de leĝeco kaj digno por la virinoj. Ĉi tio signifas, unualoke, ilian rajton esti asŭkultitaj, difini siajn problemojn laŭ sia propra parolmaniero. Kaj do apogi la kolektivojn kun kiuj ili laboras, kiel (interalie) **Hetaira** en Madrido aŭ **Licit** en Katalunio, en la linio komuna al ili artikigi aliancojn.
Ni ne konas la destinon de la sekso, de la amo kaj de ni mem, sed jas ja ke en tio kio rilatas al ni en tiu vojo ni volas trairi ĝin defendante la liberecon kaj aŭtonomecon de la virinoj kaj pro tio batalanta kontraŭ ĉiu ajn patriarkeca stigmatizo.

KOMENTO

La teksto ĉi-supre tradukita estas klara poziciiĝo en la debato ekzistanta ene de la feminista movado pri la temo de la prostituado. Ni konsentas kun la opinio ĉi tie esprimita kaj ŝajnas al ni ke la defendita tezo estas bone argumentita.
Tamen ni volas atentigi pri la fakto ke la defendant(in)oj de ambaŭ kontraŭaj pozicioj, la abol-isma kaj legitimisma de la prostituado, konsideras ke ĉi tiu estas specife ina afero. Verdire tia estas la ĝenerala sento, eĉ se senkonscia, pri la afero. Ankaŭ ni, metante ĉi tiun artikolon en revuo speciale dediĉita al la feminista temo, iamaniere falis en tiun skemon universale akcept-itan. En ĉiuj lingvoj estas ofte kaj kutime uzataj la vortoj "prostituitino", "putino" kaj aliaj sam-signifaj terminoj, sed preskaŭ ne ekzistas aŭ preskaŭ neniam estas uzataj la koncernaj mas-klaj vortoj "prostituito" aŭ "puto".
Kompreneble, la celo de la vortaro estas difini la realon, kaj en la realo ne ekzistis la koncepto de "prostituito", t. e. viro kiu por gajni monon vendas seksajn servojn. Sed la nuntempa realo rompis tiun skemon. Hodiaŭ, jes ja, ekzistas, eĉ abunde, la prostituitoj aŭ ĉiesuloj. Se veras iu statistiko kiun ni vidis lasttempe, nur en Germanio estas proksimume ses mil hispanaj viroj dediĉitaj al tiu profesio; supozeble estas ankaŭ aliaj devenantaj el aliaj landoj. Kaj io simile okazas en aliaj eŭropaj landoj, en Usono... En Germanio estas turismaj agentejoj kiuj organi-zas vojaĝojn al iuj Centr-Afrikaj landoj por virinoj kiuj deziras viziti la tieajn bordelojn kie viraj prostituitoj vendas siajn seksajn servojn. Io simile okazas en Usono rilate al Jamajko. En His-panio ekzistas tiutipa seks-servo por la turistinoj ekde la 60-jaroj de la pasinta jarcento, kaj oni kalkulas ke dum la lastaj jaroj, okaze de la ekonomia krizo kiu generis tiom grandan senlabor-econ, la nombro da viroj dediĉataj al tia komerco triobliĝis.
Iamaniere, la ĝigoloj, kiuj ekzistas jam ekde la 19-jarcento, povas esti konsiderataj la pioniroj de la nuna vira prostituado. Sed de sociologia vidpunkto estas grandaj diferencoj inter ambaŭ figuroj, aŭ pli ĝuste inter la tipo je klientinoj de tiu seks-servo. La klientinoj de la ĝigoloj estis riĉaj, maljunaj virinoj, krome ne multenombraj. Sed la ekonomia evoluo de la socio generis alitipan virinon, el ĉiuj klasoj kaj aĝoj, kiu povas pagi tiun servon, kaj pligrandigis la nombron da viroj kiuj bezonas vendi tiun servon. Ĉu tiu nova fenomeno enkondukos ŝanĝojn en la mani-ero kiel la socio prijuĝas la prostituadon? Eble estas tro frue por respondi tiun demandon, sed nedudeble ĉi tiu socio rapide kaj neantaŭvidite evoluas, kaj ankaŭ la ŝanĝoj okazantaj en ĉi tiu tereno venas impulsataj de la progreso de la feminismo.

Feminismo: historio kaj tendencoj

Verkis: *Susana Gamba*

Argentina feministino. Specialistino pri genraj studoj

Prezidantino de la Fondaĵo **AGENDO DE LA VIRINOJ**

Kunordigantino de la vortaro de genraj studoj kaj feminismo

La koncepto rilatas al la movadoj de virina liberigado, kiuj historie estis akirintaj diversajn influojn. Same kiel aliaj movadoj, ĝi generis penso kaj agado, teorio kaj praktiko.

La feminismo celas ŝanĝon en la sociaj interrilatoj kiu konduku al la liberigado de la virino –kaj ankaŭ de la viro– per la eliminado de la hierarkioj kaj malegaleco inter la seksoj. Oni povas diri ankaŭ ke la feminismo estas iu sistemo de ideoj kiu, startante de la studo kaj analizo, celas transformi la rilatojn bazitajn sur la nesimetrio kaj la seksa opreso, pere de la mobiliziga agado. La feminista teorio rilatas al la sistematika studo de la virina naturo, la virina rolo en la socio kaj la vojoj por atingi la inan emancipiĝon. Ĝi diferenciĝas de la Studoj pri la Virino per sia strategia perspektivo. Krom analizi kaj/aŭ diagnozi pri la virina loĝantaro, ĝi eksplicite serĉas la vojojn por transformi la situacion.

Kvankam la feminismo ne estas homogena, nek konstituas fermitan idearon —ĉar la samaj politikaj kaj ideologiaj teniĝoj ampleksantaj la tutan socion, interkruĉiĝas en ĝiaj diversaj internaj tendencoj— ni povas diri ke ĉi tiu estas iu integra politika movado kontraŭ la seksa diskriminacio en ĉiuj terenoj (leĝa, ideologia kaj soci-ekonomia), kiu esprimas la batalon de la virinoj kontraŭ ĉiu ajn formo je diskriminacio.

Historiaj antaŭaĵoj

Iuj aŭtorinoj situas la komenciĝon de la feminismo en la fino de la 13-a jarcento, kiam Vilhelmina de Bohemio proponis krei iun eklezion de virinoj. Aliaj reprenas, kiel parto de la feminista batalo, la predikistinojn kaj sorĉistinojn, sed estis meze de la 19-a jarcento kiam komenciĝas ia organizita kaj kolektiva batalado. La virinoj partoprenis en la grandaj historiaj okazaĵoj de la lastaj jarcentoj kiel la Renesanco, la Franca revolucio kaj la socialistaj revolucioj, sed laŭ subordigita maniero. Estas ekde la sufragetismo kiam la inoj depostulas sian aŭtonomecon.

La pionirinoj

La batalado de la virinoj komencis havi konkretajn celojn ekde la Franca Revolucio, kunlige kun la egalecema kaj racionalisma ideologio de la Iluminismo, kaj kun la novaj labor-kondiĉoj aperintaj komence de la industria Revolucio. Olimpia de Gouges, en sia "Deklaracio de la Rajtoj de la Virino kaj la Civitanino" (1791), asertas ke la "naturaj rajtoj de la virino estas limigitaj de la tiraneco de la viro, situacio kiu devas esti reformata laŭ la leĝoj de la naturo kaj la racio" (pro kio ŝi estis gilotinita far la propra registaro de Robespiero, al kiu ŝi aliĝis). En 1792 Mary Wollstonecraft verkis la "**Defendo de la rajtoj de la virino**", formulante nepenseblajn petojn por la epoko: egaleco je civilaj, politikaj, laboraj kaj edukaj rajtoj, kaj rajto je divorco kiel libera decido de ambaŭ partoj. En la 19-a jarcento, Flora Tristán interligas la depostulojn de la virinoj kun la laboristaj bataloj. Ŝi publikigas en 1842 **La Laborista Unio**, per kiu ŝi prezentas la unuan projekton de ia Internacio de laboristoj, kaj eldiras "***la virino estas la proletino de la proletaro [...] eĉ la plej subpremita el la viroj volas subpremadi alian estaĵon: sian virinon***". Nevino de iu perua militisto, ŝi loĝis dum iom da tempo en Peruo, kaj ŝia figuro estas speciale aprecata de la latin-amerika feminismo.

La sufragetinoj

Kvankam la principoj de la Iluminismo proklamis la egalecon, la praktiko montris ke ĉi tiu ne estis aplikebla al la virinoj. La Franca Revolucio ne plenumis iliajn depostulojn, kaj ili lernis ke ili

devis batali laŭ aŭtonoma maniero por konkeri siajn rajtojn. La ĉefa depostulo estis la voĉdon-rajto, starte de kiu ili esperis atingi la ceterajn konkeraĵojn.
Kvankam ĝenerale lideris ilin virinoj de la burĝaro, partoprenis ankaŭ multaj el la laborist-klaso. Usono kaj Anglio estis la landoj kie ĉi tiu movado havis pli da forto kaj eĥo. En la unua el ili, la sufragetinoj partoprenis en la kontraŭsklavismaj societoj de la nordaj ŝtatoj. En 1848, kunvokite de Elizabeth Cady Stanton, okazis en iu preĝejo de ***Seneca Falls*** la ŭnua kongreso por postuli la civilajn rajtojn de la virinoj. Finiĝinte la civilmilito, oni agnoskis la voĉdon-rajton al la nigruloj sed ne al la virinoj, kio provokis etapon de forta socia batalado. En 1920, la 19-a korektaĵo de la Konstitucio agnoskis la voĉdon-rajton sen laŭseksa diskriminacio.
En Britio la peticioj de la sufragetinoj provokis ekde la 19-a jarcento iujn parlamentajn debatojn. La problemo de la ekspluatado de virinoj kaj infanoj en la fabrikoj interligis la feministan movadon kun la fabianismo, prezentante depostulojn cele plibonigi la labor-kondiĉojn. En la jaro 1903 estis kreita la ***Woman's Social and Political Union*** (Virina Socia kaj Politika Asocio), kiu, estrata de Emmiline Pankhurst, organizis sabotaĵojn kaj perfortajn manifestaciojn, klopodante ke la unuiĝo de la virinoj preteriru la klasajn diferencojn. Eksterleĝigita en la jaro 1913, ĝia membraro estis persekutata kaj enkarcerigata. La unua mondmilito okazigis renversigon de la situacio: la brita registaro deklaris la amnestion por la sufragetinoj kaj konfidis al ili la organizadon kaj rekrutadon de virinoj por anstataŭi la viran laboristaron en la produktado dum la milito; post ĉi ties finiĝo, oni koncesiis la voĉdon-rajton al la virinoj.
En Latin-Ameriko la sufragetismo ne estis tiom grava kiom en Usono kaj Eŭropo, estante ties partopreno limigita al la elitaj soci-tavoloj. Ankaŭ ne la organizaĵoj de socialistaj virinoj estis sufiĉe rimarkindaj.
En Argentino, jam dekomence, la batalo de la virinoj por siaj rajtoj dividiĝis en iu burĝa tendenco kaj alia de klasista kaj sufragetista tendenco. En ĉi lasta membris Carolina Muzzilli, juna laboristino, verkistino kaj aktiva socialistino. Ekde 1900 aperis diversaj feministaj centroj kaj societoj. En la jaro 1918 estis fondita la ***Unión Feminista Nacional*** (Tutlanda Feminista Asocio), kun la partopreno de Alicia Moreaŭ de Justo. En 1920 estis kreita la Feminista Partio liderita de Julieta Lanteri, kiu kelkfoje prezentiĝis al la landaj balotoj. Sed la virinoj atingis rimarkindan rolon en la politika scenejo per la figuro de María Eva Duarte de Perón, kiu promociis en la jaro 1947 la leĝon de la politikaj rajtoj de la virino.

La Feminismo kiel Socia Movado aŭ Nova Feminismo.

Fine de la Dua MondMilito, la virinoj atingis la voĉdon-rajton en preskaŭ ĉiuj eŭropaj landoj, sed paralele okazis malfluso de la feministaj bataloj. En ia transira etapo oni reprenas kiel pionirino la figuron de Emma Goldmann, kiu jam en 1910 estis publikiginta **Anarkismo kaj aliaj eseoj**, per kiu ŝi interligis la feministan bataladon kun tiu de la laboristklaso kaj eĉ faris alportaĵojn pri la virina sekseco. En ĉi tiu etapo –situigante ilin kiel "inicintinoj" de la nova feminismo– elstaras la alportaĵoj de Simone de Beauvoir, per **La Dua sekso** (1949) kaj de Betty Friedan, per la ankaŭ distinginda **Mistiko de virineco** (1963).
La tiel nomata "***nova feminismo***", komenciĝas fine de la sepdekaj jaroj de la lasta jarcento en Usono kaj Eŭropo, kaj enkadriĝas ene de la sociaj movadoj ŝprucintaj dum tiu jardeko en la plej disvolviĝintaj landoj. La kerno de la temoj kiujn tiu nova feminismo prezentas estas la redifino de la koncepto de patriarkeco, la analizado de la origino de la virina subpremado, la rolo de la familio, la seksa divido de la laboro, le sekseco, la reformulado de la apartiĝo inter la publika kaj la privata spacoj startante de la slogano "ĉio persona estas politika" kaj la studo de la ĉiutaga vivo. Ĝi manifestas ke ne eblas socia ŝanĝo en la ekonomiaj strukturoj, se ne okazas samtempe iu transformiĝo de la seksaj interrilatoj.
Ĝi prezentas ankaŭ la neceson serĉi novan identecon de la virinoj kiu redifinu tion personan kiel nepre necesa por la politika ŝanĝo. La nuntempa feminismo konsideras ke la jura kaj politika egaleco postulata de la virinoj de la 19-a jarcento ―ĝenerale konkeritaj en la 20-a jarcento― eĉ se ili konstituis paŝon antaŭen, ne sufiĉis por esence modifi la rolon de la virinoj. La limigoj de la sufragetismo estis la propraj de la burĝa liberalismo, kaj oni konceptis la emancipiĝon de la virinoj kiel egaleco antaŭ la leĝo. Sed la kaŭzoj de la subpremado evidentiĝis esti multe pli kompleksaj kaj profundaj. Eĉ per la alportaĵo de la socialistaj ideoj, la denunco de la familio kiel fonto de subpremado, kaj la konceptado de proletara egaleco, oni ne alvenas al la kerno de la

afero. Kvankam estis esencaj alportaĵoj kiel tiuj de Aleksandra Kolontai, ankaŭ la socialismo estis makulita de ia patriarkeca ideologio. La socialistaj revolucioj ne signifis substancan ŝanĝon por plejparto el la virinoj.
La nova feminismo akceptas kiel defion montri ke la Naturo ne enkatenigas la homajn estaĵojn kaj ne fiksas ĉi ties destinon: "***oni ne naskiĝas virino, oni sukcesas ekesti tion***" (Simone de Beauvoir). Oni depostulas la rajton je seksa plaĉo far la virinoj kaj oni denuncas tion ke la virina sekseco estis neita far la hegemonio de la viroj, reprenante la koncepton de klitora orgasmo kaj la rajton je libera priseksa elekto. Unuafoje oni pridubas tion ke ─pro ŝia kapablo reprodukti la specon─ la virino devus akcepti kiel biologian ordonon la vartadon de la idaro kaj la zorgadon pri la familio. Oni analizas la doman laboron, denuncante ĝian karakteron je aljuĝi al si pronaskiĝe por la tuta vivo, samkiel la socia rolo de la sama kaj ties ne-pagado. Ĉio ĉi implicas ian radikalan kritikon al la bazoj de la nuntempa socia organizo. "Jam oni ne akceptas la viron kiel prototipon de la homa estaĵo, kiel universalan. Ni batalas, jes, por ke oni ne rifuzu al ni iun ajn rajton, sed ni batalas, ĉefe, por meti finon al divido de roloj laŭ la sekso.
Ene de la nuntempa feminismo ekzistas multenombraj grupoj kun diversaj tendencoj kaj orientiĝoj pro kio estas pli ĝuste temi pri feministaj movadoj. Laŭ Stoltz Chinchilla, la feminismo estas ia parteca ideologio kiu devas esti interligita konscie aŭ subkonscie kun alia ideologio de socia klaso. En iu komenco, kiu ampleksas la t. n. Unua Ondo (ekde la sesdekaj jaroj ĝis la okdekaj proksimume) ni povas sintetizi ĉi tiujn tendencojn laŭ tri ĉefaj linioj: iu radikala, alia socialista kaj alia liberala, interkruĉigitaj laŭ la tendencoj de la egaleco kaj la diferenco.
La radikala feminismo asertas ke la plej granda socia kontraŭdiro okazas surbaze de la sekso kaj defendas ian kontraŭfrontiĝon. La virinoj estus subpremataj de la patriarkecaj institucioj kiuj havas kontrolon sur ili, sur ilia reproduktado. Shulamith Firostene per sia jam klasika verko **La dialektiko de la seksoj** (1971) asertas ke la virinoj konstituas unu socian klason, sed "***male ol en la ekonomiaj klasoj, la seksaj klasoj rezultas rekte el iu biologia realaĵo; la viro kaj la virino estis kreitaj diferencaj kaj ricevis malsamajn privilegiojn***". Ŝi proponas kiel alternativon la neceson de iu nova socia organizo, bazita sur komunumoj kie oni stimulu la komunan vivon de geparoj kaj amikoj sen leĝaj formalaĵoj. La radikala feminismo havas kiel centraj celoj: repreni la seksan kaj reproduktan kontrolon de la virinoj kaj pligrandigi ilian ekonomian, socian kaj kulturan povon; detrui la hierarkiojn kaj la hegemonion de la scienco; krei ne-hierakiajn organizojn, solidarajn kaj horizontalajn. Alia ĉefa trajto estas la totala sendependeco de la politikaj partioj kaj la sindikatoj. Plejparto el la radikalaj feministinoj sin deklaras ankaŭ favore al la feminismo de la diferenco, kiu aperas komence de la sepdekaj jaroj en Usono kaj Francio kun la slogano "***esti virino estas bele***". Ĝi proponas ian revalorigon de ĉio femineca, prezentante ian radikalan opozicion al la patriarkeca kulturo kaj al ciuj formoj de povo, konsiderante ĝin propra de la viro; rifuzas la organizon, la raciecon kaj la viran racion. Ĉi tiu feminismo kunligas tendencojn tre diversajn depostulante, ekzemple, ke la ne-racieco kaj la sensiveco estas virina karakteraĵo, revalorigante la patrinecon, ekzaltante la domajn taskojn kiel io kreiva kion oni faras propramane, rekuperante la perkorpan esprimadon, la senliman plaĉo-kapablon de la virinoj kaj ĉi ties superregado de la menso, la ekzistadon de valoroj kaj kulturoj malsamaj por ĉiu sekso, kiuj kongruas kun iu spaco por la virino, kaj iu spaco por la viro ktp. La virina mondo estas difinata surbaze de kontraŭpovo aŭ ne-povo. Ĉi tiu tendenco estis majoritata en Francio kaj Italio kaj havis sufiĉe da forto en Hispanio. Ĝiaj ĉefaj ideologinoj estis Annie Leclerc kaj Luce Yrigaray en Francio, Carla Lonzi en Italio, kaj Victoria Sendón de León en Hispanio.
Al tiu feminismo oni kontraŭmetas la feminismon de la egaleco, kiu agnoskas siajn fontojn en la radikoj de Klerismo kaj la sufragetismo, sed celas atingi la profundigon de tiu egaleco ĝis komplete aboli la artefaritajn diferencojn surbaze de la sekso. En Hispanio, Empar Pineda kaj Celia Amorós malfermis la debaton realigante ian klarigan analizon pri la konservativaj implikaĵoj de la ekstrema tendenco de la diferenco. En la sino de la radikala feminismo estas tendencoj ─kiel la radikala materiisma─ kiuj prijuĝas tre severe la feminismon de la diferenco. Ĉristine Delphy prinomas ĝin kiel novfemineco, ĉar havas biologiistajn kaj esenciismajn kromsignifojn, kaj finfine faras neniom krom plifirmigi la seksajn sterotipojn. La defendantinoj de la egaleco neas la ekzistadon de virinaj valoroj kaj asertas ke la sola valida diferenco estas tiu kiu originiĝis el la subpremado, "Tio kion oni trovas en la nuntempa hierarkia socio ne estas maskloj kaj inoj, sed sociaj konstruaĵoj kiuj estas la viroj kaj la virinoj (Delphy, 1980).

Menciindas ankaŭ tion ke, post akraj polemikoj, oni sukcesis elimini la plej asprajn eĝojn de ambaŭ tendencoj, kaj eĉ oni agnoskas reciprokajn alportaĵojn, rezultante tio kion Amorós nomas "***la diferenciĝo de la egaleco kaj egaliĝo de la diferenco***". La tendencoj de la feminismo kiuj celas povo-alternativon, kiel la solcialistaj kaj liberalaj, sin deklaras favore al la egaleco, kvankam ĉi tiu nocio akiras tre malsamaj signifoj por ambaŭ. La liberala feminismo, ĉefe grava en Usono, konsideras ke la kapitalismo estas la sistemo kiu oferas pli grandan eblecon atingi la egalecon inter la seksoj. Ĝi pensas ke la ĉefa kaŭzo de la subpremado estas rezulto de la tradicia kulturo, kiu implicas subevoluon kaj ne favoras la emancipiĝon de la virinoj. La ĉefa malamiko estus la manko je edukado kaj la propra timo de la virinoj rilate al la sukceso.
La socialista feminismo koincidas kun iuj analizoj kaj alportaĵoj de la radikala feminismo, agnoskante la specifecon de la virina batalado, sed konsideras ke ĉi tiu devas enmetiĝi en la problemaron de la ĝenerala alfrontiĝo kontraŭ la kapitalista sistemo. Ĝi asertas ankaŭ tion ke la ŝanĝoj en la ekonomia strukturo ne sufiĉas por elimini la subpremadon sur la virinoj. Ankaŭ interrilatigas la klasan ekspluatadon kun la opreso sur la virinoj, asertante ke ĉi tiu estas ekspluatada de la kapitalismo kaj opresata de la patriarkeco, sistemo kiu estas antaŭa al la kapitalismo kaj kiu variadis laŭlonge de la historio. Ĝenerale, la socialistaj feministinoj estas favore al la duobla aktivado kontraŭ ambaŭ sistemoj. Ĉi tiu tendenco elstaris ĉefe en Anglujo kaj en Hispanio, kaj en iuj latinamerikaj landoj estis sufiĉe grava. En LatinAmeriko la feminismo iĝis pli kaj pli grava dum la lastaj jaroj. Dum la Unua Ondo de la feminismo plej gravis artikigi la batal-adon de la virinoj kontraŭ la imperiismo. Iu distinga karakteraĵo estas la koincido kun gravaj movadoj de virinoj kiuj organiziĝas rilate al diversaj celoj kaj depostuloj, iuj pli precizaj aŭ sektor-ecaj —batalo kontraŭ la alta kosto de la vivo kaj la senlaboreco, por la akvo, infan-ĝardenoj, k. s.— kaj aliaj pli ĝeneralaj, kiel tiuj de la membraro de la partioj kaj revoluciaj movadoj, kiuj interrilatigas siajn depostulojn kun la necesaj ŝanĝoj en la socio. La virinaj movadoj, tre heterogenaj, estas konstituitaj ĉefe de dommastrinoj, marĝenulinoj, suburbulinoj, sindikatistinoj, sanitaristinoj, k. s. ĝenerale apartenantaj al la popolaj klas-tavoloj. Kvankam plejmulte el ili ne sin agnoskas kiel feministinoj, multfoje defendas komunajn postulojn —divorco, kontraŭkoncipado, abortigo, patra aŭtoritato, eliminado de diskriminaciaj leĝoj, k. t. p.— konstituante frontojn kun la feministinoj kaj alitipaj aktivistinoj.

La feminismoj de la 21-a jarcento

Meze de la jardeko de 1980 per la rekono de la multobleco kaj de la heterogeneco de la feminista movado okazas ia krizo kaj granda pridiskutado en ĝia sino. Iu opinias ke temas pri Tria Ondo de la feminismo. La manko de alternativaj paradigmoj en la ĝenerala socio post la disfalo de la Berlina Murego, influis ankaŭ sur la feminismo, evidentiĝante ia signifa malmobiliziĝo de la virinoj, ĉefe an la norda hemisfero.
Laŭ iuj aŭtor(in)oj la plej grava priteoria produktado okazis dum la du lastaj jardekoj, sen la akompano de forta socia movado kiel estis okazinta dum la komenciĝo de la Dua Ondo. La feminismo sukcesis meti la aferon de la virina emancipiĝo en la publikan agendon ekde meze de la sepdekaj jaroj, por komenci senartikiĝi kaj perdi forton kiel socia movado kelkajn jarojn poste. Okazis ia grava instituciiĝo de la movado per la proliferado de NRO-oj (Neregistaraj Organizoj), la partopreno de feministinoj en la registaroj kaj internaciaj organismoj, kaj la kreado de specifaj agad-areoj en la ŝtato.
Ekde ĝia spaco en la universitatoj la feminismo pligrandigis la esploradon kaj la konstruadon de tezoj, profundigante kaj kompleksigante siajn pripensojn per pli granda akademia rigoro. Konsiderinde malfermiĝis la maniko de skoloj kaj proponoj, inkludate tiujn de la strategia diskutado pri la procezoj de emancipiĝo.
La kialoj de la priteoria diversiĝo rilate al la diagnozo kaj ekspliko estas kompleksaj. Okazis same kun aliaj teorioj de la konflikto kiuj, ĝuste dum la periodoj kun mako je socia movado, la pripensado etendiĝas tra teoriaj aspektoj ne solvitaj kaj antaŭe simpligitaj. Nedudeble la feminista teorio absorbis elementojn de novaj proponoj ene de la ĝenerala socia teorio —post-strukturistaj, post-modernaj k. a., ĝuste en momento kiam ĉi tiu estis fragmentiĝanta pro iu notinda krizo de paradigmoj.
La debatoj estigitaj laŭlonge de la jardekoj atestas pri la zorgoj kaj kernaj temoj kiuj estis disvolviĝante, samkiel pri la mitoj kiujn la feminismo(j) estis kreante. En la okdekaj jaroj iu el la plej

diskutitaj mitoj ─kiu konstituas ankaŭ ian kritikon al iu feminismo de la diferenco─ estas tiu de la unusola kaj "ontologie bona" naturo de la virino, plejinflua en la jardekoj de 1960 kaj 1970. La produktado de la okdekaj jaroj, kontraŭante ĉi tiun rigardon de trotasko de tio komuna, substrekis la diversecon inter la virinoj, esprimita laŭ soci-klaso, raso, etno, kulturo, seksa prefero, k. t. p. Sendube ĉi tio estas forte influita de la apogeo de la postmodernista kaj poststrukturista pensmanieroj, sed ankaŭ surbaze de la propra evoluado kaj sperto de la feminista movado.

Rilate al la povo, oni kritikas la unulinian rigardon kiu konsideras ĝin kiel vira privilegio. Oni rimarkigas rilatan karakteron inter la genroj kaj denuncas la pov-strukturojn okazantajn inter la virinoj. La alportaĵoj de la psikoanalizo permesis vidigi la emocian manipuladon kiun kutime praktikadas la patrinoj. Rompiĝas la dominanta ideo de la virino viktima. La polemiko kun la feminismo de la diferenco permesis emerĝi ĉi tiuj mitojn, samkiel ankaŭ ─en la tereno de la civitaneco─, tiu de ia supozita "pli bona" politika identeco, malpli infektita, de la virinoj. Rilate al la natur-medio, oni polemikas pri la ekofeminismo, kiu defendas la rilaton virino/naturo kaj asertas ke la virinoj ─pro la fakto esti tion─ havus bonan rilaton kun la natur-ĉirkaŭo, el kio rezultus ia plaj granda respondeco pri la zorgado kaj savo de la planedo.

Ĉi tiu kritika bilanco, plus la krizo de la sociaj kaj popolaj movadoj, speciale influas sur latinamerikaj feminismoj. Laŭ Gina Vargas (1998), la feminista movado de la jardeko de 1990, kadre de la transiraj procezoj de demokratiiĝo travivata en plejparto el la landoj, alfrontas novajn scenejojn kaj traspertas serion da tensioj kaj kritikaj nodoj karakterigitaj de ties ambivalenco. La novaj logikoj kiujn ĝi intencas havi fronte al la paradigmaj transformiĝoj ne finas adaptiĝi al ĉi tiuj novaj dinamikoj nek povas rekoni ĉiam la signojn kiuj provizas la realo. Dilemo kiu ne estas ekskluziva de la feminismo sed de preskaŭ ĉiuj sociaj movadoj.

Gravas rimarkigi ke ĝenerale tiuj sociaj movadoj aperis kaj disvolviĝis kadre de la batalado kontraŭ aŭtoritatecaj registaroj, aŭ komence de demokratiaj postdiktatorecaj procezoj, kun la emfazo kaj la certecoj de la sepdekaj jaroj. La posta necerteco efikis sur movado malpli mobilizita sed pli pripensema, kaj kiu esploris pridialogajn logikojn. En ĉi tiu kunteksto, iu el la signifaj ŝanĝoj estas tiu je pasi (ĝenerale) el iu kontraŭŝtatisma teniĝo al iu teniĝo de kritiko sed ankaŭ de intertraktado kun la ŝtato kaj la internaciaj instancoj. (Vargas, 1998).

En LatinAmeriko, krom la multaj diferencoj kaj nuancoj inter la internaj tendencoj (en kiuj enestas la menciitaj debatoj) oni povas skizi iun feminismon pli instituciigita ─en kiu la virinoj grupiĝas ene de NRO-oj kaj en politikaj partioj─, kaj iu pli aŭtonoma kaj radikaligita feminismo. La unua estas heredinto de la feminismo de la egaleco de la antaŭa jardeko kaj taksas necesa la politikan negocadon. La dua subtenas la flagojn de la radikala feminismo aktualigita kaj severe pridiskutas la instituciiĝon de la movado. Aliflanke, ekzistas ankaŭ ampleksaj grupoj kaj/aŭ movadoj de feministinoj nomataj popolaj, kiuj havas kiel prioritaton la politikan membrecon, reprenante depostulojn kaj intencante novajn liderecojn.

Inter la ĉefaj riskoj kiuj minacas la feminismojn hodiaŭ, ni povas akcenti sekvajn:

a: malpreciziĝo de kolektivaj proponoj artikigitaj ekde la civilaj socioj kaj manko de kanaloj de dialogo kiuj agnosku la feminismon kiel validan subjekton de interparolado.

b: "kooptado" de teknikoj kaj spertoj flanke de la registaroj kaj internaciaj organismoj.

c: fragmentiĝo de rigardoj, internaj luktoj kaj senartikigo de proponoj.

d: teniĝoj tro radikaligitaj kaj nerealigeblaj kiuj malprosimiĝas el la popolaj movadoj.

Sinteze, ni povas diri ke en LatinAmeriko la ĉefa tensio rilatas al la maniero subteni la radikalecon de la penso kaj la agado, samtempe ke oni avancas en pli ampleksajn publikajn kaj politikajn spacojn, kiuj permesus negoci kaj interkonsenti la proponojn kaj agendojn kiuj bezonas plejparto el la virinoj. La landoj kie la fenomeno akiris plian gravecon estas Brazilo. Meksiko, Peruo kaj Ĉilio. Rimarkindas la evulo okazinta en landoj kiel Kubo kaj Nikaragvo, kie la batalo de la organizitaj virinoj estas altsignifa, spite al tio ke ili ne ĉiam difinas sin kiel feministinoj.

Spite al la priskribitaj krizoj, la graveco kiun akiras la feminismo de Ameriko estas konstatebla per la senĉesa pligrandiĝo de la partopreno de la virinoj en internaciaj feministaj renkontiĝoj okazintaj ekde 1981 en diversaj landoj de la Regiono, samkiel la multenombraj tem-retoj kiuj artikiĝas internacie (Perforto, Sano, Natur.Medio, k. t. p.)

La ĉefa defio de la latinamerikaj feminismoj nuntempe estas trovi taŭgajn stetegiojn por artikigi siajn batalojn kun tiuj de aliaj pli ampleksaj movadoj, de virinoj, homaj rajtoj, k. t. p. cele impulsi la transformIgojn kiujn bezonas la nuntempa socio.

Diferencoj en la feminismo

Montserrat Barba Pan estas ĵurnalistino interesita pri ĉio rilate al la feminisma afero, la problemaro de la virinoj… Ŝi posedas la titolon je "Agento pri genra egaleco" aljuĝita de la Generalitato de Katalunio kaj verkis multenombrajn artikolojn kaj eseojn pri la virin-afero. Per jenaj tekstoj ŝi klarigas iujn konceptojn kiuj dumlonge estis temo de intensaj debatoj en la sino de la feminista movado.

Diferenco inter egalvaloro, egaleco kaj egalrajteco

Kvankam ofte oni konfuzas ilin kaj uzas sendiference, estas diferencoj en la signifo de la terminoj egaleco, egalvaloro aŭ parti-egaleco, kaj egalrajteco aŭ genra justeco, diferencoj kiujn ni sekve klarigas:

1. **Egaleco**: Estas la rajto propra al ĉiuj homaj estaĵoj esti agnoskataj kiel egalaj antaŭ la leĝo sen diskriminacio pro sia genro, seksa kondiĉo, raso, religia kredaro, nacieco aŭ socia klaso aŭ ĉiu ajn alia kialo. Ĝi konkretiĝas en egaleco en la interrilatoj inter individuoj, sociaj grupoj aŭ komunumoj sen kondiĉoj en la publika reprezentado, la edukado, la saneco, la publikaj kaj privataj entreprenoj. Iu ekzemplo de la depostulo pri egaleco estas tiu pri la salajro: la depostulo ke virinoj kaj viroj ricevu saman pagon pro sama farita laboro kaj samaj pruvitaj kapabloj.
La genra egaleco, kiel universala jura principo, estas enkalkulita en diversaj deklaracioj de homaj rajtoj kaj estas parto el la bazaj principoj de la eŭropa Konstitucio, same kiel de la landaj normoj, kiel la hispana Konstitucio. Ia neadekvata interpretado de ĉi tiu koncepto estas tiu kiu igis kelkajn feministajn grupojn kritiki la leĝojn kiuj proponas specialajn kvotojn aŭ dispoziciojn por la virinoj, kiel la Integra Leĝo kontraŭ la Genra Perforto aŭ la hispana Leĝo pri Egaleco 3/2007.

2. **Parti-egaleco:** Ĉi tiu koncepto de parti-egaleco estas en rilato kun la korektado de la manko je reprezenteco de la virinoj en la publika vivo, ĉefe en la politiko. Laŭ Alicia Miyares, "ĝi garantias la civilan rajton de la virinoj esti elektataj kaj ankaŭ politike reprezenti la civitanaron". La parti-egaleco en la reprezentado laŭleĝe dispozicias en Hispanio proporcion je 60-40 elcento, tio estas, neniu genro povas esti reprezentata laŭ proporcio malpli granda ol 40 elcento nek pli granda ol 60 elcento, ĉiam inter kandidatinoj kaj kandidatoj egalaj pri valoro kaj meritoj por iu posteno. La parti-egaleco rilatas al la t. n. genraj kvotoj kiuj daŭre generas rifuzon en iuj socia sektoroj. Tiele, la germana registaro lasttempe aprobis tion ke estu almenaŭ 30 elcento da virinoj en la administraj konsilantaroj de la grandaj germanaj entreprenoj por pretersuperi la "vitran tegmenton" kiu malpermesas al multaj virinoj okupi postenojn de povo kaj gvido.

3. **Egal-rajteco:** Tiu koncepto estas pli uzata en Latin-Ameriko, en iuj okazoj kiel sinonimo de egaleco sed kun signifo kiu preterpasas ĉi tiun ideon kaj artikigas tiel la individuajn rajtojn kiel la sociala justeco. Ĝi prikonsideras la start-kondiĉojn kaj la specifajn kaj apartajn necesojn de la virinoj tiamaniere ke la egaleco je kondiĉoj kaj ŝancojn povu esti efektiva kaj ne androcentra. La latinaj feministinoj, post la Konferenco de Pekino de la jaro 1995, preferis uzi la terminon egal-rajteco prefere al egaleco, ĉar ili estis interpretintaj la egalecon kiel pretendi egalvalorigi la virinojn kun la viroj por povi ĝui samajn rajtojn kiel ĉi tiuj.

Diferencoj inter la Feminismo de la Egaleco kaj la Feminismo de la diferenco

La **«feminismo de la egaleco»** kaj la **«feminismo de la diferenco»** estas du feministaj tendencoj kiuj aperas post la florado de la radikala feminismo en la jardeko de 1970. Ili estis objekto de debatado pri la vojo kiun devus sekvi la movado post etapo de refirmiĝo kaj memkonscio de iu kulturo propra de la virinoj. Ekde la **feminismo de la egaleco** oni alprenas ian kritikan teniĝon rilate al la vira mondo, la seksa tasko-divido kaj la patriarkeco.
Ĝi havas sian originon en la Klerismo kaj la redifinado de la koncepto de civitaneco kaj universaleco (Celia Amorós) same kiel la sufragetismo kaj la partioj kaj organizaĵoj de maldekstraro. Ĝi negocas leĝo-donajn kaj normo-farajn ŝanĝojn por atingi la egalecon de la virinoj kun la viroj kaj elimini ĉiun ajn artefaritan diferencon surbaze de la sekso, la privilegiojn de unu sekso sur alia. (Empar Pineda). Ekde la freminismode la diferenco oni akuzis ĝin je junkulpeco kaj identiĝo kun la opresanto.
Inter la plej elstaraj aŭtorinoj de tiu movado estas Christine Delphi, Celia Amorós aŭ Empar Pineda.
Siaflanke, la **feminismo de la diferenco** estas iu kritika tendenco rilate al la aspiroj de la feminismo de la Klerismo pri la atingo de egaleco en androcentra mondo. Ili demandas: kial aspiri havi la povon se la viroj estas agresemaj kaj perfortemaj dum la virinoj povas krei iun mondon en kiu oni refortikiĝu la virinaj diferencoj?
Ilia devizo estas: "Esti virino estas bele".
Ili ne parolas pri malegaleco sed pri diferenco. Kaj ili prikonsideras la egalecon inter virinoj kaj viroj, neniam la egalecon de la virinoj kun la viroj (Sendón de León). Fronte al la liberalismo, la marksismo kaj aliaj ideologioj kiujn ili konsideras vir-seksaj , ili proponas konstrui ian feminecon kiu estus per si mem "revolucia subjekto". Tiele la liberigo de la virinoj postulus rimarkigi ĉi ties seksan diferencon kaj ĉesi havi la virojn kiel referenco-punkto.
"La malo de la egaleco ne estas la diferenco sed la malegaleco. Ni kontraŭmetis egalecon al diferenco kiam reale ne eblas atingi veran egalecon ne konservante la diferencojn. La malo estus nenion pli ol trudita koloniigado" (Victoria Sendón de León, artikolo: ***Kio estas la feminismo de la diferenco?***
Inter la plej elstaraj aŭtorinoj de la feminismo de la diferenco, heredinto de la usona t. n. "kultura feminismo" (kiu laboradis en la konstruado kaj rekuperado de ia kulturo propra de la virinoj), elstaras la francinoj Luce Irigaray kaj Annie Levlerc, la italino Carla Lonzi kaj la agado kaj debatado de la Libraro de Virinoj de Milano, kaj la hispanino Victoria Sendón de León.
"Kun Irigaray ni komencis konstati ke ni estis "feministinoj de la diferenco". Kial? Ĉar nia vojo al la librereco startis ĝuste de nia "seksa diferenco". Tiu estis lafilozofa ŝtono". (Victoria Sendón de León, artikolo: ***Kio estas la feminismo de ladiferenco?***
Preter la intensaj debatoj inter la defendantinoj de la feminismo de la egaleco kaj la feminismo de la diferenco, ĉefe dum la sepdekaj kaj okdekaj jaroj, kaj kvankam daŭre estas nuancoj kaj diskutado, ambaŭ tendencoj troviĝas inter la "feminismoj" jam ekde la komencîĝo de la **tria ondo**.

La tri ondoj de la feminismo

Kvankam la polemikoj kaj invididuaj protestoj pri ĝia destino datumas jam de Mezepoko, la okcidenta feminismo naskiĝas en la 17-a jarcento kaj manifestiĝas kiel kolektiva movado en la batalo de la virinoj en la dua duono de la 19-a jarcento. Laŭ la filozofino Ana de Miguel, la feminismo komenciĝas en la momento kiam artikiĝas "tiel en la teorio kiel en la praktiko, kohera aro da depostuloj" kaj la virinoj organiziĝas por ilin atingi, konsciaj pri la ekzistado de la seksa diskriminacio. Konsiderante ĉi tiun kriterion, oni povas temi pri **tri grandaj feministaj etapoj aŭ ondoj**. Por ilin priskribi ni sekvos la kriterion de Amelia Valcárcel, profesorino de Morala kaj Politika Filozofio de la UNED (Landa Universitato de Instruado de Malproksime). Tiel Valcárcel kiel Celia Amorós komencas sian klasifikadon en la Klerismo, kontraŭ la anglosaksaj teorioj kiuj prezentas la komenciĝon de la unua ondo de la feminismo en la sufragetismo:

La unua ondo: la klerisma feminismo

Ĝi postulas la civitanecon de la virinoj kaj ĝia plej karakteriza verko estas "Depostuloj de la rajtoj de la virinoj" de Mary Wollstonecraft. Ĝiaj ĉefaj karakteraĵoj estas:
- Ĝi etendiĝas ekde la Franca Revolucio ĝis meze de la 19-a jarcento.
- La debato centriĝas sur la egaleco de la inteligento kaj la depostulo de edukiĝo.
- Ĝi bazigas siajn depostulojn sur la penso de la Jarcento de la Lumoj, spite al tio ke multaj aŭtoroj kiel Rousseau metas la virinon duarange ene de la liberala ŝtato.
- Ĝiaj ĉefaj aŭtoroj estas Poullain de Bafre, Olympe de Gouges kaj Mary Wollostonecraft, same kiel la civitaninoj kiuj prezentis en 1789 al la franca Asembleo sian "kahieron de reformoj", kiu jam enkalkulis la voĉdon-rajton, la reformon de la geedzeco, la zorgadon de la gefiloj kaj la aliro al la instruiĝo.
- ***La rajtoj de la virinoj komencas ĉeesti kaj politikajn kaj intelektajn tribunalojn***. Unu el la grandaj pensuloj, la ĝironda revoluciuloj Condorcet, patro de la laikismo en la instruado, verkis en 1790 la eseon "Pri la akcepto de la virinoj en la urba rajt-kodo": ***"La faktoj pruvis ke la viroj havis aŭ kredis havi interesojn tre malsamajn ol tiuj de la virinoj, ĉar ĉie ili faris kontraŭ la inoj opresajn leĝojn aŭ, almenaŭ, starigis inter la seksoj ian grandan malegalecon."*** ("Letero de iu burĝulo de Newhaven al iu civitano de Virginio", 1789 Condorcet).

La dua ondo: liberala sufrageta feminismo

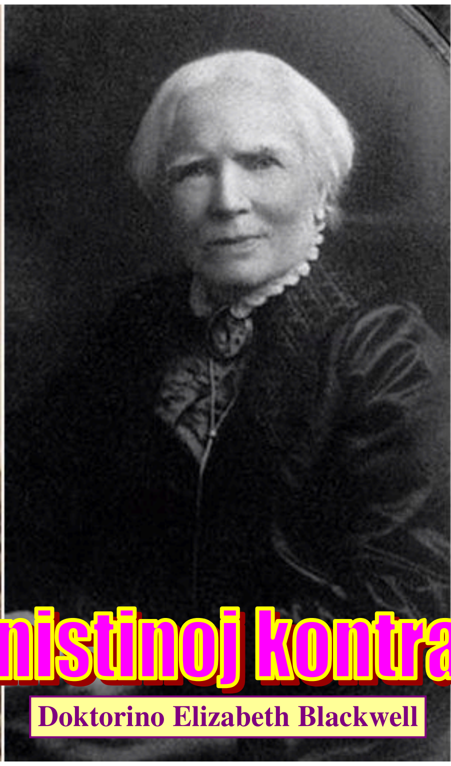
- Ĝi depostulas ĉefe la voĉdon-rajton de la virinoj kaj ĝia ĉefa verko estas "La submetiĝo de la virino", de John Stuart Mill kaj Harriet Taylor en 1869, kiu starigis la bazojn de la sufragetismo. Ĝiaj ĉefaj ecoj estas:
–Ĝi etendiĝas ekde meze de la 19-a jarcento ĝis la jardeko de 1950 (fine de la Dua Mond-Milito).
-Ĝi komenciĝas per la Deklaro de Seneca Falls, de 1848. Inter 100 kaj 300 virinoj kaj viroj (la nombro varias depende de la fontoj) apartenantaj al socialaj movadoj kaj organizoj, liderataj de Elisabeth Cady Stanton kaj Lucrecia Mott, kunsidis en Seneca Falls (Usono) kaj, surbaze de la usona Deklaro je Sendependiĝo, postulis la sendependiĝon de la virino el la decidoj de patroj kaj edzoj samkiel la labor-rajton al kiu ili asignis prioritaton sur la voĉdon-rajto. La dek-du principoj formulitaj postulis ŝanĝojn en la kutimoj kaj la moralo de la epoko kaj en la atingo de la plena civitaneco de la virinoj.
-En Anglujo aperas la sufragetinoj, liderataj de Emmeline Pankhurst, kaj la debato pri la universala voĉdonado iĝas pli kaj pli intensa. Dum la unua duono de la 20-a jarcento, enkondukiĝis en la demokratiaj leĝaroj, foje limigita laŭ aĝo aŭ socia deveno. Tiu estis la unua depostulo pacisma kaj ĝi enkondukis la terminon "solidareco".
- Socie, la aktivismo etendiĝas al la meza kaj malalta klasoj. Ankaŭ oni ligas al aliaj celoj de la civilaj rajtoj, kiel la abolo de la sklaveco en Usono. Tiusence elstaras la figuro de Sojourner Truth kaj ties diskurso "Ĉu mi ne estas virino?" de 1851.
- Daŭras, paralele al la postulo pri voĉdon-rajto, aliaj pri aliro al la edukiĝo kaj, ekde 1880, oni komencas akcepti virinojn en la universitatoj, kvankam tio ankoraŭ estis escepta tiam. Antaŭe la virino estis atingante la alirecon al la elementa kaj meza lernado, kvankam ankoraŭ sub la preteksto esti bona patrino kaj edzino.

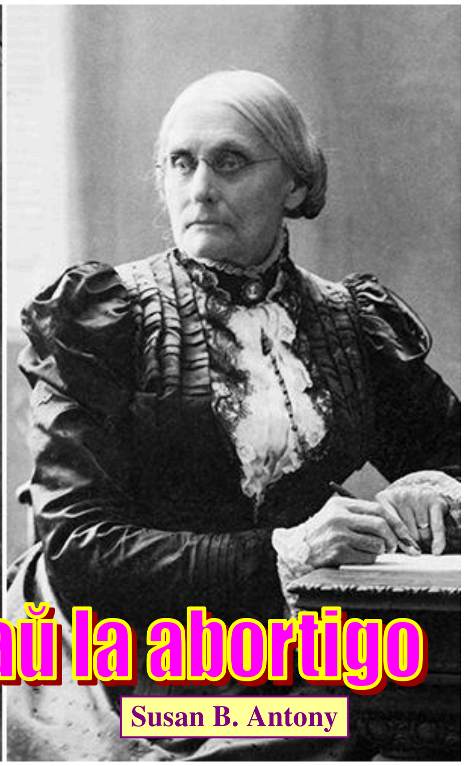
La tria ondo: la nuntempa feminismo

- Ĝi postulas valor-ŝangon kaj ke la justico leĝigu pri aspektoj antaŭe konsiderataj kiel "privataj". Verkoj pri ĝi estas: "La dua sekso" de Simone de Beauvoir, kaj "La mistiko de la virineco", de Bety Friedan. Ĝiaj ĉefaj ecoj estas:
- Ĝi ekas per la revolucioj de la 60-aj jaroj ĝis la nuntempo, sed iuj teoriulinoj situas ĝian finon en en la 80-aj jaroj.
– Oni batalas kontraŭ la virino kiel seksa stereotipo en la komunikad-medioj, arto kaj reklamado. La 50-aj jaroj difinas iun tipon je virineco, pri kiu oni faras reklamadon en la televido kaj la kino. La 60-aj kaj 70-aj jaroj pripensas tiujn modelojn kaj kontraŭfrontas ilin.
- ***Ĝi petas la abolon de la patriarkeco***: Estas konscio ke preter la voĉdon-rajto, la edukado kaj aliaj atingoj de la unuaj feministinoj, la socia strukturo provokas malegalecon kaj daŭre generas hierakiojn favore al la viroj.
- Per la devizo "tio persona estas politiko" eniras en la debaton la ina sekseco, la perforto kontraŭ la virino, la virina sano, la abortigo aŭ la kontraŭcipado, interalie.
- Ekde la 80-aj jaroj, akiras specialan gravecon la virinaj diversecoj, la multikulturismo, la ina solidareco, kaj la debato, pli kaj pli intensa, inter la diversaj tendencoj de la feminismo.

Pioniraj feministinoj kontraŭ la abortigo

Elizabeth Cady Stanton

Doktorino Elizabeth Blackwell

Susan B. Antony

La disvolviĝo de la feminista movado rezultigis la aperon de diversaj tendencoj, foje eĉ kontraŭdiraj pri konkretaj aferoj, kio estis fonto de intensaj debatoj. La kaŭzoj de la malakordo ene de la feminista movado, estas temoj kiuj, estante aŭ ne en rekta rilato kun la baza celo de la feminismo, interagadas kun ĝi transvers-maniere. La plej klasika el tiuj interfeminsmaj kontraŭdiroj estas tiu de la klasbatalo: dekstrara feminismo kontraŭ maldekstrara feminismo. Kiam temis pri la batalado por la voĉdon-rajto ambaŭ socialaj tendencoj devis unuiĝi kontraŭ la sistemo kiu rifuzis al ĉiuj inoj tiun rajton. Kaj ekzistis/as aliaj celoj kiuj postulis/as la unuaniman kunlaboradon de la feminist(in)oj. Sed en la realo prezentiĝas ankaŭ aferoj kiuj, preter la komuna konsento de la membraro de ĉiu ajn movado, feminista aŭ ne, establas nesupereblan diverĝon. Unu el tiuj temoj, kiu dividas ne nur la feministan sed ankaŭ aliajn movadojn, estas tiu de la poziciiĝo pri la abortigo. Nuntempe, kiam feministaj grupoj celas la senpunigon de la abortigo, indas memori ke ekzistas ankaŭ interne de ĉi tiu movado, aktivist(in)oj de tiu socia teniĝo kiu sin difinas, kiel ***"Provida"*** en la hispana lingvo aŭ ***"Pro-life"*** en la angla; en Esperanto ni povas esprimi tiun ideon kiel ***"Vivon-favora"***.

Sed ne estas tiu movado pri kiu ni volas temi nun. Nun ni atentu pri la temo mem kaj deziras memori sep virinojn, feministinojn de la 19-a jarcento, kiuj krom labori favore al la politikaj kaj civilaj rajtoj de la virinoj, sin deklaris ankaŭ favore al la vivo de la ankoraŭ ne naskiĝintaj, t. e. kontraŭ la abortigo.

Elizabeth Cady Stanton

Elizabeth Cady Stanton batalis por la rajtoj de la virinoj dum pli ol dek jardekoj. Ŝi estis aktivistino por la abolicio de la sklaveco, sed poste ŝi elreviĝis pro la fiasko de la kontraŭsklavisma movado inkluzivi la virinojn egalrajte.

El ŝia malkontento, kaj tiu de aliaj feministinoj de la epoko, eliris la "Deklaracio de Seneca Falls", la fondiga teksto de la usona sufragetismo kaj de la organizita feminista movado en tiu lando.

Stanton estis, kune kun Susan B. Antony, redaktorino de la tagĵurnalo **La Revolucio.** Ŝi estis ankaŭ migranta profesorino, liderino de la Landa Asocio por la Virina Voĉdon-rajto kaj patrino de sep gefiloj. Per sia ĵurnalo Stanton denuncis ke en sia regiono estis ĉiujare kvar-cent abortigoj, kiujn ŝi kvalifikis kiel murdojn. Ŝi diradis: ***Devas ekzisti ia solvo kontraŭ tia malbonaĵo. Sed, kie oni povus ĝin trovi, almenaŭ unuavide, se ne estus en la kompleta emancipiĝo kaj promocio de la virinoj?***

Susan B. Anthony

Aktiva batalantino, kune kun Elizabeth Cady Stanton, Susan B. Antony fondis en 1866 la Usonan Asocion por la Rajt-Egaleco, kiu kampanjis por la egal-rajteco tiel por la virinoj kiel por la afrik-usonanoj. Ŝi publikigis per sia ĵurnalo **La Revolucio** serion da ĉef-artikoloj kontraŭ la abortigo dum la tempo de ĝia aperado, de 1868 al 1872. Ŝi eĉ rifuzis publikigi anoncojn pri abortigo, spite al tio ke multaj ĵurnaloj kaj aliaj informiloj faris tion por eltiri profiton.

Doktorino Elizabeth Blackwell

La Doktorino Elizabeth Blackwell estis la unua virino kiu atingis kuracistan titoliĝon, Ŝi aktivadis en la aboliciista kaj sufragetista movadoj. Jen kiel ŝi priskribas la naskiĝontan bebon kaj kial ĉi tiu devas esti protektata: ***Rigardu la unuan ekbrilon de la vivo, la embrian vivon, la komenciĝon de homa ekzistado. Ni vidas malgrandan ĉelon, tiel malgrandan kiu povus esti facile forgesata. Ĝi estas viva ĉelo; ĝi enhavas progresivan kapablon kreski, laŭnature, laŭ difinita tipo, kiun ni povas kontempli kun respektoplena admiro.***

En sia tag-libro, Blackwell skribis ankaŭ pri Madama Restell, iu konata eksterleĝa abortistino de de Nov-Jorko: La sovaĝa perverseco kaj detruo de la patrineco far la abortisto plene indignigis min kaj vekis ĉe mi aktivan antagonismon. ***Tio ke la honorinda termino "virina kuracisto" oni aplikus ekskluzive al tiuj virinoj kiuj plenumas tian skandalan komercon ŝajnis al mi hororo. Ĝi estis ia absoluta degradiĝo de tio kio povus kaj devus esti ia nobla profesio por la virinoj.***

Sarah F. Norton

Sarah Norton estis prelegantino tre konata pro sia aktivismo favore al la akceptado de la virinoj en la Universitato de Cornell. Ŝi estis kunlaborantino en la ĵurnalo **La Revolucio** kaj aliaj feministaj publikigaĵoj. Per sia artikolo ***Socia kaj endoma tragedio*** ŝi pritemis la kazon de iu virino kiu mortis post tio ke ties kunulo provizis al ŝi venenon por abortigi ilian filon: ***Ĉi-kaze jen edzo kiu estis akirinta la venenon por lia edzino kaj ilia ebla posteulo! Eble ne kun la deziro mortigi sian edzinon, sed ĉar la ebleco estas 5 super 1 kontraŭ ĉiu virino kiu intencas abortigi, li ne povis ignori la danĝeron. Se ĉi tiu supozo estus sukcesinte detrui la unusola celita vivo, Kiu povintus esti la krimo de la viro kaj kiu devus esti lia puno se, kiel rezulto de iu murdo, li faris du?***.

Viktoria Woodhull

Victoria Woodhull estis la unua virino kiu deklaris sian kanditatecon por la prezidenteco en 1870 kun la celo pligrandigi la konscion favore al la virina voĉdonrajto. Ŝi kaj sia fratino fondis sian propran feministan ĵurnalon en kiu aperis iu artikolo titolita ***The Slaughter of Innocents*** (La Infana Amas-buĉado) kunverkita de ambaŭ fratinoj. En unu ĝia fragmento oni diras jene: ***La edzinoj propravole konsentas gravediĝi kaj poste, por eviti iĝi patrinoj, intence murdas ilin kiam ili troviĝas ankoraŭ en sia sino. Ĉu povas ekzisti pli fia konduto ol ĉi tiu? Ni konscias ke multaj virinoj pretendas senkulpiĝi el la praktikado de abortigoj surbaze ke ĉi tio ne estas murdo. Sed la fakto mem sin turni al tiom febla argumento nur tre klare pruvas ke ili konscias pri la enormeco de la krimo.***

Doktorino Charlotte Lozier

La Doktorino Lozier estis alia el la unuaj usonaj kuracistinoj. Ŝi aktivadis ankaŭ en la batalo por rajt-egaleco. En la ĵurnalo **La Revolucio** oni publikigis artikolon pri tio okazinta kiam iu viro petis fari eksterleĝan abortigon al sia kunulino: ***La doktorino respondis al li ke li estis alveninte al erara loko por realigi tian hontindan, naŭzigan, kontraŭnaturan kaj eksterleĝan faron. Krome ŝi oferis al la junulino ian ajn tipon je helpo, kaj admonis kaj konsilis ĉi tiun kontraŭ la timiga ago kiun ŝi kaj ŝia kunulo (kiun ŝi difinis kiel kuzo sia) proponis.***

Lozier mortis sekve de komplikoj okazintaj post ŝia gravediĝo kaj la naskiĝo de ŝia tria filo, okazinta tri tagojn antaŭ ŝia morto. La Charlotte Lozier Institute, kiu ricevis ŝian nomon, estas memoraĵo pri ŝia ideo rilate al la rajtoj de la fetoj.

Maddie H. Brinckerhoff

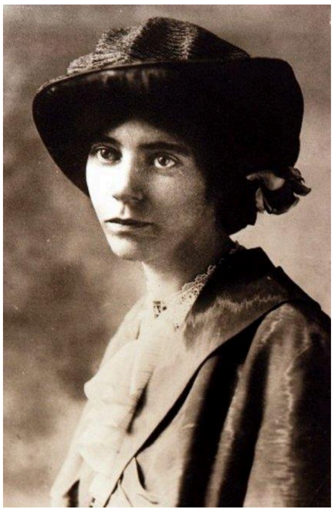
Maddie Brinkckerhoff estis iu populara prelegantino kiu pledis pro la virina voĉdon-rajto. Tial ke ŝi kelkfoje temis pri tio kion ŝi nomis "propra-vola patrineco" kune kun aliaj multenombraj feministinoj de la epoko, ŝiaj vortoj okazigis ian konfuzon. Kiam tiuj fruaj feministinoj uzadis la esprimon "propra-vola patrineco", ne estis temante pri la afero de la abortigo aŭ kontraŭkoncipado. Pli ĝuste, ili temis pri la rajto de virinoj malakcepti seksrilati en la geedza vivo, kaj la devo de la viroj respekti la rajton de la virinoj rifuzi ties pretendojn. Tiamaniere, ili defendis, la virinoj havus la kontrolon decidi kiam ili iĝi patrinoj. Brinkckerhoff, kiu pledis por la laŭvola patrineco, kontraŭstaris la abortigon kaj verkis en **La Revolucio**: Kiam homo ŝtelas pro malsato, ni povas konkludi ke io malbonas en la socio, tiele kiam virino detruas la vivon de sia nenaskiĝinta filo, evidentas ke ŝi pro edukiĝo aŭ cirkonstancoj estis tre mistraktita.

Matilda Joslyn Gage

Matilda Electa Joselyn Gage (1826-1898) estis usona aktivistino, batalantino por la virina voĉdon-rajto, aboliciista de la sklaveco. Partoprenis en aktiva reto de apogo al fuĝintaj sklavoj kaj estis en prizono pro tio. Ekde 1852 ŝi implikiĝis en la movadon por la virinaj rajtoj. Ŝi prezidis dum pluraj jaroj la Landan Asocion por la Virina Voĉdon-rajto, kaj dum pluraj jardekoj apartenis al la komitato de tiu asocio. En la feminista movado ŝi estis pli radikala ol Susan B. Antony kaj Elizabeth Cady Stanton, kaj estis tre kritika kun la ekleziaro spite al tio ke ŝi estis profunde religia.
Pro multaj kialoj ŝi estas grava figuro en la feminista movado, sed ene de ĉi tiu, la abortig-favoraj feministoj silentas pri la radikala kontraŭstaro de Gage al la praktiko de la abortigo, same kiel al la murdo de geinfanoj. Ŝi taksis la abortigon kiel egoisma deziro kaj pledis pri ĝia eksterleĝigo sed pli ol la malpermesigo de la abortigo ŝi pledis pri la edukado de la konscio kontraŭ ĝi.

Alice Paul

Alice Stokes Paul (1885-1977) estis usona feminista aktivistino. En la feminista movado ŝi jam partoprenis en ŝia junaĝo kune kun sia patrino, Tacie, sed tiu alvokiĝo pliintensiĝis dum ŝia restado en Anglujo de 1907 al 1910 subinflue de la angla feminista liderino Emmeline Pankhurst. Reveninte al sia lando ŝi lideris tie la kampanjon por la 19-a Korektaĵo de la Konstitucio. Ŝia porvirina batalado, en kelkaj diversaj asocioj, daŭris pli ol duonjarcenton. Ŝi estis en la feminista aktivado ankoraŭ en 1964, batalante por la Leĝo de la Civilaj rajtoj. Du jarojn poste ŝi akceptis aliĝi al la **Landa Virina Organizaĵo**, sed ŝi ne estis en harmonio kun la novaj generacioj de feministinoj pri temoj kiel tiu de la abortigo. Iam ŝi deklaris: ***La abortigo estas la plejsupera ekspluatado de la virinoj***. Ŝi opiniis ke la esprimo "decid-rajto" pri tiu ĉi afero estas nur ia febla masko por kaŝi la damaĝon farata al la virinoj per la abortigo, kaj ke ĝi igas la virinojn pensi ke ili ne kapablas kontroli sian graved-staton.

La falsaĵo de la *decid-rajto*

Jes, per tiu ĉi esprimo, ***decid-rajto***, oni formulas unu el la nuntempaj depostuloj de la feminista movado, aŭ de grandparto el tiu movado. La termino estas sufiĉe ambigua. Se temas pri decido rilate al geedziĝo, seksrilato, idonasko… kompreneble, la rajto de la virinoj –kaj de la viroj– tiorilate devas esti plena. Sed ŝajnas ke oni subkomprenas ke temas pri la rajto abortigi. Tiukaze la decid-rajto estas rifuzinda, tiel al la viroj kiel al la virinoj. Estas sufiĉe konata la diraĵo ke ***la libereco de unu persono finiĝas tie kie komenciĝas la libereco de alia(j) persono(j)***. Nu, laŭ la sama logiko, oni povas diri ke ***la rajtoj de unu persono finiĝas tie kie komenciĝas la rajtoj de alia(j) persono(j)***. Oni ne povas agnoski la rajton de unu persono mortigi alian personon. La vivo-rajto de iu homa estaĵo estas pli respektinda ol la decido-rajto de alia persono kiu dezirus mortigi la unuan. Sub tiu lumo, estas tute ne-akceptebla la praktiko de la abortigo. Kiel, do, oni intencas pravigi tiujn krimojn? Tre facile, oni neas la homan kondiĉon al la geinfanoj ankoraŭ nenaskiĝintaj. La naziistoj neis homan kondiĉon al la gejudoj kaj la geciganoj kiun ili forsendis al la mortigejoj. Sekvante simile makabran proceduron, la abortigistoj preterlasas aŭ prokrastas la agnoskon de la homa naturo de la fetoj ĝis… ĝis kiam?, ĉu la tria semajno?, ĉu la tria monato?, ĉu la momento mem de la naskiĝo?... la opinioj diversas, sed ne gravas, la afero estas lasi al la gepatroj decido-rajton.
Tre grave estas ke progresas la leĝaj projektoj por permesi tian monstraĵon. La politikaj partioj cedas al la postuloj tiurilate: la abortist(in)oj havas voĉdon-rajton, la fetoj, ne. Estas klare ke se la politikistoj cedas kaj/aŭ apogas tian fiagon estas pro tio ke la postulantoj estas sufiĉe multenombraj por ke rezultu politike profit-dona konsenti ĝin. Kion pensi, do, pri socio en kiu okazas tio? Se oni ne respektas la homan personon en ĉi ties plej sendefenda kaj sakrala stato, ĉu oni povas esperi ke en tia socio iam oni atingus la egalecon en la ekonomia tereno, en la inter-seksaj rilatoj, en la inter-etnaj rilatoj, en la inter-naciaj rilatoj…? La kialo estas ĉiam la sama, la egoismo, la manko je empatio aŭ homa solidareco. En Hispanio la takso da abortigoj senĉese kreskadas ekde la jaro 1986, kun malpli ol po 0,1 abortigoj en ĉiu milo da virinoj, ĝis la jaro 2011, kun 12,47 abortigoj en ĉiu milo da virinoj. De tiam iome malpliiĝis la averaĵo, sed ankoraŭ en 2016, lasta jaro pri kiu oni disponas je statistikoj, estis en nia lando 93.131 kontrolitaj abortigoj realigitaj en la 201 klinikoj leĝe rajtigitaj por la plenumado de tiaj infan-murdoj. Ĉu oni povas fieri aparteni al socio en kiu tio okazas? Mi pensas ke estas malbenindaj la leĝoj kiuj permesas tiajn krimojn.

Faustino Castaño

MATRIARKECAJ SOCIOJ

Anna Boyé estas antropologiistino kaj foto-ĵurnalistino specialigita pri socia esplorado kaj raportado. Ŝia verkaro estas la rezulto de vojaĝoj kaj esploroj en la plej diversaj lokoj kun speciala intereso pri la virina problemaro.
La sekva teksto estas E-traduko de iu el siaj artikoloj, per kiu ŝi priskribas kelkajn matriarkecajn komunumojn kun kiuj ŝi kunvivis dumtempe en diversaj lokoj en la mondo.

Enkonduko

Mi pensas ke tre malfacilas forgesi tion lernintan en la familio kaj en la socio en kiu oni vivas. Ĉio kion oni instruis al ni organizas nian agadon kaj nian penson aŭtomat-maniere. Kaj mi demandas al mi: kiom komplekse rezultas ŝanĝi ĉi tiun regulon kiu ellaboras nian estmanieron? En la analizado de iu vivo estas necese reiri al la pasinteco kaj pritaksi la bonajn kaj malbonajn aferojn kiujn ni lernis dum nia edukiĝo ĉar en ĝi ni trovos la eksplikon de tio kio ni estas. Kaj ĉi tiu tasko estas necesa ĉar male ni ne povus imagi al ni ke nia agmaniero sekvas unu solan kaj naturan formon de konduto, unu solan komunan saĝon.
La sperto konformigas la evoluon de la penso sed ankaŭ la pens-maniero estas en rilato kun la progreso de la spirito kiu tute estas sensiveco kaj perceptado. Ne ekzistas ia uniforma penso por ĉiuj. Sed, jes ja, estas ia nova formo rezonadi pli subtila kaj evoluinta al kiu ni devas aspiri. Ia am-sento kiu honorigu nin.

Mi ĉiam sentis la neceson kompreni la kialon de la gravaj diskriminacioj kiujn suferas la virino en la mondo. Kaj en tiu kono-serĉado mi trovis matriarkecajn sociojn kie la virinoj organizas la laboron, demarŝas la ekonomion, la plenumadon de la leĝo kaj regadas. Socioj en kiuj ilia inteligento estas respektata de ĉiuj kaj oni admiras ilin pro la kuraĝo kiuj ili montras en la alpreno de decidoj en la komunumo.
Temas pri komunumoj en kiuj la matriarkeco ne signifas la malon el la patriarkeco, sed alian pli egalecan manieron organizi la socion kaj la vivon. En tiuj socioj la patrino estas la forto kiu edukas kaj ensociigas la gefilojn, tiu kiu instruas pri la respekto al la geolduloj kaj la geinfanoj. Ŝi gvidas la familion kaj establas la leĝon, sed ne regas per ia altruda povo kiu devigas, sed per ia patrina aŭtoritato agnoskita de ĉiuj, kiu konsilas kaj strukturas la socion.
Mi ĉiam pensis ke la sola maniero ŝanĝi la stereotipitajn valorojn de unu socio estas pere de la edukado. Ĉar la geinfanoj estas timidaj kaj neeviteblaj projektoj de estonteco. Montri la mondon de la matriarkecaj socioj en la lernejoj, alportus ian pli poliedran rigardon de la mondo, pli ĝusta kaj pli justa akorde kun la vera historio de la homaro. Historio kiun oni rakontis al ni profunde deformita. Krome tio estus alia maniero efiki kontraŭ la diskriminacio kaj la mistrakto kiun suferis kaj suferas la virino.
Plaĉas al mi realigi agadon kiu stimulu pli ekvilibran kaj egalecan rigardon de la personoj. Kie ni (la inoj) kaj ili (la viroj) konstituus ensemblon kiu pliriĉigu nian vivon. Ke ni ĉiuj sciu alporti kaj ekvilibrigi la virinecon kaj la virecon kiujn ĉiu sekso havas kaj disvolvi ambaŭ valorojn, ekde la koro. La viroj, zorgantoj de la familio kaj prudentaj en la decidoj kiuj formas la sociajn strukturojn. La virinoj, sindonemaj entreprenantaj kaj instigantaj de homaj valoroj en la politiko, kiuj alportus sekurecon kaj amon al la novaj generacioj. La viroj, kunlaborantoj de la virinoj: la virinoj, kunlaborantinoj de la viroj, en iu totaleca ensemblo kiu dignigus ĉiujn.
Sekve mi prezentos la datumojn pri la laboro sur la tereno realigita en matriarkecaj socioj al kiuj mi vojaĝis –bissagoj, mosuoj kaj ĥuĉitekoj–. Mi analizos komunajn elementojn kaj diferencojn inter la matriarkecaj socioj kaj nia patriarkeca socio. En la jaro 2005 mi entreprenis tri vojaĝojn: al la insulo Granda Orango, en la insularo de la Bissagoj, En Gvineo Bissau (bissagoj); Ĉinio, en la provinco de Junnano (mosuoj) kaj Ĥuĉitano (***Juchitan***), en la ŝtato de Tehuantepec (potencaj virinoj de Ĥuĉitano, Meksikio). Mia intenco estis kontroli realaĵojn malsamajn ol tiuj miaj, ekscii ĉu estas iu ajn loko en la mondo kie la virinoj regadas aŭ havas ian malsaman gravan socian rolon. Mi preparis min vojaĝi sola, tre malproksimen, al izolitaj kaj, foje, malfacile alireblaj komunumoj.

Vojaĝaj notoj.
Bissagoj. Gvineo Bissau.

Mi pensas pri tiuj tagoj kiam mi vizitis la bissagojn, en la insulo Granda Orango, fronte al la marbordo de Gvineo Bissau. Tie la virinoj havas tutan aŭtoritaton, ili organiziĝas en asocioj kiuj demarŝadas la ekonomion, la socian bonstaton kaj la leĝon. Estas ili kiuj donas sankciojn, gvidas, konsilas, disdonas kaj oni respektas ilin kiel absolutaj mastrinoj de la domo kaj la tero. La viroj estas konsiderataj kiel infanoj kiujn oni devas protekti. Oni kalkulas je ili por la plugado de la kampoj, la ĉasado de la simio kaj la fiŝkaptado. Oni valoras en ili la sensivecon de ilia karaktero kaj la brutan forton en la laborado en la kampoj. La familioj loĝas en kabanoj el ruĝa argilo kaj pajla tegmento, sen elektra lumo kaj flua akvo.
La insularo de la Bissagoj, kun palmo-kampoj, arbaraj savanoj, grandkvanto da migraj akvo-birdoj, testudoj, hipopotamoj kaj krokodiloj estas ia paradisa loko. La tempo forblovas dum la observado de la personoj. En nia ĉiutaga dialogo (mi loĝadis en iu kabano en la ĝangalo, kun Kinta, la prezidantino de la virina asocio de Etiogo, kaj Estevo) tre impresis min ilia senzorgo pri la pasado de la horoj. Foje mi demandis al ili kio plaĉis al unu pri la alia. Al Kinta plaĉis la fizika forto, la dolĉeco kaj la sekso de Estevo: "Tiu kiu ne praktikadas la amon ne estas feliĉa", ŝi diradis. Kaj al Estevo plaĉis la inteligento kaj la respondecemo de Kinta. Li diradis: "Ŝi scias pri la aferoj de la vivo, konsilas al mi, klopodas ke mi ne malsatu. Mi ĉiam laboras por helpi ŝin, mi estas kontenta viro".
Sidante antaŭ la pordo de la kabanoj la inoj fervore dediĉiĝadis al la selektado de semoj de anakardio, kaj babiladis. Granda kvieto invadadis ĉion. La familioj posedis malgrandajn hortojn por la propra uzado, kaj komunumajn terenojn kiujn kultivadis la virinoj. La virino okupiĝas selektadi kaj decidi la semadon, la rikoltadon de la fruktoj de la anakardiaj arboj, kiujn ŝi uzos por fari vinon el palmo. Oni kalkulas je la viroj por la ĉasado, la fiŝkaptado aŭ la bruta forto. En Etiogo oni ne konsideris grava afero la akumuladon, la nutraĵoj estis por la ĉiutaga konsumo. Nur la vino de palmo estis staplita por la dumjara konsumado.
Konversaciante iam kun Kinta mi demandis al ŝi ĉu ŝi povus aĉeti pli da tero por sia horto, ŝi respondis al mi ke tie ne estis necese akiri ion ĉar oni povus alpropriigi al si la tutan deziratan terenon, "la virga tero apartenas al tiu kiu ĝin kultivas", sentencis ŝi tute trankvila,
La ***baloberinoj*** (sacerdotinoj) havas la rolon diskonigi la saĝon de la prauloj, en la rito de inicado al la adolta mondo. Dum ĉi tiu ceremonio ili ĵuras regi la familion, organizi la laboron, klopodi la bonstaton kaj garantii la leĝon. Estas miriga ĉi tiu matriarkeca kulturo en kiu, laŭ rakontas Neto, sidante kun iu grupo de viroj en la strando kaj drinkante vinon el palmo: "Ŝi estas pli forta kaj inteligenta, kvankam plaĉus al ni ordoni kaj organizi, ni ne sentas nin kapablaj estri la familion. Estas la tradicio, la kutimo de niaj prauloj. Ĉiam estis tiele…". Kaj li konkludas: "Oni devas atingi bonan fiŝkapton ĉar, male, la inoj ĉagreniĝas kaj ekkaptas nin ĉe la testikoj ĝis igi nin perdi la energion…".
Foje mi demandas al mi kial supervivis tiu ĉi socio. Sendube la geografia izoliĝo de la insularo de la Bissagoj, la ekstrema malriĉeco de la lando kiu malfaciligas la aliron al la insuloj, la civilaj militoj, la korupto de la ĉefurbaj registaroj, kaj dum la epoko de la portugala koloniado, la altvalora saĝo de la bissaga reĝino, Pampa Kanjimpa (1910), kiu tenis apartigitaj la portugalanojn per paktoj kaj donacoj, estis decidaj faktoroj de la malgranda disvastiĝo de la patriarkeca socio, kiu cetere, superregas la ceteron el la lando.
En la socioj kie regadas la inoj, la kulto al la prauloj, al la tradicio, al la aŭtoktono kaj al la figuro de la patrino estas centraj valoroj. Kun la escepto de la insularo de la Bissagoj, Gvineo Bissau estas afrika patriarkeca lando, kun muzulmana plimulto, kie ofte la viroj havas pli ol unu virinon.

Mosuo. Ĉinio.

Estas iu loko rande de la lago Lugu, kie la filinoj estas bone akceptataj. Iu donaco kiu igas la familion pli granda kaj potenca. Inter la provincoj de Junnano kaj Suĉvano, loĝas unu malgranda komunumo, proksimume tridek-mil enloĝantoj, la mosuoj, kie la vininoj administras la posedaĵojn, organizas la laboron kaj regadas laŭ tradicio. Tie la viroj sin sentas liberaj kaj la rilato kun la familio estas tio plej grava por ili. La hejmo estas la nukleo kie oni organizas la ekonomion, la laboron kaj la socian strukturon.
La matriarkino estas ia figuro amata de ĉiuj; oni respektas ŝin pro ŝia saĝo kaj la aŭtoritato kiun ŝi posedas baziĝas sur ĝi. Ŝi distribuas las taskojn de la grupo laŭ ĉies inteligento, kapablo kaj forto. Ne ekzistas la figuro de la edzo. La inoj unuiĝas per amo kun viroj kiuj vizitas ilin dumnokte. La

patroj havas nenian respondecon rilate al la gefiloj, kiuj ĉiam loĝas en la patrina klano edukitaj de siaj onkloj.
Dum la festoj de Novjaro mi ĉeestis la “Ceremonion de la Jupoj” en la domo de la familio Ĥio, de la mosua etno. La ritualo de inicado de la virino al la adolta monto. Kizujuki metita sur la korpo de unu porko sekigita per la suno, kiu simbolas la prosperon, estas vestata de sia patrino per iu blanka jupo, ruĝa kaj ora kazako, kolora zono kaj iu nigra kotona peruko kun floraj kaj perlaj ornamaĵoj. Poste sidante apud ŝi la matriarkino ĉi tiu konsilis sian nepinon: “Estu bonkora, ne diskutu, respektu la plejaĝulojn kaj studu por la bono de la familio, ĉio estas facila”. Morgaŭ ĉio estos malsame. Kizujuki scias ke ŝi havos unu privatan ĉambron, kie iam ŝi ricevos la vizitojn de amoro kaj havos sian propran familian respondecon.
Mi kunvivis dum unu monato kun la mosuoj, dormis en iliaj simplaj lignaj domoj, foje en malkonfortaj situacioj ĉar dumnokte tre malaltiĝis la temperaturo kaj malvarmis. Mi estis regalita per butera teo kaj maizaj bulkoj, rizo, legomoj. La inoj ĉirkaŭ la sakrala fajro de la praŭloj eksplikis al mi historiojn de siaj kutimoj, sia sento. Komence ili estis timidaj, hontis esti fotitaj, rezistis miajn demandojn per rideto, kaj fuĝadis.
En la lago Lugu, en Ĉinio, foje mi konversaciadis kun Jaremina (matriarkino de la familio kiun mi ofte vizitadis), pri mia vivo, mia familio, mia filo. Ŝi, estis preparante la teon, kaj oferis al mi panon el rizo, dum aŭskultadis min. Iutage mi rakontis al ŝi ke en nia socio la viro kapablas torturi iun virinon, eĉ, mortigi ŝin. Jaremina fikse rigardis min kaj ŝajnis nekapabla kompreni ke io tia povus okazi. Mi pensas ke en ies menso povas esti akceptata nur tion kion oni travivis aŭ eble ankaŭ aliajn similajn spertojn. Tion malsaman, foje, oni ne povas kompreni.
Ene de la familio la matriarkino estas elektata surbaze de sia kvalito kaj kapablo, ne pro sia aĝo kaj aliaj cirkonstancojn de hereda aŭ konstanta karaktero. Ĉi tiu povo estas nek celata nek speciale dezirata, oni travivas ĝin kiel ia natura estmaniero. Foje dum ni konversaciadis kun Jaremina (apud mi ĉiam, Li, la juna tradukisto de la najbara provinco) kaj mi demandis al ŝi ĉu ŝi estis feliĉa, ŝi montris al mi la stelojn kaj ridis… kaj tiele mi kunhavis kun Jaremina tre belajn momentojn.
Mi legas en la libro “La simileco de la mondo” de Mercedes Fernández Martorell, antropologiistino de la Universitato de Barcelono: “La teorio de la simileco proponas ke nuntempe la interrilatoj inter ĉiuj popoloj el la mondo” estas markitaj de la tre fluaj medioj kiuj ni produktis por la interkomunikado kaj ke ĉi tiu cirkonstanco povus favorigi kaj ebligi la komunumecon de la speco”.
Nun mi pensas ke ĉiuj ni estas egalaj en niaj kapabloj, en niaj korpoj, en nia animo, sed malsamaj en la kontemplado, en la historio, en la boneco de niaj koroj, en la subtileco de nia penso.
Nur, mi diras al mi, ke estas io senŝanĝa en nia ĉiutaga sperto: la suno, la luno, la steloj (kaj per tio mi memoras Jareminon). La suno kiu elsavas nin el la nigra mallumo de la nokto. La luno vojaĝkunulino kiu, per allogaj kaŝoj, sendas mesaĝojn al ni kaj malfermas nin al la kono. Kaj la steloj kiuj parolas al ni pri aliaj sferoj. Kaj fine denove ni akompanataj de aliaj. La aliuloj, la similuloj, la amikoj, ili: civilizacioj kaj kulturoj, blindaj armeoj, etaj eroj kiuj formas sociajn retojn.

Ĥuĉitano. Meksikio.

En Ĥuĉitano (***Juchitan***), sude de Meksikio, en la istmo de Tehuantepeco, la komercado kaj la negocado estas demarŝataj sub la kontrolo de la virinoj, zapotekaj indiinoj, kiuj kontrolas la ekonomian vivon de la urbo. Ili posedas multekostajn manlaboritajn kostumojn kaj orajn juvelojn kiuj estas heredataj de patrinoj al filinoj. Ili estas agnoskataj en tuta Meksikio pro ilia inteligento, kuraĝo, lerteco kaj aŭdaco. La municipo troviĝas en iu ebenaĵo. Norde de ***Sierra Madre*** (Patrina Montaro). Trafluas la urbon la rivero de la Hundoj. La urbo havas trinkeblan akvon kaj publikan iluminadon. La personoj pergajnas sian vivon en la kamparo, kultivante sorgon kaj fazeolojn, la riverborda fiŝkaptado de la palemono kaj en iu ajn fabriko de frid-trinkaĵoj aŭ farboj. Kvankam estas ankaŭ turismo, altirata de ĝiaj festoj kaj ĝiaj bazaroj. Frida Kahlo, kies patrino estis de tiu regiono, ofte elmontris en siaj memportretoj la tradiciajn kostumon kaj la juvelojn de la terzono.
En la urbo estas 78.493 enloĝantoj, el kiuj 37.936 estas viroj kaj 40.557 virinoj, kaj ĉi tiuj, de kiam estas memoro, ĝuas aŭtoritaton kaj sendependecon eksterkutiman en iu patriarkeca kulturo kia estas la meksika.
Kunvivadas iu matriarkeco kaj iu patriarkeco: “Sed jes ja, en ĉiutaga interbatalo” asertas la ĥuĉiteka sociologiistino Marina Meneses. Ĉiu sekso havas sian propran teritorion. En Ĥuĉitano la inoj havas sian spacon: la komerco, la organizado de festoj kaj “***veloj***” (popolaj festoj), la domo kaj la strato. La viroj havas la sian: la kamparo, la fiŝkaptado, la politiko kaj la kantino. Kaj notindas la ekzistado de iu ekonomio de viv-tenado en kiu la viro alportas la krud-materialon kaj la virino okupiĝas

prikomerci la produktaĵojn en la merkat-foiroj. Temas pri ia ekonomio en kiu la prestiĝo baziĝas en la reciprokeco kaj la konfido inter virinoj.
Estas ili (la inoj) kiuj organizas la sistemon de turnoj aŭ kreditoj, por atingi monon, juvelojn kaj man-laboritajn kostumojn. "Ni dediĉiĝas al la komercado kiel iu maniero certigi nin antaŭ la vivo, por senti nin produktivaj, utilaj kaj kreivaj. Kaj por ke oni respektu nin laŭ tio kion ni estas kapabla doni", eksplikas Marina. Tial ĉi tie la virinoj tre zorgas pri si, ili estas orgojlaj kaj kreis ian socian ordon de sekureco. Kaj la bazo de ilia forto estas en la disvolvo de matriarkecaj strukturoj kiuj ankoraŭ pludaŭras".
Rogelia Martínez, socia batalantino, ĉiam akompanis min en mia kono-cela esplorado. Ŝi eksplikadis al mi, prezentadis min al siaj amikinoj kaj establadis helpo-ligilojn. Kun ŝi mi sentis min komprenata, helpata kaj plifortigata antaŭ ĉiu ajn situacio. Rogelia paroladis al mi pri la figuro de la patrino kiel forto kiu edukas la spiriton de la virinoj, igas ilin fortaj kaj noblaj, kuraĝaj kaj laboremaj. Kaj pri la socia grav-eco kiun havas la kono de la valoroj kiuj ĉiam akompanas nin.
En Ĥuĉitano, la virinoj patronadis malriĉajn geinfanojn de la montaro, ĉi tiuj ne perdadis siajn devenajn familiojn, sed kunhavis kun "alia panjo" sian vivon, iu nova patrino kiu donas al ili domon, nutraĵon kaj edukadon. Denove ĉi tiu malavara figuro de la patrino kiu donas socian viglecon.

Matriarkeco.

Mi taksas necese analizi la terminon matriarkeco. Unue mi citas la vortaron de la Reĝa Hispana Akademio: "Estas ia socia organizaĵo, laŭtradicie atribuita al iuj primitivaj popoloj, en kiuj la estreco koncernas al la virinoj. Femala superregado aŭ forta superecon en iu socio aŭ grupo".
Nun la vortaro de Etnologio kaj Antropologio de Pierre Bonte kaj Michael Izard: "La terminoj patriarkeco kaj matriarkeco ne estas simetriaj krom laŭ leksika senco: la "matriarkeco" difinas iun socian organizaĵon bazitan sur la patrinlinia identigo de la gefilaro kaj ne sur la povo de la virinoj. Sed iom-post-iom ambaŭ terminoj iĝas semantike kompareblaj, akirante la termino "matriarkeco" samtempe la sencon de "patrina rajto", konceptado de la patrineco kiel taŭga por fondi ian statuton (disvolvigita de Bachofen), kaj de superregado de la virinoj, koncepto kiu adresas al iu teorio de la povo kiu asignas al la inoj ian institucian rolon similan al tiu kiun la viroj havas en la patriarkecan organizon".
La vorto matriarkino devenas de la latina vorto ***mater*** (patrino), kaj de la greka vorto ***arĥé*** kiu havas kelkajn signifojn: povo superregado, origino, komenco. Tial matriarkeco havas malsamajn tradukojn: "komence estis la patrino", "devenanta de la patrino", "patrina principo", "superregado de la patrino" .

Strukturo de la matriarkeca socio:

La matriarkeco ĝenerale baziĝas en ia kulturo de agrara ekonomio. La kampoj kaj la domo estas propraĵo de la klano kaj estas administrataj de la patrino kiel estrino de la klano. Ŝi estas la administrantino de ĉiuj propraĵoj de la klano, la komunuma domo kaj la teroj, samkiel la enspezoj rezultintaj el la laboro de ĉiuj membroj de la grupo. Ŝi strebas al la bonstato de la grupo pri kiu ŝi respondecas. La klano estas patrin-linia: la gefiloj estas parenciĝintaj al la patrino kaj portas ĉi ties familiajn nomojn. La posedaĵojn oni heredas de la patrinoj al la filinoj. En la kazo de la mosuoj, la plejaĝa frato helpas eduki la gefilojn de la fratino kaj estas la delegito de la klano rilate al la ekstero.
Tie la viro devas plenumi du malsamajn rolojn. Tiu de onklo en la propra klano, kie estas respektata de ĉiuj kaj okupiĝas pri la edukado de genevoj, kaj tiu de patro en la familio de la virino kiun li amas, kie li ne estas libera agi laŭvole. La viro loĝas ĉiam en la klano de la patrino, li ne posedas propran domon. En la kazo de la etno bissaga la virino elektas la viron kiam ŝi iĝas seksmatura, kaj estas ŝi, kiu prenas la iniciaton en ĉiuj decidoj. Kiam ŝi enuiĝas el sia edzo ŝi diras al li ke li foriru, kaj ŝi restas kun la domo, la tero kaj la gefiloj.
En iu matriarkeco la klano estas patrinloka: ĝia idaro loĝas kun la patrino en la domo de la klano. La patrino organizas la laboron de la tuta grupo. Ŝi havas la povon konsili, ne tiun ordoni. Ŝia konsilo estas akceptata natur- kaj volont-maniere, ŝi havas nenian trudo-devigan povon. Ŝia povo baziĝas sur la respekto al la familiaj necesoj kaj la respekto de ĉiu membro al la grupo. Temas pri familiaj socioj de kunsento. La estrinoj aŭ reĝinoj ne povas ordoni tributojn. Iliaj postenoj estas honoraj.
La virino estas la sacerdotino aŭ plenumas la ceremoniojn de kulto al la praŭloj, ili kredas je la reenkarniĝo. La morto estas nenia fino, sed ia stato de transiro al la mondo de la spiritoj kaj de la lumo. Estas komuna la adorado kaj respektado al la fortoj de la naturo: la tero, la riveroj, la bestoj. La mosouj de la Lago Lugu, faradas omaĝon al la diino Gamu de la montaro, kiu protektas ilin. La

kosmo estas femala. Ĉi tiu kredero manifestiĝas en la farado de lokaj sezonaj festoj kiuj ripetiĝas laŭcikle: Ili estas en rilato kun la semado, la kreskado kaj la rikolto, poste kun la foiroj.
En la matriarkecoj kiujn mi vizitis la viro estas figuro amata kaj respektata. Ili ŝajnas feliĉaj ke oni kalkulu je ili en la malfacilaj aferoj de socia organizado, demarŝado kaj decido. Kaj la inoj kiuj ne igas ilin malsati, kiuj konsilas ilin; la inoj estas kontentaj kunvivi kun viroj kaj kiuj helpas ilin en la taskoj kiuj agnoskas ties funkciojn, en ilia saĝo kaj kiuj korespondas ilian amon.
En la kazo de Ĥuĉitano oni samtempe travivas iun matriarkecon kaj iun patriarkecon. Mi eksponas iujn datumojn en rilato kun tiu matriarkeca aspekto. Ĥuĉitano de Zaragozo estas agrara socio karakterigita per la cikla celebrado de festoj en rilato kun la rikolto. Popolaj festoj kie la malavareco kaj la reciprokeco havas la socian fukcion niveligi ekonomiajn diferencojn kaj malebligi la hierarkion, kiu estus ligita al la povo. El la plej riĉaj komercistinoj oni esperas pli grandan kunlaboron. Tiamaniere oni starigas iun reton de reciproka helpo kaj apogo. Ĉi tiuj "***veloj***" (popolaj festoj) estas en rilato kun zapotekaj animistaj kutimoj, kiuj adoradis bestojn kaj plantojn. Tial la "***velo*** lacerto", "***velo*** prunarbo"… La ***Veloj*** permesas ke oni realigu ian konstantan redistribuadon de la riĉeco.
En Ĥuĉitano la ĥeredaĵon oni determinas per la patrina kaj patra linio La heredo dependa de la sekso: la filino heredas la posadaĵoj de la patrino (oraj juveloj kaj manfaritaj kostumoj) kaj la filo la posedaĵojn de la patro. La domo estas kutimo ke estu "la domo de mia panjo", eĉ kiam la dokumentaro estus kun la nomo de la patro. Ĝenerale oni lasas kiel heredanton, tre matriarkece, la malplejaĝa filino.
Kiel eblas ke en iu tiom patriarkeca lando kia Meksikio pluekzistus socion kie la komercado kaj la negocoj estu sub la kontrolo de la virinoj, en iu geografia regiono kiu estas esenca por la tutmonda komerco? En Ĥuĉitano la virinoj identiĝas kiel virinoj kaj la figuro de la patrino estas la centro de la socio. Ŝi estas la impulsanta de la ekonomiaj valoroj kiuj aktivigas la komunumon, de la sociaj kaj spiritaj valoroj kiujn ŝi inspiras en ĉiun filinon. Ŝia forto kaj decid-kapablo estas respektata de ĉiuj La kulturo de tiu ĉi malgranda urbo estas centrita en la ino.

Pripensoj.

Mia celo estas alrigardi nian socion kaj identigi similecojn, komunajn trajtojn kaj diferencojn kun tiuj ĉi matriarkecaj socioj. Unu frazo superstaras en mia kapo "En mia domo superregas mia edzino", iu komento ofte aŭdata da la buŝo de la viroj. Tiu frazo havas ian profundan signifon kiun oni devas analizi. Ŝajnas kvazaŭ ia kolektiva identeco kuŝus enmetita en ĝi, ĉar la domo estas loko kie oni decidas kaj oni organizas la agadon; ĝi estas la motoro de kie oni distribuas la energion por organizi la vivon, kaj se la familio estas la socia unuo kiu strukturas nian socion, la domo iĝas politika spaco kie oni demarŝas la ekonomion kaj oni regas. Kaj se oni enfokusigus la atenton pri la forto de la kaŝitaj valoroj ne analizitaj kiel formoj de povo? Kaj mi reiras al la frazo "En mia domo superregas mia edzino". Kaj mi demandas al mi: Kion oni volas diri per tio ke en la domo superregas la virino? Ĉu estus pro tio ke ŝi kontrolas la fizikan spacon kaj dispozicias pri potoj, vestaĵoj kaj ilaro? Aŭ pli bone ke ŝia povo transcendas kaj enpenetras en ian simbolan mondon, kie kun infinita lerteco ŝi disvolviĝas? Ŝi, kiu foje estas malobservema kaj revolucias ĉion kaj, alifoje, ĝuste male.
Mi analizas iujn aspektojn de la historio de la virinoj en Grekujo. ***Aidos*** kaj ***sophrosỳne*** estis la femalaj virtoj pli valorigitaj en la greka urbo. ***Aidos*** estis la modesteco tre proksima al la priseksa honto; ***sophrosỳne*** signifis la diskreteco kaj digno. Iu respektinda virino devus esti fakte nevidebla.
La doma spaco estis loko de agrikultura kaj manlabora produktado, ĉefe en rilato kun la teksaĵoj. La doma laboro implicis longajn procezojn de ellaborado kaj transformado de la krudmaterialoj: mueli la grenon, baki la panon, kuiri, purigi kaj prepari la teksajn fibrojn por ĉi ties ŝpinado kaj teksado. Tamen ĝi ne estis grave taksata. La teksa laboro estis ia esenca kontribuo al la ekonomio de la domo kaj de la socio. La vestaĵoj estis ia formo de akumulado de riĉeco. Ili povis esti vendataj. La bildo de Penelopo en la teksejo estas la ekzemplo de la ina idealo, kaj ŝia rajto teksi kaj teksi estas pridiskutata de neniu, estis iu maniero rezisti. La ŝpinado estis la plej longa procezo de la teksa ellaborado. Oni devis procesi la linon aŭ lanon por transformi ĝin en fadenon.
Sendube la aristotela tradicio kun ties malfeliĉa argumentado: "Ĉar la ino estas ino pro ia senpotenco: pro tio ke ŝi ne kapablas kuiri spermon ele de la nutraĵo en sia lasta etapo: pro la malvarmeco de sia naturo… La menstruoj estas ne pura spermo, sed kun neceso de ellaborado… tial miksante la malpuran spermon kun la vira spermo oni okazigas la reproduktadon", aldirektis mortigan ponard-pikon, el kiu ni ankoraŭ ne rekuperiĝis. Kaj mi pripensas: Sub kiuj perspektivoj ni vidas? Ĉu ni ne devus malproksimiĝi por pli bone vidi la panoramon? Ĉu studi kaj studi nin tra la nevidebleco, de tio ne prilaborita nek establita, tra tio malaprecita? Eble por ke ĉio povu esti denove.

Mi aliras al ***“Le droit maternel”*** de Bachofen por rigardi la pasintecon kun precizeco: ***“Le principe ma ternel est un principe d’universalité et comme la vie de la nature ignore toute restriction. Du prin-cipe maternel est issui l’universelle fraternité de tous les hommes La famille fondée sur le droit maternel conserve ce caractère typique, universel, que est à l’originede tout d’eveloppement, et qui distin-gue la vie de la matière de celle de l´esprit… Cet aspect du principe maternel-tellurique, que régit les Etats gynécocratiques, il a même touvé une r-connaissance juridique. C’est sur lui que se fonde la principe de liberté et d´égalité univer-selles, où nos retrouverons souvent un trait fondamental des peuples gynécocratiques.”.***

Se la historio de la virinoj transitas per ĝia nevidebleco en la ĉiutaga vivo, ni devas starti de ĉi tie por koni kiel ni konduti nun, kiel ni estas. Kiujn kondut-normojn ni ripetas: la bonaj kaj la malbonaj. Tiuj kiuj igas nin virtaj kaj sublimaj aŭ tiuj kiuj misfamigas nin.
Ni devas rigardi aliajn horizontojn kaj studi la historion de aliaj kulturoj por ekkoni pri la konstruado de la sociaj roloj de viroj kaj virinoj en ĉiuj ĝiaj aspektoj kaj diverseco. En tiu ci trairado de la matriarkecaj socioj plaĉus al mi malfermi horizontojn al la penso pri “tio ebla”, nia estonteco.
Kaj ni devas establi rigardojn tre proksimajn por la plej profunda analizado. Priserĉi en la proksima historio kiu estas tiu kiu elmontros al ni la veron. Observadi nin mem kaj observadi la virojn en iu teniĝo de atento. Iu konstanta kritiko de nia agado igos ĉiujn nin pli saĝaj. Iu analizado de de niaj vortoj prilumigos la konduton kaj kutimon. Per tio ni povos organizi ian strategion por vidi kaj nin vidi, por ke ni priklarigu nian similecon kun la viroj kaj signalu la diferencojn. Kaj kune ni kaj ili desegnu ian specion pli egalecan.
Alia datumo kiun oni devas detale analizi en ĉiuj kulturoj kaj en la mia propra estas, sendube, la figuro de la patrino. La forto kaj la regado de la patrinoj. Tio kio egaligas ĉiujn nin, virojn kaj inojn. La komuna datumo, preter la diferencoj, tiel en la matriarkecaj kiel en la patriarkecaj socio. En nia socio la virino patrino havas esencan rolon. Sed estas necesaj virinoj kiuj ne ripetadu la lernitajn patriarkecajn skemojn, sed kiuj ekde sia propra ina esenco ribelu kontraŭ la socia mistrakto suferita laŭlonge de la historio, kaj sen submetiĝo, laŭte parolu kaj inspiru novan sekvendan vojon. Iu komuna horizonto kie pli gravus esti ol posedi, kie la dialogo kaj la interakordo forĝu novan komunumon kie virinoj kaj viroj, viroj kaj virinoj, marŝadu kune.
Mi scias ke mi devos rigardi, foje, en la mallumo de tio “ne dirita” kaj tio “ne establita” por scii kion estas okazante kaj tion kio okazis. Atente esplori la paradoksojn per kiuj ni teksis nian historion, kun kiuj ni ankoraŭ moviĝas ĉiutage, Konstati tion kion ni perdis, rigardi en la matriarkecaj socioj kie ni ankoraŭ “estas” kaj reakiri el la forgeso tion kion ni “ankoraŭ povos esti”.
Ĉar en ĉi tiu batalo por trovi la vojon ni dignigos la tuta homan specion. Ni (la inoj) kaj ili (la viroj) en iu harmonia ensemblo. En unu sola logiko. En unu sola sento. En unu sola horizonto.

KOMENTO

Ĉi teksto de Anna Boyé montras ke eĉ hodiaŭ ekzistas dise en la mondo postrestaĵoj de tiaj matriarkecaj socioj kiuj, laŭŝajne, iam abundis en la mondo. Kaj ŝajnas ke la tipoj de tiaj sociaj organizaĵoj estas, kaj sendube estis ĉiam, tiel diversaj kiel la nun dominanta socitipo de la patriarkeco. Ja, ni povis konstati, dum la legado de la raporto de Anna Boyé, ke la tri matriarkecaj modeloj priskribitaj de ŝi, krom la multaj komunaj trajtoj kaj simileco inter ili, ankaŭ tre malsimilis unu el la aliaj rilate al la situacio de la viroj.

De feminisma vidpunkto estas favore taksata ĉiu matriarkeco. Sub tia rigardo estas ideal-igata ĉiu komunumo en kiu la gvida socia rolo estas/is ludata de la virinoj. Anna Boyé asertas ke la viroj vivantaj en tiuj komunumoj ine estrataj estas feliĉaj kaj kontentaj pri ilia situacio. Sed la kazoj de la bissagoj kaj la mosuoj kiujn ŝi prezentas estas tipaj modeloj de tiel malegalecaj interseksaj rilatoj kiel la plej maljustaj patriarkecaj socioj. Nur la tria el la modeloj prezentitaj de ŝi, tiu de la ĥuĉitanoj, kie kunekzistas –eĉ se ne tute harmonie– ambaŭ modeloj, la patriarkeca kaj la matriarkeca, povas esti taksata kiel justa.

Cetere oni povas konsenti kun S-ino Boyé pri la ideoj kiun ŝi, en la fina parto de ŝia eseo, esprimas rilate al la maniero kiel devus esti la interseksaj rilatoj en la socio.

Filmoj pri feminista temaro

Pri feminista temaro aŭ pri virina problemaro. La kino, kiu pritemas, fakte, ĉiun ajn aferon, ne povus malatenti la virinan temon. Pri ĝi ekzistas multe da filmita materialo, sed dekomence ni devas distingi inter la multaj video-raportoj pri iu aŭ alia aspekto de la virina batalado kaj la kino-filmoj mem. Ni okupiĝos pri ĉi lastaj. Video-raportoj pri ĉio ajn ekzistas multenombro facile alirebla en Interreto kaj, kiel ĉiu interreta materialo, ĝi estas tre provizora, eventuala, t. e. en konstanta renoviĝo; la video-raportoj pasas sed la kino-filmoj restas, ĉefe se ili estas bonkvalitaj. Do, ni okupiĝu pri ĉi tiuj.

Traesplorante la filmaron de la lastaj tri jardekoj ni trovis proksimume tridekon da filmoj kiuj povus esti enkadrigataj en ĉi tiun klasifikon de feminista intereso. Povus esti kelkaj pli, krome la kriterioj por la klasifikado povas esti iome ambiguaj, t. e. por konsideri iun filmon interesa de feminista vidpunkto povas esti ke la ĉeftemo de la filmo estas iu konkreta aspekto de la virina problemaro, aŭ povas okazi ke la intereso de la filmo estas alitipa, ekzemple historia, sed pro la cirkonstancoj de la protagonist(in)oj ĝi tuŝas aspektojn de la virina situacio en la socio.

Notindas ke grandparto el tiuj filmoj kiujn ni trovis, pli ol dudeko, kiujn poste ni mencios, havas kiel scenejo, loko, medio de la agado sociojn for nia Okcidenta kulturo, t. e. landoj kun tradiciaj kulturoj, de la t. n. Tria Mondo aŭ malevoluintaj landoj de la sistemo aŭ marĝenaj medioj de Okcidento. Ĉi tio havas logikon; estas ĝuste en tiutipaj landoj kaj medioj kiel la situacio de la virinoj estas pli malfavora, kaj la kino devas pritrakti la inan problemaron de tiuj lokoj. Tiuj filmoj kiuj temas pri nia socio, Unua Mondo, disvolvigita mondo… rilatas al la inaj problemoj kiuj persistas ĉi tie aŭ estas objekto de polemiko: la temo de la ina soleco, tiu de la abortigo…

Inter la filmoj kiuj pritraktas historiajn okazintaĵojn kaj/aŭ personojn ni devas mencii la filmojn **Agoro** kaj **Mata Hari**. **Agoro,** la filmo reĝisorita de Aleksandro Amenábar en la jaro 2009 prirakontas la historion de Hipatio de Aleksandrio, la fama sciencistino de la Biblioteko de Aleksandrio kiu, en la jaro 415 estis masakrita de hordo de religiaj fanatikuloj kiuj, jam en la jaro 391 estis bruligante la faman bibliotekon kie oni estis konservante la scion de la antikva mondo. La filmo **Mata-Hari** de la jaro 2016 estis la kvina kion oni faris pri la fama spionino de la Unua Mond-Milito. Estis jam iu unua versio en 1931, ludante Greta Garbo la rolon de Mata Hari. Dua filmo estis en la jaro 1964, kun la aktorado de Jehanne Moreau. Alia, pli fama estis tiu de 1985 kies aktorino estis Sylvia Kristel. En 1996 estis alia filmo, ĉi-foje porna, en kiu rolis kiel Mata Hari Kelly Trump. Fine, tiu de 2016 estis filmita ne por la kino specife sed por la televido, por ties dissendado per 12 epizodoj.

Ni priatentu nun kelkajn filmojn kun nunpempa temaro de nia socio, interesaj de vidpunkto feminista kaj la virina problemaro.

Jane Eyre (Ejre), filmo de 2011 surbaze de iu novelo de 1847 kiu eble estis aŭtobigrafio de ties aŭtorino, Charlotte Brontër. Prirakontas historion de knabino kontraktika kiel guvernistino de infanino. La novelo estas inter la unuaj feministaj verkoj.

La sekreto de Vera Drake. La feminisma intereso de tiu ĉi filmo venas el la fakto ke ĝi pritemas aferon polemikan ene de la movado. Vera Drake estas humila virino kiu vivas kun sia edzo kaj filoj, dediĉita al sia familio, sed ŝi havas iun sekreton: ŝi helpas junulinojn praktikadi eksterleĝajn abortigojn.

Thelma & Louise. Ĉi filmo iĝis mito de la la feminista mondo kaj vekis ian polemikon kiam ĝi estis prezentita, konkrete pro la drameca scenaro de la filmo, laŭ kiu la heroinoj de la prirakontita historio respondas perforte al la situacioj de vira perforto kiun ili devis alfronti.

Mataharoj. Hispana filmo de la jaro 2007. Ĝi prirakontas historion de tri virinoj kiuj laboras kiel privataj detektivoj samtempe ke ili dediĉiĝas al la ordinaraj taskoj de ilia familia vivo. Dum ili laboradas malkovrante alies sekretojn, ĉi tiuj profesiulinoj de la esplorado ofte transiras la limojn de la intimeco de aliaj personoj, sed ili malkovris ne esti preparitaj por alfronti iliajn proprajn sekretojn. De feminista vidpunkto, la intereso de la filmo baziĝas sur ĝia elmontro de la ina ebleco disvolviĝi en situacioj kiujn la tradicia kulturo asignas al la virseksuloj.

La horoj. Estas la historio de tri virinoj el malsamaj epokoj, kiuj penas trovi vivo-sencon. En 1925 Virginia Wolf batalas kontraŭ sia frenezo dum verkas sian kvaran, kaj ĉefan, novelon ***Mrs. Dallowaj***. En la 50-jaroj Laura Brown subinflue de la menciita novelo prikonsideras radikalan vivo-ŝanĝon. Kaj en la nuntempo iu novjorka ino, Clarissa Vaghan travivas sperton kiel tiu de ***Mrs. Dallowaj.*** La filmo interligas la destinon de la tri virinoj surfone de la temo de la verko de V. Wolf kiu pritraktas la feminismon.

Solaj. La filmo okupiĝas pri la temo de la ina –kaj vira– soleco. Maria loĝas en mizera kvartalo kaj estante 40-jara malkovras ke ŝi gravediĝis de viro kiu ne amas ŝin. Ŝia soleco trovas konsolon nur per drinkado. Ŝia patrino, kies vivo putriĝis kun perforta kaj maltolerema viro, eĉ ne havis la konsolon havi ŝin apud si. Okaze de la enhospitaliĝo de la edzo, la patrino vizitas Marian kaj ekkonas vidvan najbaron kiu loĝas kun ties hundo. La rilato kiun oni establas inter ĉi tiuj tri fiaskintoj mildigas ĉies solecon kaj lasas pordon malfermitan al la espero.

Alico jam ne plu loĝas ĉi tie. Alia filmo pri problemaro en socio kiu ne favoras la virinan harmonian disvolviĝon. Alice, edziniĝinta al varo-liveristo kun kiu ŝi ofte diskutas, kaj kun 11-jara ribelema filo, sufiĉe mise vivadas en Nova-Meksiko. Post la subita morto de ŝia edzo pro akcidento, ŝi entreprenas vivo-ŝanĝon kaj translokiĝis kun sia filo, al sia naskiĝ-loko, iu kalifornia urbo. Plurajn loĝ-ŝanĝojn ŝi devis efektivigi poste pro konfliktoj en kiujn ŝi falis kiam ŝi intencis refari sian vivon establante novajn labordediĉojn kaj novajn am-rilatojn.

Ĉio pri mia patrino. Hispana filmo de la jaro 1990, scenarita kaj reĝisorita de Pedro Almodóvar. Tre drameca temaro. Manuela, sol-patrino, perdas sian filon la tagon kiam li iĝis 17-jara. Ŝi ne kapablis releviĝi el tiu perdo dum la cetero el ŝia vivo dum kiu, krome, ŝi devis plu suferi dum la serĉado de la patro de sia filo.

Kaŝitaj figuroj. Feminista filmo kiu prirakontas realan historion, tiun de tri virinoj de la ***NASA*** kiuj sukcesis trabati al si vojon en sia laboro spite al la antaŭjuĝoj pri genro kaj raso en siaj respektivaj profesioj.

Virinoj de la 20-a jarcento. Usona drama filmo de 2016. Dorotea, energia 55-jara fraŭlino devas zorgi pri la edukado de sia adoleskanta filo fine de la 70-aj jaroj en medio de ribelemo kaj kultura ŝanĝo. Cele venki la malfacilaĵojn en tiu tasko ŝi mendas la helpon de du junaj virinoj, punkartistino kaj inteligenta kaj provoka najbarino.

Kaj jen filmoj el ekster-Okcidentaj kulturoj kaj medioj:

La reĝino de la banditoj. Hinda filmo pri la vivo de Pholan Devi kiu, estante 11-jara estis devige edziniĝinta al oldulo kiu mistraktis ŝin. Fuĝinte ŝi estis seksperfortigita far policisto kaj arestita pro iuj rabaĵoj. Elirinte el la prizono ŝi estis kaptita de banditoj kaj edziniĝinta al la bandestro. De tiam ŝi partoprenis en la perforta agado de la bando kaj venĝis al siaj ofendintoj mortigante kaj rabante al la membroj de la superaj kastoj de la hinda socio.

La fonto de la virinoj. La filmo estas franca sed la temo kaj la agado kiujn ĝi prezentas rilatas al iu vilaĝo en Mez-Oriento. La tradicio postulas ke la virinoj alportu, eĉ dum varmega vetero, akvon el malproksima fonto. Laila, iu juna edzino, proponas al la ceteraj inoj sekso-strikon: ili ne plu seksumus ĝis kiam la viroj kunlaboros kun ili en la transportado de akvo.

Kairo 678. Egipta filmo kiu pritraktas la problemon de la seksaj atakoj al la virinoj en tiu lando. Estas la historio de tri virinoj de Kairo, apartenantaj al malsamaj soci-klasoj, kiuj ofte suferas tiajn agresojn. La nomo de la filmo rilatas al la buso 678 de tiu urbo, kiun unu el la protagonistinoj devas preni ĉiutage kaj suferi en ĝi seksan persekutadon. La celo de la filmo estas kritiki kaj denunci la senpunecon de multaj el tiaj fiagoj en la lando kaj konsciigi la socion pri tiu grava problemo, ĉefe konsiderante la fakton ke ofte la viktimoj de la agresoj ne kuraĝas denunci ilin.

Akvo. Hinda filmo de la jaro 2005. Ĝi esploras la vivon de la vidvinoj en iu ***ásram*** (monaĥejo), kaj prezentas historion okazantan en 1938, dum la kolonia etapo de Hindio sur la fono de la liberiga movado liderita de Gandhi. Oni celebras geedziĝan ceremonion; Chuyia, 8-jara infanino, estas edzinigata al mortanta oldulo kiu pereas tiunokte mem. Post bruligi la kadavron de la mortinto, laŭ la tradicio, Chuyia estas sendata al la destino elektita por ŝi, laŭ la tradicio: oni razas ŝian kapon kaj oni kondukas ŝin al iu ***ásram*** por vidvinoj kie ŝi devos resti dum la cetero el sia vivo, kiel viva altaro konsekrita al la memoro de sia forpasinta edzo. La celo de la filmo estas konsciigi la hindan socion pri la senracieco de ties tradicioj.

Veraj virinoj havas kurbojn. Ana, meksik-usona junulino loĝas en la hispan-amerika komunumo ***Los-Anĝeleso***. Ĵusfiniĝinte ŝia gimnazia lernado, ŝia instruisto instigis ŝin peti stipendion por studi en la Universitato de Kolumbio. Tamen ŝiaj tradiciemaj gepatroj pensas ke anstataŭ studi ŝi devus helpi sian familion. La filmo priatentas la intergeneracian konflikton inter du malsamaj vivo-konceptadoj.

Mustang. La filmo estas frukto de internacia kunproduktado kaj reĝisorita de turko-francino. La temo rilatas al problemaro de la turkinoj subpreme de tradicia idearo. La filmo prezentas turkan vilaĝon kaj montras la vivon de kvin junaj fratinoj orfaj kaj de-fiojn kiujn ili devas alfronti kiel adoleskantinoj en konservema socio.

Moolaade. Filmo de la jaro 2004, franc-afrika kunproduktado. Tipa konflikto en kelkaj afrikaj zonoj. Collé Ardo loĝas en afrika vilaĝo. Ŝi ne permesis ke oni faru ablacion al sia filino ĉar ŝi taksas barbara tiun praktikon. Kiam kvar infaninoj fuĝas por eskapi el la ritualo de purifikado ŝi decidas protekti ilin kontraŭfrontiĝante la kutimojn de sia kultura medio.

La ruĝa lanterno. Ĉina filmo de la jaro 1991. Ĉinio, en la jardeko post 1920, post la morto de ŝia patro, la 19-jara junulino Songlian estas devigata edzniniĝi al Chen Zouquian, iu potenca sinjoro. Li estas 50-jaraĝa kaj jam havas tri edzinojn. Fakte krom-edzino, Songlian dronas en la intrigojn de la intervirina konkurado de tiu domo. Iuj pensas vidi en la filmo ian kaŝitan kritikon kontraŭ la ĉinia politika reĝimo.

La purpura koloro. Filmo de 1985 reĝisorita de Steven Spielberg, bazita sur la samnoma novelo de Alice Walker. La filma intrigo: Komenco de la 20-a jarcento. Celie estas 14-jara nigrulino kiun gravedigis ŝia propra patro, despota kaj kruela homo. De tiam, kaj dum la sekvintaj tri-dek jaroj, ŝia vivo plenas je doloro kaj humiligoj. Ŝia patro vendas ŝin al iu viro kiu mistraktas ŝin fizike kaj psikologie. La film-temo estas pledado por abolo de la sklaveco.

Grbavica. Filmo de 2006 kunproduktita de Bosnio, Aŭstrio, Kroatio kaj Germanio. Ĝi montras pere de la protagonistino Esma, ĉi ties juna filino Sara, kaj aliaj, kiamaniere la ĉiutaga vivo daŭre estas influita de la jugoslavaj militoj post 1990. La titolo de la filmo estas la nomo de la urbokvartalo kie loĝas la protagonistinoj. Ŝajnas ke sub la ŝajno kritiki la hororojn de la milito, la kunproduktintaj landoj, venkintaj en tiu milito, fakte insultas sian militajn malamikojn, la serbojn.

Rabita generacio. Proksimume inter 1869 kaj 1976, la registaro de Aŭstralio aplikis planon je sekvestrado de aborigenaj geinfanoj por koncentri ilin en instituciojn kun la preteksto je edukado kaj enkulturigo sed fakte por eviti la interrasan miksiĝon. La filmo denuncas kaj kritikas tiun praktikon prirakontante la odiseon de Molly kiu gvidas grupon da infaninoj kiuj fuĝis el iu el tiuj koncentrejoj por reunuiĝi kun siaj familioj trairante la 1.500 mejlojn kiuj distancigas ilin el siaj devenlokoj.

Kuraĝo. La filmo prirakontas la lastajn jarojn de la nigra gvidantino de Peruo, María Elena Moyano, en epoko kiam la lando suferadis teroristajn atakojn. Spite al la konstantaj minacoj, Moyano leviĝis kontraŭ la teroro de **Luma Vojo**, favore al la batalo kontraŭ la malriĉeco kaj por la defendo de la homaj rajtoj. Ŝi organizis lokan feministan movadon, kaj rolis kiel sociala kaj loka batalantino kaj gvidantino; ŝi estis konata per la pseŭdonimo "Patrino Kuraĝo". Ŝi estis ankaŭ unu el la plej aktivaj defendantoj de la virinaj rajtoj kaj de la perua loĝantaro ĝenerale.

La fratinoj de Magdalena. Filmo de la jaro 2002. Ĝi estis scenarita kaj reĝisorita de Peter Mullan kaj rakontas la historion de tri junulinoj internigitaj en iu azilo de la Magdalenoj en Irlando en la jardeko de 1960. Tiuj irlandaj konventoj estis demarŝitaj de katolikaj monaĥinoj por esti rifuĝejoj de junulinoj senditaj de ties familioj aŭ la orfejoj. En tiuj lokoj tiuj inoj restis enfermitaj kaj devigitaj labori kiel pento pro iliaj pekoj.

Kandahar. Irana filmo de la jaro 2001. Ĝi respegulas la situacion en Afganio sub la reĝimo de la talibanoj. Laŭ la filma intrigo, Nafas estas juna afgana ĵurnalistino rifuĝinta en Kanado post fuĝi el sia lando dum la talibana civilmilito. Ŝi ricevas leteron el ŝia eta fratino loĝanta en Afganio per kiu komunikas al ŝi ties decidon memmortigi. Tiam ŝi decidis reveni al Kandahar por helpi sian fratinon kaj intencas trairi la landlimon inter Iranio kaj Afganio.

Osama. Filmo de la jaro 2003. Ĝi estas kunproduktaĵo de Afganio, Nederlando, Japanio, Irlando kaj Iranio. Sub la subpremiga talibana reĝimo, la patrino de iu 12-jara knabino, kuracistino, perdas sian labor-postenon en hospitalo kaj ambaŭ inoj, plus la avino, iĝas veraj prizonulinoj en sia propra hejmo, ĉar ili ne povas eliri sen laŭleĝa vira akompano kaj ne povas pergajni sian vivon. Cele superi tian situacion la patrino tondas la hararon de la filino por ke ĉi tiu povu roli kiel knabo en tiu fanatike maskla socio.

La Cirklo. La feminista karaktero de la filmo baziĝas nur sur la fakto ke rolo de heroo kiu tradicie estas ludata de viroj en similaj aventuroj ĉi foje estas heroino. Mae Holland estas mir-junulino sperta pri informadiko kiu estas kontraktita de Interreta firmo ***La Cirklo*** por intersa projekto de teknologio de la komunikado. Laŭmezure ke Mae konadas la firmaon ŝi komprenas ke la celoj de tiu ento ne estas indaj.

Budao eksplodis pro honto. Filmo de 2007, kunproduktaĵo de Francio kaj Iranio. Intrigo: sub la statuo de Budao kiun detruis la talibanoj, loĝas miloj da familioj. En la perforta etoso sub la talibana reĝimo, Baktay, afgana 6-jara infanino intencas ĉeesti lernejon kune kun najbaro kaj tiele lerni la alfabeton. Survoje al la lernejo ŝi suferas persekutadon far aliaj infanoj kiuj ludas pri milito kaj pretendas ŝtonumi kaj faligi ŝin samkiel iliaj familianoj faris kun la ega statuo de Budao. La mesaĝo de la filmo estas de paco kaj aliro al la kulturo por ĉiuj.

Krome estas la filmoj kun temaro inspirata de la t. n. "revolucio de majo 68" kies kvindekjara datreveno estas ĉi-jare, revolucio kiu tiom multe rilatis kun la viririna afero. Inter ili elstaras kvin filmoj kiujn ni sekve recenzas.

La Sonĝantoj, (***The Dreamers***). Estas drameca filmo de la jaro 2003 reĝisorita de Bernardo Bertolucci kies scenaristo estis Gilbert Adair, bazita sur ĉi ties novelo ***The Holy Innocents*** (La Senkulpaj Sanktuloj). Sur la fono de la franca Majo-1968, kiam junularo ĉefe konstituita de universitata studentaro, akre kontestadis la soci-politikan sistemon. Du junaj fratinoj praktikadas seksajn ludojn kun usona studento en la Parizo de 1968.

Regulaj geamantoj, (***Les Amants réguliers***). Franca drameca filmo de la jaro 2005, reĝisorita de Philippe Garrel. François, juna poeto, partoprenas en la disturboj de Majo de 1968 en Parizo. En la konfuzo de tiuj tumultoj li vidas la belan Lilie, kiun li konos post unu jaro dum festo en la domo de iu amiko. Inter ili naskiĝas intensa kaj tenera amo kiu revivigas en ili la revon post la seniluziiĝo pro la perdita revolucio. La sekso, la poezio, la opio, la pentrad- kaj skulpt-arto estos la novaj altiroj de la junaj gerevoluciuloj kiuj spertas la elreviĝon pro la ne-atingita socia idealo.

Majaj stultuloj, (angle: ***May Fools***, france, Milou en Mai). Franca filmo reĝisorita de Louis Malle en 1990. La filmo rakontas disputon kiu okazas, sur la fono de Majo de 1968, en la sino de iu burĝa provinca familio, ĉirkaŭ la kadavro de iu mortintino, pro la divido de heredaĵo. La celo de la filmo estas reliefigi la kontraŭdirojn inter la malnova mondo kiun reprezentis tiu familio kun ĉi ties kvereloj kaj la socia idealo pri kiu la revoluciuloj estis revantaj.

Naskiĝintaj en la 68-a, (***Nés en 68***). Ĉi tiu filmo pritemas ne tiom la problemaron de la virinoj kiom tiun de la samseksemuloj, aŭ pli ĝuste, pledas pro la libera amo kadre de socia sistemo kun egaleco inter viroj kaj virinoj.

Sur la fono de la gestudentaj tumultoj de majo-1968 en Francio, kiam la junularo akre postuladis plian liberecon, malpli da perforto kaj pli da amo inter la homaj estaĵoj, tri geamikoj —unu knabino kaj du knaboj— decidis krei komunumon ene de iu antikva farmo, kie ekzistu nek dogmoj nek konfliktojn, t. e. laŭ hipia filozofio. El tiu komunumo naskiĝis du samseksemaj filoj kiuj iĝus iniciatantoj de iu nova revolucio por la rajtoj de la samseksemuloj.

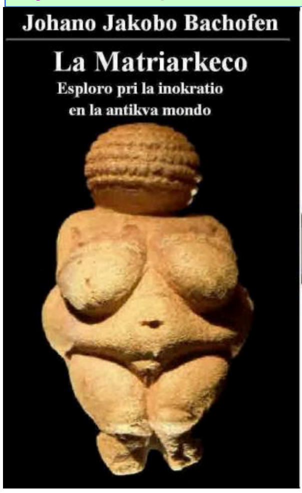
Depost majo, (***Après mai***). Drama filmo de la jaro 2012. Parizo, komece la 70-aj jaroj. Gilles, 18-jara studento, estas absorbiĝinta en la politika kaj kreiva etoso de la epoko, influita de la ĵusaj sociaj ŝanĝoj subinflue de Majo-68. Same kiel sia kunuloj, li baraktas inter la radikala kompromiso kaj siaj plej personaj aspiroj. La amoraj renkontiĝoj kaj la priartaj malkovroj kondukas la junulon kaj ĉi ties amikojn unue al Italio kaj poste al Londono. Laŭlonge de tiu vitala vojaĝo ili devis preni gravajn decidojn por trovi sian lokon en en ŝanĝiĝanta kaj perturbo-plena epoko.

Ĝenerale, pri ĉiuj-ĉi kaj aliaj filmoj kun ia rilato al Majo-68, oni devas konscii ke ili, krom respeguli la personan interpretadon de la evento far la scenaristoj, ĉi tiuj estas ankaŭ servantoj de la ideologia aparataro de sistemo kiu celas integrigi la revolucion kaj ĉi ties simbolojn cele senaktivigi la revolucian spiriton, t. e. proponi kaj provizi interpretadon favora al la klasaj interesoj de la superregantoj de la socio.

Por legi aŭ lerni pri la virina problemaro, la feminista movado… ekzistas diverstipaj libroj. Iuj pritraktas la celon kaj kialon de la movado, aliaj priatentas iu(j)n konkreta(j)n problemo(j)n de la virinoj, aliaj la disvolviĝon de la batalo por la inaj rajtoj… fine aliaj estas biografioj de famaj virinoj, en rilato kun la feministaj depostuloj aŭ simple pro la historia graveco de iuj inoj kvankam sen rekta rilato kun la virinfavora batalo.
Konsiderante tion, estas klare ke ne eblas prezenti ĉi tie kompletan katalogon de tiom ampleksa libraro. Ni volas prezenti tiujn verkojn kiuj povas esti konsiderataj pli gravaj aŭ klasikaj pri la virina afero. Iuj povas esti troveblaj en Interreto, sed oni devas rimarkigi ke, samkiel okazas pri multaj aliaj temoj, pri la feminismo kaj la virina problemaro, laŭ nia scio, en Esperanto estas troveblaj libroj nek en Interreto nek for de la reto.

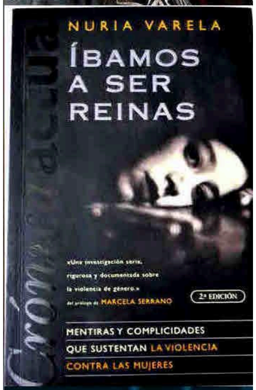
La verko de J. J. Bachofen, **La Matriarkeco**, eldonita en la jaro 1861, estas klasikaĵo de la feminista dokumentaro. Ĝi, ja, estis la unua presaĵo pri tiu temo. Kaj la aŭtoro mem estis kvazaŭ pioniro de la feminista movado ĉar li apartenis al la sama generacio de tiuj unuaj feministinoj, la sufragetinoj, de la 19-a jarcento. Sed lia intereso pri la temo adresiĝis al la homa prahistorio, en kiu li kredis vidi, aŭ percepti, socian organizon en kiu la virinoj estus ludantaj gvidan rolon.
Johano Jakobo Bachofen naskiĝis en Gotingo en la jaro 1815 ene de iu patricia familio. Li studis filologion kaj juron en sia naskiĝurbo kaj en Berlino. En 1861 estis publikigita lia grava verko **La Matriarkeco** per kiu li prezentis iun el la plej interesaj malkovroj pri etnologio kaj sociologio: la matriarkeca ideo, kiu situigas la originon de la familio en la patrinon, evidenta nasko-faktoro, kaj asertas la ekzistadon de praa ina kulturo kontraste al la posta maskla kulturo.
Tiu verko de J. J. Bachofen, **La Matriarkeco**, estas hipoteza interpretado de la historio de la plej antikvaj popoloj de Eŭropo kaj Azio, sed sufiĉe dokumentita per originalaj kaj paciencaj esploroj. Lia metodo estas nomata de iuj "histori-imaga", kaj de aliaj "ne-filologia". Per tiuj epitetoj oni intencis pridubi aŭ prinei rigoron aŭ sciencan karakteron al liaj esploroj. Bachofen pretendis sin oponi al la histori-filozofiaj esploroj de Mommsen kaj ceteraj similtipaj historiistoj, kiuj, laŭ lia opinio, estis tro tedaj kaj abstrakte sistemaj, kaj kontraŭ ili li substrekis la gravecon de la intuicio por la rekonstruado de la pasinteco kaj ĉi ties eventualaĵoj. La valoro de la intuicia interpretado reliefiĝas ĉefe kiam temas pri la studo de la antikvaj institucioj, kiuj ne povas esti komprenataj kaj pritaksataj pere de iu metodo strikte racia sen risko falsi la plej profundan signifon de kutimoj kaj mitoj, kies genezo kaj kialoj estas ofte ne konataj de ni, kaj kiuj respegulas ian konceptadon de la mondo kaj de la vivo tute malsama ol la nuntempa.
La studo de la primitiva pens-maniero estis farita de Bachofen surbaze de la fascina kaj nefidinda materialo de la mitoj kaj la mister-sofistaj kaj religiaj tradicioj, kaj li venis al la konvinko ke la principo inspirinta la praan civilizacion de la plej antikvaj popoloj de Centra Azio kaj Eŭropo estis provizita de ia religia konceptado nete ina, kiun oni perdadis iom-post-iom dum la disvolviĝo de la Okcidenta kulturo, en kiu pluvivadas elementoj kaj memoraĵoj pri ĝi, eĉ meze de ia "maskla" kaj paternalisma konceptado de la universo. La tezoj de Bachofen neniam estis oficiale akceptataj de la akademia mondo, sed utilis kiel bazo kaj inspiro de postaj esploroj pri la afero de la ebla matriarkeco, kaj rimarkindas ke Friedrich Engels bazigis sur la ideoj de Bachofen la teoriojn prezentitajn per sia verko: **Origino de la familio, la privata proprieto kaj la ŝtato.**

Verkaro de Nuria Varela

Vere aktivan feministinon en la literatura tereno ni havas en nia propra lando kaj en nia asturia regiono, kaj en la nuntempo. Nuria Varela naskiĝis en Turón (Mieres) en 1967. Ŝi estas sperta verkistino pri feminismo kaj seksa perforto, universitata profesorino kaj ĵurnalistino. De la jaro 2008 al 2010 ŝi estris la kabineton de la socialista ministrino Bibiana Aido kaj partoprenis en la laboroj de la unua **Ministrejo por la Egaleco** kreita en Hispanio, kaj rolis kiel asesorino de la ministrino.

Kiel ĵurnalistino, ŝi spertas rilate al informado pri militaj konfliktoj laŭ genra perspektivo, t. e. de vidpunkto de la feminista aktivismo. Ŝi raportis pri la Bosnia milito, la sieĝo al Sarajevo, la intencita puĉo en Sovetunio en 1991 kaj la kroataj rifuĝejoj, la afganaj rifuĝejoj en Pakistano kaj la saharanaj rifuĝ-kampadejoj. Ŝi informis ankaŭ pri la masakro en Ĉiapas en 1997, la Oranĝa revolucio en Ukrainio en 2005 kaj la murdo de virinoj en ***Ciudad-Juárez***.

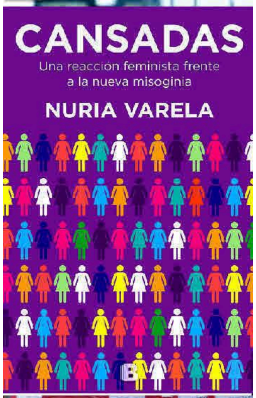

Kiel universitata profesorino, ŝi partoprenis en pluraj hispanaj universitatoj en programoj de post-karieraj kursoj pri la temoj de prevento de seksa perforto kaj politiko por inter-seksa egaleco. Krome ŝi kunlaboras kun multaj grupoj kaj asocioj kontraŭ la seksa perforto, temo pri kiu ŝi verkis multenombrajn raportojn kaj eseojn. Sed ĉefe, ŝi estas aŭtorino de kelkaj gravaj verkoj pri la virina problemaro. Sekve ni rezencas ilin.

Ni pretis esti reĝinoj. Publikigita en la jaro 2003. Per tiu-ĉi verko Nuria analizas la gravan problemon de la perforto kiun suferas multaj virinoj ne nur de siaj edzoj, sed ankaŭ de la jura, politika, socia sistemoj kaj eĉ de siaj propraj kunulinoj kaj familioj, pro la patriarkeca esenco de plejparto el la mondaj socioj. Ŝi ankaŭ emfazas pri la virinaj rajtoj je libereco kaj inda vivo, kaj prezentas aktualigitajn statistikojn samkiel rimedojn por helpi la viktimojn de tiutipa perforto.

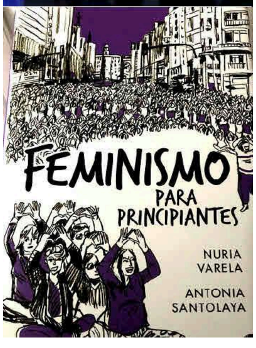
Feminismo por komencantoj. Du jarojn poste, en 2005, ŝi publikigis tiun kiu, eble, estas sia ĉefa verko: Feminismo por komencantoj. Ĝi estas ampleksa priskribo de la historio kaj la karakteraĵoj de la feminista movado, kaj respondas demandojn kiaj: kiuj estis la sufragetinoj? Kiel generiĝis la radikala feminismo? Kiaj diferencoj enestas en la rilato inter la marksismo kaj la feminismo? Kial la feminismo estis/as atakata kaj ridindigata? Kial la feministinoj estis prezentitaj kiel «vireskulinoj», malbelulinoj aŭ virinoj sekse nesatigitaj? Kiel kaj kial aperis la esprimo «seksa, aŭ genra perforto»? Kiu rilato ekzistas inter la feminismo kaj la trafik-akcidentoj? Kiu estas la esenco de la maskleco?... respondante tiutipajn demandojn kaj multajn aliajn, Nuria Varela pristudas tri jarcentojn de evoluado de la feminista movado kaj de laboro de ties fascinaj liderinoj, kaj priskribas la aventuron de socia mobilizado kian neniu alia movado kapablis subteni dum tiel longa tempo.

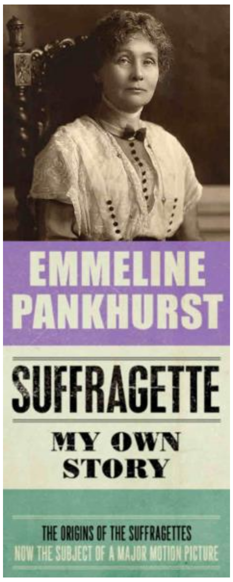
Ĉi tiu verko estis klasikaĵo por pluraj generacioj de feminist(in)oj, kaj ĉi-jare mem estis eldonita ilustrita versio de tiu teksto. Nuria Varela verkis ankaŭ porinfanan rakonton: **Martino kaj la piratino Kandela**, kiu estis eldonita en la jaro 2008. Poste, en 2012, aperis alia libro ŝia:

La ignorita voĉo. Ana Orantes kaj la fino de la senpuneco. La 4-an de decembro de 1997, iu virino nomata Ana Orantes denuncis en programo de iu hispana televido ke ŝi estis, dum kvardek jaroj, mistraktata, ofte agresata, de sia edzo. Du semajnojn poste, li murdis ŝin. Ŝia morto ŝokis la publikan opinion de la lando kaj provokis veran revolucion en la leĝo-fara sistemo. La leĝaro iĝis pli severa kontraŭ la agresintoj al virinoj, sed de tiam plu estis Agresoj kaj murdoj al virinoj fare de ties edzoj. Tial en la jaro 2012 Nuria varela verkis libron omaĝe al Ana Orantes kaj ĉiuj virinoj kiuj travivis/as similan situacion cele veki la socian sensivecon kontraŭ tiaj abomenindaj aktoj de genra aŭ seksa perforto. Fine antaŭ du jaroj, en 2016, Nuria publikigis novan feministan verkon:

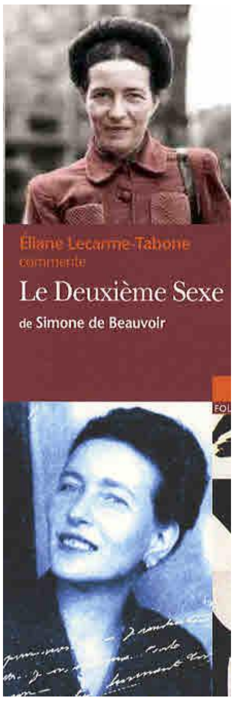

Lac(igit)aj, Feminista Reago kontraŭ la nova mizoginezo. Per ĝi, la aŭtorino denuncis novajn kaj subtilajn formojn je patriarkeco por daŭre diskrimini la virinojn subŝajne respekti la egalecon, novajn formojn je seksismo kaj mizogineco, pli kaŝite sed same masklismaj. La teksto travidigas ioman pesimisman vidpunkton pri la evoluo-kapablo de la socio al totala ina emancipiĝo, tre en la linio de la postmodernismo kiu karakterigas nian epokon.

***Emmeline Pankhurst*.- Mia propra historio.**
En la historio de la feminista movado tre gravas la nomo de Emmeline Pankhurst. Ŝi estis angla pionirino de la mobilizado de la sufragetinoj kaj aktiva aktivistino de tiu movado dum la lastaj jardekoj de la 19-a jarcento kaj unuaj de la 20-a. Jam de sia junaĝo ŝi konsciiĝis pri la neceso je ina emancipiĝo kaj komencis batali por la virina voĉdon-rajto. En 1903 ŝi kreis la t. n. **Socipolitikan Union de la Virino**, kaj du jarojn poste ŝi estis enkarcerigita unuafoje. En la jaro 1917 Emmeline kreis la **Partion de la Virinoj** kaj sekvis pliaj enkarceriĝoj. Iompostiom la agado de la sufragetinoj radikaliĝis kaj estiĝis, pri tiu afero, malakordo ene de la movado. Pankhurst sin vidis merĝita ene de tiuj disputoj. Oni povas diri ke, iamaniere, Emmeline Pankhurst estis, rilate al la feminista movado, kvazaŭ Lenino rilate al la socialista movado. Ŝi naskiĝis destinita al tiu tasko same kiel Lenino por la Revolucio. Same kiel li, Emmeline devis kontraŭfronti akrajn ideologiajn polemikojn kun sammovadan(in)oj, kaj same kiel li, ŝi fine atingis ian sukceson kaj krome en la sama epoko. Okaze de la Unua Mond-Milito la brita registaro sin vidis devigita liberigi ĉiujn arestitajn sufragetinojn kaj ekprikonsideri ĉi ties depostulojn pri la virinaj rajtoj. La membiografio de Emmeline estas senpera informo pri tiu eksterordinara vivo dediĉita al tiom nobla idealo.

***Simone de Beauvoir*.- La dua sekso.**

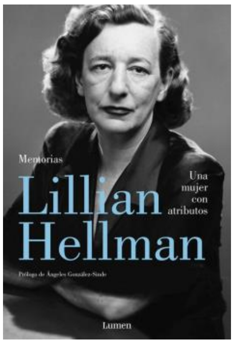

Verkita dum la Dua Mond-Milito, publikigita, duvolume, en 1949. Simone entreprenis la verkadon de tiu libro prikonsiderante tion kion signifis por ŝi esti virino, kaj komencis esplorante la situacion de la virinoj laŭlonge de la historio. Per ĉi tiu ampleksa eseo ŝi klarigas kiel estis ĝis tiam konceptita la rolo de la virino, la situaciojn kiujn travivas la inoj kaj kiamaniere oni povus agadi por ke ĉi tiuj pribonigu sian vivon kaj ampleksigu la sferon de ties libereco. Tiu-ĉi verko, kiu uzas la konceptojn de la ekzistencialismo, kiu inspiris ties aŭtorinon, iĝis unu el la bazaj dokumentoj de la Feminismo, kaj estas ankaŭ enciklopedia ĉar prikonsideras la virinan identecon kaj la seksan diferencon ekde diversaj vidpunktoj: historia, psikologia, antropologia, biologia, ankaŭ de vidpunkto de la homa reproduktado kaj de la afekcia kaj seksa interrilatoj. La kerna ideo de la verko de Beauvoir estas tio ke “la virino”, aŭ pli ĝuste tio kion oni interpretas kiel virino: koketulino, afabla… estas kultura produktaĵo socie ellaborita. La virino ĉiam estis difinita, laŭlonge de la historio, rilate al iu alia: kiel patrino, edzino, filino, fratino… Multaj el la distingaj ecoj kiujn prezentas la virinoj ne venas el la genetiko, sed el la maniero kiel ili estis edukitaj kaj sociigitaj. La frazo kiu resumas ĉi tiun teorion estas tre fama: «Oni ne naskiĝas virino, oni fariĝas tio». Do, la ĉefa tasko de la virino estas rekonkeri sian propran specifan identecon kaj ekde siaj propraj kriterioj kaj interesoj. **La dua sekso** estas konsiderata la ĉefa referenc-verko de la t. n. ***feminismo de la egaleco***.

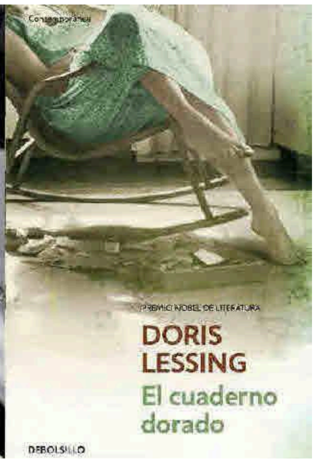
***Virginia Woolf*.- Propra ĉambro.**
Eseo publikigita la 24-an de oktobro de 1929. Ĝi estas bazita sur serio da prelegoj kiujn Virginia Woolf disvolvis en oktobro de 1928 en la ***Newnham College*** kaj la ***Girton College***, ambaŭ virinaj universitatoj de la ***University of Cambridge***. La celo de la eseo estis pravigi la rolon de la verkistinoj en la historio de la literaturo. Simulante fikcian rakontiston, la teksto eksplikas la malfacilaĵojn kiujn devas alfronti la virinoj, ĉefe en kio rilatas al la aliro al la edukado. La titolo de la verko respegulas la ideon laŭ kiu la virino devas disponi je mono kaj propra ĉambro se ŝi volas dediĉiĝi al la literatura verkado. **Propra ĉambro** povas esti konsiderata feminista teksto laŭsence ke ĝi denuncas la fakton ke la literaturo estis tradicie konsiderata kiel vira afero.

***Lillian Hellman*.- Virino kun atributoj.**

Ĉi tiu verko estas membiografio de tiu usona dramaturgino kaj kin-scenaristino, do la priskribo aŭ rakontado de la interesaj travivaĵojn kiujn ŝi spertis. La vivo de Lilliam Hellman (1905-1984) estis markita aŭ signita de la plej gravaj okazintaĵoj de la 20-a jarcento: La du mondmilitoj, la milito de Hispanio, la kontraŭ-nazia rezistado, kiujn ŝi ĉeestis, kaj la mal-varma milito… Tial ke ŝi identiĝis kun la pozicioj de Maldekstraro, kaj tio respeguliĝis en sia dramatista verkaro, tio alportis al ŝi problemojn dum la ***McCarty***-epoko.. La okazintaĵoj de ŝia vivo tute ne estis vulgaraj sed ĉefe ŝi sciis fajne noveligi ilin per ĉi tiu verko, kiun indas tralegi.

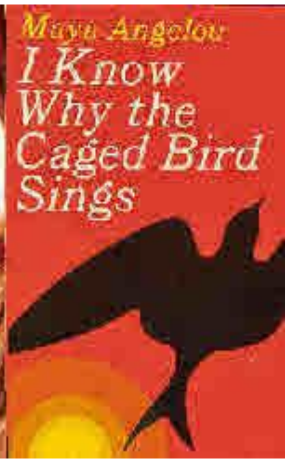

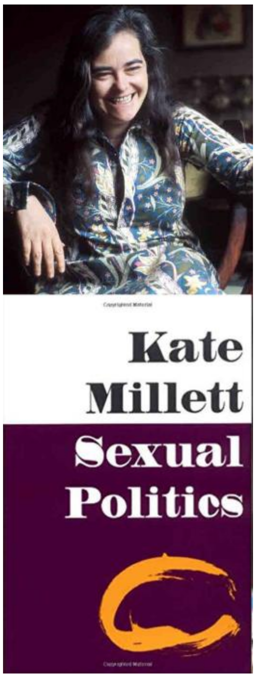

***Doris Lessing*.- La or-kolora kahiero.**
Verko publikigita en 1962. Ĝi rakontas historion de virino, juna aŭtorino, kiu verkas por malstreĉiĝi kiam ŝi sentas sin pli kaj pli fali en frenezon. Ŝiaj etaj kahieroj konstituas terapion, kaj fine, per la kvina el tiuj kahieroj, or-kolora, ŝi resumas le sperton kaj memoraĵojn de sia vivo, kun analizado de la ĉefaj temoj kiuj interligis tiun vivon kun la mondaj eventoj kaj movadoj: la malvarma milito, la stalinismo, la minaco pri nuklea milito, sekso, amo, la feminismo… Pere de ĉi tiu fikcia verko, la aŭtorino, krom prezenti profundan pripenson pri la rompiĝo inter la socio kaj si mem, denuncas la perforton kaj pritraktas la ĉefajn feministajn movadojn de la epoko.

***Maya Angelou*.- Mi scias kial kantas la enkaĝigita birdo.**
Membiografia novelo de la aŭtorino. «Maya Angelou» estas pseŭdonimo de Marguerite Annie Johnson, elstara figuro de la usona feminismo, verkistino, kantistino kaj batalantino por la civilaj rajtoj. Interalie, ŝi publikigis kelkajn aŭtobiografiojn. Ĉi tiu, eldonita en la jaro 1969, prirakontas la unuajn 17 jarojn de ŝia vivo. Per ĝi, ŝi pruvas ke la literaturo estas efika rimedo por superi malfacilaĵojn. Viktimo de la rasismo, seksperfortigita kiam ŝi estis 17-jara, Maya denuncas ĉiujn antaŭjuĝojn de sia epoko. La leciono kiun oni eltiras en ŝia verkaro kaj konkrete el ĉi tiu estas ke oni devas neniam rezigni pri la propra libereco kaj sendependeco.

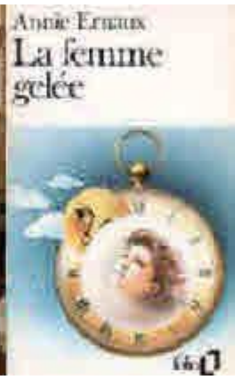

***Kate Millett*.- Seksa politiko.**
La usona Kate Millett (Katherine Murray Millet), forpasinta pasintjare, estis grava aŭtorino de la nuntempa feminismo. Ŝi estis kin-aktorino, skulptistino, filozofino, verkistino, profesorino kaj aktivistino de la feminista movado. Ŝi studis en la Universitato de Minnesoto ĝis la jaro 1956, kaj poste en tiu Oksfordo. En 1961 ŝi translokiĝis al Japanio kaj tie ŝi dediĉigis al instruado pri la angla lingvo. Du jarojn poste ŝi revenis en Usonon kun la skulptisto Fumio Yosimura, al kiu ŝi edziĝis en 1965 kaj el kiu ŝi eksedziĝis en la sekvinta jardeko. Laŭlonge de la jardekoj de la 60-aj kaj 70-aj jaroj ŝi estis aktiva batalantino de la usona feminista movado; en 1966 ŝi iĝis membro de la komitato de la ***National Organization of Women***. En la jaro 1967 ŝi publikigis pamfleton titolitan ***Token Learning*** kontraŭ la studo-planoj por la virinoj en la Universitatoj. Estis en aŭgusto de 1970 kiam ŝi publikigis sian gravan verkon **Seksa politiko**. Per ĝi ŝi pridiskutas la rilaton inter la sekseco kaj la politiko per ĝenerala pripensado kaj analizado de la influo de la patriarkeca sistemo. Kadre de sia denunco de la patriarkeca socio kaj ĉi ties evidenco en la literaturo kaj ĝenerale en la okcidenta kulturo, ŝi kritikas la ideojn de John Stuart Mill pri la emancipiĝo kaj la prikonsidero de la rolo de la virino, kaj polemikas ankaŭ kun verkistoj kiel D. H. Lawrence, Henry Miller, Norman Mailer kaj la poeto Jean Genet, en kies verkaro ŝi vidis dominantan seksismon kaj heteroseksismo.

***Annie Ernaux*.- La glaciigita virino.**
Inter la ampleksa verkaro de ĉi tiu franca aŭtorino, havas specialan feministan karakteron ĉi tiu verko **La glaciigita virino** publikigita en la jaro 1981. Same kiel kelkaj aliaj verkoj ŝiaj, ĉi tiu estas membiografia. Per ĝi ŝi pritraktas la problemaron de la virinoj enkaĝigitaj en sia rolo je edzino kaj patrino, situacio kiun ŝi difinas kiel procezo de iompostioma glaciiĝo. La verko konstituas denunco de tiu enfakigo en kiun la regantaj kutimoj de nia socio enfermas la virinojn sufokante ĉi ties emon al liberiĝo kaj memvola ekzistado.

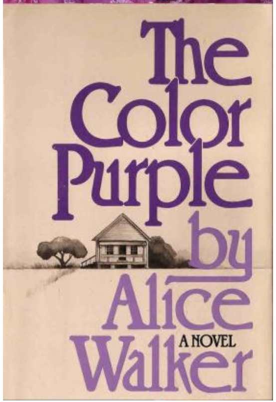

***Alice Walker*.- La purpura koloro.**

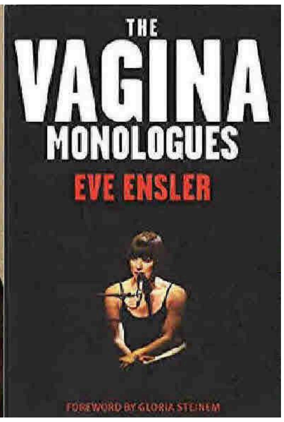
Alice Malsenior Walker estas afrik-usona verkistino kaj feministino. Ŝi travivis malfeliĉan familian vivon dum sia infanaĝo; rezulte de iu tiama akcidento ŝi perdis unu el siaj okuloj. Walker estas figuro tre respektata en la politikaj liberalaj medioj pro ŝia apogo al la nepopularaj kaj nekonvenciaj personaj opcioj: ŝi deklaras sin ambaŭseksema kaj apogas la rajtojn de la personoj rilate al la seksa, etna aŭ rasa diverseco. Ŝi verkis novelojn, eseojn kaj poemo-librojn kiuj centriĝas en la batalado de la afro-usonanoj, ĉefe la nigrulinoj, kaj ties atesto kontraŭ la rasismaj, seksismaj kaj perfortaj socioj. Ŝi verkis ankaŭ pri la rolo de la nigra virino en la kulturo kaj la historio. Ŝia plej grava kaj fama verko estas **La purpura koloro** pro kiu ŝi ricevis la Pulitzer-Premion kaj pri oni faris filmon reĝisoritan de Steven Spielberg.

La verko, sub formo de intima taglibro, rakontas la vivon de 30-jaraĝa nigrulino kaj la malfacilaĵoj kiujn ŝi devis alfronti en la konservativa usona socio komence de la 20-a jarcento. Tiu ino devis batali ne nur kontraŭ la rasismo de la blakrasa kulturo sed ankaŭ kontraŭ la masklismo de la nigra-rasa patriarkeco. La verko ricevis kritikojn pro ties kruda lingvo-stilo, ĉefe pri la seksaj aferoj. Oni kritikis ĝin ankaŭ pro la profiloj kiujn ĝi prezentas pri la viraj personuloj, ĉefe la afrik-usonaj.

***Eve Ensler*.- La vaginaj monologoj.**

Temas pri teatra verko, serio da monologoj kiujn oni deklamas sursceneje. Tiu laboritaĵo de la usonino Eve Ensler atingis egan sukceson kaj estis tradukita al 46 lingvoj kaj inspiris la kreadon de la movado ***V-Day*** en 1988 kiu celas meti finon al la seksa perforto. La teksto estas la rezulto de intervjuoj kiujn Eve Ensler faris al pli ol du-cent virinoj el ĉiu tipo, loko, klaso, etno, religio, ofico… pri la sekso, la amor-rilatoj kaj hejma perforto. La aĝo, teniĝo kaj anim-stato de la rakontantinoj diversas, sed ĉiuj monologoj rilatas al la vagino, de ĉia ajn vidpunkto: sekseco, menstruo, masturbo, orgasmo, akuŝo, seks-per-forto…

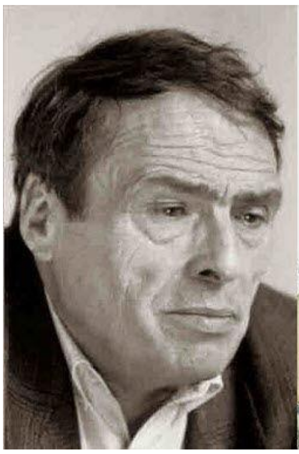
***Marjane Satrapi*.- Persepolo.**

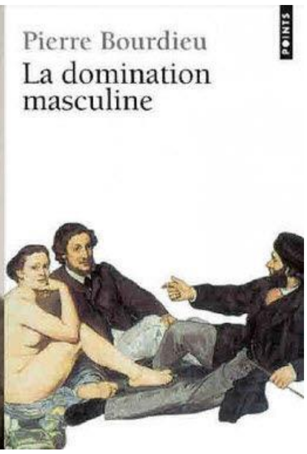
Ĉi tiu verko estas ne-kolora komikso (kvar-voluma) ellaborita dum la jaroj 2000 al 2003. Ĝi membiografie rakontas la aventurojn de Marjane Satrapi, ŝian infanecon en Teherano en la epoko de la islamisma revolucio, ŝian malfacilan alvenon al Eŭropo kaj la etapojn kiujn ŝi devis superi por integriĝi en la socion.

En la jaro 2007 oni faris el tiu verko longa-daŭran filmon, reĝisoritan de Vincent Paronnaŭd, kiu atingis Premion en la Kin-festivalo de Kanno. Ankaŭ la komikso mem ricevis kelkajn premiojn: en Belgio en la jaro 2000, Angulemo en 2001 kaj 2002, Vitorio (Hispanio) en 2003, kaj Usono en 2004.

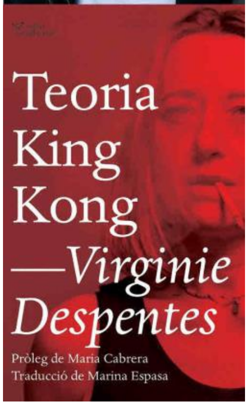

***Pierre Bourdieu*.- La maskla dominado.**

Ĉi tiu verko, farita de viro kaj eldonita en la jaro 2006, priskribas la interrilaton inter ambaŭ genroj kaj la asignado de ties roloj. Ĝi pridiskutas tiujn starigitajn rilatojn kaj ĉefe la respondeco de la institucioj kiel la ŝtato, la eklezio, la lernejo… en tiu «maskla dominado» kiun oni devas defaligi. Li asertas ke la nuna stato de tiu afero ne estas io natura kontraŭ kio eblas fari nenion, sed mensa konstruaĵo, mond-rigardo per kiu la viro kontentigas sian emon domini, mond-rigardo kiun la virinoj mem, ĝiaj viktimoj, alprenis, akceptante senkonscie sian malsuperecon. La libro utilas laŭmezure ke helpas alfronti la ŝanĝon de la situacio.

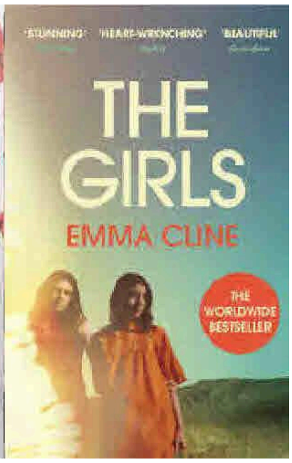

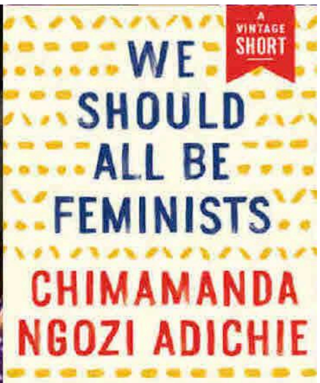
Virginie Despentes.- Teorio King-Kong.
Virginie Despentes estas franca verkistino kaj kin-reĝisorino. Ŝi membras ĉe la Goncourt-Akademio ekde la jaro 2016. Ŝi estis seksperfortigita kiam ŝi estis 16-jara kaj estas konvikita feministino ekde ŝia infanaĝo. Antaŭ atingi famon kiel verkistino ŝi laboris kiel prostituitino, ĉambristino, disk-vendistino kaj kritikistino de pornografia kino. Inter ŝiaj verkoj plej famiĝis ***Baise Moi*** (Fiku min); komence ĝi estis rifuzita de kelkaj eldonejoj, fine estis akceptita de ***Éditions Florent-Massot***, iu nova eldonejo kiu kuraĝis publikigi tiutipan nekonvencian materialon. Inter ŝiaj ceteraj verkoj elstaras **Teorio King-Kong** publikigita en la jaro 2016. Despentes alfrontas la riskon vivi same libere kiel viro; per sia verkaro ŝi same akre atakas la konvencian masklismon kaj la feministinojn kiuj volas melpermesi la prostituadon. Pri ĉi lasta temo ŝi asertas ke eblas kaj indas batali por trudi al la kapitalista ŝtato kaj ĉi ties registaroj la garantion de iu laboro por ĉiuj personoj en situacio de prostituado kaj kiuj deziras forlasi ĝin. Temante pri la edukado al la geinfanoj, Despentes pledas por malsama maniero kunvivadi; oni devas serĉi novan formon eduki, tiamaniere ke infanoj kaj infaninoj estu tio kion ili vere estas kaj ne tio kion oni deziras ke ili estu. Per **Teorio King-Kong** ŝi, sur-baze de sia sperto, malkaŝe temas pri la prostituado, la seks-perforto, la subpremado de la seksa deziro, la patrineco kaj la pornografio. Tiu verko iĝis unu el la gravaj referenc-libroj pri la feminismo kaj la prigenra teorio. Per ĝi. La aŭtorino celas kontribui al la ruinigo de la patriarkeca bazo de la nuntempa socio.

***Emma Cline*.- La knabinoj.**
Tiu-ĉi novelo, publikigita en 2016, esploras la virinan psikologion de vidpunkto de nestabila junulino obsedata altiri atenton. Ŝi unuiĝas al iu grupo de geknaboj sekvantoj de iu stranga guruo en Kalifornio. Tio, kio komenciĝis kiel iu aventuro de geadoleskantoj por esplori la sekson, la drogojn kaj la amikecon, fine iĝas la plej terura inkubo de Usono, kiam kelkaj el la membroj de la grupo senkiale murdas kvin personojn. Evidentas ke la novela intrigo tre similas al la iama kazo de Charles Manson. La aŭtorino sukcesas pentri en kelkaj el la virinaj figuroj de la novelo la mensan feblecon de la adoleskantinoj edukitaj por serĉi ĉiam la vira atenton.

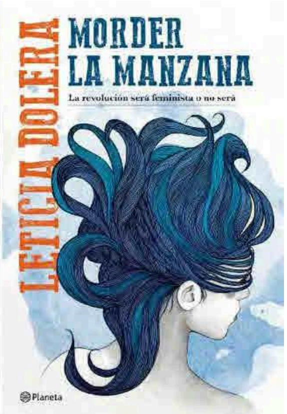
***Chimamanda Ngozi Adichie*.- Ĉiuj ni devus esti feministaj.**
La centra ideo de ĉi tiu verko, publikigita en la jaro 2014, estas ke la feminismo ne estas afero nur de virinoj. La libro transskribas la transcendan kaj embleman diskurson de la aŭtorino en la ***TED talk*** (Organizo por la dissendo de ideoj) pri tio kio signifas esti feminist(in)o en la 21-a jarcento. Kiel rimedo por konstrui pli justan mondon, ŝi insistas pri la graveco de la edukado al la novaj generacioj. Verdire, la ideo utilas ne nur rilate al la genra malegaleco sed por ĉiuj ajn kazoj de malegaleco kiuj igas tre maljustan nian mondon.

***Mary Beard*.- Virinoj kaj povo. Unu manifesto.**
Winifred Mary Beard estas angla mondskale fama akademianino pri klasikaj studoj, kaj krome ŝi estas ankaŭ kompromitita feministino. En la jaro 2014 ŝi ricevis la **Premion Princino de Asturio pri Sociaj Sciencoj**. Pri ŝia fako, ŝi publikigis multajn librojn. Per sia verko **Virinoj kaj povo. Unu manifesto**, ŝi montras la manieron kiel virinoj kun povo, kun historia famo, penis rezisti submetiĝi al masklaj skemoj. Ŝi asertas ke la historio ne taksis la inan stilon praktiki la povon, kiun ŝi konsideras malsama ol ties de la viroj. Evidentas ke ŝia feminismo estas tiu de la tendenco t. n. «de la diferenco», kiun kontraŭas aliaj feministinoj.

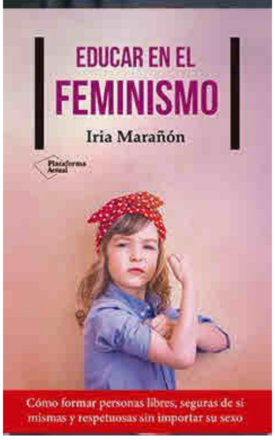
***Leticia Dolera*.- Mordi en la pomon.**
Leticia Dolera estas hispana kin-aktorino speciale engaĝita en la defendo de la rajtoj de la virinoj kaj la batalo kontraŭ la hejma perforto. Per ĉi tiu verko, publikigita en la nuna jaro, ŝi rakontas kial ŝi estas feministino kaj kial ĉiuj devus esti tiaj. La libro estas ankaŭ la historio de kuraĝaj inoj kiuj montris la irendan vojon kaj kies ekzemplo vekis nian konscion. Komencante per Eva, kiu estis la unua kiu mordis en la pomon; estis ĝuste tio kio igis ŝin saĝa. Leticia Dolera invitas nin adopti tiun aferon de la personoj kiuj revas pri justa socio. **La revolucio estos feminista aŭ ĝi ne estos**.

***Octavio Salazar*.- La viro kiu ni devas NE esti.**
Octavio Salazar estas hispana juristo speciale konata pro sia laboro favore al la interseksa egaleco kaj novaj vir-modeloj. Per ĉi tiu verko li pretendas formuli novan socian kontrakton inter viroj kaj virinoj. Li pensas ke iam eblos la fino de socio en kiu la ĝenerala normo metas la virojn kiel potenculoj kaj la virinojn kiel subordigitaj. Li insistas pri la neceso konstrui pli egalecan, pli justan kaj pli inkludantan mondon. Tamen li asertas ke la libro ne pretendas fari konto-reguligon kun la viroj, sed kun la patriarkeco.

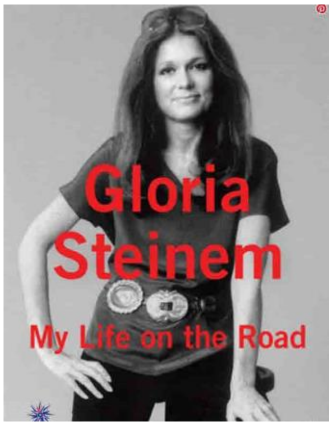

***Iria Marañón*.- Eduki pri feminismo.**
La aŭtorino de ĉi tiu libro, naskiĝinta en Madrido en 1976, studis Hispanan Filologion kaj estas eldonistino en ***McGraw-Hill*** kiu eldonas materialojn por la edukado. Ŝi disvolvis sian karieron en la fako de la edukado kaj la eldonado de libroj kaj literaturaj, artaj kaj poredukaj materialoj. Ŝi kreis kaj demarŝas la feministan blogon ***Comecuentos Makers***, kies celo estas veki konsciencon, proponi ideojn por fomenti la memkonscion de la infaninoj kaj eduki la infanojn pri egaleco, kun la intenco ke ili lernu pensi per si mem kaj disvolvu artan sensivecon, kreivan penson kaj entreprenеman spiriton. Sian penson pri tiu afero ŝi prezentas per ĉi tiu libro **Eduki pri feminismo.** Per ĝi, la aŭtorino, krom insisti pri la neceso konscie kaj respondece eduki la geinfanojn por ke ili vivadu kaj defendu la egalecon, ankaŭ debatas aliajn aferojn, kiel la danĝero de tio ke plejparto el la nunaj ludoj kaj kulturaj referencoj trejnas la etul(in)ojn pri la maniero kiel ili devas konduti, esprimiĝi kaj interrilati laŭ sociaj skemoj kiuj ne kontemplas la seksan egalecon. La libro tre atent(ig)as pri tiu ĉi aspekto de la afero. Se pravas la verkistino de ĉi tiu libro, ekde kiam la infaninoj aĝas 6 jarojn ili sin sentas malpli inteligentaj ol la infanoj, kaj la knaboj subtaksas la kapablon de ties universitataj kunulinoj. Pri tio kulpas la stereotipojn de la edukado kaj trejnado al la geinfanoj. Estas konstatebla la diferenco inter la porinfana literaturo destinata al la infanoj kaj tiu destinata al la infaninoj. La konstruado de alitipa socio rilate al la seks-egaleco pasas tra drasta ŝanĝo en la eduk-sistemo.

***Gloria Steinem*.- Mia vivo survoje.**
La usona Gloria Marie Steinem estas juda ĵurnalistino kaj verkistino konsiderata kiel ikono de la feminismo kaj aktivistino por la virinaj rajtoj dum la 70-aj jaroj de la pasinta jarcento. Ŝi estis publicistino de la ***New York Magazine*** kaj unu el la fondintinoj de la liberala feminista revuo ***Ms***. En la jaro 1969 Steinem publikigis la artikolon: ***After Black Power, Women's Liberation*** (Post la Nigra Povo, la Liberigo de la Virino), kiu igis ŝin liderinon de la feminista movado kaj unu el la ĉefaj figuroj de la t. n. "dua ondo de la feminismo". Per ĉi tiu aŭtobiografia libro, ŝi rememoras sian nomadan vivon kaj la eventoj kiuj igis ŝin batali favore al la egaleco. Ŝi prirakontas sian kortuŝan sperton, la personojn kiuj inspiris ŝin revolucii la situacion de la virinoj, siajn projektojn en Hindio kaj kiel ĵurnalistino en la 60-aj jaroj.

Kial migras la afrikanoj al Eŭropo?

Verkis: Faustino Vilabrille

Dum daŭre persistas la nuna ekonomia modelo, laŭ kiu la riĉaj landoj de la Nordo ekspluatas la malriĉajn landojn de la Sudo, la migrado norden desude estos nehaltigebla.

La ekspluatantoj de Afriko: Tiu ekspluatado efektiviĝas pere de la Plurnaciaj Entreprenejoj, kiuj koruptas la registarojn de la Sudo kaj ties administraciojn, kiuj siavice lasas sin korupti, por uzurpi ties kultivoterojn kaj krudmaterialojn, senigas ilin el ties plej bazaj rajtoj (nutrado, edukado, sanecservo…), kaj pelas ilin vivo de mizero, sufero, senpoveco, tristo. Tie oni ne povas vivi kaj tial ili foriras, sciante ke en la fuĝo ili riskas eĉ perdi la vivon, ĉar tie ili jam vidas ĝin perdita kurtatempe.

La efika solvo: Estas pro tio ke **la sola efika solvo estas agadi origine por ke tie ili povu havi minimuman indan vivon.** Dum oni ne farus ĉi tion, oni devas ilin akcepti, bontrakti, helpi ilin aranĝi sin bone, kiel bone faris la hispana registaro kun la ŝipo ***Aquarius*** donante lecionon al Eŭropo, sed la vera solvo estas tie, ne ĉi tie. Se ni ne solvas la problemon en ĝia origino la migrado pli kaj pli grandiĝos. Ni ne solvos tion per bariloj, nek per koncertenoj, kiuj estas sanga moko, nek per 45-tagaj permesoj, ĉar Afriko, estante tre riĉa kontinento, plenas je malsato, kaj al la malsato oni ne povas meti landlimojn.

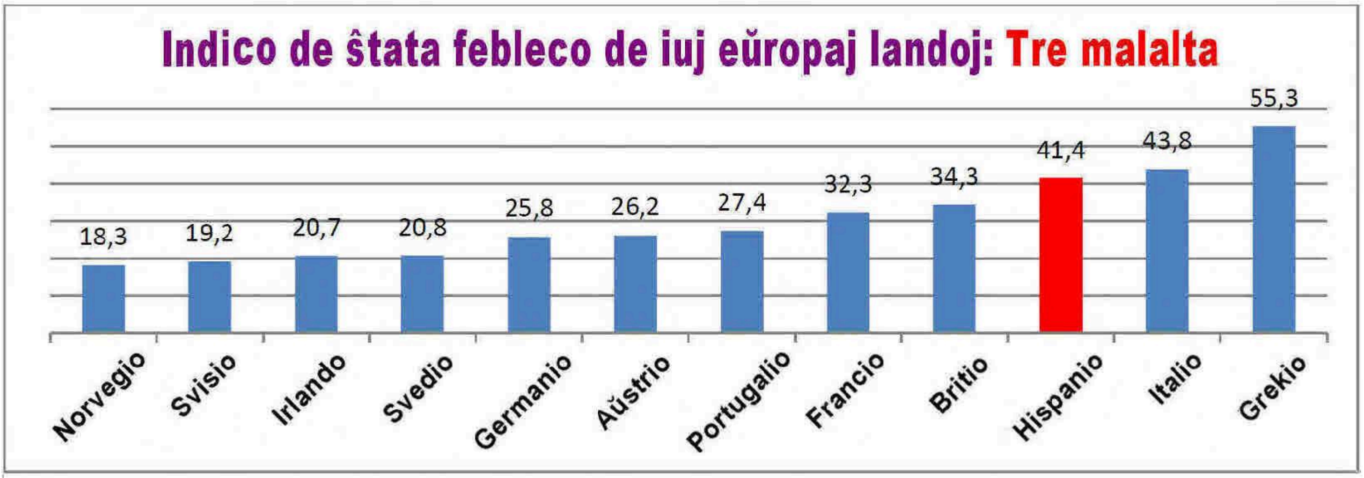
Torentaj pluvoj: Estas konataj la sekvoj de la **Fajra Vulkano en Gvatemalo**, kiuj ĉi tie estis pli malpli diskonigitaj pere de televido. Paralele al la vulkana erupcio, **en Ruando kaj aliaj Afrikaj landoj estis falante intensegaj torentaj pluvoj**, kiuj laŭŝajne pliiĝas jaro post jaron, sed ĉi tie la informiloj diris nenion, pasos la ŝtormoj kaj venos neelteneblan sekecon, kiu devigos multajn milojn da personoj disponi eĉ ne je ia trinkebla akvo, serĉi ĝin tre malproksimen kaj ĉiukaze ne trikebla. Ĝuste kiam mi skribas ĉi liniojn alvenas mesaĝo dirante ke estas enorma varmo kaj jam malabundas akvo.

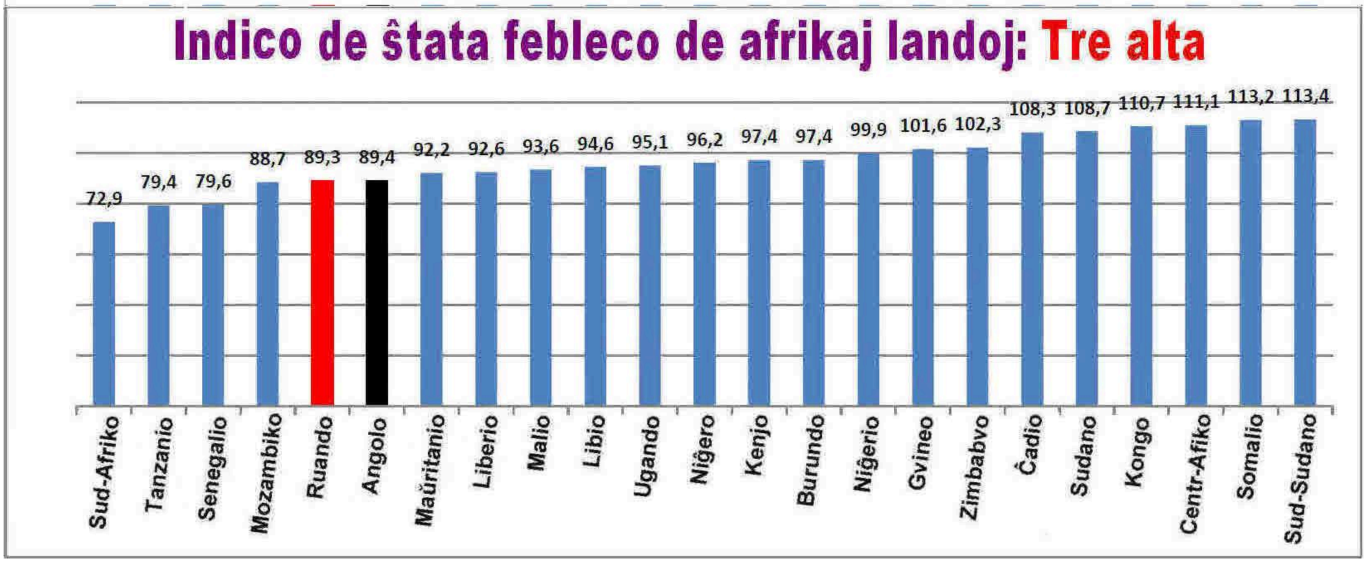
Sekvoj: La damaĝoj pro la pluvoj estis: sufiĉe da mortintoj, multaj disfalintaj domoj, detruitaj kultivteroj, multaj perditaj rikoltoj, kaj sekve de ĉio-ĉi neevitebla malsato kurtatempe.

La domoj de la malriĉuloj ĉie, ĉiam estas konstruitaj en la plej malbonaj kaj nesekuraj lokoj. Kaj tio plej malbona en Ruando, ekzemple, estas tio ke **la registaro tute ne helpas ilin konstrui alian domon kaj krome ne provizas al ili terenon por tion fari**, foje eĉ forpelas ilin el ĝi sen ia ajn konsidero, ĉefe en la proksimaĵoj de la ĉefurbo: **"iru for el tie-ĉi, ĉar ĉi loko estas necesa al la registaro"**.

En Ruando kun 80 elcento da kampara loĝantaro kaj demografia denseco po 452 enloĝantoj je kvadrata kilometro, la manko je tero estas vera dramo, kaj perdi ĝin pro iu ŝtormo estas granda misfortuno. Krome kun po-persona rento je 642 eŭroj, kaj iu IHD (Indico je Homa Disvolviĝo) malpli ol 0,500, la ruandanoj troviĝas inter la tutmondaj loĝantoj kun plej malalta kaj malkvalita vivo, kvankam iuj afrikaj landoj estas eĉ pli malbone ol ili.

Indico de Ŝtata Febleco: Inter la indicoj kiujn oni uzas por koni la situacion de iu lando kiel la IHD, la BNP (Bruta Nacia Produkto), au la koeficiento de Gini (por mezuri la malegalecon inter la civitanoj), estas ankaŭ la **Indico de Ŝtata Febleco** (kiu mezuras la nekapablon de la ŝtato por alfronti la problemojn kaj necesojn de siaj civitanoj ĝenerale). **Ĉi tiu indico havas kiel limon 120**, kiu estus la totala nesolventeco de la ŝtato, kiu troviĝus rande de bankroto kaj malapero: tio signifus la kapitulacon de la leĝoj kaj la ordo, la mankon je respondo al la bazaj necesoj de la civitanoj, la ĉeeston de armitaj konfliktoj, organizitaj karteloj de la drogo, la mankon je stabileco de la registaro, ktp. Ni vidu la komparon de la Indico de Ŝtata Febleco de Afriko kun Eŭropo kaj ni vidos ege klare kial tiom da personoj migras el Afriko al Eŭropo.

Enorma diferenco: Kiel ni vidas, la diferenco estas enorma. Sen la malgrandigo de tiu diferenco eblas nenia solvo. Se ni komparas Ruandon kun Hispanio, ni vidas ke la Febleco de Ruando estas duobla ol tiu de Hispanio. Se krome ni konsideras ke la IHD de 29 afrikaj landoj (pli ol duono el la kontinento) estas malpli ol 0,500, rezultas klara la dramo de pli ol 600 milionoj da personoj, kiuj malsatas ĉiutage kaj mortas trofrue, al kiuj mankas baza saneco, kiu ne ricevas bazan instruon por siaj gefiloj, kiuj suferas senĉesajn socialajn konfliktojn aŭ militojn, senĉese fuĝante al rifuĝint-kampoj.

Granda skandalo: Estas neelteneble ke la prezidentoj de la registaroj de tiom malriĉaj landoj tiom skandale pliriĉiĝas kiel tiu de Ekvatora Gvineo, kiu per tio kion li eltiras el la petrolo, iĝis proprietulo de preskaŭ duono el la lando, krom tio kion li havas ekstere, en eŭropaj landoj; aŭ tiu de Angolo kiu venis antaŭ ne multe da tempo al Hispanio kaj al aliaj eŭropaj landoj per aviadilo, luprenita por kelkajn tagojn, inter la plej luksaj el la mondo, kies kosto en ĉiu horo pretersuperis po 60.000 eŭrojn, dum la angolanoj havas esperon de vivo de 52,4 jaroj, iun IHD de nur 0,526, preskaŭ du trionoj el la kamparaj hejmoj vivadas kun malpli ol 1,75 dolaroj po-tage, kaj 20 elcento el la geinfanoj mortas antaŭ sia 5-a jaro.

Riĉeco de Afriko: Do, en Afriko estas la Indico de Ŝtata Febleco pli alta en la mondo. Ĝi estas la kontinento kiu montras la plej malbonajn indicojn ĉiuaspekte, spite al tio ke ĝi estas la plej riĉa kontinento en la mondo. Ekzemple, ĝi havas 65 elcenton el la kultivo-teroj de la planedo, sed uzataj por produkti nutraĵojn por loĝantaroj for de la afrika kontinento; la afrikanoj ne havas alirecon al la nutraĵoj kiujn ili produktas en sia propra tero. Afriko havas ankaŭ, laŭ proksimuma tutmonda kalkulo, 20 elcento el la rezervoj de uranio, 90 elcento de kobalto, 80 elcento de koltano, 40 elcento de plateno, 65 elcento de mangano, inter 6 al 8 elcento de la rezervoj de petrolo, 50 elcento de oro kaj diamantoj, ĝiaj humidaj arb-aroj gastigas 45 elcenton el la tutmonda biodiverseco, krom baŭksito, nikelo, germanio, litio, titano, fosfatoj, ktp.

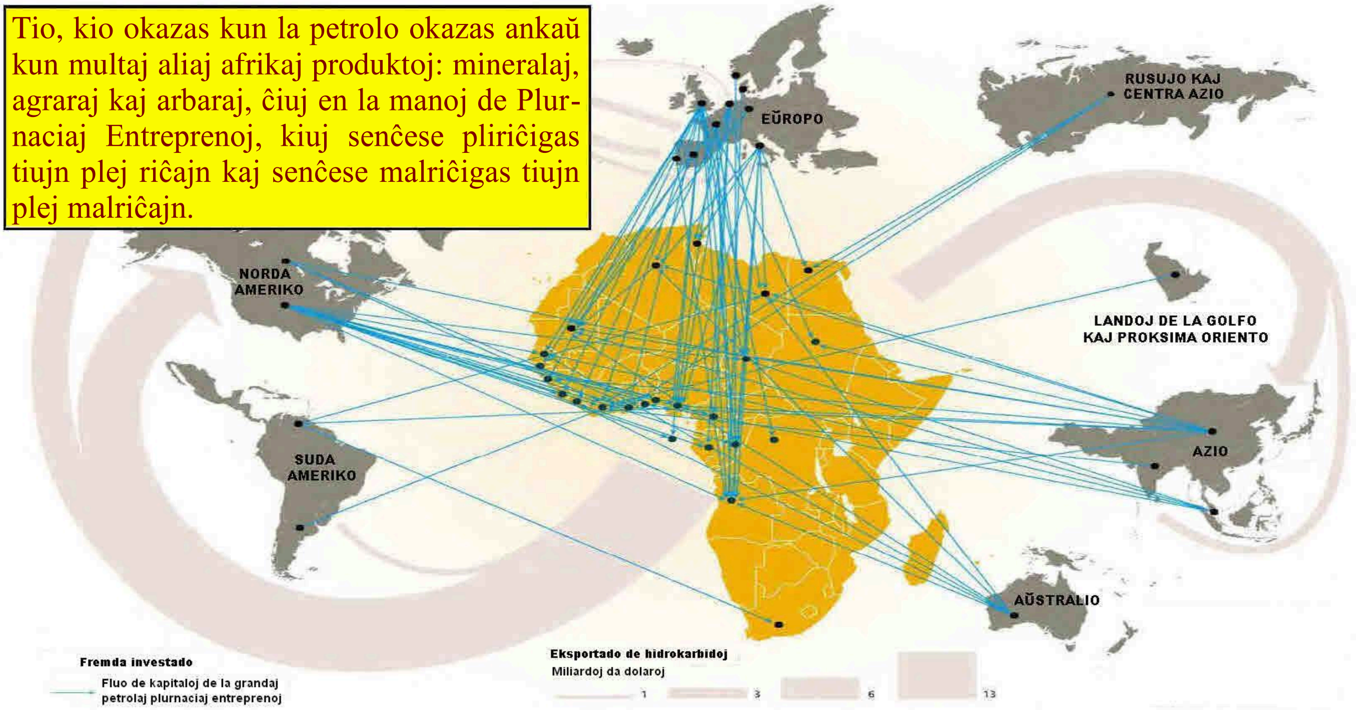
La Demokratia Respubliko de Kongo havas 80 elcenton el la koltano de la mondo, iu produkto uzata en multenombraj elektronikaj aplikoj: komputiloj, poŝtelefonoj, televidiloj, ktp. kaj tamen tiu lando estas inter la plej malriĉaj en la mondo.

Ekstrema malriĉeco: La riĉaj landoj kaj siaj plurnaciaj entreprenoj estas veraj rabobirdoj por Afriko, estante la afrikanoj viktimaj de ilia voremo, ĝis tioma grado ke pli ol 300 milionoj el ĝiaj enloĝantoj vidas

kun kronika malsato ĉar iliaj enspezoj ne superas 1 eŭron po-tage, krome ili estas viktimoj de senĉesaj konfliktoj kaj militoj inter ili, instigitaj de ekstere, kaj pro tio iliaj ŝtatoj estas feblaj. La nepra sekvo estas ke ili alfrontas ĉiujn riskojn kaj foriras, samtempe viktimoj de la mafioj kiuj trompas kaj ekspluatas ilin kaj iliajn familiojn.

Ni supre diris ke la landoj de la Nordo ekspluatas la afrikanojn. Ni vidu per la sekva bildo tion kio okazas nur kun la afrika petrolo: Ne estas necesaj eksplikoj. Ni vidas kiel ĝi eliras el Afriko kaj kien ĝi alvenas:

Tio, kio okazas kun la petrolo okazas ankaŭ kun multaj aliaj afrikaj produktoj: mineralaj, agraraj kaj arbaraj, ĉiuj en la manoj de Plurnaciaj Entreprenoj, kiuj senĉese pliriĉigas tiujn plej riĉajn kaj senĉese malriĉigas tiujn plej malriĉajn.

La hispana registaro, krom la gesto de la ŝipo ***Aquarius***, planas ankaŭ demeti la koncertenojn kiuj estas io maldigna de la homaro, kaj impliki Eŭropon en kombinitan operación por pritrakti la afrikan migradon.

Ankaŭ meritas laŭdon la institucioj kiuj agadas honestece savante el la Mediteraneo tiom da personoj kiuj danĝeras droni, samkiel multaj aliaj kiuj akceptas ilin post ties alveno, dum meritas abomenon tio ke la radio-dissendilo de la episkoparo ridindigis tiun geston de la ***Aquarius***. La aŭtoro de tia fiago meritas ke oni ĉesigu lin.

Ruando: damaĝoj pro la pluvegoj

Koncertenoj en Ceŭto kaj Melillo. "Koncerteno" estas nova vorto kiu ankoraŭ ne aperas en la vortaroj de Esperanto. Temas pri iu tipo je drat-barilo kun pikiloj aŭ klingoj uzataj por formi barojn aŭ fermoj de sekureco kaj militista utilo. Per ili oni celas kapti kaj okazigi gravajn vundojn, amputojn kaj eĉ la morton al personoj kiuj intencus transiri ilin. Per ĝia uzo oni pretendas dekonvinki kaj malhelpi la pasadon tra ili.

Kiel povas okazi ĉi tio en la 21-a jarcento kaj en civilizita lando kia Hispanio? Oni agadas, kvazaŭ kontraŭ rabo-bestoj, kontraŭ homaj estaĵoj kiuj nur pretendas fuĝi kaj vivi for el la hororo kiun estigis en iliaj deven-lokoj la predanta imperiisma sistemo en kiu nia lando estas enkadrigita.

Humuraj paĝoj
Ina filozofio

Kion ci farus se la mondo finiĝus post dek minutoj?
Tutcerte mi amorus kun ci.
Kaj kion dum la ceteraj naŭ minutoj?
Ĉu ci volas ke ni havu agrablan semajnfinon?
Ho!, jes.
Tiukaze, ĝis… Ni revidiĝos venontan lundon
Mi ege ĝojigos cin.
Ĉu ci pensas elmigri?
Terure! Mi sendis mian edzon aĉeti terpomojn kaj kamiono mort-trafis lin surstrate.
Ho! Kia malfeliĉo!… Kaj kion ci faros nun?
Mi ne scias… mi eble faros rizoton.
Naŭ el ĉiu deko da viroj estas mensogemaj kaj trompuloj. Nu, ankaŭ la deka estas tia, sed ĉi tiu plaĉas al mi; do mi konsentas ke li trompu min.
Mi volas havi fianĉon.
Serĉu iun inteligentan kaj belan. Stulta kaj malbela li nepre iĝos poste.
Mi rompis la rilaton kun mia fianĉo.
Kaj kiel li reagis?
Li ankoraŭ ne scias tion… dum ankoraŭ li ne vidis sian ret-poŝton.
Ne indas serĉi kroman viron… ĉiuj estas egalaj.
Ĉu mensoguloj?
Edziĝitoj.
Jes, mia edzino trovis la kodon de mia ret-poŝto.
Jes, amikino. Mi tuj iros kun ci.
Mi havas nenion pli interesan fari ĉi-vespere.